అభినవసరస్వత్యనుబంధము.

21440
8-1-71

శ్రీ

స్వర్ణకారవ్యవహారము

శ్రీకృష్ణదేవరాయాంధ్ర భాషానిలయమ్
సుల్తాన్ బజార్, హైదరాబాద్. [illegible]
ఇయ్యది

గుంటూరుజిల్లా పల్నాడు తాలూకా
జానపాడు నామక గ్రామ నివాసియును
నభినవసరస్వతీ పత్రికాధిపతియు నగు

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి

ప్రకటింపఁబడినది

[illegible] కృష్ణ దేవరాయ [illegible]

[illegible] ...

[illegible] ముద్రా [illegible]

పీఠిక.

స్వర్ణకారవ్యవహారమని కొందఱీ గ్రంథమునెడల ననాదరముం జూపుచున్నవారు. పుణ్యజనంమన్యులగు మఱికొందఱుచేఁ బుణ్యామా పురుషార్థమా యని యేతద్గ్రంథరచన నిరర్థకప్రయోజనముగఁగూడఁ బరిగణింపఁబడుచున్నయది. వీని కన్నింటికింగల కారణములు పరశ్రేయోఽసహనము పండితంమన్యత్వము మొదలగునవి యగుటట్లుండ నవిమర్శకత్వంబ యాదిమంబై యలరారెడిని. శ్లో॥ శక్తోయస్థాపితుంధర్మ ముపేక్షాం కురుతే నరః। సోసిపత్రివనంనామ నరకం ప్రతిపద్యతే॥ యను సూతసంహితోక్తిం బట్టి ధర్మచ్యుతిగలుగునెడల నుపేక్షవహించుట నరకహేతువై యున్నయది. ఇదిధర్మ మిదియధర్మమని కించిద్జ్ఞులమగు మనము నిర్ణయించుకొనవలసిన పనిలేకుండ శ్రుతిస్మృతిపురాణాదులే విడఁదీసియున్నయవి. ప్రతిమనుష్యుఁడును స్వస్వవర్ణోచితధర్మములు చెడకుండఁ గాపాడుకొనుట ముఖ్యకర్తవ్యము. కాని ప్రస్తుతము పలుమంది యందులకు భిన్నముగనే ప్రవర్తించుచున్నవారు. సకలజనులచేతను స్వస్వవర్ణోచితధర్మము లనుష్ఠింపఁజేయ నిగ్రహానుగ్రహ సమర్థుఁడగు ప్రభువునకుఁదప్ప నన్యున కశక్యమైన పని. అనేకు లధర్మమార్గగాములగుట చూచుచుండియు నస్మదాదుల మన్యథాచేయుట కశక్తులమై యున్నవారము. కాని యధర్మమని యనుకొనక కాని ప్రసక్తివచ్చునప్పుడు వాదింపక కాని తద్వాదమే ముదిరినయెడల వ్యవహరింపక కాని యుండము. అందులోఁ దనసంఘమునకుఁగాని తనగ్రామమునకుఁగాని సంబంధించినప్పు డూరకుండుట సమర్థునకు లక్షణమేకాదు. పలుగ్రామములలోనుండు కమసాలులు బ్రాహ్మణంమన్యులై బ్రాహ్మణులతో వితండవాదములుచేయుచు బ్రాహ్మణధర్మము లనుష్ఠింపఁ బ్రయత్నించుచున్నవారు. అది ప్రాభవవిహీనుల కనివార్యమే యగుఁగాక. అట్టికర్మము మాయూర మాసమక్షములోనే జరుగుట సంభవించినందున నేను సాధ్యమయినంతవ[illegible] కిందువిషయమై వ్యవహరించి తుద కీచరిత్ర[illegible] వ్రా[illegible]లసివచ్చె[illegible] ఈచరిత్రయొక్క సంగ్రహ మేమనఁగా[illegible] గాలః ర్య[illegible]

[illegible] బాహ[illegible]దర [illegible]

చుచున్నట్లే శూద్రాదులుకూడ స్వకులోచితధర్మములఁ బరిత్యజించి బ్రాహ్మణధర్మము లనుష్ఠింపవలెనని ప్రయత్నించుచున్నవారు. ప్రయత్నింతురుగాక. ఆబ్రాహ్మణులపై ద్వేషముకూడ వహించుచున్నవారు. ఈరీతి స్వభావముగనే బ్రహ్మద్వేష ముదయించుచున్న యీకాలమున మాయూరి యవరజులకు వైదికులపై వ్యవహారసంబంధమైన ద్వేషముకూడఁ బ్రవృద్ధమగుటఁ దన్వనంబులకుఁ బరితాపముం గలిగించుటకై గ్రామదేవతాప్రతిష్ఠ కమసాలులచేఁ జేయించిరి. వైదికులకును దనకునున్న వ్యావహారికవిరోధముచే బ్రాహ్మణత్వాభిమానము సహితము వదలి మాయూరికరణము తన్మాత్ర్యాదులతో నేకీభవించెను. ఈరీతిఁ గరణము మున్నగుఁ బెద్దకాపు మొదలగు పలుమంది యేకమయి కమసాలులచే నీ గ్రామదేవతా ప్రతిష్ఠ జరిపించుటయు గ్రామదేవతా విగ్రహములు బ్రాహ్మణులచేఁగూడఁ బూజనీయములని పురాణాదులలోఁ జెప్పఁబడుటవలనను దదాచార మనేకస్థలముల నుండుటవలనను నితరత్ర యెట్లులున్నను మద్గ్రామమునఁ దాతలనాఁటినుండియు మేము గ్రామదేవతలఁ బూజించుచుండుటవలనను బ్రాహ్మణేతరులుప్రతిష్ఠించిన విగ్రహములు బ్రాహ్మణులకుఁ బూజానర్హములగుటవలనను శాస్త్రవిరుద్ధముగా జరిగిన యికార్యమునకై పరితాపపడుచుండిన నేను మద్గ్రామస్థులగు కొందఱుబ్రాహ్మణుల ప్రోత్సాహముచే న ట్లనాచారపఱచిన కమసాలులను నందులకుఁ దోడ్పడిన శూద్రులను శిక్షింపవలసినదని గురిజాల స్టేషనరి సబ్ మేజస్ట్రేటుకోర్టులో ఫిర్యాదుచేసి తత్ప్రకారము ఋజువుచేసితిని. ముద్దయి లందుపై మత్ప్రభృతిబ్రాహ్మణుల యంగీకారముతోనే యీపని సలిపితిమని వాదించి యాకోర్టువారి నెట్లు ప్రసన్నులఁజేసికొని శిక్షితులుగాకయే తద్వ్యవహారమునుండి విము...

... తరువాతఁ దద్దేవతాశిలలు పునఃప్రతిష్ఠితములైనఁగాని బ్రా... ...జార్హములుకావుగనుక తత్ప్రతిష్ఠకగు వ్యయమా క... చ... ...చుచు నెన్నడు నిట్టిపనిచేయకుండ శాశ్వతమైన ... ...చేయవలసినదని నర్సారావుపేట డిస్ట్రిక్టుమునిస... ...వి. ... ...యచటనే ...ండుమూడువత్సరము...

విచారింపఁబడక యుండియుండి తుదకు గుంటూ రడిషనల్ డిస్ట్రిక్టు మున్సిఫుకోర్టునకుఁ డ్రాన్స్ఫరై క్రమముగా విచారింపఁబడెను. విచారణలోఁ బ్రతివాదులు "వాదివర్గస్థులే బ్రాహ్మణులు కారు కాని మేము బ్రాహ్మణులమే యని వాదించుటయే కాక గ్రామదేవతలు బ్రాహ్మణపూజ్యములు కావనియు వాది మొదలైన బ్రాహ్మణులెల్లరుం దత్ప్రతిష్ఠాకాలమం దుండి యిష్టపడుటచేతనే చేసినారనియు నింకను నేమేమో కొంత పరస్పరవిరోధముఁ గూడిన తప్పుసాక్ష్యముం బోగుచేసిరి. అడిషనల్ డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫుగా రాబాలగోపాలము స్పష్టమైన "బ్రాహ్మణులెవ"రను నంశమును జాలదూరము చర్చించి తద్బ్రాహ్మణత్వమును బుట్టుకను బట్టికాక గుణములవలననే నిర్ధారణ చేయుచు జనులందఱుమట్టుకు వాదిసంఘమువారిని బ్రాహ్మణులుగా నెంచుచుఁ బ్రతివాదిసంఘము వారి నట్లు లెంచక పోవుటయే కాక నీచము గాఁగూడఁ జూచుచున్నారనియు గ్రామదేవతలు బ్రాహ్మణార్చ్యములు కావుగనుక తత్పునఃప్రతిష్ఠ యనవసరమనియు నందువలన వాదికిఁ దత్ప్రతిష్ఠావ్యయ మిప్పింప నక్కఱ లేదనియుఁ దీర్మానించెను. తదుపరి జిల్లాకోర్టులో నపీలు చేయఁగా జడ్జిగారు వాదిసంఘమువారే బ్రాహ్మణులనియుఁ బ్రతివాదిసంఘమువారు సంకీర్ణసంకరులైన రథకారులనియుఁ దీర్మానించుచు గ్రామదేవతలు బ్రాహ్మణపూజ్యములు కావనువిషయములో మట్టుకు క్రిందికోర్టువారితో నేకీభవించితత్పునఃప్రతిష్ఠావ్యయాదికము నా కీయఁ జేసినవాఁడుకాఁడు. స్వర్ణకారవ్యవహారమనఁగా నిది. ఇక్కార్యము ప్రతివాదులు సంకల్పించినది మొదలు జడ్జికోర్టు తీర్మానముపర్యంతము జరిగిన యావద్వృత్తాంతమును విచారణాక్రమము,నుభయవాదుల సాక్ష్యములు నుభయన్యాయస్థానముల తీర్పులు మొదలైనవి చేర్చి స్వర్ణకారవ్యవహారమనుపేర నొకచరిత్ర పద్యశైలిలో లిఖించితి. ఇది మతసంబంధమైన వ్యవహారమై బ్రాహ్మణ్యమునుగూర్చి పోరాడఁబడినదగు [illegible]నఁ బ్రతివాదులు తమరు బ్రాహ్మణులనుటకును నాసంఘమువారు కారనుటకును ననేకగ్రంథాభాసములఁ గనఁబఱచుటయు దద్విషయములన్నియు నే కశ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసములతోను [illegible] చరిత్రపరిశోధనమున

రంబుగ ఖండింపవలసివచ్చె. ఇంకను ప్రస్తావానుగుణముగ ననేకధర్మ రహస్యములఁ దెలుపంబడియె. కనుక నీగ్రంథము కేవలము కమసాలు లకును నాకును నడచిన వ్యవహారక్రమమునే తెలుపునదికాక యనేక ధర్మసూక్ష్మములఁ దెలుపునదికూడ నై యున్నది-ఇందుఁ గేవ లాసత్య ముతోనిండియున్న కమసాలులయొక్కయుఁ దత్సహాయులయొక్కయు వాక్యములు ఖండింపఁబడుటయేకాక ధర్మవిరుద్ధములైనప్పుడు న్యాయా ధికారులతీర్మానములు సైతము విమర్శింపఁబడియున్నయవి. కమసాలులు మేము బ్రాహ్మణులమని ప్రతిగ్రామమందును బ్రతివానితోడను వృథా కలహములాడు నీకాలమునఁ దద్వాదములు శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాస యుక్త్యనుభవహేతుచరిత్రప్రదర్శనపురస్సరంబుగ ఖండింపఁబడియున్న యస్మత్పద్యంబులతోడను వీరు బ్రాహ్మణులు కారనియు సంకీర్ణసంకరు లైనరథకారులనియుఁ జేయఁబడిన జడ్జితీర్మానముతోడను గూడియున్న యీగ్రంథము ప్రతిగ్రామమందును బ్రతిమనుజుచేతను నుండువరుసకు లీలమైఁ దత్స్వర్ణకారవాగ్బంధము చేయుటకేకాక యనేకధర్మసూక్ష్మ ములఁ దెలుపుటకుఁగూడ సాధనమగుచున్నయది. ఇట్టియుపయోగకర మైన యీగ్రంథము సరిగాఁజదువకయుఁ జదివియు నవిమర్శకులును ననూయాగ్రస్తులును నయియు ననాదరముఁజూపు పండితంమన్యుల కనేకవందనములాచరించి యన్యవిషయమును ముచ్చటించుచున్నవాఁ డను. మఱియు నీగ్రంథమునఁ బ్రధానాంశము స్వర్ణకృద్బ్రాహ్మణ్య ఖండనమైనను ప్రస్తావానుగుణముగ నార్యసామాజికులు బ్రహ్మసామాజి [illegible] మొదలైన సంఘసంస్కారులమనుకొనువారి వాదములుకూడ [illegible]న్యాలావివాహఖండనాదిరూపమున నిరస్తములైయున్నయవి. చరిత యంతయుఁ బద్యములతో వ్రాసి పద్యస్థవిషయముల ఋజువుచేయుటకుఁ [illegible] జిన్నయక్షరములలో శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాససూత్రభాష్యా [illegible]శాస్త్రనిఘంటువులు పెద్దమనుష్యుల యుత్తరములు ధర్మా [illegible] ర్మానములు తత్సముఖమునఁ జెప్పబడిన సాక్ష్యములు మొ [illegible] యుదాహరింపఁబడియున్నవి. ఏవిషయము నేదిఋజువుచేయున [illegible] యావిషయమునకును దానికిని బెట్టఁబడిన [illegible]మైనగుర్తు [illegible] జూచుకొని చదువరు లిందలియభిప్రాయమును గుర్తెఱుంగుదురు.

శ్రీసోమేశ్వరాయనమః

స్వర్ణకారవ్యవహారము—ప్రథమభాగము.

శ్లో॥ రాజానో ర్థపరాయణాః కపటినో, విప్రా వికర్మస్థితాః
భార్యా భర్తృషుబద్ధవైరనిరతాః, పుత్రాః పితృద్వేషిణః
నిస్సారా పృథివీ నిరౌషధిలతా, నీచా మహత్త్వంగతాః
ఇత్యేవంసముపస్థితేకలియుగే ధర్మో వనాంతంగతః (ఆర్యోక్తిః)

ఉ॥ *అంతయునొక్కటే, పుత్తడియు, నందఱు నీశుపరావతారులే
వింతప్రపంచనాటకము వేయఁగఁబడ్డది యంతెకాని యా
వంతయుఁ గాన రాదుభిద యాత్మవిచారణచేసిచూడఁగా
నింతటిదానికేలా మన కెక్కువతక్కువలంచుఁ బోరుటల్॥ 1

ఉ॥ నాటకవేషధారులకు నాటకకర్తవిధించినట్టి యా
బాటనెవెళ్ళుచుండుటది పథ్యము, జానకివేషమూనుచున్
దాటకచైదముల్ సలిపి తజ్ఞులసంతసపెట్టుచుంట యె
చ్చోటనుజూచియుండము వసుంధరలోపల నెన్నఁడేనియున్॥ 2

ఉ॥ వేషమునిర్ణయించి యటుపెన్కను దానికినుండఁదగ్గవౌ
భాషలుభూషలున్ మొదలు ప్రాజ్ఞులుచెప్పిరి యంతెకాని యా
భూషణభాషణంబులనె పూర్వముచెప్పి తదర్హమౌనటుల్
వేషమువేయనౌననుట విన్నదికన్నదికాద యెందునేన్॥ 3

ఉ॥ ఇత్తెఱఁగాది వర్ణభిదయేర్పడి యూపయి వర్తనంబు లు
త్పత్తినిజెందియుండుటది తథ్యముగాఁగను, బ్రస్తుతంబునన్

---

* శ్లో॥ మృత్పిండఏకో బహుభాండరూప స్సువర్ణమేకం బహుభూషణాని
గోక్షీరమేకం బహుధేనుజాత మేకఃపరాత్మా బహుదేహవర్తీ
(ఇత్యభియుక్తాః)

(1) వృత్తులుముందుపుట్టి యటువెన్క ను జాతులుపుట్టినట్లుగాఁ
బాత్రములన్ లిఖించుటకుఁబూనిరి బుద్ధిమదగ్ర్యులెందఱో॥ 4

క॥2మనుధర్మశాస్త్రవాక్యము జనులకు విశ్వాస్యమంట,సత్యమఁటయిఁహీ
తనధర్మశాస్త్రవాక్యమె కనుఁ డాంధ్రచరిత్రకారు ఘనమగునుక్తిన్

ఉ॥ ఇంతియెకాక వర్ణభిదలేలయటంచు వివాదసల్పుచున్
బంతముమీఱఁ బంచములఁ బంక్తినినుంచి భుజించుచుండి రీ
యంతకమేమనందుఁ " గలియైదుసహస్రము లేగుమీఁద నా
నంతయువర్ణసంకర " మటన్నది నిశ్చయమైకనంబడన్॥ 5

ఉ॥ ఇట్టివిపెక్కులున్న వవియెందుకు త్రవ్వఁగ నేను వ్రాయను
న్నట్టిచరిత్రకున్ వలయునంతయె కావలెనాకు*నీమహా

---

(1) హిందూదేశకథాసంగ్రహము, ప్రథమభాగము ౬౧ పుట

బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రులను నాలుగుజాతులీకాలమునందే యేర్పడినవి వేదమంత్రములరచించినఋషులసంతతివారును వేదాధ్యయనముచేసి యజ్ఞయాగాది క్రతువులుచేయు వారును, జేయించువారును, అరణ్యములలోనివసించి పరతత్వవిచారముచేయువారును బ్రాహ్మణులయిరి. దస్యులు మొదలగుశత్రువులదండించి రాజ్యములుస్థాపించినవారు క్షత్రియులయిరి. వ్యవసాయము మొదలైనవృత్తులలోనున్న వారును, వాణిజ్యముచేయువారును నగు నితరార్యులందఱును వైశ్యులైరి. ఆర్యులవలోఁబడిన యనార్యులందఱును శూద్రులుగా నెంచఁబడిరి, ఇట్లు మొట్టమొదట గుణకర్మములననుసరించి వర్ణవిభేదమేర్పడినది.

2 ఆంధ్రులచరిత్రము, ప్రథమభాగము ౧౭౬-౧౭౭ పుటలు.

...వృత్తులనుబట్టి కులభేదములేర్పడినవి గాని కులభేదములనుబట్టి వృత్తులేర్పడియుండలేదు.... మనుస్మృతియందుఁజెప్పఁబడిన భేదకారణములు కేవలము కల్పితములు గాని స్వాభావికములుగావు గనుక నవి యెంతమాత్రము విశ్వసింపఁదగినవికావు.

* శ్రీప్రౌఢసరస్వతీనిరూఢము.

క॥ ప్రాచీనసదాచార స । మాచారప్రవణతనిట ననియెదనుడి వి
ద్యాచాతుర్యాచితధీ । సాచివ్యముగాఁగ దీనిఁజదువుఁడు సదయుల్! ॥ 8

ధట్టుల వ్రాతలన్నిటికిఁ దగ్గ జవాబిడఁగా నలంపురిన్

చ॥ “ కలిమితులాలమిండఁ ” డనిక్రాలెడి నానుడి నేఁడు రేఁపు ని
ట్టలముగ బట్టబైలగుచు డంబడరెం బహుభంగులం బ్రచా
రలలితి వర్ణసంకరపు రాణ ధనాధిక రాజకీయకా
శలులగు నాంధ్రవిప్రముఖజాతులనీతుల యీతి పెంపునన్॥ 4

క॥ కొందఱుమా గ్రాజ్యేటు ల । మందాజ్ఞత సంస్కృతాంధ్రమానముగన కం
దందవిధుల నచ్చొత్తిం । పం దలరిరి, వారికోఱకుఁ బట్టితిఁగలమున్ 5

మ॥ స్వసదాచారము లెల్ల మానికొని విప్రవ్రాత మంతోర్ధ్వ దు
ష్టసమాజాంబుధిబ్రుంగి శాస్త్రముల నిచ్ఛాయుక్తిసిద్ధింప రా
జసమంచద్గతి యెట్లు కల్గు నెసు సుధీసామ్రాజ్యధౌరేయతా
ప్రసృతింగాంచరు గ్రాజ్యుయేట్లు, తలవోవం బాహువుల్ నిల్చునే 6

మ॥ విడోమ్యారేజుసొసైటి కాంగ్రెసుసు కాన్ఫ్రెన్ సస్సోసేషన్ సహా
సెడిషన్ బాంబుసు సీవయేజికృతి నిస్సెహిందులాయర్సు హై
రెడుకేషన్ గని తేటిహూణకలలం దెంతేని ద్రవ్యంబు జా
తి దుబాయించెడి చెడ్డత్రోవనిడ నేదీ ధర్మకర్మం బిటన్॥ 7

సీ॥ విధవావివాహంబు విధిబోధితంబఁట, స్త్రీవిద్య పూర్వసంభావితమఁట
ఋతుమతీసతి పెండ్లి స్మృతిచోదితంబఁట, స్త్రీస్వతంత్రత శాస్త్రసిద్ధమంట
నౌయాన మాద్యులు చేయుచుండిరఁట, హూణమ్లేచ్ఛదేశాటనము తగునఁట
జాతినీతిభిద దురీతులకిక్కఁట, ఐకమత్యము దానఁ జేకురదఁట
ఇట్టిదుష్టోహ లధిపుల కెఱుకపఱచి । శాసనంబులకై పోరసాఁగెదరఁట
బ్రాహ్మణబ్రువగ్రాజ్యుయేట్ప్రతతిలోనఁ। గొంద ఱసమ్మతులు, వీరిగోనముగనుఁడు 8

క॥ అటువీరియభిప్రాయము । తటుమననంగీకరింత్రే ధర్మప్రభు, ల
క్కఁటు యేమిబుద్ధియిది, వా । రటశాస్త్రజ్ఞులఁ బిలచియడుగ, ఁగు, బలే॥ 9

క॥ గమగచ్ఛటుగో గ్రాజ్యే । ట్లు మహాశాస్త్రజ్ఞులగతి లూలా మాలా
లమరింప రాజాలే వా । నిమదింగా కొందురొగణింపుఁడుధీమల్! 10

బ్రెంప్రతిజ్ఞయొక్కరూపము "ప్రౌఢసరస్వతి" యన్ బుధుండ వ్రాసె॥6

ఉ॥ జాతిని నీతి నేకముగ సల్పిన నైక్యము హిందుమండలీ
ఖ్యాతిఁ బ్రవృద్ధమౌనఁట, యహో! మనవర్ణము నాశ్రమంబు వి
ద్యాతతి వావులున్ వరుస లంతము నొందును దాన, గ్రాజ్యుయే
ట్వ్రాతము శాస్త్రభీతి దెగ శ్రాద్ధములన్ విడిపింప నింపగున్॥ 20

ఉ॥ "స్త్రీలకు విద్యనీయఁదగు స్త్రీలయధేచ్ఛత సిద్ధిగాఁదగున్
స్త్రీలకు షోడశాబ్దములఁ జేయఁదగుం గరసంగ్రహంబునున్
స్త్రీలకు, బెక్కు పెండిలులు స్మృత్యుదితంబు" లటంచు దర్మతిన్
గ్రాలిరి గ్రాజ్యుయేడ్ద్విజులు కాలవిపర్యయ మేమి చెప్పుదున్॥ 21

క॥ పేదయు బెల్లము నేకం । బై దంబడరినవిధంబు నమ్మయుఁ బెండ్లా
మోదకయొండైనకరణిఁ । బ్రోదలు గ్రాజ్యేట్లుగనిరి పుంస్త్రీవిభిదల్ 22

పృథ్వీ॥ స్వమాతృపితృదూషణాస్పదత భూసురగ్రాజ్యుయే
ట్సమాజ మిటుసంచరించ నృపగౌరవంబింక నే
క్రమానఁగను గొందు, రౌర యిదిగాన లేరన్న! పూ
ర్వమౌనివిధినిగ్రహాగ్రహుల కేడ జ్ఞానస్థితుల్ 25

క॥ దుర్గతినీ గ్రాజ్యేటు ల । నర్గళతఁ గురాను బైబిలాద్యాచారో
న్నిర్గతులైనఁ ద్రిశంకు । స్వర్గ మొకదవీరికింక వలయు నవనిలోన్॥ 26

ఉ॥ తాము కులాదినిష్ఠలను దత్తజలాంజలులౌట చాలదా
యేమిటు గ్రాజ్యుయేట్లగుణ మిట్లు, పురోహితముఖ్యవిప్రులన్
వేమరుఁ గూటికింబిలచి వేడి ఫెమేషనుభీతి జూపు, టౌ
రా! మఱిరాజు లేకనరో భ్రష్టనవీనకృతిప్రకాండముల్ 27

ఉ॥ బొంబయియాంధ్రపత్రిక "విభూతికరం" బని రండపెండ్లి నా
లంబనఁజేసి స్త్రీవిషయలంపటతం బళి! గ్రాజ్యుయేటువ్యా
సంబుల భర్తృయుక్తసరసంబుగ నట్టివకొన్ని యన్నెముల్
కంబిన వేడ్క నెల్లపుడు వ్రాసెడిఁ గంటిరె, యిద్దియద్దియే 29

తే॥ మఱియు నీ నూత్నమతముల మార్పుకొఱకు

ఉ॥ వీనిన గ్రాజ్యుయేటు లతివిస్మయచర్యల నైక్యమాట లో
కానవు రాజ్యపద్ధతికిఁ గశ్మలముల్ ఘటియించునంచు దు
ర్మానవిహారభంగముగ రాజులు శాసనశక్తి శాంతి నెం
తేనొ సరింతు, రద్దియును దెల్వికిఁ దే, రిదియేమి శౌర్యమో॥ 31

శా॥ మీయుద్యోగధనాలు నిత్యములె? యేమీ గ్రాజ్యుయేట్లూ! మహా
న్యాయోపాయత "జైలునందిడుదు" మంట్రా? బాఁపలన్ శ్రాద్ధజ
గ్ధ్యాయత్తేతరులైనయంత, నివియేనా యైకమత్యస్ఫుర
ద్వ్యాయామంబులు? బోడబాఁపలను ద్రెంపంబల్కుటల్ చుల్కయే? 32

క॥ మ్యారేజాక్టరుపుర్యాబ! శ్రీ రామాయణము నిటఁ గడిందిమఁగఁటిమిన్
వేరచియించిరి మదరా! శిరస వాల్మీకిజాతిసిద్ధులు? గంట్రే? 33

క॥ తమ కెదియవసర మో శ్రుతి! సుమహితులుగ దానిగొంట్రడుసూ వాదముకై
గమనింపుఁడు, వేదము శాస్త్రము సీ గ్రాజ్యేట్లు మానధనులైకంట్రే? 34

సీ॥ ఇంగ్లిషుసంస్కృత మెఱిఁగినవారలు దెలియుఁడీ గ్రాజ్యుయేటుల తెలువులు
"డ్యారింగుబుతు" వనుసార్థ మొకటు వివాహకాలమునసె వఱలునంట
మెక్‌స్ట్రియల్ డిస్చార్జి మీనింగు సంస్కృతభాషను రజసీసాఁబరఁగునంట
"చంద్రగంధర్వవైశ్వానరాంతము సతిబుత్వంత"మని శాస్త్రతత్వమంట
అగ్నిసంతతి సంపదలనురినట్టి! చెలిని వరునకుఁ బెండ్లికై చేర్చునంట
ఇదియగృహ్యోర్థ మాటవీర లెఱిఁగినదియ! మ్యారెజాక్టరుపుర్యాబర్టిమానమునను 35

సీ॥ విధవాబుతువతీ విపిధవివాహాల ధర్మముగూడఁ బెట్టిరి గ్రాజ్యుయేట్లు
స్త్రీస్వతంత్రతఁ గలాభాస్వరతను నగ్ధరతిఁ జూడఁబట్టిరి గ్రాజ్యుయేట్లు
చంద్రగంధర్వవైశ్వానరకామపుత్రతఁగూడఁ బుట్టిరి గ్రాజ్యుయేట్లు
దేశాంతరవిహారధీస్థితి స్వర్గమార్గమునూడఁగొట్టిరి గ్రాజ్యుయేట్లు
వేదశాస్త్రపురాణపఠనాది గీర్వాణభాషాంతరీకరణాకలితత
లలిఁ జతుర్విధపురుషార్థము ధరించి ప్రాజ్యసామ్రాజ్యపతులైరి గ్రాజ్యుయేట్లు 36

క॥ పారస్కరహరిహరనాథ! మేరూర్ధిఁ జతుర్థరాత్రిమిథునకృతికి ధీ
సారార్థము విప్రులకు స! మీరితమగుకతన గ్రాజ్యుయేటుల కోడవుర్ 37

ప్రతిష్ఠాస్థాపనమె చేయఁ బాటుపడెడి

క॥ మానవసూత్రం బెట్టుల మానంబగు? నేమివిధిగ మఱియును మనుస్మృ
త్యానయనము ధర్మస్థితి నూనును గలి, గ్రాజ్యుయేడనూ నాకాంక్షన్ 38

క॥ బౌధాయనముఖ సూత్ర్యరియ సై ధారుణి గ్రాజ్యుయేట్లకలరెడి వికటా
సాధారణతత్త్వజ్ఞానాధారము గాఁగఁ, జూడుఁడా తత్త్వజ్ఞుల్ ! 39

చ॥ కులములు గోత్రపంక్తు లనుకూలముఁ జేయుచు లోక మెల్ల నా
కులములనార్చి "వావు"లను క్రూరపథంబులుమాపి శ్రాద్ధపీ
డలఁ దొలఁగించి దీక్షలవిడంబితచర్యల వేదదేవశ్వం
ఖలములనూడఁగొట్టెదరు గ్రాజుయెటుల్వరమోపకారులై 40

క॥ "సోషల్ రిఫారము"ని యింగ్లీషుఁజదివినట్టివిప్రకీర్తులిటం గాం
తైషణనష్టతచర్యల నీపల్లజ్జ నెడదనిడ నెంచ, రయారే 41

క॥ కాస్మోపాలిటన్ క్లబ్బున బిస్మిల్లాలగుచు ధర్మవిరహితులగు వి
ప్రస్మయ యీగ్రాజ్యేటులపస్మారము గొనిరి బుద్ధిబలము దలఁగఁగన్ 42

క॥ ఇట్టిసమాజంబులు బలుపట్టుగ సమజంబులగతిబరఁగఁగ ధర్మం
బెట్టగఁ దుదముట్టక, మన పుట్టుకలకుఁ గారణంబుఁ బోడఁగనుఁడార్యుల్ ! 43

ఉ॥ ఎవ్వఁడ నెట్లువచ్చితిని, యెచ్చటనుండి యిదేమి దృశ్యమా
టెవ్విధి నైహికంబరయ నెచ్చటికింకను నేఁగఁగావలెన్
దెవ్వదియెంత యేపథము దానినిజూపెడివారలెవ్వరం
చివ్వడువుంగ నాక వృథ నేగుచునుండిరి గ్రాజ్యుయేడ్ద్విజుల్ 45

శా॥ స్త్రీవిద్యాదికకర్మలంబడినవారిన్ లెక్కసేయంగ నా
రా వేలుందురు గ్రాజ్యుయేణ్ముఖులు దుర్వారార్థసామర్థ్యసం
భావస్థైర్యత, నేనిటొక్కఁడను, నావారెవ్వరేనుందురో
నావాదంబును నిల్పఁద్రొక్కుటకు శ్రీనారాయణుండేనొకో? 46

ఉ॥ ఒక్కఁడనంచు నేభయమునొందను, భూమికి నాథుఁ డొక్కఁడే
పెక్కురు గారు, దద్విధిగ విశ్వసృజిస్థితి నాశుఁ డొక్కఁడే
నిక్కము, సత్యపద్ధతికి నెమ్మి సహాయము దేల, చేలలై
తిక్కతనాననన్నటులఁ దెల్పినిబూనిరి గ్రాజ్యుయేడ్ద్విజుల్ 4

ప్రాజ్ఞులైనట్టి మల్లాది రామకృష్ణ

ఉ॥ "ఇక్కవితాచమత్కృతుల నీశ్వరసంస్తుతిభవ్యకావ్యమం
దక్కుట వేదదేవవిషయామలఫక్కిఁగ నేర్చి కూర్పరా
దొక్కొ"యటంచుఁ గొందఱు మనోంబుజముల్ గమలింత్రు కాంత్రైనా
కెన్కవ వేదశాస్త్రమతమే స్థిరమాటను దీనినూనితిన్ 48

సీ॥ వేదశాస్త్రపురాణవిహితాచరణలేక ధర్మంబుగూడునే కర్మఠునకు
విద్యావినయనయవృత్తసత్పత్వములేక యర్థంబువొసఁగునే వ్యర్థగతికి
రూపయౌవనధనరూఢాంగములులేక కామమొప్పారునే పామరునకు
షరససాధనచతుష్టయసంపదలులేక మోక్షంబుదొరకునే రూక్షమతికి
వీనిలోపల నాద్యంతమూనలేక మధ్యమునఁజిక్కియేడ్తు రమేధ్యభుజులు
గ్రాజ్యుయేట్పదవులె శాశ్వతేజ్యములుగ నైకమత్యార్థతత్వంబు నరయలేక 49

శా॥ తత్వజ్ఞానముఁబొంటె ధర్మములసంధన్ గ్రాజ్యుయేట్ఛార్ద్ధభో
క్తృత్వాదిన్ విడిపింప సంఘమున నర్థిఁబల్కి యన్యోన్యచో
రత్వప్రక్రియఁగూళ్లకేగిరఁట, యౌరా "బ్రాహ్మణానామనే
కత్వ"న్యాయము సార్థకంపడఁగ నిక్కర్మ్యాలుదుర్వ్యాజకుల్ 50

క॥ వేదగురున్నృపాచార స్సమాదరణములేనివారి కలరునెమానం
బేదాటినైనఁ బ్రాజ్ఞు, ర్యాదాతిక్రమణతగునె గ్రాజ్యేటులకున్ 52

క॥ బంధురధీసింధువు లను, బంధాంతముగాఁగదీని పరమార్థము పు
ష్పంధయసమసంధ సురసముం ధరియింపఁజదివి గొనముమనగనుగొనుఁడీ 54

క॥ మెదలితిరా గ్రాజ్యేట్లుగఁ బొదలితిరాజాతినీతిఁ బూర్ణముసేయన్
బ్రిదిలితిరాకూటమునుం,డి దయామయులార! కరుణనిల్పుఁడు మాపైన్ 55

శా॥ గ్రాజ్యేట్టులసంస్కృతోద్ధతిని నగ్రత్వంబునూనంగ ము
త్సాహిజ్యత్వంబువహింతురేని తమశాస్త్రార్థంబు మాతోడ వి
ద్వజ్యేష్ఠత్వముఁబొంటె నల్పుటకు నిల్వన్ రండు మీమీపదా
గ్రజ్యోత్స్నల్ దశదిక్కులంబఱప, వ్యర్థప్రజ్ఞ లిశ్లేటికిన్ 56

సోమయాజులు గుంటూరుసీమయందు 8

సీ॥ సంస్కృతశాస్త్రవచఃప్రౌఢిఁ బ్రౌఢసరస్వతీపదవి దగ్గఁగను గని
యార్యసమాజి దయానందు వాదాన నుంకించు సద్యశోయుక్తిని మని
బ్రహ్మవిద్యాపత్రపతివిజృంభణము నల్లనఁ జల్లపఱిచెడులాగును గొని
కోమటిముస్నిభకోలాహలము వైదికాచారవిషయాన నార్పఁగఁజని
వేదశాస్త్రపురాణవివాదగరిమ మఱి ధియాసఫిబ్రహ్మసమాజగులను
జఱచి శ్రీకుమారస్వామిశాస్త్రి యనఁగ నిట నలంపురి ధర్మకర్మహానిలతు 57

శా॥ ఇంగ్లీ షర్వము దెన్గు సంస్కృతము నా హిందీమరాటుల్ గణిం
పం గ్లానింబడి తేటి సద్గురుకృపామాత్రాశ్రయైకాప్తి నే
నాంగ్లో సాక్సను లాటినుల్ స్వమహిమోద్యచ్ఛక్తి సాధించి పే
ర్మిం గ్లో సామ్యము నుర్వి విప్రకులవార్ధింగంటి, నట్ వింటిరే 58

శా॥ టీగ్రాజ్యేటులఁజూచి కోమటులు నట్లే కంసలుల్ రెడ్లు గ్రా
డ్యుగ్రీవుల్ మఱి సాలెజాండ్రలును సెవ్వారెవ్వరో వేదము
ష్టిగ్రాహంబున నార బ్రాహ్మణులకంటెన్ దొడ్డవారౌటకై
వ్యగ్రోత్సాహతనోటు దుశ్చరణకృత్యంబుల్ ప్రపంచింతురా 59

క॥ ఈవాదముఖండించుటకై వినఁ డీభారతమునఁగా దిఁక నింగ్లం
డో వేల్సో పోవఁయును, గావున సన్మార్గమరయు గ్రాజ్యేటిమిత్రా! 51

మ॥ ఇది మీ బోధకువ్రాసినాఁడనుసుడీ యేగ్రాజుయేట్లూ! గుణా
స్పదులై యింతట సంఘసంస్కరణలంజాలించి సద్బుద్ధి శా .
చదయామైత్రులఁ జిత్తమందు సుకృతిన్ సాధింపఁగోరించి భూ
విదితంబై తగు వేదశాస్త్రమతమున్ విద్వద్గతిం గాంచుఁడీ 52

క॥ మంగళములు గ్రాజ్యేటులకుం గలుగుత మంచిత్రోవఁగొని పూర్వాచా
రేంగితము వెలంగ నడచు,చుం గురుదేవకరుణను విశుద్ధివడయుతన్ 53

శ్లో॥ మ్యాకజ్యాప్టరుపుస్త్యబర్ట్ ఖాండనంత సువే సుధీః
శ్రీకుమారస్వామిశాస్త్రీ త్వహంప్రౌఢసరస్వతీ

అథ కథావిధి మవధారయంతు సుధియో యత్రైకేచన పరేజ్యేశీలలాలసాః

క॥ కావున నావలికథర్మ

ప్రాగ్జ్యోయేడభిధానని ధానాః క్షితిదితిసుతానా మృతుమతీసతీపరిణయనం నయాభి నయవతయా బంహిష్ఠయా వాచా తత ముదితవంతః ప్రత్యవతిష్ఠంతే......మ్యారేజాఫ్ టరుప్యూబర్టీ నామకేన పుస్తకేన,తత్ర*"సోమః ప్రథమోవివిద"ఇతి మంత్రస్థవిద్యారణ్యభాష్యమేవగృహీత్వా "మనుజాయభర్త్రే ధనపుత్రైస్సహితా మిమా మగ్నిః ప్రాయచ్ఛ" దితివాక్యాత్ "రజస్యగ్ని"రి త్యత్రవచనస్యచ, Menstrul. discharge, ఇత్యర్థం కృత్వా యథాకథంచిదపి స్వమతం సిసాధయిషంతశ్చ-తత్ర యద్యాచార్యభాష్యస్యాశయో ఋతుమతీవివాహపరస్స "న్నగ్ని ర్ధనపుత్రైస్సహితా మదా" దిత్యభవిష్య త్తదా పురుషస్య వివాహోనావశ్యం భావేన సంస్కారా న్నావదిష్యత్- ప్రథమే వివాహ ఏవ పుత్ర ఉపస్థితే పున్నామనరకనివృత్త్యుద్దేశక ఋణమేవ నాసేత్స్యత్- తథా సంస్కారపరిగణనే గర్భాధానపార్థక్యమపి నాభిప్రైష్యత్-అపిచ,రజస్వలాందత్వా రౌరవ మిత్యా ద్యర్థవాదవై"వే త్యేతేషాం మనీషా నవైవిదుషాం......మీయతే- తథాచే ద్బహుసూత్రమంత్ర, భాష్యవ్యాకోపప్రసంగః-అర్థవాదస్యానైకత్వం, తస్య...బహుధా శాస్త్రైభిహితత్వాత్- కోసా వసౌహి మర్థవాదో ప్యత్ర? "శాస్త్రంచాత్ర ప్రవృత్తం స ప్రవృత్తింకురుతేద్విధా విధానేన నిషేధేన శృంగగ్రాహికయాస్తుత" దితి- "సత్యేకస్మిన్నపిబాధకే సాధకసహస్రస్యా ప్యకించిత్కరత్వా" దిత్యాదిన్యాయేన బహువ్యభిచారదర్శనా దేతేషాంమతం నవిద్వన్మనీషితం, శిష్టాచారోరరీకృత న్యాయమార్గదుష్టత్వాత్-క్వచి దుదీచీనేషు శిష్టాచారపారంపరీణో ప్యాంధ్రాదిపంచద్రావిడే ష్వనను భూయమానత్వాచ్చ- తత్తేషామేవ దత్తసూత్రమంత్ర భాష్యాణాం తుష్యతుదుర్జన,న్యాయే నాంగీకృత్య విఖండయంతః పండితమండలీ మభిమండయామో యథార్థసంభావ

......*"సోమః ప్రథమోవివిదే, గంధర్వోవివిదఉత్తరః, తృతీయోగ్ని ష్టేపతి స్తురీయస్తే మనుష్యజాః" ఇతిమంత్ర......అర్థః సోమః ప్రథమః త్వాం వివిదే లబ్ధవాన్ తతః ఉత్తరో గంధర్వో విశ్వావసుః వివిదే,తృతీయ స్త్వగ్ని స్తేపతిః,మనుష్యజాత స్త్వహంతే తురీయః పతి రితి.

"సోమో దదద్గంధర్వాయ గంధర్వో దదదగ్నయే, రయించ పుత్రాగ్ం శ్చాదాదగ్నిర్మహ్య మథోఇమాం"మితిమంత్ర......అర్థః-సోమః గంధర్వాయ, అదదత్... గంధర్వః,అగ్నయే,అదదత్-అగ్నిః,అథో,అథ,రయించ పుత్రాంశ్చ,ఇమాం త్వాంచ మహ్యా మదదాత్...

బోవుద, మేనునిన, నాదిపురుషుఃషు స్వేచ్ఛా

నేన......రజోదర్శనానంతర వివాహవిధిస్తు క్షత్రియ......శూద్రాదీనామేవేతి ప్రకృత్య కించి త్తత్తదవసరఏవ నిరసన మతిసంగృహ్య క్రియతే, తథాహి......

(4) సూ 2-1-10 "అగ్నేరుపసమాధానా ద్యాజ్యభాగాంత" ఇతి "సోమః ప్రథమోవివిద" ఇతిమంత్రభాష్యే కన్యాయాః హ్లాదకత్వ మోహనత్వ తేజస్త్వవర్ణన రూప సోమగంధర్వాగ్ని నామగ్రహణపరమేవ, నైవకన్యాయాః పూర్వపతిపరిగణనపరం తత్ర రూపకాలంకారస్య ప్రమేయత్వాత్, తథాహి, "నహివేదే సర్వేశబ్దా రూఢా" ఇత్యారభ్య "తాస్తా హ్లాదిన్యో మోహిన్య స్తేజస్విన్యః కలా స్సోమగంధర్వాగ్నిరూపిణ్యః స్త్రీ ష్వావిశవ మధీ" త్యాది నిరుక్తవచః ప్రామాణ్యస్య సిద్ధత్వాత్, సోమస్య హ్లాదకత్వం గంధర్వస్య "గంధమామోద మర్వ" తీతి వ్యుత్యార్వధాతో రచి "గంధస్యార్వో గంధర్వ" ఇతి షష్ఠీతత్పురుషసమాసే కృతే శకంధ్వాదిగణస్యాకృతిత్వా త్పరరూపం మోహనత్వ మగ్నే స్తేజోవత్వంసుప్రసిద్ధమేవేతి, యత్కించిత్ "తుష్యతు దుర్జన" న్యాయగ్రహణేనాపిప్రకృతే నకించిదపి ఫలం భవద్రజోవతీవివాహవాదబలపరమిత్యలం,

(5) సూ 2-1-11 "అథాస్యై దక్షిణే" నేతి "గృభ్ణామిత" ఇతిమంత్రభాష్యే కన్యాహ స్తంగృహీత్వా వరవచనపరం "మహ్యం త్వా పూర్వోక్త సోమగంధర్వాగ్నయో న్యదేవావా గార్హపత్యార్థం భోగార్థంపాదు" రిత్యేవ- గార్హపత్యకృత్యే కింభవన్మతరుతమ త్యభీష్టా

(8) సూ 3-8-9*"తయోశ్శయ్యామంతరేణ" ఇతి, ఉదీర్ష్వాతో విశ్వావసు" వితి మంత్రభాష్యే దండరూపగంధర్వేణసహ ఉనునయసంభాషణం-తత్తు వివాహసమయే తత్తద్వృగృత్సవాదిషు మోదసంపాదకమితి నజానీషే? తదప్యత్రాధైకశయ్యాయాం... తీవ్యాసుమంగలీ షూపస్థితాసు బహుసంబంధిబాంధవేషు చ సత్సుకిల? నత్వేకాంతే. తథా కుత్రా ప్యదృష్టచరత్వా త్తదానీం కథంకారంభో స్సమావేశనం సిధ్యతి?

(9) సూ 3-8-10 "ఉత్తరాభ్యాం యథాలింగ" మితి "అఘశ్యం" త్వేతి మంత్రభాష్యే వధ్వా వరంప్రతి *మాంగృహీత్వా పుత్రా ద్యైశ్వర్యవాన్భ" వేతి "సమంజ

* 8 "తయోశ్శయ్యామంతరేణ దండో గంధలిప్తో వాససా సూత్రేణవా పరివీత స్తి"ష్ఠతీతిసూత్రం- తదర్థః-తయో ర్వధూవరయో ర్శయ్యామంతరేణ శయ్యాయా మధ్యభాగే, దండః గంధలిప్తః, చందనాదిలిప్తస్సన్ వాససా సూత్రేణవా పరివీత స్తిష్ఠతి, స్థాపయితవ్యః...

త్వితిమంత్రభాష్యే "పరస్పరప్రేమాస్పదభాషణం సరస్వతీకారయా" త్యేత్యైవ, నభవద భ్యుపేతాసభ్యవ్యవహారపరం

తత్రైవ "సోత్తరాస్త్రిస్సోజపి" త్యేత్రి "ప్రజాపత" ఇతి మంత్రభాష్యే జపోఽభిప్రేతః సర్వా వివాహసిద్ధి సంపాదకదేవతా ద్వారపివధూవరౌ ప్రార్థయేతే, అన్యోన్యదర్శ నోత్తర భావిసంయోగార్థ స్పర్శనాద్యానందసంపద్విత్యైః నైవ భవదధిగతగలితిసిద్ధ్యై.

తత్రైవ "శేపగం సమావేశన" ఇ "త్యారోహారు" మితిమంత్రభాష్యే "ప్రహా రామశేప" ఇతిమంత్రవాక్యం తూష్ణీంగృహీత్వా "మేఢ్రో మేహనశేపసీ" త్యమరంసం స్మృత్య గ్రాజ్యాయేట స్త్రాపరిసూత్రస్థ లింగశబ్దేనసాకం యథాభిమతం పంటింగర్థం నిష్కంటకతయోచ్చావచంకృతవంతః కచ్చిత్' అలము నేనాజ్ఞాన విజృంభణేనానాచా రసమాచార నిబంధనప్రబంధాలంభనేన, ఇత్థమేవఖలుభవంతో విధవావివాహాది శా స్త్రార్థంసర్వంత ఉజ్జృంభంతే- "భాషితంయథాభిజనం జనస్యకర్మాపివై యథావృ త్తి వృత్తిరపియథాజ్ఞానం"...... "అస్వర్గ్యం లోకవిద్విష్టం ధర్మమప్యాచరేన్న" త్వి తిమనువచనమపినాశ్రుణోః? "శ్రుణుతాయంతుశేపగ" మితిగర్భాధానకాలపరః తథా నచేత్వత్కుద్వయావలంబనం సూత్రమంత్రభాష్యకారయో స్తదుపష్టంభకానాం వచనా నాం గతిరపి క్వ? (1) "సర్వాణ్యుపగమనాని మంత్రవంతి భవంతి (2) యచ్చా దౌ యచ్చాన్తా వితి కాలికః (3) రాగప్రాప్తేఽరాగప్రాప్తఇతి (4) ఏతచ్చ రా గప్రాప్తసమావేశనాశ్రితం వివాహకర్మార్థం క్రమజపయోర్విధానం (5) సమావేశనకా లః (6) బోధాయనస్తు వికల్పంసమావేశనం" ఇత్యాదీనా మన్యేషాంచ వక్ష్యమాణా నాం- అనేనైవ భవద్భుతుమతీవివాహావిస్తరస్తు నిరస్తో స్తవ్యస్తగ్రస్తతయా, కథమితి చేత్పునశ్శృణుత, "అథోవైనా మభిమంత్రయే" తేత్యత్రసమావేశనమన్యేన కథం కారం? "యదాతుమలవద్వా" సేత్యాదివాక్యైః కాలాంతరభావిసమావేశనరూపవ్యా

§ రాగప్రాప్త మరాగప్రాప్తమితి సమావేశనం ద్వివిధం, తత్ర వివాహశేషహో మానంతరక్రియమాణస్య, అరాగప్రాప్తస్య సమావేశనస్య, ఉత్సర్గశాస్త్రత స్సామాన్యే తో జపాంగత్వమేవ- రాగప్రాప్తస్యతు, ఋతుకాలికస్య సమావేశనస్య, అపవాదశాస్త్ర తో గర్భాధానార్థమి త్యన్యత్రవిస్తరః

హరదత్తసుదర్శనార్యభాష్యేష్వేయమావేక్ష్యయథామతిప్రకాశం వ్యలిఖద్గురుమూర్తిశాస్త్ర్యభిఖ్యో వివృతిం ప్రేథసరస్వతయావాచాం

పారస్య బలీయస్త్వా త్తథోత్సర్గశాస్త్రస్య వివాహశేషహోమానంతర క్రియమాణస్య జపరూపసమావేశనపక్షస్య కాలాంతరద్యోతక "శేషగ్ంసమావేశన" ఇత్యభిమంత్రణా రూపవాదశాస్త్రస్యచపరస్పరగండం డాపూపాయితత్వాద్భవదభిలషితం ముషితనిర్విశేషం

(10) సూ 3-8-12,13 "ఆర్ద్రోహారు" మితి "యదామలవద్వా" సేతిచ రజసః ప్రాదుర్భావాదితి మంత్రభాష్యేణగర్భాధ్ధాన పరతావసీయతఏవ, యదిచతుర్థీ సంవేశన మృతుసంవేశనంచ యుగపత్ప్రాప్యేతే త"దార్ద్రోహారు" మిత్యాదినా- తస్మా"త్సంవత్సరే ప్రాప్తేదశమే" ఇత్యాదివక్ష్యమాణత్వాత్ దశమేవర్షే తూపస్థా యాం కన్యాయా రోమశత్వం నసంఘటతే, తతో మైథునంనిషిద్ధ" మిత్యాద్యలం భవత్కాలివిద్యావద్య్రప్రలపనేన,

(a) ఇతోఽధిక భవత్ప్రథమానుబంధే ప్రలపితబోధాయనవచనానినభవదనుగ్రాహకాణి, సమూహతా మన్యదేహం,

(b) తథాశ్వలాయనాద్యర్షి వచనానివా నకామ ప్యుపపత్తి మనుసందధతే భవద్ద్వితీయానుబంధే,

(c) తథైవ భవత్తృతీయానుబంధేచ బోధాయనాది లఘువిష్ణ్వంతానివావాక్యాని నసుతరాం భవదిష్టాధాయకా న్యపిత్వరిష్టాధాయకాని

అన్యదపి కించిదుక్త్వా లేఖినీం విశ్రమయామః

అత్రికశ్యపౌ॥ పితుర్గేహేచయాకన్యా రజఃపశ్య త్యసంస్కృతా సాకన్యా వృషలీ జ్ఞేయా తత్పతి ర్వృషలీపతిః॥ యస్తుతాముద్వహేత్కన్యాం బ్రాహ్మణో జ్ఞానదుర్బలః అశ్రాద్ధేయ మపాంక్తేయం తంవిద్యా ద్వృషలీపతిం॥ మనుః॥ ఉత్కృష్టాయానురూపాయ వరాయ సదృశాయచ అప్రాప్తవయసంకన్యాం దద్యాదేవ యథావిధి॥ స్మృత్యంతరే- ప్రాప్తేచదశమేవర్షే వివాహ్యా కన్యకాబుధైః ప్రదాతవ్యా ప్రయత్నేన నదోషః కాలదోషతః॥...... మాతాచైవ పితాచైవ జ్యేష్ఠభ్రాతా తథైవచ। త్రయస్తేనరకంయాంతి దృష్ట్వాకన్యాం రజస్వలాం॥ హేమాద్రౌ ప్రాయశ్చిత్తకాండే మార్కండేయః యాకన్యాపితృవేశ్మస్థా యదిపుష్పవతీభవేత్ అసంస్కృతాపరిత్యాజ్యా నపశ్యేత్తాం కదాచన॥ వివాహేచ నయోగ్యాసా లోకద్వయవిగర్హితా। ఏనాంపరిణయన్విప్రో నయోగ్యో హవ్యకవ్యయోః॥ నతస్యాంజనయేత్పుత్రం కానీన స్సహికథ్యతే మాతా పితాచ పుత్రశ్చ త్రయస్తే వృషలాస్మృతాః॥ యదాపుష్పవతీకన్యా తదై

♦ తే॥ అట్లు కావించుసృష్టియం దతనియొక్క
వదన బాహూరు పదములవలననుండి
బ్రాహ్మణక్షత్ర విట్ఛూద్రవర్ణజనులు 10
వరుసదప్పక ప్రభవించి వరలిరపుడు॥

స్తమగ్రాహ్యతి నతత్రదోష స్తస్యాస్తి గేహస్థాచే త్సదోషభాక్॥ గౌత ౨౩॥ యదారహః ఏవతీ ద్విజస్తా ముద్వహేద్యది! కాలాంత రేపివాజ్ఞాతా తదాచైవ పరిత్యజేత్। య ఛదాత్మ నశ్శుద్ధిం తదా చాంద్రాయణంచరేత్ కామాతుర స్తదావర్తే త్స చండాల ాభవేత్॥ పుత్రోత్పత్తిర్యదిభవే త్తథాపతితఏవసః॥ ఇత్యా ద్యలంకురుతఖలు? వ్యపిసిద్ధం ।లోకవిరుద్ధం నాచరణీయం నాదరణీయం, ఉక్తోహి ధర్మవ్యతి యః, యా న్యనవద్యానికర్మాణి తానిసేవితవ్యాని నో ఇతరాణి యాన్య ృకగం సుచరితాని తాని త్వయోపాస్యానీతి, ఏతాదృశంశివాక్యాన్య పేక్ష్యవాఽ దృత్యవా యద్భవ ద్భవాదృశప్రతారకైర్లోకోపన్యసనం అజ్ఞాతసంస్కృతవిలసనంకృత వ్యద్వరప్రహసనం, అశక్తదౌర్జన్యయుక్తివికసనం స్త్రీపరవ్యసన మతితరాం జరీజృం తాం, పునఃపున రనాచారవిచారమారంభంతాం,భవ దర్థవాదాదికానాదివాదస్త్వన వాద స్సుతరాం వ్యర్థవాదఏవే త్యల మత్యంతానంత జల్పనకల్పనే నోంనమశ్శివాయ,

శ్లో॥ మంగళంగ్రాజ్యయేడంగసంగదోషవిభంగినే
సంఘసంస్కారణోల్లంఘనం ఘనం ఘటతే యతః

♦ సాయణాచార్యప్రణీతభాష్యోపేత పురుష సూక్తమ్-సప్తమమంత్రమ్
బ్రాహ్మణోఽస్యముఖమాసీ ద్బాహూ రాజన్యఃకృతః
ఊరూతదస్యయద్వైశ్యః పద్భ్యాంశూద్రో అజాయత

......అస్యప్రజాపతే ర్బ్రహ్మణో బ్రాహ్మణత్వజాతివిశిష్టఃపురుషో ముఖమా సన్ముఖాదుత్పన్న ఇత్యర్థః- యోఽయంరాజన్యః క్షత్రియత్వజాతివిశిష్టః స బాహూ తో బాహుత్వేననిష్పాదితో బాహుభ్యా ముత్పాదిత ఇత్యర్థః- తత్తదానీ మస్యప్ర పతే ర్యద్యావూరూ తద్రూపో వైశ్యః సంపన్న ఊరుభ్యా ముత్పాదితఇత్యర్థః, తథా ్య పద్భ్యాం పాదాభ్యాం శూద్రః శూద్రత్వజాతిమాన్పురుషోఽజాయత

శ్రీ భాగవతము. తృతీయస్కంధము. 188 వ పుట.

॥ ధరణీదివిజులు శ్రుతులును, నరవర! యమ్మేటి ముఖమునఁబొడముట భూ
సురుఁ డఖిలవర్ణములకుఁ గురుఁడుఁ ముఖ్యుండునయ్యె గుణరత్ననిధీ! 216

• ఉ॥ వారికి యాజనాదిక మవారిగ వృత్తి విధింపఁగాఁ బడెన్
• వారలనుండియే యితరవర్ణశతంబు ప్రభూతమై బహి

క॥ ధర బ్రాహ్మణాదికము ద్వస్కగసాధలఁ బొందకుండఁ గైకొని కావన్
బురుషోత్తము బాహువులన్ నరనాథకులంబు పుట్టె నయతత్త్వనిధీ! 217

క॥ గణుతింపఁగఁ గృషిగోరక్షణవాణిజ్యాదికర్మకలితంబుగ నా
గుణనిధియూరువులందున్ బ్రణుతింపఁగ వైశ్యజాతి ప్రభవంబయ్యెన్ 218

తే॥ తివిరి సేవకధర్ములై దేవదేవు, పదములను శూద్రసంతతు లుదయమైరి

• మాధవీయయుక్త పరాశరస్మృతి ఆచారకాండ

ప్రథమాధ్యాయము యాజనప్రకరణము.

......యాజనేతు విధిశ్శాస్త్రీయతే, ద్రవ్యమార్జయన్ బ్రాహ్మణః ప్రతిగృహ్ణీయా ద్వాజయే దధ్యాపయేద్వా......జీవనోపాయత్వేన యాజనస్య ప్రాప్తత్వాత్తద్ధేతుత్వంచ మార్కండేయపురాణేదర్శితం- యాజనాధ్యాపనే శుద్ధే తథా శుద్ధప్రతిగ్రహః ఏషా సమ్యక్సమాఖ్యాతా త్రితయంతస్య జీవికేతి॥......బ్రాహ్మణస్య యాజనాదినా వైశ్యస్య కృష్యాదినేతి నియమః......సర్వథాప్యస్తి బ్రాహ్మణానాం జీవనహేతు ర్యాజనం......

వైశ్యధర్మప్రకరణమ్

మూ॥ ౬౧॥ లాభకర్మ తథారత్నం గవాంచ పరిపాలనమ్
కృషికర్మచ వాణిజ్యం వైశ్యవృత్తి రుదాహృతా

శూద్రధర్మప్రకరణమ్

మూ॥ ౬౨॥ శూద్రస్య ద్విజశుశ్రూషా పరమోధర్మ ఉచ్యతే
అన్యథాకురుతేకించి త్తద్భవే త్తస్య నిష్ఫలమ్

మూ॥ ౬౩॥ లవణం మధు తైలంచ దధి తక్రం ఘృతం పయః
నదుష్యే చ్ఛూద్రజాతీనాం కుర్యా త్సర్వేషు విక్రయమ్

అ॥ శూద్రస్తు యదా ద్విజశుశ్రూషయా జీవితుంనశక్నోతి తదా కింకుర్యాదిత్యత ఆహ॥ లవణమితి॥ యది శుశ్రూషయా జీవితుంనశక్నోతి జీవనాయ లవణాదివిక్రయం కుర్యాత్ - నతు లవణాదీని విక్రీయమాణాని విక్రేతు ర్దోషమావహంతి......

మూ॥ ౬౫॥ వేదాక్షరవిచారేణ శూద్రఃపతతి తత్క్షణాత్ ।

• ప్రతిలోమానులోమజాతి నిరూపణప్రకరణమ్

ప్రాకారమునూని * శిల్పములు స్వప్రియవృత్తులు గాఁగ మీఱ నీ
తీరు జనం బనంతమయి తేజరిలెఁ భువి భూరిభారమై॥ 11

చ॥ తమతమవర్ణధర్మములఁ దప్పక పూర్వికు లాచరించి ర
క్తిమమున, ప్రస్తుతంబునను సర్వమునుం దలక్రిందులయ్యె, న
క్రమము ప్రవృద్ధమయ్యె, నిటు కాలము సర్వము మాఱిపోయి నే
మమె కడుదూరమైచనియె మంచిపథంబుననుండువారికిన్॥ 12

తే॥ "వలదుకుయ్యొ మొఱో మాకువల" దటంచు, బ్రాహ్మణుల్ బ్రాహ్మ్యము
స్వీడఁ బాలుపడిరి, "మాకుఁ గావలెఁ గావలె మా" కటంచు, నన్యజనమం
దుకై పాకులాడఁదొడఁగ॥ 13

మ॥ అదియట్లుంటనె చాలమందియును బ్రహ్మద్వేషభూయిష్ఠులై
పదరన్ సాగి రగౌరవంపునుడు, లావాక్యాగులందున్ మఱిన్
ముదరంజొచ్చెను గొంతమందికదియేమో, పెక్కు రవ్వారలే
కద మాగ్రామమునందుఁ బెద్దతలలై ప్రాల్బుద్ధిమంతుల్ కనన్॥ 14

......యాజ్ఞవల్క్యః॥ సవర్ణేభ్య స్సవర్ణాసు జాయంతేహి సజాతయః। ......
సజాతయో మాతాపితృసమానజాతీయాః॥ బ్రాహ్మణదంపతిభ్యాముత్పన్నో జాత్యా బ్రా
హ్మణోభవేత్- ఏవం క్షత్రియాదిష్వపి...... తేషుచజాతివిశేషే షూత్తమాధమభావం
వివినక్తి దేవలః॥ తేషాం సవర్ణజాశ్శ్రేష్ఠా స్తేభ్యోన్య గనులోమజాః అంతరాళా బహి
ర్వర్ణాః పతితాః ప్రతిలోమజా ఇతి॥ విజాతీయా న్మిథునా దుత్పన్నా అంతరాళాః-
తేచ ద్వివిధాః- అనులోమజాః ప్రతిలోమజాశ్చ, తత్రానులోమజా స్స్వవర్ణేభ్యో హీనా
అపి న వర్ణబాహ్యాః మాతృసమా న ప్రతిలోమజాస్తు వర్ణబాహ్యత్వాత్ పతితా అధ
మాః......విప్రాన్మూర్ధావసిక్తాఇ త్యానులోమ్యేన వర్ణసంకరజా దర్శితాః- బ్రాహ్మ
ణ్యాంక్షత్రియాత్సూతఇతి ప్రాతిలోమ్యేన వర్ణసంకరజా దర్శితాః- మాహిష్యేణ కర
ణ్యాంతు రథకారః ప్రజాయతఇతి సంకీర్ణసంకరజా దర్శితాః......ఉక్తత్రైవిధ్యే వ
ర్ణసంకరం చాశ్రిత్యోత్పద్యమానా వర్ణాభాసా షష్టిర్భవంతి- సంకీర్ణసంకరమాశ్రిత్యో
త్పద్యమానా జాత్యాభాసా అనంతాః॥

* శబ్దరత్నాకరము 1046 వ పుట.

శిల్పము. సం. వి. అ. న. 1 చిత్తరువువ్రాయుట లోనగు శిల్పులపని. 2 నృత్త
గీతవాద్యాది చతుష్షష్టి బాహ్యక్రియలు....

1912 వ సంవత్సరము ఫిబ్రవరి, అభినవసరస్వతి.

తే॥ బ్రాహ్మ్యమొసఁగనుదలనెప్పి బ్రాహ్మణులకు, నొందఁజూచుచునున్న వారొరులు దాని
బ్రాహ్మణుండయిపుట్టుటె ప్రథమకష్టమందు వైదికుఁడైపుట్టు టధమమిపుడు

ఉ॥ వైదికుఁడయ్యుఁ గాలమునుబట్టి యొకించుకలౌకికప్రభన్
బోఁదొడఁగంగఁ గొందఱకుఁబుట్టెనసూయ మదగ్రజన్ముపై
భేదములంగురించియిటు పెద్దపెఱుంగఁ గ్రమక్రమమ్ముగన్
వాదములాడఁజొచ్చి రిపువాగునఁ గొంతజనంబు తోఁడుగాన్॥ 15

మ॥ మునుపేముక్కిడిగాఁగఁ బైని బడిసెమ్ముంగల్గిన ట్లంత నీ
యనయవ్యూహమునైజమైవెలయు బ్రహ్మద్వేష మత్యంతమై
తనరం దానికిఁదోడుగాఁగఁగలిగెం ద్వ్యాష్ట్రాళిసఖ్యంబునన్
గనుగో నెట్టిరి కట్టివారిపయినే కల్గుంగదా కూరుముల్ 16

క॥ ఈమాడ్కి మామకీయగ్రామస్థితులుండియుండి కడకొకపటి దు
ష్ప్రామాణ్యమైన కార్యము కామించియొనర్చిరకటకలి మహిమమునన్

◆ ఉ॥ ఏగురమేముగూడికొని యీశుప్రతిష్ఠయొనర్చి పూజలన్
బాగుగఁజేసి సంతసిలుభాగ్యము నేటికిఁగల్గెఁగాని ము
న్నేగుడియుం బ్రసిద్ధము యిందలరారదు, గ్రామశక్తులే
మాగురుపూజలందుకొని మన్నుచునుండినయట్టి దేవతల్ 18

◆ శివప్రతిష్ఠాహ్వానపత్రిక.

క॥ పదివేలనమస్క్రియలన్ బదఁపడియొనరించి మిగులఁ బ్రియమదముగదురన్
దదనంతరమున నెదకతి విదితంబుగవ్రాయువార్తవిధమేమనినన్॥

క॥ త్యాజ్యాదిక విరహితమై యిజ్యాదిసుఖేటవృత్తినెన్నఁ దగినదౌ
యీజ్యేష్ఠబహుళపంచమిఁ బూజ్యంబగుసింహలగ్నమున మాయూరన్

క॥ మేమువినిర్మించినయా। శ్రీమన్నూత్నాలయమున శివునిప్రతిష్ఠన్
గామించిసలుపుటకై, నేమించిరి వేదవిదులునిజముగఁ గానన్

క॥ మీరి సతీసుతయుతముగ నావేళకునరుగుదెంచి యత్యనురక్తిన్
సేవించియాయుమేశుని పోవలెఁ గైకొంచుమాదుపూజ లొకింతన్

సాధారణసంవత్సర జ్యేష్ఠశు ౧౧
భానువాసరము

విధేయులు
జానపాటి వెంకటప్పయ్య
ఈ పట్టాభిరామశాస్త్రి
ఈ చినప్పయ్య
ఈ పురుషోత్తం
పప్పు సీతారామశాస్త్రి

ఆ॥ అందు, పాతపాటియమ్మయన్ పేరునఁ
దనరు నొక్క దేవతాలలామ
ఇంకనొక్కయామె యొసఁగుఁబోలేరమ్మ।
యనెడిఖ్యాతమైనయాఖ్యగలిగి 19

సీ॥ బాగుగా వేయంగఁబడినట్టిమోకొండు
లలిని దిరుగఁదగ్గలావుకలిగి
చేకొద్దివిసరినచిన్ని రాతికిఁగూడ
గోచరింపనియట్టి కొనలుగలిగి
దశదిశల్ వ్యాపించి దట్టమైకన్పట్టు
నురుతర శాఖాళిభరముగలిగి
వేజనంబులకేని విశ్రామహేతువై
నీరంధ్రమైనట్టి నీడగలిగి
తే॥ గీ॥ పెక్కు-జాతులపులుఁగులుం బ్రీతినెపుడు
కోరివసియింపఁదగినన్ని గూళ్లుగలిగి
పాతపాటమ్మగుడికిలోపల నొకండు
వెలసియుండె ననాదిగా వేఁపమ్రాను 20

సీ॥ నికటపుంబెదబావి నీటకేతెంచెడి
మానవుల్ నిలుచుంట దీనిక్రింద
సామాన్యజనులెల్ల సందడుల్ సేయుచు
తీరికూర్చుండుట దీనిక్రింద
చుట్టుప్రక్కలయిండ్లశూద్రాదిపశుతతుల్
తిన్నగాఁబడుకొంట దీనిక్రింద
బ్రాహ్మణాదిజనంబు పారలౌకికవిధుల్
తీర్చియేగుచునుంట దీనిక్రింద
తే॥ గీ॥ జాతరల్ సాగునప్పెల్లజనులుగూడి
దేవతం గొల్చుచుండుట దీనిక్రింద

నిన్ని విధముల మాయూరి యెల్లజనుల
కుపకరించుచునీవృక్ష ముండెఁ జిరము 21

మ॥ పుదముంగూర్చుచునుండియుండియుటు, పెన్మాలంబుతోఁగూడనా
పెదనింబద్రుము సేలఁగూలి గుడి నిర్భేదంబుగావించుచున్
బదుగుర్గూడి పొనర్చఁ జేసిమరలం బ్రాసాదనిర్మాణమున్
మది సంప్రోక్షణకుం బ్రయత్నపరులై మంత్రంబుగావించుచున్ 22

ఉ॥ "ఉండెను వాఁగునావలను నొండొకదేవత, దానికొల్పులన్
బండికిఁబోవరామిఁ గడుబాధగనున్నది, కాన నూరిలోఁ
గొండొకచోటనిల్పుదము, కోరియయుంటి మొకండునల్పగన్
కెండవదీప్రతిష్ఠ" యని ప్రీతినొనర్చిరి తత్ప్రయత్నముల్ 23

వ॥ ఇట్లొనర్చుచు

చ॥ "వెనుకటిదేవతాశిలల విగ్రహరూపమె లేకయుండెఁ గా
వున నవవిగ్రహమ్ములకుఁ బోవలె దుగ్గి" కటంచుఁ బోయి యా
పనినెఱవేర్చ యాజకుని బ్రాహ్మణుఁ జేయుటకున్ సహింప కొ
క్కని రథకారుఁ దెచ్చుటకుఁగా జతనంబులు సేయుచున్నెడన్ 25

ఉ॥ అప్పని మత్సహోదరునియాత్మకు నిష్టముగాకయున్కిఁ దాఁ
జెప్పిన శత్రుభావమునఁ జేకొనరంచుఁదలంచి చప్పునన్
బప్పొసుదర్శనాఖ్యబుధుపాలికినేగి యుదంతమంతయున్
విప్పివచించి యాబుధుని వేగమపంపఁగవారిమ్రోలకున్ 26

క॥ ఆపండితుండు కరణము
ప్రాపునన్నట్టి కాపువారినిగని తాఁ
గోపంబురానియటు వివి
ధోపాయములన్ వచించె"నుడుగుం" డనుచున్ 27

వ॥ ఇదియునుంగాక

చ॥ కరణముగారియింటను నొకానొకరుండుటసంభవించి యా
పురుషుఁ "డిసీ" యనం బెదరి పూనికమానికొనంగనయ్యె, నే

నరునకుఁగూడనింద్యమయి న్యాయముదప్పినయట్టికార్య మా
సరసున కెట్టునిష్టమగు, సభ్యుఁడతండు, యథార్థవాదియున్ 29

ఉ॥ తంగెడరామకృష్ణకవి తత్క్షణ మప్పనినుండి వారి ని
ర్భంగిమరల్చి చెప్పిచనె “వర్త్తిలునెక్కుడుఁ డల్ల తొండపిన్
వెంగుఁడు బ్రాహ్మణుండును గలావిదుఁ డాగమవేత్త,, యంచు, నా
సంగతివిన్నమీఁద నటుసల్పిరి తోడ్కొనిరా బ్రయత్నముల్ 30

ఉ॥ అప్పుడు మత్పితృవ్యునకు నాత్మజుఁడైన చినప్పయాఖ్యుతోఁ
జెప్పి సహాయుఁగాఁగఁగొని శీఘ్రముతోండపి కేగి యాద్విజున్
గొప్పగఁదోడితెచ్చుటయు నూతన విగ్రహసంస్థ యాబుధుం
డొప్పినరీతిఁ జేసి తమయూరికిఁదాఁ జనె నొందిసత్కృతుల్ 31

క॥ అంతయుసక్రమముగ నే। సాంతంబుం బొందెఁగాని చతురుఁడొకండీ
యంతరమున నొనరించెన్। సుంతయకృత్యంబు, దాని నొప్పెమనినన్

ఉ॥ “బ్రహ్మకులంబుమాది,,యనుభ్రాంతివసించెడిస్వర్ణకారుఁ డా
బ్రహ్మము గిన్నెలాన్వయుఁడు పన్నినప్రప్రథమంపుఁ గుట్రచే
బ్రాహ్మణయాజనంబునకు భంగమువాటిలకున్కిఁ గ్రూరమా
జిహ్మగమట్లు మర్వకయ చిత్తమునం బగఁబూనియుండఁగన్ 33

చ॥ పిలువఁగనయ్యె నాతనినె విగ్రహఘుట్టనమాచరింపఁగన్
“సలిపెద నాకుఁగాఁదగిన సత్కృతియయ్యెడిచో,,నటంచు నా
ఖలుఁడువచించె, “చూచెదము కార్యముసాఁగఁగని”మ్మటంచు న
న్నలుగురుపల్కి, రప్డు బహునాయకమాట నెవఁడొసంగెడున్ 34

ఆ॥ అంతమీఁద నాతఁ“డరుదెంతు నరుదెంతు”
ననుచు నేగి రాక యట్టెయుండ
దూరదృష్టిలేని మోటకులైన మా
వారు మరలఁ బిల్వఁగోరరైరి 35

వ॥ అదిగనిపల్కె యాజకుఁ“డహో! యిది యేమిటి, యంత్రియు క్షమ
నది మఱి హేమపుంబుక, యయ్యది యేరుహరింత్రో, కావునన్

గుదురుగఘట్టితంబగుటగూడనువిగ్రహ"మంచు మాటికిన్
సదయతఁజూతుఁగాని యటుసల్పక యే చని రెల్లవారలున్ 36

క॥ అయ్యోడనటు వేగిన బ్రాహ్మయ్యకు దయయుదయమై తనంతటఁదానే
"అయ్యా! బిగియింతమురండయ్యోడ"కనికొన్ని దినములరిగినమీఁదన్

ఉ॥ కాపుఁడోడికొంచుఁజని ఘట్టనసేయక యున్న వున్నటుల్
లేపెనువిగ్రహంబులను రేకులయున్కి పరీక్ష సేయఁగన్
జూపడవయ్యెయంత్రములు, చూపఅయాగ్రహమందుచుండఁగన్
"బాపఁడుతీసి"రన్నటుల బ్రహ్మము తేల్చె స్వయుక్తి చాతురిన్ 38

ఆ॥ అందుమీఁద మూర్ఖులైనట్టియవరజుల్
"యాజకుఁడు చినప్పయయును గలిసి
తీసి"రనుచు మిగులఁ దిట్లుసాగించిరి
యచ్చటచట దౌష్ట్యమతిశయిల్ల 39

తే॥ పండితారాధ్యమతమునం బ్రబలియున్న
యట్టిముదిగొండవంశ మయ్యాజకుపిది
వీరభద్రయ్యయను పేర వెలయువాఁడు
పెద్దమానిసి యిటువంటిసుద్దియున్నె 40

చ॥ కరణము గ్రామమున్నిభును గాపులు తక్కుజనంబు లెందఱో
యరిగిరి దేవుపెండిలికి నందఱు పెత్తనగాండ్రె, యాటచే
నరిగిచినప్పయాఖ్యుఁడును నయ్యయి కార్యభరంబుపూనియున్
దిరిగెను, నాతఁడే యెటులఁదీసెడి? నన్యులుతీయ రెట్టులన్? 41

ఆ॥ అరయ గ్రామబాహ్యమందు నాగుడులుంట
ఒకటఁదలుపులున్న నొకట లేవు
ఎవరునున్ హరింప కే యూరకుంటకు
నంత ధర్మకాలమా? గణింప॥ 42

ఉ॥ విగ్రహమున్ బిగింపకయ వేగమయేగుటయేల తా మొదల్
నిగ్రహముంద్యజించి కడు నేర్పునవచ్చుటయేల క్రమ్మఱన్

విగ్రహ మున్నదున్నటుల బెట్టిబిగింపక యెత్తుటేల? యీ
వ్యగ్రతచూడ నంతయును బ్రహ్మమయంబ యటంచుఁదోఁచెడిన్

*చ॥ అతివినయాన్వితంబులగు నాతని మాటలకున్ భ్రమించి మూ
ర్ఖత మహిదేవయుగ్మము నెకమ్మమహాప్రజ తిట్టిపోయఁగన్
మతిరహితోక్తులం గనలమానిరిమామకు లేమనాక, దు
ష్కృత మొనరించియున్నఁగద చింతిలి రోసము దెచ్చికొంటకున్

§ఉ॥ తిట్టుట మానుమాటయిడ దెబ్బలుగొట్టుట మాదు గ్రామమున్
గట్టిన నాఁటినుండియును గమ్మకులస్థుల కుగ్గుపాలతోఁ

---

* అతివినయం ధూర్తలక్షణం.

§ (1) డిక్రిని అమలునెరవేర్చునిమిత్తము మనిషినిపట్టుకోవడమునకు వారంటు. సివిల్ ప్రొసీజరుకోడుయొక్క 232 డో శెక్షను నర్సారావుపేట డిష్ట్రిక్టుమున్సబుకోర్టు ఆన 1900 సంవత్సరపు 26 నవంబరు సివిల్ వ్యాజ్యము.

వాది. యక్కలపిచ్చయ్య సా॥ గుండ్లపల్లి, ప్రతివాది. వున్నంచంద్రయ్య సా॥ జానపాడు, ... ఆన 1901 సంవత్సరం ది 10 నవంబరు తేదీన పగలు 8 గంటలకు జానపాడు గ్రామములో ప్రతివాది కరణం యింట్లోయుండగా వాది కనుపర్చినాడు. నేను సదరు ప్రతివాదిని పట్టుకున్నాను. పట్టుకోవడముతో నామీదతిరుగబడి తనచేతిలోయున్న కర్రతో కొట్టవచ్చినాడు. నేను కొట్టవచ్చినకర్రనుపట్టుకున్నాను. ఆకర్రనువదిలి నెట్టి నన్ను నెట్టి వుడాయించి పరిగెత్తినాడు. అప్పట్లో గ్రామమునసపు కరణంగారు చూచుచుండిన్ని నేను రిపోర్టుయివ్వమంటే యివ్వక నిరాకరించి ప్రతివాదికి కుమ్మక్కుగా మాట్లాడినారు...ప్రతివాదికొట్టవచ్చినకర్రను యిందుతో దాఖలుచేసుకున్నాను...

18-11-1901 (Sd) K. V. Narasimha Rao,

Process server.

☞ మరా:—ఈపైదోషికి గురిజాల సబ్ మేజస్ట్రేటుకోర్టువారిచే 15 దినములు శిక్ష విధింపఁబడినది.

బెట్టిన, దద్ది యొక్కొకరిపేరఁ బ్రయోగముచేసినప్పుడ
టిట్టులుచేయు, నొక్కయెడ నేమియుఁ జేయకె పోవుచుండెడుఁ 45

(2) మ... గురిజాలస్టేషనరి సబు మేజస్ట్రేటుకోర్టు వారిసముఖమునకు.

ఫిర్యాది. నందా... నరసింహ్వాము సా॥ జానపాడు.	ముద్దయిలు. I. వృన్నము చినవీరన్న. II. జానపాటి శీతారాముడు, III. జానపాటి రంగయ్య. సా॥ జానపాడు.

448-323 సెక్షన్ ప్రకారము వ్రాయించిదాఖల్ చేసుకున్న చార్జీ...

నేరముజరిగినతేది—28-1-03......

సదరు తేది సాయంత్రము 6½ గంటలప్పుడు ముద్దయిలు శివద్రవ్యమును అపహరించినట్టు తమను నేను అన్నానని నాయింటికి......వచ్చి నన్ను 1 టో ముద్దయి జుట్టుపట్టివంగతీసేసరికి 2-3 ముద్దయిలు గుద్దినారు......1 టో ముద్దయి కమ్మకుల స్తుడున్ను 2-3 ముద్దయిలు అన్నదమ్ములున్ను 3 వ ముద్దయి కరణమున్ను అయియున్నాడు. ఆరోజు ఉదయమున నీరుకట్టుగింజలవిషయములో నేను 1టో ముద్దయి వివాదలుపడుతూవుంటే పయిగా 2-3 ముద్దయిలు కుమ్మక్కుగావచ్చె......సదరు 1 టో ముద్దయి మిగులప్రసంగములుతిట్టుతూవుండేసరికి పయిగా 2-3 ముద్దయిలు నన్ను కొట్టినారు......

☞ షరా:—ఈకేసు విచారించిచార్జిచేసినతర్వాత కాశిరాజు గోపాలకృష్ణయ్యగారి ద్వారమున ఫిర్యాదికి ఖర్చులిచ్చి రాజీపడుచు కొన్నారు.

(3) ......తీర్పు.

ఫిర్యాది.	ముద్దయిలు
జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి-జానపాడు	కాటూరు నారాయఁడు. వడ్లవెల్లి కోటయ్య } జానపాడు

నేరము—తిట్టవలెననితిట్టుట, గుఱ్ఱము నక్రమముగాఁబట్టికొనుట, ఇం॥ పి॥ కో 504 వ సెక్షనుక్రింద, 1871, 1 ఆక్టు 21 సె॥ క్రింద శిక్షింపఁదగినది.

ఎట్లుకనుగొనఁబడినది—నేరస్థులని.

శిక్ష—ముద్దయి ఒక్కొక్కరు, రు 15 లు జరిమానా యీవలసినదనియు, లేనియెడల 15 దినము లొక్కొక్కరు కఠినశిక్షయనుభవింపవలసినదనియు, కోర్టుఫీజాక్టుక్రింద ముద్దయిలిద్దఱు రు 2-8-0 లు సమానభాగములుగా ఫిర్యాదికీవలెననియు......

గురజాల 31—1—13 } (Sd) పి. యమ్. సోమయాజులు, స్టేషన్ మేజస్ట్రేటు

మత్తకోకిల॥ అప్రతిష్ఠకు మూలమైయిటు లాప్రతిష్ఠ సమాప్తికా
విప్రవర్యులమీఁది ద్వేషము వేర్లు పెట్టెఁ బ్రవృద్ధమై
యీప్రకారము యొక్కవత్సర మేగుపై దురదృష్టతన్
స్వప్రతాపముఁ జూపెఁ గత్తెర జానపాటఁ బ్రవేశమై 46

ఆ॥ అప్పు డొడలు పెరిఁగెనఁట కొంతమందికి
అమ్మవారు పూసెనంట లెస్స
యంత్రహరణమైనయక్కారణంబునఁ
దొలఁగె సత్తయనుచుఁ బలికిరంట 47

చ॥ కుడియఁగ గ్రామమందు బలుమంది ప్రజల్ కలరాగుణంబునన్
గడగడలాడఁగం దొడఁగి గ్రామణియున్ మునిసీభు కాపులున్
ముడుపులుకట్టి శక్తులకు మ్రొక్కి యొకింతశమించినంతనే
తడయక జాతరల్ సలుపఁ దామెదలోనఁ దలంచి యంతటన్ 48

ఉ॥ "మేలొనగూడఁగం బ్రజకు మేమొనరించెదమిప్డు కొల్పులన్
జాలధనంబు కావలెను జాగొనరింపక యిం డటంచుఁ జం
దాలు వసూలు చేసి యొకతక్షకుఁ దోడ్కొనివచ్చి"రప్డు యం
త్రాలను వేయఁగన్ మరలఁ దజ్ఞుఁడొకండును లేకయుండుటన్ 49

ఉ॥ వచ్చినతక్కలాదు నొకవాసరమందట రాజవీథిఁ దో
డ్తెచ్చినవారలై చదురుదీర్చెడిపట్టున నేను నెందుకో
యచ్చటఁ బోఁదటస్థమయి యందఱకోరికెఁ గూరుచుండియున్
దచ్చరితంబు సర్వమును దాలిమితోడుత నాలకించితిన్ 50

చ॥ అఱెఱె "యేమితీసుకొనె"దంచుఁ గలాదు సినందఱప్పుడా
తఁడడిగె భూములేమొదలు, దానికి నొప్పిమి నూఱులాఱులే
యడిగెను, మాయుదారులకు నయ్యదియున్ భరమై పదింటికే
యొడఁబడ వేఁడి,రప్పుడొకయుక్తియుఁ బల్కఁగఁ దోపకుంటి నేన్ 51

మ॥ ఎఱుఁగన్ రామిసిగాదు బ్రాహ్మ్యమె మహిన్ హెచ్చైనవర్ణంబటం
చెఱుఁగన్ రాసధి కాదు తక్షకకులం బేదానికిం దక్కువం

చెప్పుకేకూడ మదీయవర్ణజనులం దీరీతి ద్వేషించి యా
నరుఁబూజింపఁగనున్న వారి యెదుటన్ నానాల్క యేచూడెడిన్ 52

ఉ॥ చూపితివ్యంగ్యపున్ నుడుల సుంతయు నిష్టము లేని భావమున్
నాపలుకుల్ గ్రహింపఁగల నాథుఁడు లేఁడట; నింతకన్న నున్
గోపవిఘూర్ణితాత్ములయి కొట్టుటకేనియు జంకకుండు నా
పాపులలోన నేమియని బైటికి రాఁగలవాఁడ నయ్యెడన్ 53

చ॥ ఇదియును గాక యంత్రములె యాతఁడు స్థాపనఁ జేయునన్నటుల్
పదుగురు నోళ్ళనుండియును బల్కఁగఁబడ్డది కాన, యయ్యెడన్
విదితము కాదొకింతయును విగ్రహసంస్థయుఁ జేయునంచు నా
కెద కదియే యెఱుంగఁబడ నేమి వచింతునొ యెట్టులుండునో 54

మ॥ ధరణిన్ నేర్చిరి శాబరాదికములౌ తంత్రాల్ ద్విజన్మేతరుల్
మెఱయంగూర్చుచు వానిబీజములచే మేలైనయంత్రంబులన్
దిరుగం జొచ్చిరి, కొంతమందిజను లీధీచుత్కమంత్రంబులన్
బరమోత్కృష్టతఁ జూచుచుండిరి మహామంత్రాభిజ్ఞాత్మతన్ 55

తే॥ అట్టులేయాతఁ డెవ్వేని యంత్రములను
స్థాపనముజేయు విగ్రహాధఃప్రదేశ
మందటంచును నెంచితి నంతె కాని
యప్రతిష్ఠకు సిద్ధమా నంచెఱుంగ. 56

మ॥ "ప్రతిమందీయక యంత్రసంస్థ యెటులం బ్రాప్తించు" నంచందురే ?
క్షితిఁ బెక్కండ్రిటు చేయుచుంటకలదే, సిద్ధాంత మీమాట, "యీ
కృతి శాస్త్రోక్తము?" యన్న; తత్కునకీకృత్యం బదేశాస్త్రసం
తతియందున్నదియో వచింపవలెగా? తత్ప్రచ్ఛకుల్ ముందుగన్ 57

తే॥ అచటనా యానుకరణమున నుజుఁడైన
సీతయాహ్వాయుఁ డొక్కింత నీతియుతుఁడు
కక్షయున్నను బండితపక్షపాతి
కానినాపైని స్నేహంబుగలిగియుండు 58

క॥ అదికారణముగ నాతనిఁ
గదిసి రహస్యముగ నేను "గమసాలెలక
న్న దొరకకుండిరె, నీవి
య్యదియొప్పితె బ్రాహ్మణుండవయ్యు" నటన్నన్ 59
తే॥ "క్షుద్రజాతులుచనుదెంచి రౌద్రముగను
జేయుచుండెడిపశుహింసచేఁ జెలంగు
గ్రామదేవతతో మన కేమికార్య
మద్ది నీచులుపోయెడియాలయంబు 60
చ॥ కనుకను నెవ్వఁడేసలుపుఁగాక, తదిష్టము, వాండ్రగోలతో
మనకిపుడేల" యంచుఁ గడుమంచిగ నుత్తరమున్ వచించినన్
మనమున నేదితోఁప కటు మౌనముదాల్చితి, నిన్ని హేతువుల్
కనఁబడు నప్డు "కూడ" దని ఖండితవాదము చేయకుంటకున్ 61
తే॥ అంతఁ దప్పించుకొని యెట్లొ యచ్చోటునుండి
యివలఁబడఁగల్గియొక్కింత యెడకు, నాదు
భ్రాతకును మఱికొందఱుబ్రాహ్మణులకుఁ
జెప్పితిని జూచివచ్చినచిత్రమెల్ల 62
ఉ॥ భ్రాతవచించెనంతుపయి బాగుగఁజర్చయొనర్చి తెల్పుచున్
"సీతయు నమ్రభావమునఁ జేతులుమోడ్చివచించినంతనే
యాతనిమాటనమ్మితివి, యయ్యదిపోలునె? గ్రామదేవతల్
మాతలుకారెయెల్లరకు, మాన్యలుగారొకొ బ్రాహ్మణాళికిన్ 63
క॥ కొలువులలోపల బ్రాహ్మణు
లల పోలేరమ్మగుడికినరిగి సపర్యల్
సలుపుచునుండుట లెఱుఁగవె
కులహీనులెకొలుతురనుటకున్ భ్రమియంగన్ 64
చ॥ నిశిసమయంబునంజరుగు నీచపుఛాగవధాదికంబు, లా
పశువధతోడ నేమిపని బ్రాహ్మణజాతికి, వారలేగుచో
విశదముగా నెయుండు, నవివేకులె మామకు లాదినుండి యీ
ద్విశమగుపూజనంబునకు దేవతసన్నిధి కెగుచుంటకున్ ౬౫

చ॥ కడఁగినదిట్టిమహత్కృతికిఁ గమ్మమహాప్రజ, వారికిం దగన్
నుడువఁగలేక త్రొక్కెనిటు నూతనపద్ధతి, తానెముందుగా
బుడిబుడిఁగొంచుఁబోవఁడొకొ పూర్వమునందు బజంత్రిమేళపుం
గడబిడతోడభోజనమును, గాదనిసీతయ యిట్లుచెప్పఁగన్ 66

చ॥ “వల”దని చెప్పిచూత, మదివార్విని రేన్ గడుమంచిదేయగున్
దెలిపినమీఁదఁగూడఁ దమద్వేషము నీవిధిఁదీర్చికొంటకున్
దలఁచి వినూత్నయంత్రములస్థాపన బత్తునిచేతనే యటుల్
సలుపఁగఁజేసినం గుడులచక్కికిఁబోవుట మానికోఁదగున్ 67

చ॥ కొలువులు రేపె, భోనములుకొంచుఁ జనంగమదిందలంపనే
నలుకులుముగ్గులున్ సహిత మస్మదగారమునందుఁ జేయ, మీ
పలుకులు నచ్చినన్ నిలుఁడు బ్రాహ్మణులందఱు, నచ్చకుండినన్
వలసినరీతిగం జనఁగవచ్చును, నామతమిద్ది రూఢిగన్” 68

ఆ॥ ఖండితముగ నిట్లుకావించు మాయన్న
యాప్రసంగ మందఱాలకించి
సంశయములువీడి చననయ్యె నిండ్లకుఁ
దాము నిట్లె చేయఁదలచి మదిని 69

ఉ॥ ఒప్పిపదింటికేయచట నుత్తరపుంగ్రియచూచికొంచు నా
గొప్పకలాదుఁ డుండుటయుఁ గూడిరిరాత్రికి బ్రహ్మమాది మా
యప్పలుకొంతమంది, యపు డాయన యెవ్వియొ కొన్నిముచ్చటల్
చెప్పుచుఁగూరుచుండుతఱి చేసిరివారొకప్రశ్న మాతనిన్ 70

క॥ “ముందఱమీర్చేసెడిపని
యందమదెట్టిదియొ వినఁగ నభిమతమయ్యెన్
సందియమందక చెప్పుఁడ
మందానందంబుగలుగ మాకందఱకున్” 71

ఉ॥ ఈవిధిఁ జేయుప్రశ్నమున కిట్టులనాతఁడిడెంజవాబుదా
నావల, “యంత్రముల్ సలిపి యయ్యవి స్థాపనచేయుమాత్రమే
నావిధియంతకెక్కువగ నాకెదియుం దెలియంగరాదు, మీ
భావమదేమొ, యెందుకనిప్రశ్నముఁ జేసితిరో వచింపుఁడీ” 72

చ॥ అనుటయు వారలిట్లనిరి, "యయ్యదిచాలదుకీర్తిరాకనున్
మనకుల మెట్లొ వృద్ధియగుమార్గ మొకండుతటస్థమయ్యెఁ, గా
వున మన మిప్డె పోవలయుఁ బోయెడిపోకడయెల్ల, నందుకై
యొనరుపనొఁ బ్రతిష్ఠయును, నొప్పఁడు మీరలుకూడదానికిన్ 73

చ॥ ఎదితెలియంగ రావలెను, నేరు పరీక్షయొనర్చువారునిన్
జదివియెదో యొకండు వర్ధసన్ మునుభూమిసురప్రతిష్ఠయం
దెదియెదియాచరించిరొ యదేయొనరింపఁ బ్రతిష్ఠకాదొకో
పసుగురముల్ సహాయముగవర్తిల నేమిభయంబు నీకిఁకన్ 74

క॥ వెనుకటిసంప్రోక్షణమే
మనచేనొనరింపనున్న మధ్య నెవండో
యనఘుండుపుల్లవేసెను
బొనరింపఁగఁ జేసిరంత భూమిసురునిచేన్ 75

తే॥ వారువేసినయంత్ర మేతీరుగాను
మనయదృష్టమువలననే మాయమయ్యె
పిలిచిరీసారిమనని, యిప్డెకద మనదు
నాటసాఁగించుకొనుటకు నవసరంబు 76

క॥ "ఇల మేమె బ్రాహ్మణుల" మని
బలిమిన్ వాదించి భంగపఱతురుగానన్
సలిపి ప్రతిష్ఠాకృత్యము
తలవంపులు చేయవలయుఁ దద్విప్రులకున్ " 77

ఆ॥ ఇటులనూఱిపోసి యేమేమొ, చివరకు
మెడలువిఱిచి యెట్లొ యొడఁబడంగఁ
జేసిరప్పుడు రాత్రి చెఱిసగమగువేళ
కల్పవిద్యుఁడైన యక్కలాడు 78

ఉ॥ చేసి తదాలయంబునకుఁ జేరిచి యూతనినర్ధరాత్రియే
బాసటగన్ మెలంగ నటుపైని బురశ్చరణాదికంబెదో
చేసెడివానిచందమునఁ జేరుదురాకలపేరుఁబూసి యా
పూసలుద్రిప్పికొంచు రవిపొడ్చెడిదాఁకవసించె నాతఁడున్ 79

ఉ॥ "సత్తొలంగి శోభయును జాలకయున్నదియమ్మవారు, బల్
వేత్తయితండు, గాన సలిపించుట బాగు పునఃప్రతిష్ఠ," యం
చత్తఱి మాదుసంవసథమందలి యాకమసాలెలేగి యా
పెత్తనగాండ్రతో నుడువఁ బ్రీతిస "మంచి" దటంచుఁబల్కుడున్ 80
తే॥ వెళ్ళియచ్చటినుండి వే విగ్రహములఁ
బెద్దబావిజలంబులోఁ బెట్టిసరిగఁ
దిరుగఁజొచ్చిరి యందఱు కెఱుకగాఁగ
నూర నాయాయికార్యంబు లొనరుచుటకు 81
చ॥ సకలజనుల్ ప్రబుద్ధులయి సాఁగిరి వీధుల సంచరింపఁగన్
బ్రకటితమయ్యె గ్రామమున బాగుగ "సౌనుబ్రతిష్ఠ" యంచు, సం
చకితమనస్కులై ద్విజు లసమ్మతిఁజాటిరి నాల్గువైపులన్
వికటముగం బ్రసంగములు వేమఱుసల్పిరి కాఁపులెల్లెడన్॥ 82
క॥ ఈమాదిరినుండు నెడన్
ధీమంతులుకొంతమంది తేలి మదీయ
గ్రామసభాపతియగు నా
రామయధామంబు ముందరం గూడిరొగిన్ 83
ఉ॥ ఆయెడఁ బెద్దకాఁపునకు నాగమనంబుతటస్థమైన నా
ధీయుతుఁగాంచియిట్లనియె దిట్ట మదీయసహాయుఁ డుండు "నీ
వే యిటుసల్పఁబూనితొకొ యెవ్వఁడొ యల్పుఁడుచేయఁదగ్గ యీ
హేయపుఁగార్యమున్ వినిన నేమనియందురు నీదుబంధుగుల్ 84
సీ॥ బ్రాహ్మణసంతృప్తి బహురీతిఁగావించి
సన్నుతుల్ గాంచె నీ కన్నతండ్రి
బ్రాహ్మణుం బొడఁగన్న భక్తివిశ్వాసముల్
దద్దఁజూపించె నీపెద్దతండ్రి
బ్రాహ్మణముఖముగా బహుపురాణంబులఁ
దావినె నీపెదతండ్రికొడుకు
బ్రాహ్మణుచే నడ్గఁబడి యథాశక్తిమై
నిచ్చెడివాఁడవే యీవుకూడ

అట్టినీకిప్పు డేలొకో యకటయిట్లు
బ్రాహ్మణద్వేషమేర్పడె బహుళముగను
గాకయుండిన నీరీతిగం గలాదు
చేఁ బ్రతిష్ఠలుచేయింప సిద్ధమగుదె ? 85

తే॥ భువి ద్విజాతులతర్వాతఁ బూజ్యమైన
కమ్మవంగడమున జన్మగాంచినావు
ఊరిలోఁ బెద్దకాఁపువైయుండినావు
కానికార్యముచేయింపఁ గడఁగినావు 86

క॥ మాకున్ మీకున్ బార్టీ
యేకాలమునుండియొ కల,దింకుల కై మీ
రీ కమసాలెలచేతన్
బీకింతురె? ద్విజులునిల్వఁ బెట్టిన ప్రతిమల్ 87

ఉ॥ కమ్మలులేరొకో యెచటఁ? గతులులేవొకొ బ్రాహ్మణాళితో
సమ్మతిచేయుచుండిరొకొ సల్పఁగ నిట్టివినింద్యకార్యముల్
కమ్మకులానకంతటికిఁ గట్టితిరీరపకీర్తి, కమ్మలే
కిమ్మననీరుమిమ్మొచటికిఁజనినం గనుఁ డింకమీఁదటన్ 88

ఆ॥ బ్రాహ్మణులకుమీకుఁ బగయున్న వ్యవహార
సరణిలోనఁ జూపఁజనునుగాని
బ్రహ్మకర్మనిట్లు పరులచేఁ జేయింప
బ్రాహ్మణులు జయింపఁబడిరియొకొ 89

క॥ మనధర్మశాస్త్రమునకీ
పనికూడనిదగుటటుండఁ బ్రభుశాసనమున్
గనుగొనినంగూడనిదే
యనుమానమువలదు "నేర"మనుటకు నింకన్ 90

క॥ ఉండినకర్మంబుండఁగ
వెండియుపాకర్మమొకటి వెంటఁబడెదున్
గొండొకవడి యోచించుకొ
నుండందఱుఁగూడి యొకట, నుడివితిఁగానన్" 91

క॥ అనవుడు "మా వాండ్రతని౯
గొనివచ్చి మఱేదొ మిషకుకొనుచున్నా"రం
చనుచును నటనుండకయుఁకఁ
జనియె౯ మెలమెల్లనతఁడు స్వస్థలమునకు౯ 92

ఉ॥ నాకగపడ్డవారలకు "నాయకుకా" దని యెంత చెప్పిన౯
జేకొన కమ్మదూ క్తులను "శిల్పి ప్రతిష్ఠయొనర్ప నర్హుఁ" డం
చాకమసాలెవర్ణము నె యాదృతినై నుతియింపఁబూని య
స్తోకవితండవాదములతో నెదిరింపఁగఁబూని రయ్యెడ౯ 93

చ॥ అచట జలాధివాసమఁట, యంత నెదో యధివాసమంట, యా
కుచరితు లాచరించుచును గు.పయియుండిరి, రంగవల్లికల్
రచితములై యెసంగె గృహరాజములందును, బిండివంటలు౯
బచనము సేయఁగాఁబడియెఁ బల్వురయిండ్ల నివేదనార్థమై 94

ఉ॥ బోనములిచ్చివచ్చుటకు భూసురులేరుఁ దలంపరైరి, యా
పూనికఁజూచి వైశ్యులును బో విరమించిరి, "వీర లేరును౯
బోనపు డెట్టుల౯ మనముపోవుద" మంచు విశంకితాత్ములై
మానిరి తాముకూడ నెటొ మాకరణాల్ భయమంది యాంక్షకు౯

ఉ॥ మానినవారుమానవలెను మానియెయుండక యిండ్లవెల్పల౯
లోన నలంకరించి పెసలు౯ మినుముల్ ఘృతముఖ్యవస్తువుల్
దేనియమించి యప్పము లుదీర్ణముగ౯ సలిపించుచుండి, రే
రే నరుదేరరంచు మదినెంతయు సంశయమందకుండఁగ౯ 96

క॥ ఆతఱిఁ*గరణముతమ్ముఁడు
సీతారామయ్యగృహంబు చెంతకు మరల౯

* అస్మద్విరచిత చెన్నకృష్ణచారిత్రము 8 దవపద్యము.

సీ॥ అకలంకహృదయుండు సకలగుణాభిరాముఁడు వెంకటప్పందు మొదటివాఁడు
కరణిక మొనరించి ఘనుఁడునాఁబడిమించురంగయాఖ్యుండు తర్వాతవాఁడు
ప్రాఁతపూఁతలలోన ఖ్యాతుఁడౌనరసింహరావగుఁ దదనంతరంబువాఁడు
నాలవవాఁడు సంచాలితశత్రుహృత్ప్రలుఁడు సీతారామసచివవరుఁడు
బలమునందల భీమునిపాటినాఁగఁ, జెలఁగు చినవెంకటప్పయ్య చిన్నవాఁడు
గాఁగఁ దనయులనేవురఁ గరముప్రీతి, సాఁకెనీ చెన్నకృష్ణయ్య జ్ఞానపాట

బోతినినే నాతనిమది
యేతీరుననున్న యదియొ యిప్పుడటంచున్ 97
తే॥ పోయికూర్చుండి యొక్కింత, యాయుదారు
కడకునరుదెంచిపోయెడిఘనులనెల్లఁ
బిలిచి "యగసాలెయఁడుగు లేకొలువుఁడింక"
ననుచు నేమేమొ యాక్షేపమాచరింప 98
ఉ॥ సారెకు స్వర్ణకారజనసంస్తవముంబొనరింపఁబూని య
వ్వారలపక్షమూనినటు వారికిదోఁచెడిలాగు, వారినే
కేరడమాడినట్లు మదికిం బొడఁగట్టెడిలాగునాకు, నీ
తీరునసీతయాహ్వయుఁడు ధీరతమైఁ జరియించె నయ్యెడన్ 99
ఉ॥ "భూసురులేగనప్పు డటుపోయినఁ బిమ్మట వారు యుష్మదా
వాసపుఁగార్యముల్ జరుపవత్తురె" యం చెపరేని ప్రశ్నమున్
జేసిన సీతయాహ్వయుఁడు చెప్పినదుత్తరమేదొ దేవతా
భ్యాసముఁ జేరువాసివలె నయ్యయిచేతలఁ దానటించెఁగా 100
క॥ రూఢిగ మాయూర్కరణాల్
గాఢముగన్ మందలింపఁగడఁగక యీదృక్
ప్రౌఢిమగలవారగుట నె
మూఢజనుల్ గలముతాకు మొనగాండ్రగుటల్ 101
క॥ వారలననువర్తింపక
యేరీతినోయుండు నెడల నేగుదు రవలన్
వారే లేకుండినఁ దమ
నేరుపొకింతయును సాఁగనేరద యూరన్ 102
ఉ॥ అక్కడఁ బెద్దబావిదరి నందఱుఁగూడి సువర్ణఘాతకుల్
చక్కనివిగ్రహంబులకుఁ జందనకుంకమసౌరభాదులన్
మిక్కిలిపూసి యొప్పునగు మేల్వసనంబులుకట్టి బండిపైఁ
బెక్కురుపట్టి పెట్టి యటఁ బెద్దలుకొందఱు కూరుచుండియున్
ఉ॥ "బాగుగనున్న దిప్పు"డని పల్మరుపొంగుచునాత్మలందు నూ
రేగఁగఁదీయునప్పటికి హేళి యనిష్టతఁ జండుఁడయ్యెనో

నాఁగ ఖమధ్యఁ జేరి కిరణంబుల తైక్ష్ణ్యము నెల్లఁ జూపఁగన్
సాగఁను, కాల్యకృత్యములు సల్పి భుజింపఁగ లేచి రగ్రజుల్ 104

మ॥ బహువాద్యంబులు మ్రోయ దిక్కుల బురన్ బాజారు బాజారునన్
గృహముల్ గల్గినచోట నెల్ల నిలువం బెట్టించుచుం బాడి త్సు
ద్రహితార్థంబుగ నృత్యముల్ సలుపుచున్ గ్రామంబునం దంతటన్
బ్రహారార్థంబు చరించి రుత్సవముతో బత్తుల్ ప్రమోదంబునన్॥

చ॥ "పరిభవకారి నూతనిది బ్రాహ్మణజాతికి" టంచు నెంచి యే
జరిపిరి నారలా మహము, సత్యము గాన ది మాదుజాతికిన్
బరిభవకారియే యగుచుఁ బాగుగ నుత్సవ వేళ వీథికిన్
మురియుచు రాగ లజ్జయయి మూలలయందె వసింపఁగాఁబడెన్ ॥106

ఉ॥ భాసురకీర్తియైన యొక పాటివకీలు మదీయ బాంధవుం
డాసమయాన వచ్చుటయు నాతనిఁగూడి మదగ్రజుండు నేఁ
జేసితిమప్డు భోజనము, చేసెడిపట్టున నార్యకర్ణసం
త్రాసకరంబులైన పలు తప్పెటచప్పుడు లాలకించుచున్॥ 107

ఉ॥ "ఎక్కడి దింత పాడు రొద?" యిట్టులఁ దప్పెట బ్రద్దలయ్యెనున్?
దిక్కులు పిక్కటిల్లగ నుదీర్ణ మనుష్యగళస్వనంబులున్
మిక్కిలియాచు నున్నయవి మా నిలయంబుల పజ్జనే మఱిం
తెక్కువ సే" పటంచు నతఁ డీవిధిఁ బ్రశ్నము సేయ మమ్ములన్॥

ఉ॥ ఉన్న చరిత్రమంతయును నెయ్యనఁ జెప్పినవారమైతి మే
మన్నుడువుల్ వినంబడినయంతనె యాతఁడు విస్మితాత్ముఁడై
"యెన్నఁడుఁ జూడ మిట్టిపని, యియ్యది యెంతయొ గొప్పతప్పు, మీర
క్కన్నన నేగి చార్జియిడఁ గార్యము సర్వము చక్కనయ్యెడున్"॥ 109

క॥ అని యేమేమో సంగతు
లనుకూలముగన్ వచింప నందఱమున్ భో
జనముం జేసితి, మంతటఁ
జనిమా రేగించుకొనుచుఁ జయ్యన బత్తుల్॥ 110

మ॥ చనిపోలేరమపాతపాటములకున్ సంప్రాప్తిక్షణంబన్న పే
ర నమాంగల్యపుఁగృత్యముల్ సలిపి యూరం దార ప్రఖ్యాతినిన్
గొనఁగంజాలిరి, యంత బోనములనుం గొంపోవఁగన్ వేళగా
గనరారందుకు మందుకేన్ ద్విజుల నొక్కండేని, కోమట్లనున్ ॥111
చ॥ వరకులజాతులైన యొకబ్రాహ్మణవైశ్యులుదప్ప భక్తిమై
నరిగిరిచాలమంది వృషలాదులు లొకొక్కరుబోనమూని, మా
కరణముగారు "వత్తు" మని కాఁపుల సంతసపెట్టిపెట్టి కు
మ్మరికిడెందముల న్ముల్లొక మా నెఁడొత వ్వాఁడొ వండిపెట్టఁగన్॥
క॥ ఈవిధిఁ గమసాలెలచేఁ। గావింపంబడఁబ్రతిష్ఠ గష్టంబయ్యెన్
భూవిబుధులకందఱకున్। బోనీల్గాకుంట శక్తిపూజనమునకున్॥113
చ॥ తదుపరి నర్సరాట్పురికిఁ దానొకరెండుదినంబులేగుపై
నెదియొస్వకార్యముండెచని యిచ్చటిప్లీడరు చెప్పినట్టి య
య్యది మది నమ్మఁజాలకయ యచ్చటిపెద్దవకీలుమోప్రిలనే
తుదవఱకున్ మదగ్రజుఁడు తుందుడుకంతయు విప్పిచెప్పినన్॥ 114
చ॥ "నిజముగనిద్ది పెద్దదగు నేరమె, మీయధికారిముందరన్
విజయముకాదుమీ, కతఁడు వేలకువేత్తిను, మీదుశాత్రవ
ప్రజ బలవంతమైనయది, పాఱఁగనై చెద రెన్నియైననున్
గజిబిజియైచనుందుదకుఁ గార్యముమీయది వెంకటప్పయా! ॥ 115
క॥ అందుననే మేమందఱ। మొందేన్ గురిజాలప్రక్క కేగకయుంటల్
వందలువదలంగల వరి।బృందమునకు మీరు చార్జిపెట్టినయెడలన్"॥
a సీ॥ విద్వత్కవీఃమ్ముఖవివిధార్యసన్మాన
కరణసంపాదితఘనయశుండు

a తిరుపతివెంకటేశ్వరుల గుంటూరుసీమ ఉత్తరరంగము

క॥ ఉరుకీర్తి నరసరాట్పుర।వరవాసుఁడు పంగనామువంశ్యుఁడు సుగుణో
ద్ధురుఁడు నరసింగరావ।ప్పరమునకున్ మమ్మను స్వయముగఁదాఁ బిలిచెన్ 118

అన్నవస్త్రప్రదానాద్యద్భుతానేక
బాడబవిద్యార్థిబాలకుండు
ఇంగ్లీషువారు నెంతే మెచ్చు మాట్లాడు
హూణభాషాప్రౌఢి నొప్పుజాణ
వాదనైపుణి నెంతవ్యవహారమైనను
గెలిపింపఁజాలిన బలువకీలు
గీ॥ పంగనామాల శ్రీ నరసింగరావు
తత్స్వామిరీతినుడువ మద్భాగ్యతయంతఁ
"జూఁత" మనియనుకొంచు స్వచేతమందు
పచ్చెమాగ్రామమున కొకవారమునకు॥ 117

తే॥ వచ్చి ప్లీడరునుడివిన వార్తయెల్ల
నాకువినిపించి తా మున్న నేకములగు
వ్యాజ్యములలోనఁ దిరిగినవాఁడగుటను
"బూర్వపుంబగదీర్చికోఁబూనె" ననుచు॥

చ॥ తలఁచి విమర్శకుం డెదియొదారికి లాగఁగలాఁడటంచు నా
వలనని చార్జిచర్య జరుపంబడు టుత్తమమన్న భావము
న్దెలుపుట యేవిలంబముగ నేనును దానికిసిద్ధమైతి, నీ
సలిపినయట్టిపాడుపని సహ్యముగామిని నంతరాత్మకున్॥ 118

క॥ ఇరువురముం గురిజాలకు। మఱుదినమున వెళ్ల నచట మాట్లాడుటకే
సరియైనయట్టిప్లీడరు। కలవై పని సుంతయేని కాకుండుటయున్॥

కా॥ "ఊరేగింపానరించి తెచ్చితిమి మీమోహ్మహోయనన్, నేఁడు నిం
పారంబంపెదమట్లై''యంచు నరసింహారావులోనైన యా
ధీయల్పల్కఁ దొడంగి రిట్లా యలసద్ధీమంతులన్మాన్చి కా
ర్యారంభంబునఁజేసి యేగితిమిమే మానాఁడు గుంటూరికిన్॥ 128

ఆ॥ వె॥ జానపాటమూఁకు "జార్జినినిం" డంచు
నాడియంద చెప్పి యరిగినతఁడు
లావరి చిలుకూరు లక్ష్మినారాయణ
దా చెపలివసింపఁ దడయకరిగి॥ 120

క॥ వ్రాయించినదిగఁ జార్జి। యాయ్మన ద్వారమున వెళ్ళి యయ్యాదిదాఖల్
చేయఁగ నెంచిన రాసీ। డాయెనునధికారియతనినంతికమునకున్ ॥121

సీ॥ ఏదియో యొక నెపంబిడి త్రోసి వేయక
తిన్నగాఁ జార్జినిదీసికొనఁడు
పైరివేటుప్లీడర్లుపట్టువకాల్తులన్
స్థిరబుద్ధి దాఖలుచేసికొనఁడు
దండిప్లీడరునేని దాలక్ష్యపెట్టక
క్రాసుచేసినను వుల్ వ్రాసికొనఁడు
కోర్టునకరుదెంచు పార్టీలనెల్లరం
బువ్వఁదిట్టగ నోరుమూసికొనఁడు
గీ॥ ఇన్నికళలుగలిగియున్న మేజస్ట్రేటు
పల్లెసాటిజనుల భాగ్యగరిమ
రాఁ దటస్థమయి బిరానట్రాన్స్ఫరు గాక
యొక్కనాలుగేడు లుండనయ్యె॥ 122

మ॥ అపుడేయొక్కటి కోర్టులేనిదినమై యందందు వెళ్ళించి యా
విపరీతాత్మునిదృష్టియందుఁబడఁగన్ "వీల్గాదుహా" మ్మం చెదో
నెపమ్ముంబెట్టిమరల్చె నొండహమునన్, నేనంతమర్నాఁడుపో
యిపడన్ ముందర నేదియో వెదకెఁగా యేమందునాదోసమున్ ॥123

క॥ వెదకి యదియేదొ చెప్పఁగ। నదియుదినేదిద్దికొనుచు నాచార్జిన్
దుదకెట్లొ పెట్టఁగలిగితి। వదల కతనికన్న మొండివాఁడనగుటచే॥

చ॥ అదియదియన్నియుంగలిసి యయ్యెనుజార్జియొసంగునాఁటికిన్
బదియయిదుందినంబులిటు, పల్వురెఱింగినకోర్టుతిట్టువం
టిది యిది కాకయుండుటను నిల్కడయయ్యెనునింత కాలమున్
దుద కిది యొక్క హేతువయి తోఁడ్పడెమాయధికారిగారికిన్॥ 125

చ॥ అయియయియన్నియుం దుదకు వ్యర్థమయయ్యెనుచార్జి, యేమనన్
స్వయముగనే విమర్శనముసల్పక యాతఁడు పిద్దురేలకున్
రయముగఁ జేసెఁదారిఫరు "రమ్మటన్యాయముకల్గకున్న నే
న యిదివిమర్శ చేతు"ననినాదనుకన్నులనీళ్లు తుడ్చుచున్॥ 126

ఉ॥ పోయితినంత నేమగునొ పూన్కియటంచును, పిద్దురాళ్లలో
నాయకుఁగడ్డు స్టేసనున నాయఁడుగారొకరుండఁ గమ్మమా
నాయన లేగిపిల్చుటయు న్యాయము తెల్పుట కేగుదెంచెఁ దా
నాయనగారు, ప్రప్రథమ మయ్యెనుగోష్ఠియొకండు వారికిన్॥ 127

క॥ కృపలేక తఱిగికోళ్ళన్
గపటాత్మత మెసవి త్రావి కల్లున్ సారాయ్
త్రపవిడిమాయురక్కమ్మలు
కుపథమునందిరుగుచుండ్రుగోష్ఠియటంచున్॥

క॥ ఆగోష్ఠులకనుకూలురు। రాగనె యాహూతిసలిపి రయమునదమకున్
లోఁగొని మెదరెంతటియు। ద్యోగినినేన్ న్యాయమెట్టులుండెడినింకన్॥

ఉ॥ కేసువిమర్శకుంగడఁగి క్రిందికివీఁదికిఁ జేసి ప్లీషనా
ఫీసరుగారుపోవుటయుఁ బెట్టితి నేను బిటీషనొండు "పో
ర్సాసిరి న్యాయమార్గమును గ్రమ్మఱ సొంతగ మీరెవిమర్శకున్
దీసికొనుం"డటంచుఁ బయిధీగునకున్ మదిఁ దత్తరంబునన్॥ 130

తే॥ ఆపిటీషనుజూచి ధర్మాధికారి
యప్పుడిడి పైలులో "నింకదప్ప"దనుచు

ముందుగా న్యాయపక్షమే పూని కేసు
చాలవఱకువిచారించి చార్జిచేసె 131

కం॥ "పండితుఁడవీవు, నీసరి
దండిమగల్ లేరుచూడఁ దక్షులలో"నం
చొండొక స్తోత్రము చేయుచు
నుండంగన్ మొదలు వెట్టె నొక్కొక్కయెడన్ 132

కం॥ నాదియు బ్రాహ్మణవర్ణమె
యేదేన్ దేల్పంగవలయు నిందె"యటంచున్
నాదగుపక్షముఁబూనిన
మాదిరిమాట్లాడె మధ్యమధ్యను నాతోన్ 133

చ॥ ఇదిసకలంబు ముద్దయిలకెక్కువభీతిజనించి యేగియో
కుదురుచుకోఁ బ్రయత్నపడుకోసముగాని కనంగ నాదుపై
నొదవుకృపావిశేషమయియుండదు, వంచకులిట్లు లేకదా
మొదలుట లోకమందుఁ దమమిత్రతఁజూపుచుఁ గొన్ని ఘస్రముల్

ఉ॥ ముద్దయిలందఱుం దమది మూర్ఖత సుంతయుఁ గాదటంచు మే
మద్దెసనుంజికూడఁ దమయాపసికిష్ఠులమైతిమంచు నీ
విద్దె కలాదులున్ సలుప వేమఱుచూచుచునుంటిమంచుఁ దా
మొద్దిసెబు చెప్పికొంచు నపు డిందుకుఁ దెచ్చిరి కొంతసాక్ష్యమున్ 135

కం॥ కమసాలెలుకొందఱు సా। క్ష్యము చెప్పిరి వారికద్ది క్రమమగుఁగా క
క్రమముగ వచ్చిరికొందఱు। కమసాలెలపక్షమూని గ్రామణిముఖ్యుల్

చ॥ ధరణిసురుండుతానగుచుఁ దక్షకవర్ణజు లప్పుడిష్ఠులన్
జరుపుటకున్ సహాయమును జాలనొనర్చినయట్టిప్రౌఢు మా
కరణముగారి ముద్దయినిగానటఁ జేర్చుట యుక్తమైనన్
బారపడివిడ్చితిం దుదకు బోనముదాఁ గొనిపోఁడటన్నధీన్ 137

చ॥ విడిచిననాకుఁ బాచితము వెంటనెచేసె, నదెద్దియంచనన్
నడివడిసాక్ష్యమున్ నుడువవచ్చెను బంధులఁగూడి "నీకునీ
నడవడికూడ"దంచును ఘనంబుగ నెందఱుబోధచేసినన్
విడువఁడు తానుబట్టిన వినింద్యపుఁబట్టుదలన్ మనంబునన్ 1³8

క॥ "మునిసీభున్ ముద్దాయిగా
నొనరించితిరేను కానమొప్పితి సాక్ష్యం
బున"కనుచునునే మేమో
యనుకూలతనన్నుఁగూర్చి యతఁడువచించెన్ 139

ఉ॥ ఇష్టుఁడొకండు గ్రామమయి యెవ్వియొవైగములుంటఁ జేసి యీ
కొద్దిపనింబొనర్చుటకుఁ గోర్టునకెక్కెను నీతఁడిట్టులన్
పెద్దమనుష్యుఁడుత్తముఁడు పేర్తయుఁ దంగెడ వీరయాహ్వయుం
డద్దిర సాక్ష్యముంబలుక నాయనకున్ మనసెట్టులొప్పెనో 140

ఉ॥ ఉత్తరసాక్ష్యమందుఁ దమకున్నయపాండితిఁజూపి యెవ్వియో
బత్తులు వాదముల్సలుప "బాగుగలేదిది"యంచు నెంతయో
మొత్తుకొనంగనే నపుడు మోసముచేసెను "గోర్టుపక్షమై
ఎత్తురు ప్రాజ్ఞులొక్క"రనిపల్కలు నాయధికారిచెప్పఁగన్ 141

క॥ శ్రీనాభివంశపంకజ। భానుండగు రామమూర్తిపంతులుగారిన్
నేనందుఁ గోరసాక్ష్యము। "నానధికవ్యయముకోర్టు"కనియుడిగించెన్

తే॥ అందుపైనేను దాడెపల్యాంజనేయ
శాస్త్రిగారినిగోరిన సమ్మతింపఁ
కెవరొవత్తురువత్తురం చెన్నొదినము
లచటఁ బడవేసియుంచె మమ్మకటయతఁడు 143

ఉ॥ బాగుగనేర్చి హూణకలఁ బండితులై సురభాష నున్నతో
ద్యోగము నేయుచుండిన మహాత్మునితు లేయురుధేర సాక్షులై

సాఁగదు స్వప్రతాపమని సాకునెదోకలిపించి వారిదొ
యాగమనంబునొప్పకయ యాతఁడు దుష్ప్రథముల్ విధించెఁగా 144

చ॥ గడపఁగనేమొచెప్పుచును గాలమునీవిధ ముద్దయిల్ భయం
పడి పదిమందిగూడి పలుపాట్లకులోనయి వర్తమానముల్
నడిపిరి యయ్యగారికిఁ, గనంబడెనెద్దియొలాభ, మందుపై
విడుదలచేసనందఱిని వేగమ కేసును గొట్టివేయుచున్ 145

ఉ॥ "మీకరణాలెచేసిరిసుమీ యిటు బ్రాహ్మణులయ్యుఁదాము, నే
నేకరణీక విధింతునిఁక నియ్యది నీకుహితంబుగాను, కై
కోకిదియాత్మలోన నివిలుకొట్టుననేగినఁ గల్గు న్యాయ"మం
చాకులపాటునన్ మరలనాదృతిచూపియె పంపెనాపయిన్ 146

---

a ముద్దయిలు

I. వోలేటి లక్ష్మయ్య
II. నందిగామ కాశీపతి
III. సిరిపురపు భిక్షాపతి
IV. నందిగామ చినబ్రహ్మయ్య
V. జుజ్జూరి మల్లయ్య
VI. వున్నము చినవీరయ్య
VII. వున్నం చంద్రయ్య
VIII. బొగ్గవరపు శేషయ్య
IX. కాటూరు నారాయుడు
X కూరపాటి ల చన్న

ఫిర్యాదితరఫు సాక్షులు.

1. జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి
2. ముదిగొండ భద్రయ్య
3. జానపాటి రామయ్య
4. జానపాటి అచ్యుత రామయ్య
5. నందా నరసింహము
6. రాంపల్లి మహాదేవశాస్త్రి
7. పట్లూల వీరాస్వామి

ముద్దయితరఫు సాక్షులు.

1. జానపాటి రంగయ్య
2. జానపాటి జానికిరామయ్య
3. ఏలూరు సర్వయ్య
4. వెల్లటూరు శేషావధానులు
5. సిరికొండ దశరథయ్య
6. తంగెడ వీరయ్య
7. వంటల వెంకయ్య

ఆ॥ *a* యాజనాధికారమగసాలె జాతికిఁ
"గలదు లేద"టంచుఁ గట్టిచేయఁ
గాద యిది మదీయకార్యంబు కావునఁ
దద్వినుర్శచేయఁ దలఁపలేదు" 147

క॥ అని యేమొవ్రాసి వెంటనె। కనఁబఱచెందనదు తెలివి "కమసాలెలకీ
పనియందర్హతకల"దని। "యనిరెవరో సాక్షు"లనుచు, హాయేమందుర్

తే॥ చాలచోట్లఁబ్రతిష్ఠలర్ సలిపిరంట
కాని మాదినపాటిలోఁ గరణమయ్య
యొకఁడు తేలెనుసాక్షియై యుర్విపైకి
నదిశిలాంకురమయ్యె ధర్మాధిపతికి॥ 149

ఉ॥ *b* మాదినపాటిబ్రాహ్మణులు మాదిప్రతిష్ఠకు నొప్పికొంచుఁదా
మా దెసకేగి బోనములనర్పణ జేసిరటన్న దెంతయున్
గాదునిజంబు,వీరయయు గ్రామణితమ్ముఁడు సీతయాఖ్యచే
బాధితుఁడై యటుల్ పలికెఁ బాపము బంధుజనప్రియంబుగన్ ।150

---

a పై కేసుయొక్క తీర్పు. ఇంగ్లీషుకు సరియైన తెనుఁగు

(15) సివిల్ కోర్టుయొక్క యధికారములోవుండు పార్టీలహక్కును స్థిరపరచుటయనునది యీకోర్టువారివిధికాదు, కావున నాయంశమును విచారించఁదలఁపలేదు.

(17) 4-5-6-7 ముద్దయితరఫుసాక్షులవల్లఁ గమసాలెలు ప్రతిష్ఠలుచేయుటకర్హులనియుఁ జాలగ్రామములలోను దాచెపల్లిమాదినపాడు గ్రామములలోను జేయించిరనియుఁ దెలియవచ్చుచున్నది. అందులో మాదినపాడుగ్రామములోఁ గొలదికాలములో జరిగినట్లు తెలియుచున్నది.

b తంగెడ వీరయ్య సాక్ష్యము.

ఇప్పటికి 10 సంవత్సరాలక్రిందట నాగ్రామములోవుండే మాదెమ్మదేవతను నాగ్రామములోని యావత్తుమంది పెద్దఅగ్రిహారంకాపరస్తుడయిన వకవిశ్వబ్రాహ్మణివల్ల ప్రతిష్టచేయించినారు సదరుదేవతకు బ్రాహ్మణులు బోనముయిస్తారు......బ్రాహ్మణులుకూడా విశ్వబ్రాహ్మణులవల్ల ప్రతిష్టచేయుటకు యిష్టపడినారు......ప్రతిష్టకాలమందు బ్రాహ్మణులుకూడా వచ్చియుండిరి...జానపాడుకరణం రంగయ్య నాకు బంధువుకాడు......

చ॥ తమకునుమాకునుంగలుగు దారుణపుంబగ మాదుగ్రామణుల్
శ్రమకలిగింత్రుగాక కడుసాక్ష్యముపల్కఁగ,నింతమాత్రనే
విమనస్కుఁడై యిటుల్ పలుకు వీరయదౌర్భాగ్యత యేమనన్వలెన్
దమకరణాలెపల్కి "రిదిశ"ప్పనియెందఱో నిందసేయుచున్ 151
క॥ తనపితనుడియన్న"తముకా"దనుసుందరరామయాఖ్యుఁడనునేమోకా
తనకున్ మాకరణాలకు ఘనబంధుతయుండియుంట కల్లయటంచున్
* క॥ మాదిన పాటిద్విజాతులు
మాదమసంప్రోక్షణంబుమాకే యెఱుఁగర్
"కా దెఱుగుదు" రనియే యనుఁ
డాదేవతగొల్వరంట యవ్వారెపుడేన్ 153
క॥ పెదయగ్రహారమందఁట
చదివినకమసాలెయుంట సంప్రోక్షణమున్
గుదురుగఁజేయుంచునఁట
య్యది యెంతయథార్థమగునొ యరయుఁడు పార్థుల్! 154
క॥ ఉన్నవి నలుబదికొంపలు
ఎన్నడునట బత్తులుండు టెఱుఁగర యెవరే

---

*బ్రహ్మశ్రీ జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారి దివ్యసముఖమునకు.

విన్నపములు. పల్లిలక్ష్మీనారాయణ కృతనమస్కారపూర్వకముగా వ్రాయుచున్నది.

అయ్యా! నాకు 50 సంవత్సరములవయస్సు వున్నది. నేనెరిగినతర్వాత మాగ్రామములో ఏదేవతకుగాని కమసాలలచే ప్రతిష్ఠచేయించబడియుండలేదు. మాగ్రామములో మా- ...ననొకదేవత వున్నమాట వాస్తవము.ఆదేవతకు కొలుపులలోగాని యితరసమయము... ...దాదులు బోనములుచెల్లించి కొలుచుటయె తప్ప బ్రాహ్మణులు కొ... ... బ్రాహ్మణులు తమయిండ్లలో తామె దేవతపేరుజెప్పి నై... ...పెటుచుందురు. ఇంతేసంగతులు చిత్తగించవలయును.

[illegible]

నన్నుకగన్నకలాదానె
క్రన్ననవీరయ్యగారు కల్పించిరిగా
ఉ॥ వీరయగారికింజతగ వెంకయగారొకరేగుదెంచె "మా
యూర నెదో ప్రతిష్ఠ యయియుండెను బత్తులనుండి" యంచు, నా
పేరవరేని నెప్పుడును విన్నది కన్నదికూడఁగాదు, మా
వారికినెట్టులో దొరకె, వ్రాసిగడించె వచించిసాక్ష్యముల్ 156
* ఉ॥ దాచెపలిం బ్రసిద్ధుఁడుకదా యరయంగను బిచ్చిరెడ్డితాఁ
జూచిన నింకనుంగలరు సుమిత్రులెందఱో, యుందఱుండ నే

---

* దాచేపల్లి పురవర్ణన.

చ॥ వరదాచేపలివంశ నాయక మహావారాశికిన్ నిండుచం
దురుఁడౌ వెంకటసుబ్బయాఖ్యుఁ డెపుడుం దోట్పాటుగానుండఁగాఁ
బరభీముండగు పేరిరెడ్డి యెదుటన్ భాసిల్లఁ గోలాకులాం
బురుహాదిత్యుఁడు పిచ్చిరెడ్డి నిరతంబున్ సల్పు దీనన్ సభన్॥ 66
వేంకటసుబ్బయమంత్రిఁ గ। శంకరహితుఁబొగడ నేను లావరినటవే...... 67
ఉ॥ సంకటమొందునప్పుడును... పంకవిదగ్ధదేహులను బాయకయుండి మెలంగునప్పుడున్
బొంకకయుండునీతఁడు......... 68
క॥ సత్యహరిశ్చంద్రుండని। నిత్యముబుధవర్యులెన్న నేర్పరియగుచున్
భ్రాత్యుల కతిదూరుండై। కృత్యము సలుపుచునితండు శుంభిళ్ల నిలిచెన్ 69
తే॥ ఇట్టికరణంబులోఁగూడి రట్టులేక। పిచ్చిరెడ్డియు సల్పెడిఁ బెద్దసభను......70
దుష్టజననిగ్రహంబును। శిష్టజనానుగ్రహంబు సేయఁగనితనిన్....విధించె......71
వాడ్క లెక్టరు మొదల్ హేమాహేమీలకు సన్మానార్చితా సైయనఁబడె
[illegible] మెంబరుతానయి మెప్పువడసె
కఅన్నుల నిలు పేదసాదలఁదానదయుచుఁ గబళముల్ వేయించి ఘనతగాంచె
[illegible] "సత్యవ్రతుం"డని ఖ్యాతిఁబొందితాఁ గడుఁజెలంగ
[illegible] చేర్చెను [illegible] నెయగుచు। జనులకారోగ్యమిడి చాలఁ [illegible]
[illegible] వెలపాలి। పిను[illegible] గునట్టి యూపి[illegible]

నీచునిసాక్ష్యమో మనము నిశ్చయమం జేటునమ్మనొనొ మీ
ర్యోచనసేయుఁడీ చదువరుల్ కడుబాగుగ మానసంబులన్ 157

ఉ॥ ఈతఁడెవోయకార్య మిహిహీయనవెల్లరు చేసెనంట యా
హేతువుచేత బ్రాహ్మణు లనిష్టత నీతనియింటఁ బెండ్లిరా
నాతఁడె నేగకుండిరఁట, యప్పుకలాదులు వచ్చి కార్యమే
రీతినొ వెళ్లబుచ్చిరఁట ప్రీతియుఁ దప్పటినుండి వారిపైన్ 158

ఉ॥ ఇట్టిఘనుండితండగుట నీతనిపేరు సమస్తదిక్కులం
దట్టచరించి సత్పురుషసంగముదాల్చి యజస్ర మీశునిన్
జుట్టివసించెనాఁగ రణశూరుఁడు దుష్కృతదూరుఁడైన తోఁ
బుట్టువు పేరిరెడ్డియును బూర్వజుఁబ్రోలవసించు నెప్పుడున్॥ 78

చ॥ ......కవిజనసంచయంబునకు గౌరవమొప్పఁగఁజేయ నేర్చియున్
భువిమనెఁబేరిరెడ్డియిటఁ బూర్వజు నానతిమీఱకే గహింన్॥ 74

By command of His Excellency the Viceroy and Governor-General in Council this certificate is presented in the name of his most Gracious Majesty King Edward VII; Emperor of India, to M.R.Ry. Kola Pitchireddi Garu, son of Narisireddi Garu .. recognition of his services as a Headman and as Chairman of he Dachepalli Union.

Madras
1st anuary 1903

(Sd) ....
Chief Secretary to the
Government of Madras.

(True Copy)

......George V., Emperor of India, on the occas··n
Majesty' Coronation Durbar at Dehli to M. R. Ry. ·o..
son of China Narisireddi Garu; in recognition
Local Boards.

Sd Hon. V. ART.

True Cop

ఉ॥ అందున నేఁగుడెం చెరితఁ, డయ్యది సత్యమె యైనఁ బెద్దలే
యెందుకు రాకయుండ్రు, నిజమే యగుఁ గావుత, నేరొ చేసినార్
పొందలఁబొంచు నందఱికిఁ బథ్యముగాదది, యట్లచూచినన్
గొంద అసుల్ హరింతు రదికూడఁ బరిగ్రహ మోగ్యమేకదా 159

*ఆ॥ ఈయ నామధేయుఁ డిటుపల్కు తర్వాత
సత్యమరయఁగోరి జాబు వ్రాయ
జరుగలేదటంచట సంప్రోక్షణంబంచుఁ
బ్రీతి నిడెజవాబు పిచ్చిరెడ్డి 160

ఉ॥ "ఆయెఁ బ్రతిష్ఠ దా చెవలి నాయెను మాదివపాటిలోన"నం
చీయుభయుల్ వచించినది యెంతయథార్థము తేల్పనాఁడ మా
వ్రాయసకాండ్రు "బ్రాహ్మణులు వచ్చిరి యిష్టముతోడ"నంచు నే
మో యనుకూలతం బలికియుండిన సాక్ష్యమొకింత చూడనౌ 161

స్వర్ణకారులచేత సంప్రోక్షణాబులం
జేయింతమని మున్ను చెప్పలేదు
"అతనికీకార్యంబు నాచరించుటలోన
నర్హతకలదె"యం చడుగలేదు
తనదోడ్తేఁబోవు నవసరంబునఁగూడ
నడిగియభీష్టంబు వడయలేదు
[illegible]చిన యావల నైనను
బిలిచియాసంగతి దెలుపలేదు

[illegible] నపాటి పట్టా [illegible] శాస్త్రులు— సముఖమున
[illegible] రెడ్డి ద [illegible] పెట్టి [illegible] మన్నది
[illegible] మంలో పుష్ప [illegible] పూర్ణము యొపండు [illegible]
[illegible] తెలియదు. [illegible] లమయినందున [illegible]
[illegible] కింవటు తెచి [illegible]
[illegible] నిబటే [illegible]
[illegible] లేదు.
[illegible]

సర్వమై పోవుచుండెడి సమయమందు
గ్రుడ్డులాటలకే గుటల్ గూడవనుచు
మంచిమాటలచే నుండలించినట్టి
బ్రాహ్మణుల్ దీనికేల నిష్టపడుటయొట్లు॥ 162

క॥ ఎందుకని యొప్పికొందురొ।
యెందులకని యప్రతిష్ఠకేగుదురో మా
మందలి, మిదియాలించిన
మందునకే నమ్మకంబు మదిఁగలుగునొకో॥ 163

క॥ కులమునకధికుండగు మో
యలఘుకలాకలితుఁడని యొ యారథకారుల్
బిలిపించి యప్రతిష్ఠలు
సలిపించుటకిష్టపడుట సకలమహీసురుల్॥ 164

సీ॥ చాలకాలమునుండి సంవర్ధితంబైన
యస్మదగ్రజుమీఁదిఁ యాగ్రహంబు
వశులై మెలంగని వైదికజనులపై
నావిర్భవించు నీర్ష్యాతిశయము
మునినీభుఁ బెదకాఁపు మొదలౌ జఘన్యజుల్
తననుండి విడిపోదురను భయంబు
ఆజన్మసిద్ధమై యలరారుచుండెడి
యక్రమారంభ నిజాభిరుచియు
నిన్నియుం జేయసిది చాలహీనమనుచు
మదికిఁదోఁపక సాక్షియై మాకర్ణ
ర్ట్టునకు నక్కి ముద్దయిల్ కోగిన
పలికెఁ బినతండ్రితోఁ గూడి ... ము

ముద్దయులలో 2వ సాక్షి జానపా... ... కై పియాంతు,
— ... ప్రతిష్ఠచేసినది నాకు ... ... పాల్కినూల్య

* ఉ॥ మూడవసాక్షి వర్తకుండు, మున్నిభు గ్రామస్థ పెద్దకాంపురున్
గూడి "వచింపుసాక్ష్య" మనిగుప్లుయిమంగనె భీతినంది యీ
పాడునుడుల్ వచించుటకుం జాల్పడె, తాను బ్రతిష్ఠయూనెడ
నోర్వండట, యిష్టమేయంట, కనుండు తదుక్తుల కేమియర్థమో॥ 166
ఉ॥ గడ్డియుం గంపయుండిని విగర్హ్యాపు వృత్తిగడించియర్థముల్
వడ్డికినిచ్చిబీదల దివాలనిపించునుగాని యూరిలో
హెడ్డుల బాకిమాత్రిముంర కేవిధమునుందుద, పెక్కులేల, పైం
బెడ్డలువేయువారల కె సెట్టిడుసీతండు వంకదండముల్॥ 167
తే॥ అంతియేకానియరయంగ సుంతయేని

పులుకూడా 1టో ముద్దాయితో ప్రతిష్టలుచేయించను వొప్పుకున్నారు ప్రతిష్టకాలమందు నేను వుండినాను......నారెండవకుమారుడు నా గ్రామంలో చదువులబడి వుంచినాడు. 6వ ముద్దాయితాలూకు కొమారులు బడికిచదవనువస్తారు......1డి ఫైన్సు సాక్షి రంగయ్య నాఅన్నకొమారుడు, శీతారామయ్య, నరశింహయ్య నాకు అన్నకొమారులు. కమ్మరవానికి బియ్యముయిచ్చి బోనము యివ్వమని చెప్పినారు.

* 3వ సాక్షి యేలూరు సర్వయ్య కైఫియ్యతు.

...కోమటి......నా గ్రామంలో పోలేరమ్మ పాతపాలెమ్మ దేవతలువున్నవి సదరీ దేవతలు యిప్పటికి రెండు నెలలకిందట పునహా ప్రతిష్టచేయించబడినవి. 1టో ముద్దాయి ప్రతిష్టలు చేసినాడు. ప్రతిష్టలకుగాను గ్రామంలో యావత్తుమంది చందా వేసుకున్నమాట నిజము. ప్రతిష్టలుచెయ్యను నా గ్రామంలోవుండేవాండ్లు యావత్తుమంది వొప్పుకున్నాము......1-5 సాక్షులు 1టో ముద్దాయి ప్రతిష్ట చెయ్యను వొప్పుకొన్నారు. 1టో ముద్దాయి ప్రతిష్టచేసినపుడు నేను పోలేదు......నాకొమారునిమీ ఒవచ్చిన తప్పుసృష్టి కేసులో 6వ ముద్దాయి 5వ ముద్దాయితండ్రి 8వ ముద్దాయితం... .....సాక్షులుగావచ్చినారు. 6వ ముద్దాయిమీద వచ్చినకేసులో నేను సాక్షి...చ్చియుంటిని. 6వ ముద్దాయి నాకు బాకీయుండేమాటనిజము......నేను బోనముచె... చ... యితరులు యెవరెవరు బోనము చెల్లించినది నాకు తెలియదు. నా గ్రామం... ముద్దాయి......1టో ముద్దాయివల్ల ప్రతిష్ట చేశినందుకు నా... లేదు.....

చిన్న పెద్దవివేకంబుసున్నయచట
అతఁడు కాఁపులఁ గరణాలనందఱవిడి
నిజము పల్కుట కేరీతి నిల్వఁగలఁడు! 168

తే॥ వారి కాతఁడు నతనికి వారలెపుడు
సాక్ష్యముల కేగుచుండెడి సరణిఁజూచి
యతని సాక్ష్యపుయాథార్థ్య మరయు భార
మీర లేవహింపుఁడో యిద్ధమతులు! 169

సీ॥ పసిపూర్తి మాటాడి పలుకుటెంచుటెతప్ప
సంతతాశ్రయణంబు సల్పఁబోను
తీరియున్న నుసాదు ద్వారసీమనెతప్ప
నరకవీధులఁ గూర్చుండఁబోను
ఉండినయాథార్థ్య ముచ్చరించుటెతప్పఁ
బహుప్రీతి కనృతంబుఁ బల్కఁబోను
రసికుఁడై వినఁగోరినా వచించుటెతప్పఁ
జేరిమూర్ఖులకే వ్రెఁ జెప్పఁబోను
జుట్లజుట్లకు ముడివెట్టిచూడఁబోను
నెత్తికియెవిరెంటు(యభాండముల్) వేయబోను
అరయనీకన్నట్టి శేలూరినరసయాహ్వ
యుఁడుమదిష్టప్రకారంబు నుడువఁగలఁడు

కారణమేదో యుండవలెఁగాపున వ్రాసెను "వీరిసాక్ష్యమీ
ధోరణి నున్న"దంచుఁ గడుదూఁకుడుమైనధికారి, నేరమే
తీరునఁబోవనో యదెతీరునఁబోయెనునిశ్చయాన, కే
ఘోరము చేయఁగాబడదు? కుంత్సితమైనధనాశ యున్నచోఁ 7

మాకు లెక్కఁజూచి మైలేజిలిం"డంచు
స్మదీయసాక్షులందఱపుడు
పోయియడిగి రతనిఁ బోలీసుకే పాట

నదరఁగొట్టిపంపె నతఁడువారి

ఉ॥ పూర్ణయగారిసన్నిధికిఁబోయి వకాల్తునొసంగిరంత, సం
పూర్ణకృపామతిం గదలిపోయి కలెక్టరుత్రోవచించె,నా
కర్ణనచేసియాఘనుఁడు గ్రక్కునవ్రాసెనుగ్రిందికోర్టు కా
దుర్ణయుఁడిన్నియైనతుద దూఁకుడణంగి యిడెన్ వ్యయంబులన్

తే॥ కోర్టులో ధర్మశాస్త్రముల్ కొన్నినావి
దాఖలైయుండ నిప్పింపఁదలఁపఁడయ్యె
తిరిగితిరిగియు వేసారితిం దదర్థ
మింతకన్నను దార్ఢ్యమేమి కలదు 174

చ॥ జరిపిమొగ్గోయతండు గురిజాలవసించెడికాపుమేల్మి శ్రీ
హరికరుణావిశేషమున నావలనేగుటసంభవించి స
త్పురుషుఁడొకండురాఁ జనినతోడనెయిచ్చెను ధర్మశాస్త్రముల్
సరసుఁడతండు వైశ్యకులచంద్రుఁడు వెంకటరామసెట్టిసూ 175

ఉ॥ ఆవిధిఁగేసుకొట్టుపడి యామహనీయునిబారినుండి నే
నేవిధిగానొతప్పుకొని యింటికిఁజేరుదు నూరిలోని మా
యావిదులాచరించుపరియాచకమెక్కువయైమదాననం
బీవలవెళ్లఁబెట్టుటకు బ్రీహజనియించె నిఁకేమిచేయుదున్ 176

ఉ॥ "మాయది బ్రాహ్మణత్వమన, మాది పవిత్రమయొనర్చుకార్యముల్
మాయది సృష్టికార్యము,సమస్తముమాయది"యన్ ప్రసంగముల
చేయనుపక్రమించి పనిచేయుటమానిరి బ్రాహ్మణాళి, "క
య్యో" యని వార * లర్జియిడిరొక్కటిపై యధికారిసన్నిధిన్ 177

* మహారాజశ్రీ జగ్గయ్యపల్నాడుతాలూకా తహశ్శీలు దార్లువారి సముఖమునకు
యిలాకా జానపాటికాపురస్తుడు జానపాటి రామయ్యవ్రాసుకు
అయ్యా
... లో వ్యవసాయకులందరికి చక్కగాపనులుజరుగక ... ధ్దులు వ...
... చా ... యేర్పడి య96-81ట్లువున్నది, భుక్తపరుచుకుం...
... ... టూ వడ్రంగం కమ్మరం ... లుచే ...

చ॥ ఇఁకఁ బ్రతిదేవతావసతి నేము ప్రవేశముచేసి పూజనా
దిక మొనరింతు"మంచు"మముధిక్కృతి యెవ్వరు చేతు"రంచునన్
వికటపుభాషణంబులను వేమఱు పల్కఁగ సాఁగిరెవ్వియో
యొకడనియావచింప నిటనుండుకలాదుల దుష్ప్రసంగముల్ 179

8 గ్రామములో అనాదిగనుండు పార్టివిరోధములచేత కర్ణం రంగయ్యా ఆయన తమ్ములు, పున్నం చినవీరయ్యా మొదలగు ఇంకాకొందరు మాకిట్లాన్ను కూడా కొంతన ష్టముకలుగవలెనని యిబ్బందిపడవలెనని నావగయిరా బ్రాహ్మణులకు పనులుచాయవద్దని ప్రోత్సాహపెట్టుచున్నారు.

9 వడ్లకంమ్మర్లు చాకిరియినాములు అనుభవింపుచు వ్యవసాయకులవల్ల మామూలుగా వేరే మేరలుపుచ్చుకుంటూ యితరకార్యములమీద యిట్లా వ్యవసాయకుల యిబ్బందిపర్చడము చాలా అక్రమము.

10 యిప్పటిషుమారు 16 సంవత్సరంలక్రిందట రయితుల్లో కొందరిని యిబ్బంది పర్చగా వారపుడు కొత్తగా సదరునందిగామసుబ్బన్నను యేర్పరచుకొన్నారు. సదరు సుబ్బన్న వడ్లకంమ్మరపనులురెండున్ను చాయగలడు.

11 కాబట్టి వడ్లకమ్మరచాకిరి యినాములు అనుభవించుచు యింకా వేరే మేరలు చక్కగా పుచ్చుకొనుచు మధ్య మధ్య వ్యవసాయకుల వృధాగా ఆయాస పర్చుచున్నందుకు వడ్లకంమ్మర్లుఅయ్ని 1 శిరిపురపుభీష్మాపతి 2 నందిగామ చిన్నబ్రహ్మం 3 శిరిపురపు కోటయ్యా 4 నందిగామ వీరయ్యా 5 నందిగామ అంన్నమ్మతరపు ఆమె తమ్ముడు స్వర్ణాఅప్పయ్యా 6 శిరపురపువీరయ్యలను విచారించి పింమ్మట వారిట్లాజరి గించుచున్నందుకు సాక్షులవిచారించి వారివద్దనుండి చాకిరీయినాము అంత్తగాని కొంత గాని తీసి గ్రామచాకిరియినాము అనుభవములేకుండా చాకిరిచేయుచున్న సుబ్బన్నకు గాని లేదా మరివకరికిగాని యిప్పించి వ్యవసాయకులకు పనిపాటలు చక్కగాజరుగు లాగు యేర్పరచగలందులకు తమ్మఘనమును మిక్కిలిప్రార్థిస్తూ వున్నాను. దివ్యచిత్తము నకు తెలపరచును.

ది 30-11-06 సం॥

జానపాటి రామయ్యవ్రాలు

ఉ॥ పాపయపాలెమందునొక పాడువివాదముసంభవించి ఘో
రాపదగల్గె బ్రాహ్మణుల కప్పుడె బత్తులమూలకంబుగా
నీపగిదిన్ వివాదయుగి నేర్పడఁగంజయమాత్మపక్షమున్
దాపనశక్యమై చెలఁగెనక్కట వైరిజనప్రగల్భముల్ 180

చ॥ బలవదపాయహేతువగు పాపయపాలెపువార్తయేమనన్
గలదొకదేవళం బదియొకానొకబత్తుఁడు ద్రవ్యమిచ్చి తాఁ
దొలుతసృజింపఁ జేసెనఁట, ధూర్వహులచ్చట భూమిదేవులున్
గలరు, తదర్చకుండుగ నొకానొకనంబి విధింపఁగాఁబడెన్ 181

క॥ గుడికట్టించినయాతని కొడుకునకున్ భూమిసురులకుం బడ కొక్క
ప్పుడు స్వామికి నైవేద్యము పడిపోయెడినంతస్థితియె పట్టెనఁటచటన్ ॥

చ॥ భయపడకక్కలాదుఁ డటుపైని రమేశుగుడిం బ్రవిష్టుఁడై
స్వయమని వేదనాదికముసల్పుచు నందొకధర్మకర్త తా
న్రయమున నేగిచార్జియిడ నాదితదాలయమంచుఁ జెప్పుచున్
జయమునుగాంచె వర్థకి ప్రసన్నుఁడుకా నధికారి యెట్టులో 183

ఆ॥ అంతవారిమీఁద నాయూరిబ్రాహ్మణుల్
దండివైరమూని యుండనయ్యె
దిటముచెడక యతఁడు దేవతాకార్యంబు
లను గ్రమముగ జరుపుకొనుచునుండె 184

క॥ జరుగగనిటుకొన్నిదినా లరుదెంచెనునుట్లపండు వపుడాకరణాల్
మఱియొకదేవునియుత్సవ మురుతరముగనాచరించి రూరంతటనున్

చ॥ ఒనఁగుచుహారతుల్ మనుజు లుండిరిస్వామినిజుట్టుముట్టి య
ట్టినసమయమందుబత్తులును ఠీవిమెయిం దమదేవునుత్సవ
మ్మునసలుప వీథిఁదీయుచు సమూహముగాఁ బదిమందికూడి రే
రసికుఁడుకూడ సన్నిధికిరాఁ దగసాలెలదేవుఁడంచు ఘో

చ॥ జనులుతమంతఁదామయట సన్నిధికేగకయున్న బత్తులే
చని శఠగోపమిచ్చుటకు సాహసముంబొనరించిరంట, అ
ట్లొనరించుచేరికిష్టమయియుండక దెబ్బలుకొట్టిరంట, వా
రినినటుకొట్టుటం ద్విజుల ప్రేరణయున్నదియంట పూర్తిగన్ 187

క॥ అంతటఁబోనీయక ద్విజు లంతః క్రోధములతోడనరిగితదోకః
ప్రాంతంబున కచటిగరు త్మంతునివాహనము దెచ్చి తమగుడిలోనన్

ఉ॥ పెట్టి స్వకీయదార్ఢ్యమున భీతిలఁజేయఁగలాదవర్యు నా
దట్టుఁడుపోయిచార్జియిడె, ధర్మసభాపతి "యద్దిచౌర్య" మన్
పట్టుదలం గరంబుచలపట్టివిధించెనుశిక్షవారికిన్
రట్టడికార్యముల్ సలుపరా దెవరైననునేమి యావిధిన్ 189

ఆ॥ వడినపీలుచేసి వారుతర్వాతను
విగతదోషులగుచు విలసిలినను
కర్మవశత ముందు కారాగృహంబునఁ
గుందవలసివచ్చెఁ గొన్నినాళ్లు 190

క॥ ఇవియిటులగుటనెబత్తుల యవినయసంభాషణంబు లధికంబయ్యెన్
దవిలియవివిన్నకొలఁదినినసిసురుల్ క్రోధమూర్ఛనందిరి పెలుచన్

క॥ కోపముముదిరినకొలఁదిని బాపలుచనుదెంచి నాదుపాలికిఁబెక్కుం
"డ్రేపణాగింపఁగవలెనీ పాపిష్ఠుల"కనుచునేమొ పరిపరిగతులన్ 192

తే॥ ఎంతయోనాకురోషమెక్కించువారు
"సివిలునకుఁబోవలె"నంచుఁజెప్పువారు
"చేతురందఱుదీనికిం జేతనైన
యంతవఱకు సహాయ" మంచనెడివారు 193

శా॥ ఐరి ట్లందఱిపేళ్లు విస్మృతములై పోయె, కొల్లావిసిరి
సూరయ్యాఖ్యుఁడుమాత్ర మిప్పటికిదన్ శోభించుచున్నాఁడు, మా
యూరన్ వైశ్యులకాయిబాను, ద్రవిణంబుంగొన్ విశేషంబుగా
నారూప్యంబులనీయఁజేతుఁబడి"యంచంపెన్ ఘనోదంతమున్ 194

ఉ॥ ఈనుడివిన్న మీఁదనె మఱింత మొడందకునూతచిక్కి నే
బూనితివ్యాజ్యమాడఁగను, పూని మొదల్ జమచేయఁగావలెన్
గానఁదదర్థమావ్యయము కామితముం బ్రతివానిఁగూర్చియున్
నేనువచింపఁజాలక యనింద్యపుమార్గమొకండుత్రొక్కితిన్ 195

చ॥ (a) ప్రకటనపత్రికాశతముపంచుచుఁబె యా యనవద్యమార్గమా
నొకరునువానిఁజూచి యిడియుండినవారలు లేరు రాకయే
నిఁకమనసూరయాహ్వయున కేనె స్వయంబుగఁ బత్రమీయఁగా
సకలముపాఠమున్ సలిపి సన్నుతిచేసెను పెక్కుభంగులన్ 196

(a) శ్రీరామాయనమః

సుజనులారా!

బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్య శూద్ర వర్ణములు ప్రధానవర్ణములనియును తదితరములయిన సర్వవర్ణములును సంకరములనియును నెల్లరులకుం దెల్లమేకదా. అందులో, అగసాలెవాండ్రును వడ్ల కమ్మర కంచర కాసెవాండ్రును సంకీర్ణసంకరులగు రథకారజాతివారైయున్నారు. వారు తమలోఁ దమరెంత యెక్కువజాతివారమని యనుకొనుచున్నను నితరు లందఱిచేతను హీనజాతిసన్మానమునే వడయుచున్నారు. ఇట్లుండఁ గలిప్రేరితులయి మాయూరఁ గొందఱుచతుర్థులు బ్రాహ్మణప్రతిష్ఠితములఁ బూజించు నధికారము తమకు లేదనియో యేమొ వీరిచే గ్రామదేవతలకుఁబునస్సంప్రోక్షణఁ జేయించిరి. అందుమీఁదఁ దద్రథకార చతుర్థసముదాయముపై గురుజాల సబుమేజస్ట్రీటుకోర్టులో నేను ఫిర్యాదుచేయఁగాఁ గోర్టువారు క్రమముగా విచారించి కేసు చార్జిచేయుటయు ముద్దయిలకు భారముతోఁచి పైవెచ్చములుకాకయే జుట్టుకు రు 30 ల చొప్పునఁ జందావేసికొని రు 300 లు కృష్ణార్పణము చేసినందునఁ గేసు త్రోసివేయఁబడినది. ఈ కేసు సివిలుసూటునుకారణముచేఁ గొట్టువడుటయు సత్తెనపల్లితాలూకా పాపయపాలె

ఉ॥ అంతియెకాని దమ్మిడియు నాతఁడొసంగినకిల్బిషానఁబోఁ
డంతటఁబోయినన్ వరమె యాఱునెలల్ కొనిమాసపత్రికన్
సుంతయునీయకే యెదియొశుష్కహితంబులు చెప్పిపుచ్చు, ఈ
ప్రాంతమునంగలారె యిటువంటివదాన్యులు పుణ్యమూర్తులున్ 197

మందుండెడి బంగారు వెంకటప్ప యను నగసాలె తెచ్చినచార్జీలోఁ దరువాత నపీలులో నిర్దోషులయినను ప్రథమమందాయూరినియోగి బాలకులు కొందఱు మ॥ సత్తెనపల్లి సబుమేజస్ట్రీటు కోర్టువారిచే శిక్షితులగుటయు నీరెండుకారణములనుబట్టి రథకారులీయిరువురు మేజస్ట్రీటులు తమకు బ్రహ్మత్వమును స్థిరీకరింపజేసిరను నుల్లాసముతో నల్లాకెక్కుచున్నవారు. ఇట్లిల్లాకెక్కి యగ్రకులముంగూర్చి దుష్ప్రసంగములు చేయుచున్న యీహీనజాతివిషయమై యుపేక్షించి యూరకొంట యుచితంబుకాదని కొందఱుబుద్ధిమంతులప్పుడప్పు డెచ్చరించుచుండుటచేత నేమి ప్రకృత మేను దెనుగించుచున్న శంకరవిజయమం దీలాగుననే ప్రబలించిన దుర్మతములను బూర్వము శంకరాచార్య ప్రభృతులు పోకార్చిన గాథలయుద్బోధవల్ల నేమి నాకీజాతిపైనున్న క్రోధము కించదవశిష్టమై నశించినప్పటికి మరల యథాపూర్వమై యీవ్యవహార మింతటితోఁ బోనీయక ధర్మాధికారుల మ్రోల సాధ్యమయినంతవఱకు పెనగులాడఁ బ్రేరేపించుచున్నయది. క్రిమినల్ చర్యలోఁ గనుక రు 20 లు ఖర్చుపెట్టి ముద్దయిలకు రు 400 లు వదిలించితినిగాని సివిల్ చర్యలోఁ దరువాతిసంగతి యేమొకాని మొదలు చేతినుంచి ఖర్చుపెట్టుచుండవలెఁగదా వ్యాజ్యవృక్షము వేయుటకే రు 25లగుచు నేనుశ్రీమంతుఁడఁగాని హేతువుచే నిందువిషయమై కొంతచందాధనము పోగుచేయుట యావశ్యకమైయున్నయది. గొప్పగొప్పస్థలములలోనే యస్మద్విద్యాతిశయముంజూపి బహుమతులందు సామర్థ్యమీశ్వరుఁ డిచ్చియున్నందున నీనెపముతోనే నందిగామ కాశీపతి వగయిరాలవలె విత్తమార్జించి కుటుంబభరణము చేసికొనవలసిన యవసర మెంతమాత్రమును లేదు. ముందుముందీ వ్యాజ్యపుఖర్చు లీష్టుకూడఁ బ్రచురింపఁబడఁగలదు. కావున బుద్ధిమంతులగు రథకారేతర సర్వవర్ణజనులును నగ్రవర్ణోచితములగు షట్కర్మలలో నంతర్భూతమగు యాజనమందీ హీనజాతి కధికారములేదను నంశమును స్థిరపఱచుటకు నాకు సహాయులయి చందాదారులుగాఁ జేరుచుందురుగాత.

ఇట్లు,

7—5—07 జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి,

జానపాడు, పల్నాడు తాలూకా, గుంటూరుజిల్లా.

ఆ॥ అటుల రెచ్చఁబెట్టి యావ్యాజ్యెపుంగోతి
కనిపి రెండవో మహానుభావు
"లురుకు మురుకు"మనెడి నరులెకాని ధరిత్రిఁ
గూడనురుకునట్టికోడుకు గలఁడె   198

క॥ కరపత్రములం గొల్లగఁ। దొరతోరనూరూరఁబంచి శోకముడియుటల్
పరువవనిపింపక దిగితివి। జిరకాలమునకును దెగని చెడువ్యాజ్యమునన్॥

తే॥ ఎవరొ చేసిరి సాహాయ్య మింతొ యంతొ
చాలుఁజాలును నదె నూఱు వేలు నాకు
పరులపిల్లల బావిలోపలనుదింపి
యిటుత మాషా లెచూతురా యెల్లవారు॥   200

చ॥ అరిగితి నర్సరాట్పురికి నంతట, పూర్ణయగారు శ్రద్ధమై
సరిగలిఖించి (*a*) ప్లైంటు తనసన్నిధి కంపఁగ నంజ సేయశా

(*a*) అ-నెం 984-07 ర

మహారాజరాజశ్రీ నరసరావుపేట డిస్ట్రిక్టుమునసబు
కోర్టువారిసముఖమునకు.

వాది-జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి-ప్రతివాదులు-వోలేటిలక్ష్మయ్య॥ వ సివిల్ ప్రో॥ 50 శెక్షన్ ప్రకారము వాదితరఫు దాఖల్ చేయఁబడిన ప్లెయింటు-

3. పల్నాడు తాలూకా జానపాడు గ్రామములోఁ బోలేలమ్మ పాతపాటమ్మల యాలయములు రెండున్నవి. ఆయాలయములలో మూలవిరాడ్విగ్రహములు చిరకాలము క్రింద బ్రాహ్మణులచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడి తత్కారణముచే నన్ని వర్ణములవారిచేతను సేవించుటకు యోగ్యములై యట్లు సేవింపఁ బడుచుండెను. తద్విగ్రహములు శిథిలములై పూజానర్హములై యుండఁగా నిప్పటికి షుమారు 4 యేండ్లక్రిందట వాదివగయిరా బ్రాహ్మణులును వైశ్యాదులును దదాలయములలో శాస్త్రప్రకారముగాఁ దిరిగి విరాడ్విగ్రహముల బ్రాహ్మణులచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁజేసియున్నారు. అందువలనఁ జతుర్వర్ణముల వారిచేతను సేవింపఁబడుచుండెను. ఐతే 1906 సంవత్సరము జులై 22 వ తేదీని బ్రతివాదులు కొందఱుఁ జతుర్థాదులను దోడ్పాటు చేసికొని తదాలయములోని దేవతలకుఁ దిరిగి సంప్రోక్షణలను నెపముతో నమాంగల్యములుజరిపి యిందుమూలముగా । బ్రా క్షత్రియ వైశ్యవర్ణములకుఁ దదాలయము లసేవ్యములుగాఁజేసి సదరు 3 ... నష్టముగలిగించిరి.

స్త్రీ రహించి దిద్దుఁబాటులను జేసిమరల్చెను, అందుమీఁదట మఱియొకప్లీడరుంగనె, క్రమంబుగ దాఖలుచేయఁగాఁబడెను ॥ 201

4. అటుపైని వాదిగ్రామములోని బ్రాహ్మణబృందముతరఫున గురిజాల స్టేషనరి సబ్ మేజస్ట్రీటుకోర్టులోఁ బ్రతివాదులు వగయిరాలమీఁదఁ జార్జీదాఖలు చేయఁగాఁ జార్జిచేయఁబడఁ కొన్నికారణములచే సివిల్ తగాదాయని ముద్దయిలు విడుదలచేయబడిరి.

5. ప్రతివాదులు ద్విజాతులలోఁజేరని యగసాల వడ్రకంచర కమ్మర కాసె వృత్తులు గలవారిలోని వారు. సంకీర్ణ సంకరజాతివారైనందున యాజనాది కర్మల కధికారములేదు. ప్రతివాదులు జరిపిన యశాస్త్రీయచర్యవలనఁగలిగిన నష్టమును నివర్తి చేయుటకుఁ బరిహారముఁ బొందుటకు దావా తేఁబడినది.

6. వ్యాజ్యకారణము. ప్రతివాదులు సంప్రోక్షణఁజేయుటమూలముగా బ్రాహ్మణాదులు సదరు దేవాలయములయందుఁ బూజలు బోనములు చేయకుండఁ జెల్లించకుండ Profane చేయఁబడిన 1906 వ సంII జులయి 22 వ తేదీని సదరు దేవాలయములను 2-3-4-5 ప్రతివాదులును నుండిన తమకోర్టిలాకా జానపాటిలోఁగలిగినది.

7. దావావివరము ప్రతివాదు లక్రమముగాజరిగించిన 4వ పేరాదాఖలా చర్యవలన వాదివగయిరాలకయిన నష్టము(అనఁగాఁదిరిగి 2 ఆలయములయందుఁ బ్రతిష్టసకగు ఖర్చులు) రు 190-0-0 లును దావా దేవాలయములలోఁ బ్రతివాదులు సంప్రోక్షణ వగయిరాలు తాముగాని తమజాతివారితోఁగాని చేయించకుండ శాశ్వతమయిన యింజక్షన్ పరిహారమునకుఁ గిమ్మతు రు10-0-0లును వెరసి 200-0-0లు సదరు రు200-0-0లకుఁ గ్రమమైన స్టాంపుడ్యూటి దాఖలుచేయఁబడినది.

కాఁబట్టివిమర్శించి

(a) దావా దేవాలయములయందు విగ్రహ ప్రతిష్ఠాదులకు వాదివగయిరా బ్రాహ్మణులకే హక్కు గలదని నిర్ధారణఁజేయించుటకును బ్రతివాదులు తాముగాని తమజాతివారితోఁగాని ప్రతిష్టలు చేయించుటకు హక్కుగలవారుకారని తీర్మానించుచు వాదికి 8వ పేరా దాఖలాయయినసష్టము రు 190-0-0 లు ప్రతివాదులనుండి వాదికిప్పించుటకును దావా దేవాలయములలోఁ బ్రతివాదులు సంప్రోక్షణ వగయిరాలు తాముగాని తమజాతివారితోఁగాని చేయించకుండ శాశ్వతమైన యింజక్షన్ దయచేయించుటకును.

(b) ఈదావాఖర్చులిప్పించుటకును

(c) ఇంకనుగోర్టువారికి యుక్తమనియును న్యాయమనియునుదోచెడి సకలేతర పరిహారములుం దయచేయించుటకును సదరుప్రకారము వాదికి బ్రతివాదులమీఁద డిక్రీ దయచేయించవలయునని వాది మిక్కిలి ప్రార్థించుచున్నాఁడు.

షరా:—గ్రామములోని బ్రాహ్మణ బృందము తరఫున వాది యొక్కఁడే యీదావా తెచ్చుటకు బర్మిషన్ పిటీషన్ దీనితో దాఖలుచేయుటయైనది. 24-9-07

తే॥ +"జానపాటిని వసియించు సకలవిప్ర
జనులతరఫున దావానుసలుపనయ్యెఁ
గాన నుండిన నాక్షేపకారణములు
చెప్పఁదగు"నంచుఁ బ్రచురమ్ముసేయఁబడియె ॥ 202

ఆ॥ చేయఁబడకమున్నె శ్రీవిరూపాక్షపీ
ఠాధిపతులచెంత కరిగినేను
ఆఱునెలలదాఁక నానిజాందేశంబు
నంద తిరుగుచుంటి నచ్చటచట ॥ 203

ఉ॥ మున్ను జిలాగెజెట్టునను ముద్రితముంబొనరింపఁ గర్చుకా
నున్నది యెంతయో తెలియకుండుటఁజేసి యొకండొ రెండొ యా
నన్నతలంపుతోడ నపు డంతయొనేనిడి వెళ్ళిపోయితిఁ
జన్న యనంతరంబునను జాలకపోయెను రెండురొప్యముల్ ॥ 204

+ గుంటూరు డిస్ట్రిక్టు గెజెట్ 1908 సం॥ జనవరినెల 2 తేది గురువారము
నోటీసు. ఆర్జి నెం. 984/1907.

వాది జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిర్లు. ప్రతివాదులు వోలేటిలక్ష్మయ్య వగైరా.
పల్నాడుతాలూకా జానపాటిలో పోలేరమ్మ, పాతపాటమ్మ అను దేవతల విగ్రాడ్విగ్రహముల ప్రతిష్ఠాదులకు తానువగైరా బ్రాహ్మణులకే హక్కుకలదనియు, బ్రతివాదులకు తాముగాని తమజాతివారితోగాని ప్రతిష్టలుచేయించుటకు హక్కు లేదనియు, తీర్మానించుటకును తనకు పునస్సంప్రోక్షణమూల్యము రు 190 లు యిప్పించుటకును దదాలయములలో బ్రతివాదులు సంప్రోక్షణాదికమును దాముగాని తమ జాతివారితోగానిచేయించకుండశాశ్వతమైన యింజెక్షన్ జేయించుటకును + ఉండుటచే నిట్టివాఅందరితరఫున దానెక్కడే దావా తెచ్చుటకు బర్మిషనిప్పించుడని యీవాదిచే పిటిషన్ దాఖల్‌చేయబడెగాన జానపాటిలోని బ్రహ్మ క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులకాక్షేపణములున్న యడల ది 14-12-07 తేదినాటికి నర్సారావుపేటడిస్ట్రిక్టుమునసబ్ కోర్టులో ఖుద్దునగాని క్రమమైన యధికారముపొందినవారిద్వారాగాని యట్టియాక్షేపణములు తెలియపర్చుకొనవచ్చునని యేతన్మూలముగా తెలియజేయడమైనది.

పులిపాక పూర్ణయ్యగారు.
కొండుభొట్ల గోపాలకృష్ణయ్యగారు.
తాడేపల్లి ఆంజనేయశాస్త్రిగారు.

చ॥ A "ఇరువదియొక్క రౌప్యముల నిందుకుఁ గర్చువిధించి"రంచు ను
త్తరములువచ్చె, పంపితిని, తద్ద్రవిణంబటఁ జేరి దానిలో
న్నరిగఁ బ్రకాశితంబగు దినంబునకుం గతియించి వాయిదా
మరలఁ బ్రకాశ్యమయ్యెనఁట మామకవార్త జిలాగజెట్టునన్॥ 205

సీ॥ B "క్రమ్మఱగజెటునఁ బ్రచురంబు సేయ ని
ర్వదియొక్కరూపికల్ పనుపు"మనుచు
C "బత్తులు నీపైని బ్రబలమౌ పిర్యాదు
నాచరింపఁగ సిద్ధమైరి"యనుచు

జానపాటి వెంకటప్పయ్య ఆశీర్వచనములు. 12-12-07

A...దేశాభిమానిలోను, జిల్లా గెజిటిలోను,ఇంకా ప్రచురముచాయలేదు, అందుకు రు 21 లు అగునట, పంపుమన్నారు. యెవరు పంపలేదు. "లంజబిడ్డకు తండ్రియెవ"డన్నట్టు వున్నది...ఇదట్లుండగా క్రిమినల్ చార్జి నీమీద దాఖలుకాబోవుచున్నది. నీవు నాకు పైకముపంపిస్తాననికూడ పంపలేదు. మ॥ పూర్ణయ్యపంతులు గారికి కర్చులనిమిత్తం పయికము పంపుతామని పంపలేదు. కర్చులుపెట్టేవారు యిక్కడ యెవరులేరు. గనుక తక్షణం మ॥ పూర్ణయ్యపంతులుగారిపేరగాని, గోపాలకృష్ణయ్యగారిపేరగాని ఖర్చుదేశాభిమాని జిల్లా గెజిటినిమిత్తం 25 రూపాయలు పంపవలసినది. జరూరు. మేజస్ట్రీటుసమక్షం అక్కడికేవచ్చునట, యింతేవిశేషాలు, గ్రహించవలెను.

B వి. మేళ్ళచెర్వుకామయ్య నమస్కారములు......

మీదావాలో 1-5 ప్రతివాదులకు తిరిగి నోటీసుకు వుత్తర్వుచేస్తామన్నారు, దేశాభిమాని, జిల్లా గెజిటీలలో వేయుటకున్నూ, ది 17-3-1908 తేదికి వాయిదావేసినారు. ఇదివరలో వేయించినది వకవాయిదాకు సొమ్ముపంపవలశినది. వాయిదాగతించినపిమ్మట పంపబడినది. అందువల్ల అదిపనికిరాలేదు. తిరిగివేయించమని వుత్తరువుఅయినది. సొమ్ముపంపవలెను......పూర్ణయ్యగారికిపంపినపైకము ముట్టినది.

సహోదరా? ది 19-12-07 మల్లవోలు.

C...యింతేగాక నీమీద నర్సారావుపేట హెడ్డశిస్టాంటు కలెక్టరువారివద్దకాశిపతివగైరాలు చార్జిదాఖలుచేసినట్టు యీరోజు విన్నాను. నిన్న పేటలో వెంకటప్పయ్య కనుపించినాడుగాని నాతో చప్పలేదు. ఆయనకు తెలిసినయడల తప్పీలుసంగతు

+ "ఎన్ని కార్యములున్న నిప్డీవు రాకున్న
దావా నిజంబుగం బోవు"ననుచు
"ఇంతపర్యంతంబు నితర దేశంబున
నివసించు టదియేటి నీతి"యనుచు
నన్నుఁగూర్చియిట్టు లెన్ని యో యుత్తరాల్
బంధుజనులఁ జేతఁ బంపఁబడఁగ
నెట్టకేలకప్పుడే నిర్గతుండనై
వచ్చితిఁక మదీయవసతిఁ జేర॥ 206

తే॥ వచ్చి క్రమ్మఱ వృథగ నిర్వాదియొకండు
రాష్ట్ర్యముల్ వెట్టి గెజెటునం బ్రచురపఱుప
శక్తిచాలకయుంటచే జానపాటి
బ్రాహ్మణుల యభిడవెటులం బడయనెంచి॥ 207

లు మీకు వ్రాస్తాడని తెలుస్తాను. ...మీరు ఇంతకాలవిరామంగా వుత్తరం వ్రాసినందుకు చాలా విచారపడుతూయికముందిట్లు చేయకుండుటకు వేడితాను...జానపాటి చెరువుక్రింద సాగుచేస్తున్నారు. రాత్రి జానపాడువెళ్లినాను. మీమాగాణీవిషయము యియేమియేర్పాటు చేసిలిరో తెలియదు. తు॥ సూర్యనారాయణ.

+ మీదావాసంగతులు ఇంతవరకు గెజటీలో అచ్చుకాలేదు. అందునిమిత్తంసొమ్ముదాఖలుచేయుటకు యిదివరకు రెండువాయిదాలుగతించినవి. తిరిగి 28-4-1908 తేది వాయిదా అయివున్నది. గనుక యీవుత్తరం అందినవెంటనే బయలుదేరివచ్చి పనులు జరిగించుకోవలెను. లేనియెడల యికను వాయిదాయివ్వరు. దావాపోతుంది. అపవాద వచ్చును. పయికంసహా బయలుదేరి రావలెను. రానియెడల నష్టంకల్గును. మీకుమాత్ర జానపాటిలోనేవున్నది....మీరువస్తారనే యింతకాలం అక్కడవుంచినాము. యీవుత్తరం అందినవెంటనే కార్యములమాటఅవున్న వ్యవహారవిషయములో తప్పక రావలెను. రానియెడల దావాపోతుంది. గనుక తెలియపర్చుచున్నాను. చిత్తగించవలెను.

నర్సారావుపేట 7-4-08 కామయ్యవ్రాలు.

క॥ ఒక్కొకరిక్రొమోలకరిగినఁ,
బెక్కండ్రటదస్కతులను బెట్టిరికానీ
వెక్కసమున నొకయిర్వురు,
చిక్కులుకడుఁబెట్టిరకట చేయకవ్రాళ్లన్॥

క॥ అన్యులు గార్వ్యారలుమఱి,
మాన్యులునా కైననేమి మతిశూన్యులు త
ద్ధన్యులనామంబులు సా
మాన్యముగా బైటఁబెట్టి మనుటక్రమంబా॥

సీ॥ అభిడవెట్లనువ్రాళ్ల నాచరింపక చిక్కు
లొందఁజేసినవారు నొరులుకారు
వ్యవహారమునదింపి "వాఁడె చచ్చుత"మంచు
నూరకుండినవారు నొరులుకారు
సాక్ష్యంబు రానైన సాహసింపఁగలేక
యరిభీతి మనువారు నొరులుకారు
కమసాలపక్షంపుఁ గమ్మపౌరోహిత్య
ముడుగకుండినవారు నొరులుకారు
అందఱునుమామకీనులే, యైననేమి
అక్కరకువచ్చువా రొక్కరైన లేరు
ఎవరికో యొక్కరికిఁదప్ప నిట్టిపట్ల
స్వాభిమానమ్ముసున్న మాయయ్యలందు॥

ఆ॥ అట్టు లభిడవెట్ల నెట్టెట్టొయార్జించి
సివిలు కోర్టులోనఁజేర్ప నచట
"దస్కతులు నిజముగఁ దత్తదాఖ్యాకుల
వంచు నెట్లునమ్మనొ"నటంచు॥

క॥ పడవేసియుంచి తుదకీ,
"బెడిదపువ్యాజ్యంబునందుఁ బెక్కులు కాఁగా

క్కఁడుకూడ నర్హుఁడగు"నని,
వడిమున్సిఫుగారు త్రోసివైచెం బిటీషన్॥ 212

చ॥ ఇటులొకవత్సరంబువఱ కీయకపర్మిష నుంచియుంచి య
ప్పటికి "విమర్శచేతు"నని ఫైలునఁ దద్వ్యవహార్తవేసెఁదా
నెటులనొ, అంతకున్ మునుపె యేయనృతంబులొనింపి పూర్తిగా
నటఁ బ్రతివాదులందఱును +నాన్సరుదాఖలుచేసి రుద్ధతిన్॥ 213

+ ఆన్సరు.

సివిల్ ప్రొ॥ కో॥ 110 సె॥ ప్రకారం ప్రతివాదులుదాఖలుచేసిన స్టేటుమెంటు.

1. దావాంశములలోఁ గొన్నికల్పితములు- దావా శాస్త్రప్రకారము నిలువఁజాలదు.

2. జానపాటిగ్రామములోని బ్రాహ్మణులందఱికి నీదావాతో సామాన్యసంబంధ జోక్యములు (Same interest) లేవు. అట్టిచో వారందఱినిమిత్తము వాదియొక్కఁడే దావా తెచ్చుట కర్హుఁడుకాఁడు.

3. పోలేలమ్మ పాతపాటమ్మలు బ్రాహ్మణార్చ్యములుకావు. ఆదేవతలకు నిత్య నైవేద్య దీపారాధనలులేవు. కొలుపులయందుమాత్రము శూద్రులాదేవతల నమంత్రకముగ నర్చింతురు. దేవాలయములయందలి దేవతలకు సంప్రోక్షణచేయులేదు. విగ్రహములు శిథిలమగుటచే గ్రామస్థులకోరిక ననుసరించి ప్రతివాదులు నూతనవిగ్రహములను బ్రతిష్ఠించిరి. వానిని ప్రజలు యథాప్రకారము సేవించుచున్నారు.

4. విగ్రహప్రతిష్ఠగాని తక్కిన యాజనాదికర్మలుగాని చేయుటకు బ్రతివాదులకు సంపూర్ణమయినహక్కుగలదు. ఇందుఁగూర్చి ప్లయింటు 5వ పేరాలో వాదివ్రాసిచ్చిన నీచవచనముల నిందు ఖండించుట యప్రస్తుతముగావున విస్తరించలేదు.

5. దేవాలయములయందుఁ దిరిగి ప్రతిష్ఠలజరుప నవసరములేదు. ఆవసరమున్నట్లు కోర్టువారభిప్రాయపడినను నందుకు రు 190 లు ఖర్చుకాదు.

6. వాదికిఁగాని తక్కినబ్రాహ్మణులకుఁగాని లేశమయినను నష్టముకలుగలేదు. వాది కోరిన యింజంక్షన్ గాని యేయితరపరిహారముఁగాని వాదిపొందఁ దగఁడు.

కాబట్టి వాదిదావాఖర్చులు పరిహరింపవలయునని ప్రతివాదులు ప్రార్థించుచున్నారు.

ప్రతివాదుల సంతకములున్నవి.

చ॥ ఇదియిటులుండ మొట్టమొదలేఁ బ్రచురించిన యట్టిపత్రికన్
జదివి సువర్ణఘాతుకులు చాలనమర్షమువూని యెవ్వియో
వదరెడివారు లేఖలను+వ్రాసెడివారును బంధుబూతులన్
బదఁపడితిట్టువారునయి పైత్యవిశిష్టతనుండి రెల్లెడన్॥ 214

+ (ఇంగ్లీషునకలు) పొన్నప్పసెట్టివీధి- సావుకారుపేట
మదరాసు- 20 వ జనవరి 1908

...... విశ్వబ్రాహ్మణులని సాధారణముగాఁ బిలువఁబడుచున్న శిల్పశాస్త్రజ్ఞుల స్వాభిమానసూచకములగుతలంపులను భంగపఱచుటకై మీచేఁబ్రచురింపఁబడినకరపత్రము గుంటూరునివాసులగు బ్రహ్మశ్రీ వడ్డెపాటి కోటయ్యాచార్యులు మొదలగువారిచే నాకందింపఁబడియె, దానియందు దమరసింహునివలె మీరును "రథకార" యనుదానినిగుఱించివ్రాసినది చూచితిని, రథకారశబ్దవిషయమైన యమరసింహునభిప్రాయ మెంతమాత్రము సరియైనదికాదు. ఏలయన? తలిదండ్రులైన కరణీమాహిష్యులశరీరములలో విశ్వబ్రాహ్మణరక్త మెంతమాత్రము మిళితముకాలేదు. "వర్షాసురథకారోగ్నీనాదధీత" అను ప్రఖ్యాతుఁడగు జైమినిమహామునివ్రాసినశాస్త్రమున బహుశః మీ కాదరభావముండకపోవచ్చును. ప్రస్తుతపు స్వదేశీయకష్టములలో జాతీయము నిలుపఁజాలినవారని యేకగ్రీవముగాఁ బ్రజలచే నమ్మఁబడిన విశ్వబ్రాహ్మణుల యసంతృప్తి కేలపాలయితిరి? ఈరాజధానిలో నుత్తరమున వేమనచేతను దక్షిణమునఁ గపిలునిచేతను నిష్పక్షపాతముగా విశదీకరింపఁబడినసంగతులుచూచిన సిగ్గుగలుగదా?

ద్విజులైనమీరు "గాజుఇండ్లలోనివసించువారు పరులమీఁద రాళ్ళు వేయఁగూడదు" దనుసామెతను ముఖ్యముగా జ్ఞాపకముంచుకోవలెనుగనుక మీరు జనులముందరఁ బెట్టఁదలఁచినటువంటియు నసంభావ్యమైనటువంటియుఁ గరపత్రములోవలెఁగాక శాంతము నెలకొల్పఁగలరని నమ్ముచున్నాను. నేనుజెప్పినసంగతులు నిజమనుటకుఁ బ్రమాణము లనేకములుగలవుకాని ముఖ్యముగా బ్రహ్మాండపురాణము దైవజ్ఞస్మృతి స్కాందపురాణము నాగరఖండములలోని కొన్నిప్రమాణముల నీక్రింద వివరించుచున్నాను.

బ్రహ్మాండపురాణము.

బ్రహ్మణోవదనాజ్జాతో బ్రాహ్మణః పరికీర్తితః। బ్రహ్మణోనిర్మితశ్చైవ బ్రాహ్మణో బ్రహ్మకర్మణః॥ బ్రహ్మవంశో బ్రాహ్మణశ్చ నాన్యథా బ్రాహ్మణోభవేత్॥

ఉ॥ అందుకె చాగ్గియిచ్చుటకునై ప్రయత్నించిరి మాదుమండలం
బందలివారుకొందఱు, (A) "ప్రయాసమెకాని ఫలంబులే"దటం
చెందఱొప్లీడరుల్ నుడువ నేమియొనర్పఁగఁదోఁపకాత్మలన్
మందమనీషనుండిరి స్వమందిరసీమలఁ దిట్టిపోయుచున్ ॥ 215

ఉ॥ వీరలకన్న నించుక వివేకముగల్గినవారలౌటచేఁ
దూరుపునాటివారలకుఁ దోఁచెను బ్రతికరయొంకునిల్పి త
ద్ద్వారమునన్ శపించుటకు, దానఁబ్రధానుఁడు దుగ్గిరాలలోఁ
జేరి నిరంజనాఖ్య (B) నిరసింపఁగసాఁగెను భూమిదేవులన్ ॥ 216

దైవజ్ఞస్మృతి.

ప్రథమం సృష్టికర్మాణి ద్వితీయం లౌక్యమేవచ। సదాచారం తృతీయంచ బ్రాహ్మణస్యవిధిష్టాస్స్మృతః స్కాందపురాణము.

ఏకఃపంచాననో విశ్వకర్మాజజ్ఞే షడాననః। ముఖేభ్యస్తస్యపంచభ్యః కుమారాః పంచజజ్ఞిరే॥వదనేభ్యోభవంస్తేషాం పంచపంచకుమారకాః ।శతంచవింశతిఃపంచ వంశజావిశ్వకర్మణః॥ మనుర్మయస్తథాత్వష్టా శిల్పీవిశ్వజ్ఞఏవచ। పంచైతేదేవబుషయో విశ్వకర్మముఖోద్భవాః॥

ఇట్లు

మీ ద్వేషరహితమైనజాబునకై నిరీక్షించు

యమ్. అప్పకణ్వాచారి.

ది 8-8-08. జానపాడు.

(A)......రథకారకులు నీమీద క్రిమినల్ చర్యజర్గించటం లాభంలేక మానుకున్నట్లు సూచించుచున్నది...... జానపాటి వెంకటప్పయ్యవ్రాలు.

(B) 1907 వసం॥ అగష్టు, సెంప్టెబరు, నవంబరు నెలల ప్రబోధినినుండి

క॥ బనగానిపల్లెనానొక । యనవద్యంపైననగర మలరు నదియు స
జ్జనశోభితమై కడుదు । ర్జనదూరీకృతమై యపారశాస్త్రి వెలుంగున్ ॥ 3

ఉ॥ ఆపురమందుఁ గాపురము నర్మిలిఁజేయును తత్వబోధనా
జ్ఞాపరలంత్రుఁ డూర్జితసనాథుఁ డహంకరణేతరక్రియుం
డై పటువేదసారపు రహస్యము శిష్యులఁగూర్చిచెప్పుచున్
దీపితభంగి వీరవరదేశికనామముతోడ నెమ్మయిన్ ॥ 6

క॥ ఆ పరమగురుపదాంబుజ । మేపట్టున హృదయసీమ నిమిడిచి శిష్య
త్వాపాదుండయి యొకతతిఁ ప్రాపుగ సిద్ధాఖ్యుఁడొకఁడు భక్తిన్ జెలఁగెన్ ॥ 12
క॥ అతులమతి నతని శిష్యా । సతఁగని పింజారియనక ఛాత్రత నంగీ
కృతమొనరించియు శిష్యుల । తతిలో నెల్లఱులకన్ ప్రధానిన్ జేసెన్ ॥ 13
శా॥ ఆ పింజారితనూభవుం డతులవేదాంతప్రచారాది వి
ద్యాపారుండయి నిర్మలాత్ముఁడయి యుద్యత్తత్వబోధాధురీ
ణాపాదుండయి దేశికాంఘ్రియుగళిన్ స్వాత్మన్ సదా నిల్పి స
ద్వ్యాపారుండయి సర్వదేశములఁ బ్రోద్యద్భక్తిఁ బూజింపగన్ 14
చ॥ తిఱుఁగుచుఁ బెద్దలన్‌గని విధేయతతోడ సపర్యజేయుచున్
దురితజనాళిఁద్రోయుచును దుష్పథవృత్తులఁ దూలనాడుచున్
బరిపరిరీతులన్ దనదుభావము మిత్రులతోడఁజెప్పుచున్
గురుతరభక్తి సద్గురునిగూర్చితలంచుచు నిశ్చలాత్ముఁడై॥ 15
వ॥ పోయిపోయి పుష్పగిరియను నొకయగ్రహారగ్రామంబుజేరుతఱి॥ 33
క॥ వెనువెంటఁదవులుశిష్యుల ఘనతరనిగమార్థసారకల్పులఁజేయన్
గని యోర్వలేక పల్లియజనులందరువచ్చి చలముసాధింపంగన్ 54
వ॥ సిద్ధప్రముఖాంతేవాసులన్ జూచి 55
శా॥ ఓరీ! మ్లేచ్ఛకుమార! నీవిటుల నోహో! సాహసంబూని ని
స్సారంబొందఁగ వేదశాస్త్రము లనాచారంబు గాఁబాడఁగా
నారా! నీగురువైన నియ్యది యసాధ్యంబంచు నూహింపలే
దే? రాణింపదురోరి వాకొనకు సందేహమ్ములే కెమ్మెయిన్॥ 56
సీ॥ బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రులటంచుఁ గులచతుష్టయము వేర్వేఱఁగాఁ దనరు
నందులో నాదిత్రయంబువారికి వేదపఠనాధికారంబు పరగుచుండు
వెఱవారికెప్పుడు వేదపాఠనమును గూడదటంచార్యులు వాడుకొంద్రు
చిత్తవిభ్రమమునఁ జెడిశూద్రుఁడెవ్వఁడు సదువఁగఁబూను నజ్జడునిఁగూర్చి
గీ॥ జిహ్వకనుగోసి వినెనేని చెవులనిండ సీసముఁగఱఁగిపోయఁగఁ జెల్లుననుచు
స్మృతులువచియింప నవియెల్లఁగ్రందుజేసి యకట! వేదముజదువనౌనటర! మీరు॥
చ॥ అనియిటులాడి పుష్పగిరియందువసించెడి విప్రసంఘముల్
గినుకపడంగఁజూచియును గేవలమందులువీరటంచు న
జ్జనుల జడాంతరంగముల శాస్త్రియొనర్పఁదలంచి సిద్ధుఁడి
ట్లనియె గభీరవాక్యముల నందఱు సందియమందుచుండఁగన్॥ 62

కొన్ని దినంబులీవిధిని గొండొకఛద్మలిఖించి యంతటన్॥

బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులను నీ వర్ణంబులన్నాల్గిటన్
బ్రాహ్మీయంబగు సృష్టి కాద్యమని యార్భాటంబుగాఁజెప్పుచున్
బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రవిధులన్ వర్ణింపఁగాలేని మీ
బ్రహ్మత్వం బభిధేయహీనమయి శూద్రప్రక్రియన్ గన్పడెన్॥ 80
ఆదిజగన్మయుండగు మహాయతతత్వమునన్ సమస్తలో
కోదయమైనకాలముననుండియు భిన్నపథంబుఁద్రొక్కకే
ప్రోదిదనర్చి బ్రహ్మకులపూతులుగాఁదనరారుచున్న యా
యాదికులస్థులెవ్వరని యాత్మ దలంచక పోతి రెమ్మెయిన్॥
నిగమాధీనులు నిర్మలాత్ములు జగన్నిర్మాణచాతుర్యధు
ర్యగరిష్ఠుల్ స్వకులానురంజనల సద్వ్యాపారధౌరేయు లీ
జగతిన్ బ్రహ్మకులస్థులెవ్వరన విశ్వబ్రాహ్మణుల్ గారె నే
బొగడంగాబనియేమి మాగురుని దాభూర్యన్వయంబేకదా॥ 82
వాదభేదమొదవ వసుమతిఁగొందఱు। బ్రాహ్మణాఖ్య విదితపరపుచుండ
ప్రథమజాతి చూడ్కివగడఁగ విశ్వ। బ్రాహ్మణాఖ్యజెందె వీరియన్వయంబు॥ 83
॥ మీకున్ మాకు జగంబునందతికి సామీచీన్యమై యుత్తమ
శ్లోకంబై తగునన్వయం బిదికదా చూపట్టదేమీకు నీ
రాకాచంద్రికవోలుకీర్తిఁగల వీరబ్రహ్మమున్ జూడరే
మీకున్ సజ్జనభావమున్ గలుగదే మేలౌనె యిట్లాడఁగన్॥ 84
॥ చదివినందుకు నుత్తమజ్ఞానవృత్తిఁ గూర్ప లేకిట్టులాడుటకును మదీయ
మానసాబ్జము చింతతో క్రుంగుచుండెఁ జెనటిమార్గంబు నెపు డభ్యసించినారొ॥85
॥ అజ్ఞుల్ మీరలు త్వద్వచఃప్రకరదృష్టాంతంబెకన్పట్టె మీ
యాజ్ఞాశీలురు మీరలున్ గలిసియేకాంతంబుగన్ సత్కళా
ప్రజ్ఞాసింధువు నిర్మలాత్ముఁడగు వీరబ్రహ్మమున్ జేరి స
ద్విజ్ఞప్తిన్ బొనరించిరేని సుగమాభిజ్ఞానమున్ బెంపగన్॥ 86

వ రా:—ఇట్లు కల్యాంధకౌముదిపేర నొకగ్రంథమే వ్రాయఁబ
నది. దీన నింకను దురుసుగా బ్రాహ్మణనిందఁ జేయఁబడియున్నది.

నన్ను గుఱించి వ్రాసెను మనంబుననుండిన క్రోధమంతయుఁ దిన్నగ వెళ్ళఁగ్రక్కుచోక? తిట్టుల వ్యాసము న్యాయవాదిపై

? 1908 సంవత్సరం, ఏప్రియల్, ప్రబోధిని

వితండపువాది; విరుద్ధపువ్యాజ్యము

.... నిరర్థక వాచాటుఁడును విద్యాగర్వదురహంకారియు నగు నొక మహాపురుషుఁడు గుంటూరుజిల్లా పల్నాడు తాల్లూకా జానపాటిగ్రామమున నేతిద్రావిమనామమే గృహనామమేర్పఱచుకొని పట్టాభిరామశాస్త్రినామమునఁ బ్రబలి యేవేవో కొన్ని చదువులుచదువుకొని తానుచదివినచదువునకుఁ బ్రయోజనము బ్రహ్మకులదూషణచేయుటయే సార్థకంబుగా నూహించి లోకనిందితకార్య మొకటి తలపెట్టెను. అదియెద్దియన జానపాటిగ్రామములో గ్రామదేవతలుకొన్ని కలవు. వానిని బ్రతిష్ఠించుటకు నేతిచ్ఛాస్త్రివంశీయులచే ముందుగ యాజకత్వమొనర్చుకొని తరువాత వారిని సంకీర్ణసంకరజాతీయులని తెలుసుకొనికాఁబోలు నాగ్రామవాసులు విగ్రహములకు మూర్తిత్వము రాకున్నదని పూర్వయాజకుల యాజనాధికారమునకనర్హులగాఁ బరిత్యజించి, సకలదేవతాప్రతిష్ఠాపనార్హులును, వైదికబోధితులును, బ్రహ్మకులసంభూతులగు కొందఱువిశ్వబ్రాహ్మణులచేఁ బునస్సంప్రోక్షణచేయించి యథావిధిగా వారినిగౌరవించిరి. అదిచూచి యాశాస్త్రిగారోర్వలేక తాను సర్వకాలసర్వావస్థలయందు భైక్షుకజీవికుఁడును బరద్రవ్యాపేక్షకుఁడు నగుటచేఁ బ్రథమసంప్రోక్షణ్యవపహరించినద్రవ్యమువలె ద్వితీయసంప్రోక్షణయందుఁగూడ తనసంఘమునకు ద్రవ్యార్జన లభించలేదని విచారపడి ద్వితీయసంప్రోక్షణకర్తలగు విశ్వబ్రాహ్మణుల నిందితులని కొందఱికి దుర్బోధలొనర్చి వశపఱచుకొని గురిజాలసబుమేజస్ట్రీటుకోర్టులో వ్యాజ్యము తెచ్చెను. కాని తాను తెచ్చినయాక్షేపణములను దుదకు తానే పశాస్త్రీయముగ ధ్రువపఱచలేక, విదేశీయులగు శ్వేతముఖులనాకారమును బొందవలసివచ్చెను. తజ్ఞులగు నాకోర్టువారును వ్యాజ్యమునుద్రోసివేసిరి. ప్రతివాదులైన విశ్వబ్రాహ్మణులును నిర్హేతుకవ్యాజ్యముఁదెచ్చిన యావ్యర్థవాదశాస్త్రిగారినిమాత్రము దయదలచి తమకైన మానసష్టమునకు దిరుగవ్యాజ్యము దేక యంతటితో విడచిపెట్టిరి. ఆవిడచిపెట్టినకతమ్మున నాశాస్త్రిగారల్లాకెక్కుచుఁ దనపాండిత్య ప్రకర్షనంతయు బ్రహ్మకులదూషణచేఁ బరిణమింపజేసుకొనవలెనని, యత్నించి ప్రకటనపత్రిక నొకటి. ప్రచురముచేసెను. దానివలననే యీవ్యర్థవాది పాండిత్యమున సర్వోత్కృష్టుఁడనని దురహంకారమూనినట్లు తోఁచఁగలదు.

రన్నిజవర్ణ్యులంద "అవురా"యనియాత్మలఁ బొంగిపొర్లఁగ ॥217

కులీనులగువిశ్వబ్రాహ్మణుల నగ్రజాతీయులుకారనియు, యాజనాధికారమున కనర్హులనియు వారినిబోకార్చ దుర్మతములబోకార్చ శంకరాచార్యులవతరించినట్లు తా నవతరించెననియు, తనకెన్నాళ్ళనుండియో ఈవర్ణముమీఁద ద్వేషమునుండెననియు, ఏమేమో వినరాని కొన్ని దుష్ప్రసంగములఁ బ్రచురింపుచుఁ దుదకు నీవ్యాజ్యమునకు ద్రవ్యసహాయమొనర్పవలెనని తనకు పౌరంపరీకముగావచ్చు భైక్షుకాచారమునకుఁదగినట్లు లోకులనువేఁడుకొనెను. అదియు బాగుగానేయున్నది. ఏదోయొక మిషవలన ద్రవ్యమార్జింపవలెనుగాని ప్రతిదినముజచ్చువారి కెవ్వరేడ్చెదరను లోకోక్తిననుసరించి ప్రతిదినముయాచించు పరపీడాధురంధరుల నెవ్వరుభరించెదరు? పాప మా వ్యర్థవాదశాస్త్రిగారు పసితనమునుండి యభ్యసించిన విద్యాగరిష్ఠతచే లోకుల నసేకుల నాశ్రయించి ద్రవ్యమార్జించియు, కుక్షింభరత్వమునకుఁజాలమిచే నెవ్వియోకొన్ని వితండపువాదములుప్రచురించిన నగ్రకులమునుగూర్చి యసూయపడుమానవులు కొందరైననుండరాయనియు నీమిషచేతఁ గొందఱయినద్రవ్యమొసంగరాయనియు నూహించెనుగాని, తానుజేయుమోసమునకు లోకు లెన్నాళ్లులొంగెదరు? అయినను తుదకుఁ బ్రతిజ్ఞాభంగమువచ్చుననికాఁబోలు నీమధ్యకాలమున నర్సారావుపేటడిస్ట్రిక్టుకోర్టులోఁ బునస్సంప్రోక్షణవ్యయమునకు వ్యాజ్యమొకటితెచ్చెను. ఇదియె వితండపువాదితెచ్చిన విరుద్ధపువ్యాజ్యము. ప్రస్తుతము విచారణలోనున్నది. విచారణనంతరము సక్రమముగా ముందుఁబ్రచురించుచున్నాము. వ్యాజ్యవిధానమెట్లుండినను వ్యాజ్యకర్తనుగూర్చి మాత్రము మేము ప్రశంసింప నుద్యమించితిమి. తమవిద్యావైభవమునంతయు వ్యర్థవాదములచేతను, బరనిందలచేతను, వెళ్ళబుచ్చు నోపట్టాభిరామశాస్త్రిగారూ! బాల్యాదారభ్య విద్యాభ్యాసమొనర్చినప్రతిఫల మిట్లుపరిణమించినదా? లేక సమాజసిద్ధమా? వేదవేదాంగబోధితులై సానగాదిపంచవింశత్యుత్తరశతబ్రహ్మర్షిగోత్రజాలగు విశ్వబ్రాహ్మణులనా తమరు నిరాకరించుట, పూర్వము నిరాకరించిన కుంభసంఘం-మరసింవాడు లేమైరో స్పృహకుఁదెచ్చుకొనుడు. పండితజనైకవేద్యములగు వేదములఁబరికింపుడు. సర్వజనోపకారములగు నుపకరణములరచించి నాస్తికులనిరాకరించి, వేదశాస్త్రశిలాగమములచే నిర్ధారణచేయఁబడిన దేవతావిగ్రహనిర్మాణములనొనర్చి సమస్తమానవులకు నైహికాముష్మికములొసంగు మహాకులీనులకా యాజనాధికారములేదను

తే॥ ఆ విరుద్ధపువ్యాసంబుతో విరాజి
లెడి ప్రబోధిని నాకంటబడియెనొకట
వ్యాజ్యెపుంబనిమీఁదనే యరిగినేను
నరసరాయనిపేటలోఁ దిరుగునపుడు॥ 218
తే॥ అదికనుంగొనినంత మదంతరంగ
బబ్జినీదళగతజలంబట్టులగుచు
ననుభవించుదుఃఖావంబు నధికముగను
గొంతవడి నేదితోఁపకే కూరుచుండి॥ 219
చ॥ పటుమతులైన ప్లీడరులపాలికిఁబోయి పఠించివ్యాసమే
నట"డిభమేపనుండునో"యంచడుగన్ విని"యుండులేదటం"
చటునిటు కానివారికి నందులకుత్తరమిచ్చి యింకనొ
క్కటి యుపదేశముల్ సలుపఁగాఁ బ్రయతించిరివార లీవిధిన్ ॥ 220
ఉ॥ "హీనులతోడివాదముల కేఁగఁగరాదు భవాదృగుత్తముల్
దాన యశంబు వారలకె తప్పకచేకురు, మీఁదుకీర్తికిన్
హానిఘటిల్లు నెల్లపుడు వ్యాజ్యములాడుచు సంచరించుచో
మానముఁబూని యుండుటయ మంచిదియియ్యెడనంచుఁ దోఁచె
[డిన్॥ 221
ఉ॥ పేపరులోనెతిట్టిరని పేరలుకన్ వహియింపఁబోకుఁడీ

సరే, కానిమ్ము తమపూర్వోత్తరముల దామేకనిపెట్టవలెను. ఆచరిత్రలన్నియు మాకుఁదెలియదనిమాత్ర మనుకొనకుఁడు. అమ్మపుట్టినిల్లు మేనమామయొద్దనా పొగడు కొనుట! నీవువిద్యాధికుడవుకావచ్చునుకాని, ఈపాపా నేనూయాదులవర్జించి, సత్యాసత్యములెఱిగించెడి జ్ఞానమొకటిమాత్రము తమకుశూన్యమనిచెప్పఁదగియున్నది. పాపము "నూతిపోయినదని సోదెకుబోతే ప్రాతలంకులు బైటపడెన,,న్నట్లు వ్యాజ్యఫలితమెట్లు పరిణమించునోకాని, తమపూర్వవృత్తాంతముమాత్రము వెల్లడికాగలదని మాత్రము నమ్ముడు. (అంతయు ముందుసంచికయందుఁ బ్రచురించుచున్నాము.)

(న్యాయవాది.)

పాపులు పెద్దపెద్దలనె పల్కులు తిట్టిలిఖించుచుందు రీ
శాపము లేమిచేసెడిని,సత్యమెఱుంగనివారు లేరు,సం
తాపమునొందకీక్రియకుఁ దాల్మివహించుటయుక్త మారయన్"॥

ఉ॥ ఈకరణిన్ వచించునుడు లేవిని కార్యము నిర్ణయించుకో
లేకవసించుచుండుతఱి లీలమెయిం బులిపాకపూర్ణయా
ఖ్యాకునియింట రాయసకుసన్వయమందునఁబుట్టినట్టి సు
శ్లోకుఁడు రంగయాహ్వాయుఁడు చూచివచించెను నీవిధంబునన్ ॥

సీ॥ "పత్రికారాజంబె పరమతంబులనెల్లఁ
దూలుపాఱఁగఁబట్టఁదోడుపడెడు
పత్రికారాజంబె బహుదేశములనుండు
సంగతుల్ దెలుపంగ సాయపడెడు
పత్రికారాజంబె ప్రాచీనపుస్తక
ప్రకటనార్థంబయి పాటుపడెడు
పత్రికారాజంబె భాషాప్రపంచాభి
వృద్ధిగావింపంగ వీలుపడెడు
పత్రికారాజమిప్పట్లఁ బ్రజకుఁజాల
నుపకృతుల్ సేయఁగలదియై యుండెఁగాన
మీరునొకపత్రికంబెట్టి వారువ్రాయు
ప్రల్లదములెల్లనణఁచుట భావ్యమగును" ॥ 224

ఉ॥ నావిని పత్రికార్జనమునం దిగుకోర్కిజనించియప్పునా
కీవిధమంతయుం దెలుప హెచ్చుముదంబునఁ బూర్ణయాఖ్యుతోఁ
"గేవల మీనదుద్యమము కీర్తికరంబగు"నంచు నా యశః
ప్రావరణుండు వల్కుటయుఁ బత్రికఁబెట్టఁగ నిశ్చయించితిన్ ॥ 225

ఉ॥ ఈవిధిమాసపత్రికగ నేఁబ్రచురింపను నిశ్చయించుకొం
చేవియొ నాదు గ్రంథములనే ప్రకటించుచునందు ముందుగాఁ

గేవల మీ కలాదజనకీర్తినె వెల్లడిచేయునట్టిదై
భావగభీరతన్ వెలయు?వ్యాసముకూడ నొకండు చేర్చితిన్ ॥ 226

? 1908 సం॥ జూను, అభినవసరస్వతి.

భరతఖండంబున రానురాను నాగరికతబలిసి పెక్కుఱుమానవులు తత్తద్విద్యా కౌశల్యముంబడసి మహోన్నతపదము నధిష్ఠించుచు నిజకీర్తివిశదీకృతదిగంతరాళురై వర్తిల్లుచున్నవారు. ఇట్లు మనదేశమంతయు విద్వద్భూయిష్ఠమై విలసిల్లుచుండినను గించిజ్జ్ఞుఁడనగు నేన మహాపండితసాధ్యమగు నొకకార్యభరము నాదలఁ దాల్పవలసివచ్చె తదుదంతమంతయు యథాక్రమంబుగ నెల్లరులకుం దెలుప నుపక్రమించుచున్న వాఁడను............దుగ్గిరాలాయనయొకఁడు బయలుదేరి స్వకులజాలనే కొందఱ సహాయుల నేర్పరచుకొని "ప్రబోధిని" యను పేర నొక మాసపత్రికం బ్రకటింపసాఁగె. లోకములో నెందఱెన్ని పత్రికలఁ బ్రచురించుచుండలేదు? అవిఅన్నియును గొన్ని కేవల ప్రబంధప్రాచుర్యముతో నొప్పునవియును, గొన్ని ప్రవృత్తినివేదకములును గొన్ని ధర్మోపన్యాసబహుళములును నై సకలజనులచేతను గౌరవింపఁబడుచున్నయవి. ఈనూతనసృష్టయగు ప్రబోధినియైతేఁ గేవల స్వర్ణకారమాననీయయును రథకారస్తుతిపరయును నిందితభూదేవయును నై తదఘుశాలేతరుల కేరికిం జదువ ననర్హయగుటయేకాక యనవసరముగాఁ దనకు మామూలులేని యకృత్యమునకుం జొరఁబడి యస్మదాదుల కొకకొంత నష్టముగలిగించినందుకు వ్యవహరించుచుండెడి నా దూషణములతో నిండియు నుండ జొచ్చె.........యస్మద్విరచిత సంస్కృతాంధ్ర ప్రబంధములనేమి, ప్రాచీనకవిప్రణీతములనేమి, పురాణస్థములగు తత్తత్సర్వజనావశ్యంభావ్యవిషయములనేమి, ప్రచురించుచుండుటకయి యొకపత్రికను నిర్మింప యోజించుచున్నవాఁడను గానఁ దత్పత్రికయందే ఏతద్రథకారవిషయమైకూడఁ గొంతకాలమువఱకు కొకకొంత వ్రాయనిచ్చగించి ప్రకృతము చాలినంతపోషకసమూహ మేర్పడకుండినను నన్ను స్వాస్థానవిద్వత్కవినిగా ననుగ్రహించిన శ్రీ శ్రీ జగద్గురు విరూపాక్షస్వాములవారి యాశ్రయపుబలముచేతను, పండితపక్షపాతులును, సత్కార్యనిర్వాహకులును, నత్యుదారులును, నర్సరావుపేట డిస్ట్రిక్టుమునసబ్ కోర్టు ప్లీడరులును, నాకు బాల్యస్నేహితులు, నగు మహారాజశ్రీ పులిపాక పూర్ణయ్యపంతులుగారగ్రిమముగా

ఉ॥ ప్రాథమికంపు సంచిక యపారముదం బొడఁగూర్ప నెందఱో
మాధురి కిచ్చ మెచ్చి బహుమానముగా లిఖియించి *యుత్తరాల్

దమమిత్రుల నేమి పార్టీల నేమి సహాయులఁగాను జందాదారులఁగాను జేయఁగ లనని వాగ్దానముఁజేసి కొంత ప్రోత్సాహపఱుచుట చేతను బ్రబంధప్రకటనాభిలాషంగాని కులాభిమానముతోఁ బాటుపడుచు మోయలేనిబరువు నెత్తికొంటినను దయాళుతంగాని కొందఱు బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రు లిస్మత్పత్రికాబాలికప్రవృద్ధికై తోడుప డుదురనునమ్మకముచేతను మాపత్రిక కీనెలలోనే ......"యభినవసరస్వతి"యను నా మకరణము జేసితిమి.

---

* ప్రియమిత్రుడా! కంభంపాడు.
15-8-08

......తమచే బ్రచురింపబడుచున్న "అభినవసరస్వతి"యను మాసపత్రిక ముట్టి నది. అపరిమితానందభరితుడ నైతి......బ్రహ్మద్వేషకులైన వడ్లకమ్మరబత్తులపై మీరు దెచ్చినదావాకు మిగులసంతసించినాడ......యీసంకరకులముయొక్క ప్రగల్భాలు యణుచుటకు మీరుప్రయత్నించుచున్నారు గాన యిక్కడ నాస్నేహితులవల్ల కొంత చందావసూలుపర్చి తమకుపంపుటకు ప్రయత్నించుచున్నాను......

మంచిళ్ల నారాయణరావు.

మిత్రరత్నమా! తుమ్మకోట
17-8-08

మీరుపంపిన "యభినవసరస్వతి"యను మాసపత్రిక నాకుచేరినది. దానిని కృత జ్ఞతాభివందనములతో నందుకొంటిని......మీరుచేయబూనిన యనన్యసామాన్యవిద్యు క్తకార్యనిర్వహణంబునకుం దోడ్పడ నేనెంతయు నసమర్థుండనయ్యు మీకు నాయెడల గల స్నేహవాత్సల్యంబును, నాకుమీయందుగల గౌరవాతిశయమును మీరుయుద్యమిం చిన కార్యభారంబును దలంచి మీమాసపత్రికకు నేను నొకచందాదారుగా నుండగోరు చున్నాడను.

సాధుత వెల్లడించుకొనసాఁగిరి, † తాంద్రనృసింహశాస్త్రి యెం
తే ధనలాభమాపనివిధించి గడించె యశంబు మెండుగన్ ‖ 227

సీ‖ స్వగ్రామమునయందు సభకూర్చి తొల్దొల్తఁ
జందాల్ వసూల్ చేసి స్వయముపంపె
అందందుఁగల సుహృద్బృందంబునకుఁజెప్పి
తగినచందాదారులుగనొనర్చె

మూర్ఖజనాళికాటపట్టనియెంచబడుచున్న మనపల్నాటిసీమయందుసహితము మీవంటిపండితోత్తములుండుటయు నిట్టివార్తాపత్రికలుబయలువెడలుటయు దేశాభిమానము, మతాభిమానము, వృద్ధిబొందుటయు చూచుటవలన నేను సంతోషసంభరితహృదయారవిందుండనైతి, మీ క్షేమంబు దెలుపగోరెద.

ఇట్లు, ప్రియమిత్రుడు, శా‖ కృష్ణారావు.

† అయ్యా! { దుగ్గిరాల. 5-8-08.

యిప్పటికి షుమారు పదిమాసములనుండి మాగ్రామకాపురస్థుడు......అగు వడ్డెపాటి నిరంజనం......ప్రబోధినిఅనుపేర నొకమాసపత్రిక ప్రకటనచేయను దానిలో నంతర్లాపికా బ్రాహ్మణదూషణ యుండియుండె......యీపత్రికలోనినిందార్థము తెలిసియు చేయునదిలేక తెలియనివానివలె నూరకుంటిని. నేటికి ......భవత్ విరచితపత్రికాలోకనమువలన మాగ్రామవిలేజిమునసఫుగారగు 1 జంపాల వెంకటసుబ్బారాయుడుగారున్నూ 2 వెనిగెండ్ల వెంకటసుబ్బయ్యగారున్నూ 3 జంపాల సంగయ్యగారి అప్పయ్యగారున్నూ 4 మాగ్రామకరణంగారగు మ‖రా‖ చైనం రామమూర్తిపంతులుగారున్నూ అస్మదాదులము మరికొంతమందిన్ని, అపరిమితానందభరితులమయినాము......యభినవసరస్వతికి నాయొపినకొలది అచ్చటచ్చట చందాదార్లనునిర్ణయించెద......అవకాశమున్నయెడల యొకపర్యాయము మాదుగ్గిరాలకు తామువిజయంచేసి తమవ్యక్తినికనుపరచి భవదీయవాక్మృదుమధురకవితాలాపంబుల మమ్ముల సొమ్మసిలచేయవలయునని ప్రార్థించెద......

భవన్మిత్రుడు,
తాంద్ర నృసింహశాస్త్రి.

నన్ను దోడ్కొనిపోయి మన్ననల్ గావించి
కూర్చె సహాయులం గొంతమంది
తానెఱింగినయట్టి ధన్యాత్మునకు నెల్ల
బోధచేసి మరల్చె బుద్ధినిందు

......నేను సంగం జాగర్లమూడి అనేగ్రామము వెళ్లినాను......ఆగ్రామములోని బ్రాహ్మణబృందమునందఱిని నొకచోటికిరప్పించి ప్రస్తుత మధుశాలలుచేయుచున్న నిందయును దానికి తాముచేయుచున్న నిశ్చయప్రయత్నమున్ను ఒకగంట వెలువడించినాడ. తమప్రయత్నమునుగూర్చి యందఱు అనేకవిధముల కొనియాడిరి......ద్రవ్యసహాయమును చేయబూనిరి......త్వరకాలములోనే వారొసరించెడు సహాయద్రవ్యమును తమకు పంపించెదను. యింతియుకాక యీ తేదీననే మాగ్రామములోనుండెడు బ్రాహ్మణబృందమునందఱినిచేర్చి ప్రస్తుతము తమయుద్యమమునుగూర్చి వారితో ముచ్చటించగా వారందఱు అపరిమితానందము నొంది తమయుద్యమమును కొనసాగునట్లు వేవిధముల ప్రార్థించుటయేగాక వారు తమపత్రికకు చందాదారులుగాచేరుట కియ్యకొనిరి.

దుగ్గిరాల }
13-9-08 } తాండ్ర నృసింహశాస్త్రి వ్రాలు

......చాలామంది......యేతీరునయినను ఒకపర్యాయము యీదుగ్గిరాలకువచ్చి తమ స్వరూపస్వభావమును కనుపరచి వెళ్లవలయుననిన్ని కోరుచున్నారు......యీఅయిదుగురు చందాదార్లకు గతించిన రెండుమాసముల పత్రికలున్ను కట్లయింటునకళ్లున్ను వీ, పీ, గాపంపిస్తే వెంటనే తమచందాధనము నంపెదమని నిన్నటిదినమున మంచికలపూడిగ్రామములో నాయెదుట కంఠరవేణా చెప్పినారు......తాము యిప్పుడు యీదుగ్గిరాలను దయచేయుదురనిన్ని ముందుగా ఒకవుత్తరముద్వారా నాకు తెలుపవలెను......కొద్దిలో కొంతచందాధనము పోగుచేసి పంపుచున్నాను......

18-9-08 తాండ్ర నృసింహశాస్త్రి వ్రాలు

......తాండ్ర నృసింహశాస్త్రి...... ....ది 8-10-08

......యీపదిమందియొక్క చందాధనము ముందుగా తమకార్యస్థానమునకు......పంపుచున్నాను.

......మహారాజశ్రీ సంగంజాగర్లమూడి కాపురస్థులగు శ్రోత్రి శివలింగయ్యగారిపేర వారందరోజులక్రిందట నేను వ్రాసినవుత్తరములో పోషకులుగాగాని సహాయులుగాగాని యుండవలసినదనిన్ని యీఅభినవసరస్వతికి తమకండగానుండుమనిన్ని వ్రాసినాను.........

సలిపెనింకను నెన్నియో సాయములను
శ్రీకరుండగు తాండ్రనృసింహశాస్త్రి
చాలనట కభినవసరస్వతికి మున్ను
వ్యాప్తిగలిగించినటువంటి యనఘుఁ డితఁడె. 228

క॥ ఈరీతి మొదటిసంచిక, సూరిజనస్తోమమునకు స్తుతిపాత్రంబై
మీఱుచునుండఁ బ్రబోధిని, ప్రారంభము చేసె?దూఱ నత్యంతముగన్

తే॥ ఆప్రబోధినిలిట్లకు నవలి నెలల
*నుత్తరంబిడెనాపేప రుచితరీతి

? 1908 సం॥ జూన్, జులై, ప్రబోధిని,

(అభినవసరస్వతి)

అవాచ్యప్రసంగములతో నీపత్రిక యభినవముగ బుట్టినది. పురిటిలోనుండి యనాఘ్రేయములగు నశుద్ధవాసనల జిమ్ముచున్నది చెడుగవులుతో నెలకొనిన యీపసికూనను పెద్దపురిటిలోనే వెన్నెమ్మ తన్నుకబోవునేమోయని సంశయించుచున్నాము కాని తాను చెప్పరాని వాని చేపట్టినను వెన్నెమ్మ యీపసిబిడ్డ తండ్రికి పెద్దాదుపడుచట! దయదలచునని తండ్రి యూఱుచున్నాఁడు! పాలకుమాత్రము దేవులాడుకొనుచున్నాఁడు. అయినను పసిబిడ్డలపాలిటి పెనిమిత్తియగు నీవెన్నెమ్మ నిన్నుకుంచునా? అయ్యో! పాపము పాలులేనియీపసిబాలయెవని పాలఁబడు నోకదా! ఉగ్గుపాలతో నేనింతుపూడ వరిగింజవేయఁగలము గాని శిశుహత్యకు వెఱచి కొన్ని దినవారములవఱకు సైరించుచున్నాము. కష్టపడి కన్నతండ్రి జాగ్రత్తతో బోషించుకొనును గాక!

* 1908 సం॥ అక్టోబరు, అభినవసరస్వతి,

అయ్యలారా! ప్రబోధినీకారుఁ డీపత్రిక 1వ సంచికపై నాక్షేపించివ్రాసినమాట వింటిరా? పసిబిడ్డలపాలిటి పెనుమిత్తియై వెన్నెమ్మయని యొకరత యున్నదఁట! అది నెలబాలయైన యీయభినవసరస్వతిని దన్నుకొనిపోఁజూచుచున్నదఁట. ఆ వెన్నెమ్మ తానుజెప్పరానివానిఁజేపట్టినను నీపసిబిడ్డతండ్రియైన నాకుఁ బెద్దాదుపడుచఁట. అందువలన దయదలచునని నేనూరుచున్నానఁట...... తాను బ్రాగ్దేశీయుఁడొటఁ గడు నాగరికుఁడననియు, బుద్ధిశాలిననియు, నిందలియర్థము నందఱును గనుగొనలేరనియు నిట్లు వ్రాసినాఁడు,

ఎన్నాళ్ళనుండియో తనమనసునందున్న కక్కసమంతయు వెళ్లిపోను నీముక్క వ్రాసినాఁడు. కానిండు, ఆ చెప్పరానివానిమాట ముందు యోజింతము. జగముపుట్టఁగాఁ బుట్టి చతుర్ముఖునకిల్లాలయి సకలదేవతా పూజనీయయయిన జగన్మాతయే నిరశనవ్రతుఁడనై శరత్త్రయ మొనరించిన తపమునకు మెచ్చివచ్చి యాయింట నవతరించెఁగానివారిచిన్నదినవాలె నెన్నఁడెవ్వరిచే వినఁబడనిదై యొక్క వారికిమాత్రమే మాననీయయగు సామాన్యకాదు. అట్టిదానిపయికి, దన్నుకొనిపో నొకవేళ శత్రుప్రేరితయయి వెన్నెమ్మవచ్చినను గంసప్రేరితయయి భగవదవతారమయిన వెన్నునికిఁ జన్నీయవచ్చిన చెన్నమ్మగతియేపట్టును. ఇదియునుంగాక యభినవసరస్వతి పురిటిలోనే యవాచ్యప్రసంగములతో నశుద్ధములగు దుర్వ్యాసనలతో బయలుదేరినదనియు నేను బాలను దేవులాడుచున్నాననియు వ్రాసిరి. మాకుఁ బదిదినములవఱకే పురుడుండుమర్యాదగాని పదిదినములు గడచి నామకరణమయినతర్వాతఁగూడ నుండునదిలేదు......ఒక చెంప నభినవసరస్వతియని యుచ్చరించుచు మగలఁ బురుడనియనుట వారిబుద్ధికౌశల్యమునకే తగు, పురిటిలోమాత్రము లోకముతోపాటు మాపిల్లలకు దుర్వాసనయుండుమాట సత్యమే. వారంతేఁ బ్రజాపతులుఁగానఁ బురిటిలోఁగూడ వారిపిల్లల కస్తురివాసనయే పెట్టుకొనిరి. ఆ ఘుమఘుమాయింపులు మాపిల్లల కెప్పటికిని వలదు. ఉన్నప్పటినుండి పరపురుషులువచ్చి పయినఁబడుచుందురు. ఉగ్గుబాలతోనే గొంతుపూడ వరిగింజవేయగలిగియుఁ బ్రకృతము శిశుహత్యకు వెఱచి కొన్నిదినములయినతుద స్త్రీహత్య గావింతురఁట......సాధ్యమైనచో శిశుహత్యకు వెఱవకపోవచ్చును, స్త్రీహత్యకు వెఱవకపోవచ్చును, గోహత్యకు వెఱవకపోవచ్చునుగాని, యభావమందు విరక్తిలేకున్నదెట్లు? గరుడధ్వజుఁడు కడుపునఁబడ్డదానియే కంసుఁడు కసిమసంగి కావలసినన్ని కానిపోనిచేతలు గావించెగాని కడుపుఁ గాలుపురికి గమనముకట్టుట తనపాలే యైనది......మాసరస్వతి బాలయేయగుఁగాక, గాళ్లఁబొడచినను జావులేదు. అందఱును బాలలను బాలకయియే దేవులాడుదురుగాని పాపాల కెవ్వరును దేవులాడరు. మాపత్రికయందలి ప్రసంగములు సత్కులప్రసూతులకును రాజమార్గప్రవర్తకులకును వాచ్యములుకాని నాస్తికులకు......నవాచ్యములే, పదిదినములవఱకు పాలివారినే యశుద్ధులఁజేసెడి పసిపాప నశుద్ధవాసనల జిమ్మటకాక్షేపించినయవివేకిని మరల నాక్షేపించుటకన్న నవివేకమే లేదని యిప్పటికింతటితో విరమింతును.

1908 సం॥ అక్టోబరు ప్రబోధిని,

(అభినవసరస్వతి)

నీతిరహితములగు తుచ్ఛప్రసంగములే ప్రధానవ్యాసములుగాఁగలది యీపత్రిక యొక్కటియె పల్లెనాఁటిలోఁబుట్టి ప్రబలినది. ఇందలి యసంగతప్రసంగములకుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చుటకు నించుకయయిన మాకవసరము గానుపించదు. ప్రపంచమునం దెన్నియో వార్తాపత్రికలు కలవు. అవియన్నియు నొకసంఘమునుగూర్చియో, యొకమతమునుగూర్చియో, యొకవిద్యనుగూర్చియో, యొకభాషనుగూర్చియో, యొకదేశమునుగూర్చియో, లేక యన్నిటిగూర్చియో, అభివృద్ధినిగోరి పాటుపడుచుఁ దమముఖ్యోద్దేశము ప్రధానవ్యాసములయందు వెల్లడించుచు నెట్లయినఁ బ్రజలనుద్ధతికిఁదెచ్చుట స్వాభావికమంయియున్నది. యీయభినవసరస్వతియో ప్రత్యేక మొకసంఘమునుదూషించుటయే ప్రధానోద్దేశముగ గానుపించుచు దురవు గన్నుగానక దన్నుదాఁ దిట్టుకొనుచున్నది. ఇట్టియీయున్మత్తప్రలాపముల కొకవేళఁ బ్రత్యుత్తరమివ్వ నుద్యమించితిమేని త్రాఁగుబోతువానిఁ బలుకరించినట్లగును......మురికినీటిగుంటను కదిలించినకొలఁదిని దుర్వాసన హెచ్చుచుండును గాన నీతుచ్ఛపువ్రాతల ఖండింపఁబూనుట యనర్హగ్రంథములకుఁ బ్రబలహేతువని విడిచెదము. అనేకులు స్వకులస్థులు చివాట్లుపెట్టి సవరింపఁబూని శ్రమపడి నిరర్థకమనివిడిచిన నట్టిదానితోడ మాకేమిప్రమేయము? వారిమాటల విని బుద్ధితెచ్చుకొనిన తెచ్చుకొనవిందు లేకున్న తనదుర్మార్గముననే పడియుండనిందు

ఏతద్విమర్శము.

1908 సం॥ నవంబరు డిశంబరు (అభినవసరస్వతి)

ప్రపంచమునఁ బ్రచురింపఁబడుపత్రికలు బహుజనసమ్మతములయి పలువిషయములఁ బ్రశంసించుచుండ నందుఁ బ్రబోధినిమాత్ర మొక్కకంసాలులయభివృద్ధిగోరియే వెలువడుచున్నయది... ఈప్రబోధిని వెలువడినను వెలువడకుండినను లోకమున నానాఁటికి నాగరికతబలియుచుండుటచేఁ గంసాలులు కళావంతులగుదురనుటకుమాత్ర మించుకంతయు సంశయముండదు. ఒక్క కులాధిపులుకారనియే నాయాశయముకాని తక్కినవిషయములలో ‘‘తుష్యతుదుర్జనః’’ అను న్యాయమున వృద్ధికివచ్చినవత్తురుగాక నూఱుకల్లలాడి యొకయిల్లుజేయుమునినరీతి విద్యాదూరులయియున్న స్వకులజుల నుద్ధరించుటకై... చేసెడి యుద్యమముమాత్రము శ్లాఘ్యతమమే.

కులాధిక్యతంగూర్చి ...... పడెడిపాటుమాత్రము చివరకు జడమనీషుఁడగు చంటివాఁడు చందమామునుబట్టుటకై శయములుచాచు క్రియ ననుకరింపకపోదు. శ్లో॥ "స్వగృహేపూజ్యతేమూర్ఖః"॥ అనున్యాయమున మూర్ఖుఁ డితరస్థలములలో వాఙ్మాత్రముచేనైన సంభావింపఁబడకున్నను నింటమాత్రము పెండ్లముబిడ్డల నేడ్పించుకొనితీరును. అటులనే ముఖ్యవర్ణులముచ్చటయటుండ హీనవర్ణులచేనైన నించుకంతపూజవడయనికమసాలులు తమలోఁదమ్ము రోహో మీరుపెద్దలన్న మీరుపెద్దలని పరస్పరగౌరవములుసలుపుకొనుచు సంతోషపడినను నాలుగుముక్కలు చదువుకొనిమనపూర్వులు కొండమీఁదనుండి క్రిందఁబడిరనియు, మనపూర్వులు కడుపునిండ నన్నముఁదినిరనియు, మనపూర్వులు కొయ్యలు లెస్సఁ జెక్కఁగలిగిరనియు, వ్రాసికొనుచు మూర్ఖతముల మూఁడుభుజాలు గాఁ బొంగింపఁగలిగినను నెవ్వరిసొమ్మేమియుఁ గర్చుగాలేదు. తండ్రి కొడుకునెత్తికొనిముద్దాడునపుడు బంగారఁపుకొండనియు, నన్నేలెడిదొరయనియు, నాపాలిటివేల్పనియు, నెన్నియోపలుకులుపలికి యాత్మను సంతృప్తిపఱచుకొనుఁగాని యాకొమరుఁ డెన్నటికిని నితరులకడమాత్రము పైశబ్దములచే వాచ్యుఁడుకాఁబోఁడు. ......సీ॥ "జనియించితిమి సర్వజనవందనీయ సద్బ్రహ్మాన్వయపుఁ బయోరాశియందు" అనివ్రాసికొనుటకుసాహసించిన కమసాలి యెట్టిదుకృత్యమునకైన సాహసించును......బత్తులారా......అఖిలవేదశాస్త్రములును నాకాకుదిరుగ వేసి యఱువది హాయనములు పరిశోధించినను విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దముకాని, తదర్థవాచ్యులుమీరనికాని, తద్వాచ్యులకీయధికారముకలదనికాని, తేలదు. అట్లుతేల్చెడివిద్వాంసులు మీజాతినున్నవరుసకు విశ్వబ్రాహ్మణపౌరుషేయశబ్దములకు సరియైనవ్యుత్పత్తిఁజెప్పి సశాస్త్రముగ సయుక్తికముగ మీయందు సార్థకతపఱచి ముందునెలపత్రికలోఁ బ్రచురించునటులఁజేయుఁడు. ఇదియునుఁగాక పూర్వముమీరు దేవునకేమి దేవునకుందేవుఁడగు భూదేవునకేమి భక్తులరై వర్తించినకతమ్మునఁ దచ్ఛబ్దతద్భవముగ బత్తులను ప్రతీతి వడసితిరి. "పోదుసుమీకీర్తికాంత పొందినపిదప౯" అనునీతికనుగుణముగ మధ్యమధ్య మీలోఁగొందఱు వివేకదూరులై దురహంకారమున వర్తించినను బత్తులన్నపేరుమాత్రము మాయలేదు......నిజాము దేశమందంతటను కగసాలులు బ్రాహ్మణులకుఁ బూజానమస్కారములుజరుపుచు విధేయులైయుండుట కనులారఁజూచుచున్నారము. అచ్చటియగసాలులొక బ్రాహ్మణులకేగాక శూద్రాదులకుసైతము భృత్యప్రాయులై వారిచే హీనసంబోధనచేసిపిలువఁబడుచునుప్రసిద్ధముగమద్యపానాదిక్రియలనాచరించుచుండుట ప్ర

త్యత్వము. అట్టి త్రాగుఁబోతులను నాత్మీయులకగ్రవర్ణులమనుచు, మనియూసఁగొల్పుచు నసత్యాలాపములచేఁబత్రికనింపెడివానివి త్రాగుఁబోతుమాఁతలోలేక నావి త్రాగుబోతుఁ మాతలో వేఱె చెప్పుకొనవలసినపనిలేదు. పత్రికలేవ్రాయ మొదలిడి పండితుఁడనని పేరు బెట్టుకొన్నవాఁడు ప్రతిపక్షులఁవ్రాతలు శాస్త్రీయములగుయుక్తులచే ఖండింపఁబూనుగాని, "కూడనురుకలేక నాచుట్టుబలాదూరు" అన్నట్లు లిందలియసంగతప్రసంగములకుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చుట మాకనవసరమని యెన్నటికిని వ్రాయఁడు. ఇందుకేకాబోలు "కసిబోనియమ్మ మసిబూసుకొనె" నన్నసామెత పుట్టినది. శ్లో॥ "విభూషణంమౌనమపండితానాం" అవిద్వాంసులకు మౌనధారణమే భూషణము......ఐతేప్రబోధినియొక్క జాతిని వృద్ధికిఁదేఁ బ్రచురింపఁబడ నొకజాతిని దూషింప మాపత్రిక వెడలెననిక దాయాతఁడన్నది. కులములన్నియు నీశ్వరశంకేతితములై కలిగినవి కలిగినట్లె తత్తదుచితగౌరవములనందుచుండినవిగాని మధ్య వృద్ధికిఁదేఁబడునవికావు. ఇపుడువృద్ధికి రావలసిన కులమున కిదివఱకు వృద్ధిలేనట్లేకదా. ఇకఁ గులాభివృద్ధికై నీచకులస్థులందఱు నొకపత్రికప్రచురించుకొనవలసినదే. వేదవేదాంగబోధితులేమై తాము బ్రహ్మకులసంభూతులైయున్నప్పుడు మనమిట్టివారమని యొకరికొకరు దెలుపుకొనుచుఁ బత్రికలేల వ్రాయవలె. బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులును, దదితరులును, తమకులాధిక్యముఁ దెలుపుకొనుచు బత్రికలుప్రచురించుచుండుటఁగానము. అట్టిపత్రిక వైశ్యయొకటియున్నదన్నను నది లోకమున నీచముగావ్యవహరింపఁబడుకులమున కుత్కృష్టతఁదేవెడలినది మఱేమికాదు మూఁడవవర్ణమై యేకారణముననో జనులు లుప్తనిజధర్ములైవర్తిల్లుటచే యజనాధ్యయనదానాదులు మనకు స్మృతిసిద్ధములయియున్నవి కావునఁ దదాచరణ మర్హమని దానబోధింపఁబడుచున్నది. అట్టి లగసాలులును బ్రథమవర్ణులై ప్రప్రథమున శాస్త్రవిహితములగు సకలకర్మలును గలవారై క్షత్రియవైశ్యాదులచేఁగూడ వందితులై యున్నను మధ్యకాలమున నదియంతయు నంతరించి హీనస్థితికివచ్చినందున మరలమేము బుద్ధిమంతులమై తదున్నతస్థితికిఁదే నీపత్రికఁ బ్రకటించుచున్నారమని యన్నచో శ్లో॥ 'సంధ్యాతిక్రమణంయస్య సప్తరాత్రమపిచ్యుతం, ఉన్మత్తదోషయుక్తో వాపునస్సంస్కారమర్హతి' ॥ అను శౌనకోక్తి యేడుదినము లున్మత్తుఁడై సంధ్యావార్చకున్నను మగుడ నుపనయనార్హుఁడగుననియుండ నెన్నివేలయేండ్లక్రిందనో సన్నికర్మలును నడుగంటి ప్రథమవర్ణులని యెవ్వరికిఁ దెలియబడకయుండ మరలఁ దద్బ్రహ్మత్వముఁ సాధించుకొనువారు మొదలేప్రాయశ్చిత్తముచే శుద్ధులుకావలెనో యొకటివిమర్శింపవలె.

అంత?గామూఖి ప్రత్యక్షమయ్యెవారి,

ఒకమనుజుఁడు తనజీవితములోఁ గొన్ని దినములు దోషియైయున్నఁ బ్రాయశ్చిత్తశుద్ధుఁడగుఁగాని వంశములకువంశములే దోషపూరితములైయున్నఁ బ్రాయశ్చిత్త మే ధర్మశాస్త్రమందును విధింపఁబడియుండదు. దోషికిఁ బ్రాయశ్చిత్తమువినా శుద్ధిలేదు. కావున నీపత్రికమూలమున నగసాలులకుఁ గులాధిక్యమువచ్చుట గోఁడాలికిఁ గోడుకు బుట్టుటవంటిదే కాని వేఱు కాదు. నిజమున కట్టియుత్కృష్టతవచ్చినను రాకున్నను దద్వర్ణాల మసిఁబూసి మారేడుగాయఁజేయు నేదియోయొక యంత్రమునుబన్నినవాఁడు స్వకులాధిక్యపువ్రాఁతలేవ్రాసికొనక మరలబ్రాహ్మణులచే రేలమెత్తవలె ఇరువర్ణములవారును బ్రాహ్మణులగుట యసంగతమని బ్రాహ్మణుల నబ్రాహ్మణులఁజేసినఁగాని తాముబ్రాహ్మణులముకామనియా? సకలశాస్త్రచర్చయటులుంచి లోకానుభవమే మాత్రము. ఒకనిగృహక్షేత్రారామాదులు మఱియొకనియనుభవములో 12 వత్సరములున్నంతనే ప్రథమునికి వానివిషయమైయున్నహక్కు దొలఁగిపోవుచుండ వేలవత్సరములనుండి వీరి యధీనమయియున్న బ్రహ్మత్వము మరలఁదమ కేరీతిలభింపనున్నదో యోజింపుడు....
మాపత్రిక యొకసంఘమును దూషింపనే వెడలు గాక. ఒకసంఘమును భూషింపవెడలిన యీపత్రిక బ్రాహ్మణసంఘము నేమి· సంఘకార్యమున సమర్పితసర్వస్వుఁడైన నన్నేమి, మరల దూషింపదొరకొనుట చేటుకాలమువచ్చికాదా? ఇట్టియెడ నభినవసరస్వతితత్సంఘదూషణకై వెడలినను నొకతప్పుగాదు. ఐనను మత్పత్రిక యుక్తియుక్తముగను, శాస్త్రసమ్మతముగను, బ్రబోధిని బూర్వపక్షముఁజేయుచున్నది కాని...... తిట్టుటలేదు........యెవరికులస్థు లెవరిఁ జీవాట్లుపెట్టి నవరింపఁబూనివిడిచినది గుంటూరువాణీప్రస్సులోఁబ్రచురింపించిన తగాదా నోటీసులుసంపాదించిచూచినవారికిఁ దెలియఁగలదు.

? 1908 సం॥ అక్టోబరు ప్రబోధిని,

కామాక్షి

(అభయవచనములు)

మద్భక్తశిఖురగు విశ్వబ్రాహ్మణులారా! అభయవిహితములగు మదుక్తు లాలకింపుఁ డాలకింపుఁడు!! మీసంస్కరణోద్రేక మభివృద్ధిసేయుఁడు! మీయూహలఁ బెనుపుఁడు! మీయుద్దేశముల నేకీభవింపుఁడు!

మీ యవ్యాజ సులభభక్తి నపారముగ నొనర్పుఁడు! మీవిద్యాతేజస్సులఁ దేజరిల్లఁ జేయుఁడు! మీవిముఖులకు భీతిలకుఁడు! మీకపటసుముఖులతోఁ గలియకుఁడు! ప్రస్తుతము మీసంఘమునందుఁ గొందఱి కావంత మనస్తాప ముదయమైనది. అందులో దాని నగ్గలపఱచి యొగ్గరమునకుఁ దే నూహించుచున్నారు. ఈయుద్దేశము వలదు వలదు. ఎవ్వఁడో యొక మూర్ఖుఁడు త్రాగుబోతుకూఁతలతో నోటికివచ్చినట్లు విచ్చలవిడిగా వ్రాసి నంతమాత్రమున మీకు హెచ్చుతగ్గునా? మీకులాధిక్యత కొలఁదియగునా? కించిద్గుణాగుణ మెఱింగినసభ్యు లెవ్వరును మి మ్మనాదరణ సేయరు, ఆ బాలిశాధము గౌరవింపరు. అతఁ డాక్షేపించినకొలఁది మీయంతరంగములఁ బ్రజ్వలింపుఁడు. ఆతఁ డధికప్రసంగముల కాలవాలము. అతఁడు నాస్తికుఁడై కన్నుగానక తన్నుఁదాఁ దిట్టుకొనుచున్నాఁడు; క్రొత్తబిచ్చగాడనని కొట్టుకొనుచున్నాఁడు. జాతినీతిలేని యాకూఁతలకు భీతిపడి యాతని కదలించుట భావ్యమా? దురభిమాను లెవ్వరో వానిమాటలువినియు, వానిచేష్టలుచూచియు, సంతసించి మేనువెంచి ప్రశంసించువారై తిరుగుచుండినమాత్రమున మీకేమితొందర? వాఁడెన్నియో వేషములు వేయఁగలఁడు, వేసినయన్నిటిని తెలిసి యుంటుకొనుఁడు! ఇటీవల నామూర్ఖుఁడు గూఢాకారంబున మీసంఘకార్యస్థానమునకు రాలేదా? వచ్చి తనపేరు వెళ్లఁబెట్టెనా? లేదులేదు. మాఱుపేరు పెట్టికొని తన యనామకత్వమే స్థిరపఱచెఁగదా! అనామకుల కనామకునితోఁ బనియేమి? మీరభివృద్ధికి వచ్చుట యతనికులమున కనర్థదాయకమఁట! మీశోభ యతనికి రోగమఁట! వేయేల మీరెంత వైభవముతో విఱ్ఱవీగెదరో, అతఁ డంత కండ్లకుఁ గంపగొట్టుకొనునట! మీరు మనఃపూర్వకముగ శత్రుత్వముఁదీర్చుకొనఁగోరితి రేని విద్యాసంపదఁ బూర్వరీతి నభివృద్ధిసేయుఁడు. ఓర్వలేక కుళ్లికుళ్లి యతఁ డంతటితో నశించును, సత్యముగ నామాట నమ్ముఁడు! సంశయింపకుఁడు!! ధీరస్వాంతులుకండు!!!

కల్లో? మీనాక్షి ప్రత్యక్షమయ్యె మాకు॥ 230

1908 సం॥ నవంబరు, డిశంబరు (అభినవసరస్వతి)

మీనాక్షి (హితవచనములు)

ధర్మశీలురగు సర్వగీర్వాణులారా! ప్రబోధినీదుర్భాషాశ్రవణమున నిరుత్సాహులు కాకుఁడు. అది మొదలే యఘుశాలప్రబోధిని. అట్టికల్బిషాలయముల మేల్కొలుప వచ్చినది యేమి మొఱుఁగ కెట్లూరకుండు? మొఱిగి మొఱిగి నోరు నొప్పిలేచి యదియే యూరకుండు. అంతియేకాని సంతతనిద్రాణులగు స్వర్ణకారుల మేల్కొలుపునని యనుకొనకుఁడు. ఒకవేళ మేల్కొలుపునే చూడుఁడు, మేల్కొని వారు చేయునది యేమి? కులాధిపులగుదురనియా? కుక్కతోఁక చక్కఁగ నిలిచినఁగదా కులాధిపులు వీరలగుట? వాండ్రను గామాక్షి యభయమిచ్చి ప్రోచుననియా? కళవళమందుచున్న వారు. లేదులేదు; వట్టిమాట. వాండ్రల్పసంతోషులుగాన నట్టి హాస్యాస్పదములగు మాటలు వ్రాసికొనిరి. కామాక్షియన మద్భిన్నగాదు. భక్తవత్సలనగు నేన బహురూపధారిణినై యనేకదివ్యస్థలముల ననేకనామములతో వెలసియుందును. అట్లు కామాక్షి మద్భిన్నరాలై యావైధేయులకు వరప్రదాత్రియేయగువరుసకుఁ బ్రసిద్ధబాలయులై తద్వ్యక్తిం బూజింపరానిందు. వీరిగతి గనఁబడును......ఆకలాదుఁ డొట్టును వేసి చేపనుగుంజినలాగు ప్రబోధినీమూలమునఁ జల్లనిమాటలు చెప్పి బత్తుల సర్వస్వముఁ హరించుచున్నవాఁడు. తనూర్మిగ్రహశిరోమణుల కిప్పుడు జ్ఞానము రాదు. "తడిసికాని గుడిసెఁ గప్పరు" "పెరుఁగుట విఱుగుటకొఱకే" యని వాండ్రయూహలు. పెరిఁగినకొలఁది కడగాఁబోయెడిది మీఁదవేసికొని చివరకుఁజెడిపోవుటయేకాని లాభమేమియులేదు. చావుతెలివి లావువుట్టునని వీండ్రు మీకుభీతిలక తిరుగఁబడుటయెల్ల ననర్థసంప్రాప్తికే కాని వేఱుకాదు. సూర్యోదయప్రభృతి సుత్తెదెబ్బకిరవగు పనిదుకాణములే వాండ్ర సంఘకార్యస్థానములఁట, అచటికి మనవాఁ డెందుకో యరిగెనఁట, అంతమాత్రము ననే వాండ్రముల్లెయంత్రయుఁ గర్చాయెనఁట, ఒకవేళఁ దాఁ బైనుండివచ్చునెడ మార్గమధ్యమునఁ దటస్థించినను మనవాఁడాయిల్లు "దుష్టందూరేవివర్జయేత్" అని తొలఁగ వేసియే రావలసినదికాని శ్లో॥ "ఆన్వీక్షికీం చాత్మవిద్యాం వార్తారంభాంశ్చలోకతః। ఇంద్రియాణాంజయేయోగం సమాతిష్ఠే ద్దివా నిశం"॥ అనునార్యోక్తి॥ జ్ఞప్తికివచ్చి వార్తాభిజ్ఞానమునకై లోపలం బ్రవేశించె. ప్రవేశించి తనపనిఁ దాఁ జక్కఁబెట్టుకొనెఁ గాని తనపూర్వోత్తరము లడిగి తెలిసికొనకుండ నాయింటియొడయని సొమ్మేమైనఁ గట్టివేసెనా? లేదు.

అట్టిచో నది గూఢాకారమెట్లగును. ఐతే నావిద్వద్భూసురుఁ జూచినంతనే వెలవెలఁబోయికాబోలుఁ బాపమాగృహస్థుఁ డొక్కమాటయైన నడుగఁజాలఁడాయె. ఏదియడుగఁదోఁచకున్నను నొక్కపేరుమాత్ర మడుగఁదోఁచెఁగాఁబోలు. అడిగిన నుడువకుండుటకు మనవాఁ డెంతయు భయపడువాఁడుకాఁడు. భయపడువాఁడు పలుమందికమసాలులతో బద్ధవైరమేల పెట్టుకొను? పేరడిగినఁ బురుషోత్తముఁడని చెప్పెఁగాని మాఱుపేరుఁబెట్టుకొనలేదు. ఆప్రచ్ఛకుఁ డితరసంగతు లెవ్వియు నడుగకున్కిచే నన్నిటికిం గొలికిపూసవలె బహ్వర్థదాయకమగు నొక్కటేమాట జవాబుఁజెప్పెను. అర్థజ్ఞానశూన్యులగు నగసాలు లడిగనుగొనలేక యభిధానము దాచెనని యభిప్రాయపడిరి. ఐనను నామనీషి యది భవనమని యంతఃప్రవిష్టుఁడయ్యెఁగాని నిజమున కట్లు పోఁగూడనిదే. శ్లో॥ "యన్మనీషిపదాంభోజరజఃకణపవిత్రితం తదేవభవనం నోచే ద్భకార స్తత్ర లుప్యతే"॥ పండితులపదధూళిపడి పవిత్రతమైనదే భవనముగాని లేనిచో నది భకారశూన్యంబగు. ఈపండితుఁడువచ్చినందు కింతకండ్లుమండి యిట్టిపిచ్చివ్రాఁతలువ్రాసికొన్నవాండ్రు మఱియొకపండితునిరాకమాత్ర మభిలషింతురా! పండితాగమములేని దానికి భవనత్వసిద్ధియెట్లగు? ఐతే నది కమసాలపండితులకే గమ్యముకాని యన్యులకుఁ గాదుకాబోలు నిజమునిజము. ప్రబోధినిలోఁ దమసభల కన్యులు రాఁగూడదనికూడ నొకచో వ్రాసికొనిరి. అన్యులరుదెంచినఁ దమగుట్టుబైటబడుననియో, లేక పరిహాసముఁ జేతురనియో, యెద్దియో పెద్దయనుమానమొక్కటున్నయది. ఎప్పటికిని గళంకులు వివిక్తస్థానమే వెదకుచుందురు. పోనిండు, మనవాఁడు గూఢాకారముననే యుండెగనందము. అట్లేగినను దప్పుకాదు. పూర్వము సుప్రశిద్ధనాములగు పండితులును ప్రభువులును గూఢచారులై వర్తిలుచుంట సుప్రసిద్ధము. ఆధునికులగు నిజాంమొదలగు నవనీశులయందును దదాచారము గనుపట్టుచున్నయది. ఇతరవిషయములు వ్రాయునపుడు క్రిందఁ దమపేరులు ప్రచురించుకొనుచుఁ బరదూషణము వ్రాయునపుడు బ్రచురింపభయంపడువాండ్ర నామకులగుదురుకాని యింతమాత్రమున కాధీరుఁ డనామికుఁడగునా? రేపల్లెగ్రామంబునఁ దమకుఁ దాంబూలప్రదానం బొనరింప నీయని విశిష్టాద్వైతవిద్వాంసునిపై వ్రాసినయాక్షేపమందేమి వితండపువాది విరుద్ధపువ్యాజ్యంబని వ్రాసినవిషయమందేమి మఱికొన్ని దూషణవ్యాసములయందేమి యేరిపేరులైన వెళ్లఁబెట్టిరేమో చూడుఁడు.

చ॥ మతిచెడి కొన్నిమాసములుమాత్ర మెవ్వొ లిఖియించి యంతటన్
ప్రతిపదఖండనల్గలిగి భాసిలుచుండిన నాదువ్రాఁతకున్
ప్రతిలిఖియింపలేకొ, పెరభావమొకల్గియొ, తత్ప్రభోఘనీ
పతి ననుగూర్చి యొక్కటియువ్రాయఁడుపాపము, తిట్టువ్యాసమున్॥
శా॥ ఈశ్వర్యంఘ్రిసమర్చనాదరమతిన్ హేరాళమాధారలో

అందుపైవచ్చుపూర్వపక్షముల సమర్థించుకొనఁగలిగినగదా వెళ్లబెట్టుటకు? ఎవరితగాదా యేమిలేని స్వకులోద్రేకపువ్రాఁతలలోమాత్రము యల్లయాచార్యులనియుఁ, బుల్లయాచార్యులనియు నెవ్వియో వ్యర్థాభిఖ్యలు వ్రాసికొనిరి. మనసరస్వతిలో నెప్పుడయిన వ్యాసకర్తలపేర్లు దాఁచఁబడెనా? ......ఈప్రకార మనామకత్వము తమయందేస్థిరపడుచుండ మరల మనవాని ననామకుఁడనుటకంటె యున్మత్తప్రలాప మేమున్నది. ఉన్మత్తునుజూచి మంచివాండ్రందఱునవ్వ మంచివాండ్రనుజూచి యున్మత్తుఁడు నవ్వును. వీండ్రకు వాఁడున్మత్తుఁడు గాఁగనఁబడ వానికి వీండ్రున్మత్తులు గాఁగనఁబడుదురు. నీచవర్ణులకు బ్రాహ్మ్యధర్మములవడుట దేశమునకు క్షేమంకరము గావునికి మనవాఁడు మద్గాజ్ఞచేఁ దద్గర్వనిర్వాపణముకై కంకణముగట్టినాఁడు. తొల్లి నొక శూద్రుని తపశ్చర్యవలనఁ బ్రాహ్మణసూనున కకాలమరణము సంప్రాప్తముకా దాశరథి యాతనితలదునిమి బాలుని సజీవితుంజేసియుండఁడా? “విధవముండకు దండముఁబెట్టిన నన్నుఁబోలిబరితుకు” మన్నట్లు వీండ్రకు విద్యాసంపదలు పూర్వముండినఁగదా యిప్పుడభివృద్ధియగుట. ఆహా! యిదిచూడ గగనారవిందమున సురభిత్వముస్ సాధించినట్లు యున్నది. మీరలెల్ల రాస్తికబుద్ధిచే స్వధర్మపరులగుచుఁ బరతత్త్వముంభజించుచుండుడు. అందుపై మీ కీదృగ్దుర్మార్గజయం బఱచేతిలోని యుసిరికాయవై యుండు. వెంటనే వీండ్రపొడ వడచివైవంజాలియు నీపొంగిపాటింకనెంతవఱకో చూతమని మిన్నకుంటిని. పొంగికాని క్రుంగదు. ఈజాల్ములు మేమయెక్కువని వాఁగినమాత్రమున మన కేమిలోటని మీలోఁ గొంద ఱుపేక్షసేయుచున్నట్లున్నారు. అట్లుచేయవలదు. ఉత్కృష్టవర్ణు లపకృష్టవర్ణధర్ములైనను నపకృష్టవర్ణు లుత్కృష్టవర్ణధర్ములైనను దేశమునకుఁ జేటువాటిల్లును. కావున నావిషయమున దిగి పనిజేయుచున్న మనవానికిఁ బదుగురును సహాయులైవర్తిలుచు జయమునకునిరీక్షించుఁడు. పట్టినపట్టువీఁడఁడుఁడు. భగవన్నామముస్ మఱువకుఁడు.

? విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దఖండనమను వేఱొక్క గ్రంథం బుపా

? 1909 సం॥ జనవరి, ఫిబ్రవరి, (అభినవసరస్వతి)

విశ్వబ్రాహ్మణఖండనం.

శ్లో॥ నటరాజమహం నత్వా భక్తానాం పరిపాలకం ।
సుర్వేవాది విలాసార్థం విశ్వబ్రాహ్మణ ఖండనం॥

విశ్వబ్రాహ్మణఇత్యత్ర విశ్వశ్చాసౌబ్రాహ్మణశ్చ విశ్వబ్రాహ్మణఇతివా విశ్వం ప్రతిబ్రాహ్మణః విశ్వబ్రాహ్మణఇతివా విశ్వేనబ్రాహ్మణః విశ్వబ్రాహ్మణఇతివా విశ్వస్మైబ్రాహ్మణః విశ్వబ్రాహ్మణఇతివా విశ్వస్మాద్బ్రాహ్మణః విశ్వబ్రాహ్మణఇతి వా విశ్వస్య బ్రాహ్మణః విశ్వబ్రాహ్మణఇతివా విశ్వస్మిన్ బ్రాహ్మణః విశ్వబ్రాహ్మణ ఇతివా- నాద్యః కర్మధారయసమాసేన సముస్యమానయోః పదార్థయో రభేదసంసర్గ నియమస్య నీలోత్పలమిత్యాదౌదృష్టత్వాత్ ప్రకృతే తద్రీత్యాబోధస్య బాధితత్వేన బాధితార్థ విషయకజ్ఞానజనకత్వా ద్విశ్వబ్రాహ్మణ ఇత్యస్యాప్రామాణ్యాపత్తేః. నద్వితీయః ప్రతిశబ్దసముభివ్యాహృతద్వితీయార్థ భూతకర్మత్వస్య షష్ఠ్యర్థసమానయోగక్షేమతయాషష్ఠీతత్పురుషే దాస్యమాన సమాధాన కత్వాత్ -నతృతీయః తృతీయా యాస్త్రయోఽర్థాః- "కర్తృకరణయోస్తృతీయా, ప్రకృత్యాదిభ్య ఉపసంఖ్యానం" మితిసూత్రవార్తికాభ్యాం కర్తృత్వం కరణత్వమభేదఇతి- ఏతేషాం మధ్యే కోఽర్థో యుష్మదభిమతః కర్తృత్వం వాకరణత్వం వాఽభేదోవా- నాద్యః విశ్వకర్తృకత్వస్య బ్రాహ్మణేబాధితత్వేన బాధితార్థవిషయకజ్ఞానజనకత్వాద్విశ్వబ్రాహ్మణ ఇతస్యా ప్రామాణ్యాపత్తేః నద్వితీయః పూర్వోక్తయుక్తేః నతృతీయః కర్మధారయస్థలీయ సమాధానే నైవదత్తోత్తరత్వాత్- నచతుర్థః సూ॥ చతుర్థీ తదర్థార్థబలిహితసుఖరక్షితైః రితిసూత్రోపాత్త పదాతిరిక్త పదానాం చతుర్థ్యాసమాసె కుండలాయాష్టాపదం కుండలాష్టాపదమితివ త్ప్రకృతివికారస్యకారణత్వేన ప్రకృతే ప్రకతి వికారాభావాదశ్వఘాసాది స్థలఇవాత్రాపి చతుర్థీ సమాసస్యైవానుచితత్వాత్ నాపిపంచమః పంచమ్యాః॥ జన్యత్వార్థకత్వేన విశ్వజన్యత్వస్య బ్రాహ్మణేబాధితత్వా త్పూర్వోక్తరీత్యావిశ్వబ్రాహ్మణఇత్యస్యైవా ప్రామాణ్యాపత్తేః నషష్ఠోపి, షష్ఠ్యర్థాః [illegible]ః కృతికృత్యానాం కర్తరివాషష్ఠీ శేషషష్ఠీ" సూత్రత్రయేణాగతాః కర్తృ [illegible] కర్మత్వం సంబంధసామాన్యం తేషాంమధ్యే కర్తృత్వంవా సంబంధసామాన్యంవా కర్మత్వంవా భవదభిమతః

నాద్యః విశ్వకర్తృకత్వస్య బ్రాహ్మణే బాధితత్వేన పూర్వోక్తయుక్త్యా విశ్వబ్రాహ్మణ ఇత్యస్యైవా ప్రామాణ్యాపత్తేః కించ తవ్యతవ్యానీయర్ప్రత్యయయోగే కృద్యోగేవా కర్తరి షష్ఠీవిధానేన షష్ఠీసమాసస్యై వానుచితత్వాచ్చ నద్వితీయః - సంబంధసామాన్యమధ్యేజనకత్వంవా జన్యత్వంవా సంయోగోవా సమవాయోవా స్వరూపోవా ఽవ్యాప్యత్వంవా కాలికోవా స్వాంతర్గతబ్రాహ్మణవృత్తి బ్రాహ్మణత్వాభావవత్వంవా - నాద్యః విశ్వజనకత్వస్య బ్రహ్మభిన్న పదార్థేఽవిద్యమానత్వేన బాధితత్వాత్పూర్వోక్తత్వాఽప్రామాణ్యాపత్తేః - నద్వితీయః పూర్వోక్తయుక్తేః - యదివిశ్వమస్యాస్తీతి పరిపాల్యత్వేన విశ్వః బ్రహ్మ, అర్శాద్యజితి మత్వర్థీయోఽచ్ప్రత్యయః తజ్జన్యత్వస్య బ్రాహ్మణే బాధితత్వాభావాన్నాప్రామాణ్య మిత్యుచ్యతే తదా ఇతరబ్రాహ్మణవ్యావృత్త్యర్థం విశ్వేత్యుపరిస్థాప్య విశ్వబ్రాహ్మణ ఇతి ప్రయోక్తుస్తవకోవాలాభ ఇతిస్వయమేవ విభావయ, ఇతరేష్వపితజ్జన్యత్వస్య-సత్త్వాత్ నతృతీయః పూర్వవద్వ్యావృత్త్యసిద్ధేః ఇతరేష్వపి విశ్వసంయోగస్యసత్త్వాత్ - నచతుర్థః "శ్లో॥ ఘటాదీనాంకపాలాదౌ ద్రవ్యేషు గుణకర్మణోః తేషుజాతేశ్చసంబంధ స్సమవాయః ప్రకీర్తిత" ఇత్యనేనావయవావయవినోర్గుణగుణినోః క్రియాక్రియావతో ర్జాతివ్యక్త్యోర్విశేషనిత్యద్రవ్యయోశ్చ సమవాయ ఇత్యుక్తత్వేనసమవాయస్య విశ్వాంతర్గత పదార్థప్రతియోగికత్వేపి యావద్విశ్వప్రతియోగిక సమవాయస్యైవా ప్రసిద్ధత్వాత్ - నాపిపంచమః అభావాదిస్థలఏవ తస్యనియమాత్ - నచషష్ఠోపి విశ్వత్వస్య కేవలాన్వయితయా విశ్వత్వావచ్ఛిన్న ప్రతియోగితాకాభావస్యైవా ప్రసిద్ధేః-యది విశ్వనిష్ఠప్రతియోగితా కాభావవద్వృత్తిత్వ మేవసంబంధస్తథాచనా ప్రసిద్ధిరిత్యుచ్యతే తదానకోపిలాభస్తవ పూర్వవద్వ్యావృత్త్యసిద్ధేః-వచసప్తమః బ్రాహ్మణస్యజీవాత్మత్వేన నిత్యేషుకాలికాయోగాదితి న్యాయేన కాలికసంబంధేన విశ్వవిశిష్టత్వస్య బ్రాహ్మణేఽ విద్యమానత్వేన పూర్వవదప్రామాణ్యాపత్తేః- నచబ్రాహ్మణ ఇత్యనేన బ్రాహ్మణత్వ రూపజాతివిశిష్టస్యైవబోధనా బ్రాహ్మణత్వమనుష్యత్వాదీనాం శరీరనిష్ఠత్వా చ్ఛరీరస్యానిత్య త్వేనకాలికసంబంధేన విశ్వవిశిష్టత్వస్య బ్రాహ్మణే బాధితత్వాభావాన్నా ప్రామాణ్యమితివాచ్యం జన్యమాత్రస్య కాలోపాధిత్వమిత్యస్యైకదేశిమతత్వాత్ - కించ- తాదృశరీత్యా విశ్వవిశిష్టత్వస్య శరీరేవిద్యమానత్వేం తవనకోపిలాభః

నాశ్వారంభితమై ముగింపఁబడె శాస్త్రార్థస్వరూపంబునకు 232

అపిచ, బ్రాహ్మణ ఇతివాక్యేన్న హి సమవాయసంబంధేన బ్రాహ్మణత్వాశ్రయబోధః-కింతు-స్వాశ్రయసుఖదుఃఖావచ్ఛేదకతాసంబంధేన తద్విశిష్టబోధః- అన్యథా బ్రాహ్మణస్యశరీరం బ్రాహ్మణస్యగృహమిత్యాదిప్రయోగాణామప్రమాణ్యాపత్తిస్తథాచ పూర్వోక్తరీత్యా విశ్వబ్రాహ్మణ ఇత్యస్యైవా ప్రామాణ్యాపత్తేః-నాప్యష్టమః ప్రకారః భవత్సు బ్రాహ్మణత్వం సాధయితుం ప్రవృత్తానాం భవతామనిష్టత్వాత్ - యదియుష్మాసు విద్యమానం షట్కర్మనిరతత్వాదిరూప బ్రాహ్మణ్యం నాస్మాభిస్సాధ్యతే, కింత్వపూర్వమేవ, తత్తదేవాస్మాభిః ప్రబోధినీపత్రికాయాం యూయం యాచ్ఞాజీవినో వయం కష్టజీవిన ఇత్యనేనైవ జ్ఞాపితం, తస్మాత్స్వాంతర్గత బ్రాహ్మణవృత్తి బ్రాహ్మణత్వాభావవత్వస్యాస్మాసు విద్యమానత్వే నాస్మాకమిష్టమేవేత్యుచ్యతే, తదా వ్రీహిస్థతండులసదృశయుష్మదభిప్రాయానుసారేణ కష్టజీవినాం కులాలాదీనాం యాదృశం బ్రాహ్మణ్యం తాదృశమస్మాభిరంగీక్రియత ఏవ-కిమర్థమయం కోలాహలః-తథాచైతాదృశ విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దవాచ్యత్వస్య యుష్మాసు విద్యమానత్వేపి నాస్మాకం హానిః-నతృతీయః కర్తృకర్మణోః కృతీతి సూత్రే కృద్యోగ ఏవ కర్మణి షష్ఠీవిధానా త్ప్రకృతే కృద్యోగాభావాత్ కర్మణి షష్ఠ్యా ఏవానుచితత్వాత్-నచసప్తమః సప్తమ్యా అధికరణత్వార్థకత్వేన విశ్వాధికరణకత్వస్య బ్రాహ్మణే విద్యమానత్వేపి విశ్వేత్యస్యావ్యావర్తకత్వాపత్తేః-నాపి వయఃపక్షిణః శ్వానశ్శునకాః వయశ్చ శ్వానశ్చ విశ్వానః విశ్వానశ్చ బ్రాహ్మణాశ్చ విశ్వబ్రాహ్మణా ఇతిద్వంద్వః-అల్పాచ్తర మితిసూత్రేణ విశ్వశబ్దస్య పూర్వనిపాతేపి తాపసపర్వతాతిత్యాకారకస్థలే దోషవారణాయ ప్రవృత్తేనాభ్యర్హితం చేతి విశేషశాస్త్రేణ బ్రాహ్మణశబ్దస్యైవ పూర్వనిపాతే బ్రాహ్మణవిశ్వాన ఇతిరూపాపత్తేః-యద్యస్మాస్వభ్యర్హితత్వం నాస్తి, కింతు, తేష్వేవాభ్యర్హితత్వం, తస్మాన్న బ్రాహ్మణశబ్దస్య పూర్వనిపాత ఇతి బ్రాహ్మణవిశ్వాన ఇతి రూపాపత్తిర్నాస్తీత్యుచ్యతే, తదా శునకపత్త్యుపేతయా న్యూనత్వస్యైవ యుష్మాసు విశ్వబ్రాహ్మణ ఇతిశబ్దప్రయోగాత్పర్యవసితత్వాపత్తేః-నాపి విశ్వబ్రహ్మణో౽పత్యం పుమానితి తద్ధితవృత్తిః-తథాసతి వైశ్వబ్రాహ్మణ ఇత్యేవస్యాన్నతు విశ్వబ్రాహ్మణ ఇతి-తథాచ భవత్సు తాదృశవ్యవహారాభావాపత్తేః-యూయం యాచ్ఞాజీవినో వయం కష్టజీవిన ఇతి లేఖనకర్తుస్తవ వయం బ్రాహ్మణాః కష్టజీవిత్వాద్యూయమ బ్రాహ్మణాః యాచ్ఞాజీవిత్వాదితి ఖల్వభిప్రాయ స్సూచనసంభవతి

తే॥ బ్రాహ్మణంమన్యు(డై యొకబ్రాహ్మణాగ్ర్యు(
బ్రతిఘటించిన కమసాలబత్తుచరిత
మళ్లయాచార్యవిజయాఖ్య నలరునటుల
వ్రాసిప్రచురించితిని నంత వచనఫణితి॥ 233

తే॥ మఱియు బెల్లముకొండ రామాయసుకవి
సలిపె * బ్రాహ్మణశబ్దవిచారమన(గ

ప్రథమానుమానే కష్టజీవిత్వా దితిహేతోస్సాధ్యీభూత బ్రాహ్మణత్వాభావ వత్కులాలాది వృత్తిత్వేన వ్యభిచారః-సాధ్యీభూత బ్రాహ్మణత్వాధికరణావృత్తిత్వేన సాధ్యాసామానాధికరణ్యరూపవిరోధశ్చాపరోదోషః-సాధ్యీభూత బ్రాహ్మణత్వ వ్యాపకీభూతాభావ ప్రతియోగిత్వ రూపాసాధారణ్యంచాన్యోదోషః- "వర్షాసురథకారఆదధీత" తితిశ్రుతిమూలక "వచనాద్రథకారస్యాధానేస్యసర్వశేషత్వా"దిత్యాది సూత్రవ్యాఖ్యానావసరే భగవతాభాష్యకారేణైతాదృశశ్రుతౌ విద్యమానరథకారశబ్దవాచ్యస్త్రైవర్ణికోవాఽన్యోవేతివిచార్య నబ్రాహ్మణః నక్షత్రియః నాపివైశ్యః నాపిశూద్ర ఇతిస్పష్టముక్తత్వేన సంకీర్ణసంకరజాతీయేషు రథకారేషు బ్రాహ్మణత్వరూపసాధ్యస్య విద్యమానత్వేన బాధోపి-కించ-రథకారా అబ్రాహ్మణాః బ్రాహ్మణత్వ వ్యాప్యషట్కర్మనిరతత్వాదిశూన్యత్వాదితి వక్తుంశక్యత్వేన సత్ప్రతిపక్షశ్చ-నచాస్మాకమపి షట్కర్మానివర్తంతే తస్మాన్యస్మదుక్తబ్రాహ్మణత్వాభావ సాధకహేతోస్స్వరూపాసిద్ధత్వేన నాయంసత్ప్రతిపక్ష ఇతివాచ్యం-యూయంయాచ్ఞాజీవినఇతి భవతాలిఖితత్వేన యాచ్ఞాప్రతిగ్రహయో ర్భేదాభావాత్ప్రతిగ్రహస్య షట్కర్మాంతర్గతత్వేన యుష్మదుక్తస్యైవాపలాపాపత్తేః-ద్వితీయానుమానే ప్యేవమేవబోధ్యం-యది ప్రజ్ఞావానస్యస్మదీయానప్రష్టవ్యసమాధానం ధేయం.

ఇతి ధూళిపాళ సూర్యనారాయణశాస్త్రిణామంతేవాసినా పప్పు సీతారామ శాస్త్రిణాకృతం విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దఖండనం.

---

* 1910 సం॥ ఏప్రిల్, మే, (అభినవసరస్వతి)
బ్రాహ్మణశబ్దవిచారము.

బ్రాహ్మణశబ్దవిచారము.

శ్లో॥ జాతిం క్రియాం గుణం సంజ్ఞాంవా ప్రవృత్తినిమిత్తీకృత్య ప్రతిపాద్యప్రతిపాదకభావసంబంధేన శబ్దా అర్థేషువర్తంతఇతి స్థితం-యథా-గౌరశ్వ ఇతిజాత్యా

పాచకః పాఠక ఇతిక్రియయా శుక్లోగుణఇతి గుణేన జయ్యటః కైయట ఇతిసంజ్ఞ
యాచ ప్రవృత్తిః-ఏవంస్థితే బ్రాహ్మణశబ్దః కింజాతివాచీ యద్వా క్రియావాచీ ఉతగు
ణవాచీ అథవాసంజ్ఞావాచీ ఇతి అయమంశ ఇహవిచార్యతే

నతావజ్జాతివాచీ బ్రాహ్మణత్వజాతే ర్దుర్నిరూపత్వాత్-కుతో దుర్నిరూపత్వమి
తిచే దుచ్యతే-కింబ్రహ్మముఖజత్వంబ్రాహ్మణత్వం యద్వాబ్రాహ్మణేన విధివదూఢా
యాం బ్రాహ్మణ్యా ముత్పన్నత్వం యద్వాయజనాది షట్కర్మవత్త్వం అథవాబ్రహ్మ
జ్ఞానవత్త్వం- నతావదాద్యం ఇదానీం బ్రాహ్మణత్వే నవ్యవహ్రియమాణేషుబ్రహ్మముఖ
జత్వానుపపత్తేః-నద్వితీయం బ్రాహ్మణేనేతితృతీయాన్తశబ్దగత బ్రాహ్మణత్వస్య ప్రకృ
తస్య చైక్యేన ఆత్మాశ్రయాత్ - నతృతీయం అనుపనీతస్య అబ్రాహ్మణత్వాత్
శూద్రాదేరపి షట్కర్మాచరణేన బ్రాహ్మణత్వాపాతాచ్చ-నచతుర్థం బ్రహ్మజ్ఞానినాం
జనకాదీనాం క్షత్రియాదీనామపి బ్రాహ్మణత్వాపత్తేః-ఏతస్మాన్న జాతివాచీ బ్రాహ్మ
ణశబ్దః-నాపిక్రియావాచీ బ్రహ్మజ్ఞానస్యమానసిక క్రియాత్వేపి నబ్రహ్మజ్ఞానవాచీబ్రా
హ్మణశబ్దః-బ్రాహ్మోఽజాతావితి వ్యాకరణ విరోధాత్- అజాతౌహి బ్రాహ్మఇతి
స్యాత్ - బ్రహ్మజ్ఞానిషుజనకాది క్షత్రియేష్వపి బ్రాహ్మణవ్యవహార ప్రసంగాచ్చ-
నచేతఃప్రభృతితథావ్యవహరిష్యామఇతివాచ్య మనాదివ్యవహార స్యైవగ్రాహ్యత్వాత్
నాపిగుణవాచీ శుక్లాదిగుణేష్వనంతర్భావా ద్బ్రాహ్మణత్వస్య - నాపిసంజ్ఞావాచీ,
నహికస్యచిద్వ్యక్తివిశేషస్యబ్రాహ్మణఇతి నామకృతం-ఇతిపూర్వపక్షే ప్రాప్తేబ్రూ
మః జాతివాచీబ్రాహ్మణశబ్దఇతి - బ్రాహ్మోఽజాతావిత్యనుశాసనాత్ బ్రాహ్మణో
స్యముఖమాసీ దితిశ్రుతేశ్చ-నచశ్రుతావపి బ్రాహ్మణశబ్దోనజాతి వాచీతినాచ్యం బా
హూరాజన్యఃకృతఇత్యాదిక్షత్రియాదిపదసమభివ్యాహారసద్భావాత్ తర్హి కాబ్రాహ్మణ
త్వజాతిరితిచే దుచ్యతే బ్రాహ్మణేనవిధివదూఢాయాం బ్రాహ్మణ్యాముత్పన్నత్వముతి-
నాత్మాశ్రయః తద్గతబ్రాహ్మణత్వస్యా ప్యేవంవిధత్వాదనాదిత్వాచ్చ ప్రవాహవతీ-
హంతతర్హి అబ్రాహ్మణా ఏవవ్యాసశుక శౌనికఋశ్యశృంగాదయ ఇతిచేన్నైవంలో
కాతిగ ప్రాభవానాంస్వాతంత్రేణవ తచ్ఛిన్నిమిత్తాచ్చ రీరపరిగ్రహాణాం కంకృతవతాం
దేహాన్యాత్మవిదాం వ్యాసాదీనాం .చరితస్యయుగాంతరవిషయ స్యేహమనుదాహా
త్వాత్ - నహీదానీమయోనేర్వి యోనేర్వాజాతో మనుష్య ఉపలభ్యతే ఉపపద్య
తేవా - భవంతుతే వ్యాసాదయో మహాత్మానః తథాపి కథంతేషాంబ్రాహ్మణత్వ
మితిచేద్బ్రాహ్మణ బీజప్రభవత్వాద్బ్రాహ్మణేన విధివత్సంస్కృతత్వా దీశ్వరేణాను
గ్రహీతత్వాచ్చతేషాం బ్రాహ్మణత్వమితివిద్ధి - నచ యుగాంతరీయపురుషనిష్ఠమేవ
బ్రాహ్మణత్వం కలియుగేప్యాశ్రయిత వ్యమితి వాచ్యంయుగాంతరీయధర్మాణాంకలి
యుగధర్మాణాంచపార్థక్యాత్ .

పూర్వయుగేషుహిగురుదారగమనగోవధ విధవోద్వాహాదయో మనుష్యాణాం
ధర్మాఏవ కలియుగేత్వమీసుతరామధర్మాఏవయథా తథైవాయమపి- నహీదానీంబ్రా
హ్మణ బీజాచ్ఛూద్రాది యోన్యాముద్భూతో బ్రాహ్మణఇతివ్యవహ్రియతే- వ్యవహారా
శ్రయో హిబ్రాహ్మణత్వాదిః పరమార్థతోద్వైతస్యైవాభావాత్ - తస్మాత్కలియుగే
బ్రాహ్మణేన విధివదూఢాయా ముత్పన్నఏవ బ్రాహ్మణః సఏవ షట్కర్మాచరణయో
గ్యఇతిసిద్ధం -ననుజన్మనాజాయతేశూద్రః కర్మణాజాయతేద్విజః వేదపాఠేనవిప్రస్స్యా
ద్బ్రహ్మజ్ఞానేన బ్రాహ్మణఇతిస్మరణాత్ బ్రాహ్మణేనబ్రాహ్మణ్యాం విధివదూఢాయా
ముత్పన్నోనబ్రాహ్మణః కింతు శూద్రఏవేతిచే న్నైవం - కింసర్వేమనుష్యాజన్మనా
శూద్రాజాయంతఇతిత్వవాదః ఉతకతిచిత్ - నాద్యః చండాలాదీనామపి శూద్రత్వా
పత్తేః - ద్వితీయేపి - కింశూద్రాయా ముత్పన్నాఏవశూద్రా యద్వాక్షత్రియస్త్ర్యా
దిషు - ఆద్యేబ్రాహ్మణ్యాంజాతస్యనశూద్రత్వం - ద్వితీయేతు వ్యవహారవిరోధాదిః-
నచైవంశూద్రాపుత్రశ్శూద్రఏవ బ్రహ్మజ్ఞానేన బ్రాహ్మణస్స్యాదితివాచ్యం-యదిశూద్రా
పుత్రః కర్మణాద్విజస్స్యా ద్వేదపాఠేనచ విప్రస్స్యాత్తహిజ్ఞానేన బ్రాహ్మణోపిస్యా
న్నతుతథా దృశ్యతే-కింతర్హి బ్రాహ్మణ్యా ముత్పన్నఏవ జన్మనా శూద్ర శ్శూద్రసమః
కర్మాభావాత్, కర్మణాతు సఏవద్విజః తస్యైవకర్మాధికారా ర్హత్వాత్ - వేదపా
ఠేనచ సద్విజఏవవిప్రః, జ్ఞానేనతు సవిప్రఏవబ్రాహ్మణఇతికృత్వా బ్రహ్మజ్ఞానప్రయుక్తం
బ్రాహ్మణత్వమపి బ్రాహ్మణ్యా ముత్పన్నస్య బ్రాహ్మణస్యైవ నాన్యస్య ద్విజత్వవిప్ర
త్వవదితిబోద్ధవ్యం - ననుయదిజన్మనైవ బ్రాహ్మణ్యాం బ్రాహ్మణా దుత్పన్నోబ్రా
హ్మణస్తర్హి కథంతస్యపునః బ్రహ్మజ్ఞానేన బ్రాహ్మణత్వం పిష్టపేషణవద్విరోధాదితిచే
దుచ్యతే - పుంలింగో నపుంసకలింగశ్చేతి ద్వివిధస్తావద్బ్రహ్మశబ్దః - తత్రపుంలింగా
ద్బ్రహ్మ శబ్దాచ్చతుర్ముఖవాచకా జ్జాతౌవాచ్యాయాం బ్రాహ్మణశబ్దో నిష్పన్నః -
సచదర్శితః - క్లీబాద్బ్రహ్మశబ్దాత్పరబ్రహ్మవాచకాత్ జ్ఞానేవాచ్యేనిష్పన్నో బ్రాహ్మ
ణశబ్దోఽన్యః - నాత్ర బ్రాహ్మోఽజాతావితిసూత్ర ప్రవృత్తిః పుంలింగబ్రహ్మశబ్దస్యైవ
తత్రగ్రహణాత్ - సచ తావాన్వే దేషుసర్వేషుబ్రాహ్మణస్యవిజానత ఇతిగీతాభాష్యే
శ్రీ శంకరాచార్యైర్దర్శితః బ్రాహ్మణస్సన్న్యాసీతి - విదుషఏవసన్యాసాధికారా త్సన్య
స్తస్యైవబ్రహ్మజ్ఞానిత్వాచ్చ బ్రాహ్మణోబ్రహ్మజ్ఞానీ సన్యాసీత్యర్థః - నచక్షత్రియా
దీనాం సన్యాసాద్బ్రహ్మజ్ఞానలాభే బ్రాహ్మణత్వం స్యాదితివాచ్యం బ్రాహ్మణోనిర్వే
దమాయాదిత్యాదిశ్రుతే ర్బ్రాహ్మణస్యైవసన్యాసాధికారాత్ తస్మాత్, జాత్యాయో
బ్రాహ్మణః సఏవకర్మాచరణాదినాద్విజత్వాదికంసంపాద్య జ్ఞానేనాపిబ్రాహ్మణోభ
వతి నత్వన్యఇతికృత్వానపిష్టపేషణవిరోధః - నాపిశూద్రాదీనాం జ్ఞానేనబ్రాహ్మణ
త్వాపాతః- వజ్రసూచ్యుపనిషత్తు క్రియావాచినంబ్రాహ్మణశబ్దంప్రగృహ్య బ్రాహ్మణ
త్వంనజాతిరిత్యుక్తవతి- నతుజాతివాచినం బ్రాహ్మణశబ్దం - తథాసతి శ్రుతిస్మృత్యా
దిబహువిరోధేన వజ్రసూచ్యుపనిషదోఽప్రామాణ్యప్రసంగాత్ - తథాహి వేదవిద్బ్రా

ఎల్లరకుఁ దెల్లమారీతి నేనుదాని
* తెలుఁగుఁ వ్రాసితి నితిహాసకలితముగను ॥ 234

హ్మణేవసంతి, బ్రాహ్మణోస్య ముఖమాసీత్ బ్రాహ్మణోనిర్వేదమాయా దిత్యాదిశ్రుతయః - గర్భాష్టమే బ్రాహ్మణముపనయీత, బ్రాహ్మణస్యధనంభైక్ష్యం, బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాం స్వభావప్రభవైర్గుణైః, ఇత్యాద్యాస్మృతయః పురాణాదీనిచే హేనుసంధేయాని - వ్యవహారస్తు సార్వజనీనః ప్రత్యక్షఏవ బ్రాహ్మణోయం క్షత్రియోయం వైశ్యోయం శూద్రోయమిత్యాదిః - బ్రాహ్మణశబ్దో జాతివాచీహి సర్వలోకవిదితః క్షత్రియాదిశబ్దవత్ - జ్ఞానవాచీబ్రాహ్మణశబ్దస్తువిద్వద్వ్యవహారమాత్రగోచరః నసార్వజనీనఇతి సర్వమవదాతం. ఇతి బెల్లంకొండ రామకవికృతిషు బ్రాహ్మణశబ్దవిచారః.

* 1910 సం॥, జూన్, (అభినవసరస్వతి)

బ్రాహ్మణత్వవిచారము.

లోకమున జాతినో క్రియనో గుణమునో సంజ్ఞనో ప్రవృత్తికినిమిత్తముఁజేసికొని ప్రతిపాద్యప్రతిపాదకతాసంబంధముతో శబ్దము లర్థములందువర్తించునని యున్నది. అర్థము ప్రతిపాద్యము శబ్దము ప్రతిపాదకము. ప్రతిపాద్యతాసంబంధముతో నర్థము శబ్దమందుండుననియుఁ బ్రతిపాదకతాసంబంధముతో శబ్ద మర్థమందుండు ననియు శాస్త్రనియమము. గోవను ప్రవృత్తికి గోత్వజాతి నిమిత్తము. పాచకుఁడను ప్రవృత్తికిఁ బచనరూపక్రియనిమిత్తము. నీలఘటమను ప్రవృత్తికి నీలరూపగుణము నిమిత్తము-రాముఁడు కృష్ణుఁడను ప్రవృత్తికి రామకృష్ణరూపసంజ్ఞ నిమిత్తము. ఇట్లుండఁగా బ్రాహ్మణశబ్దము జాతివాచియా లేక క్రియావాచియా మఱిసంజ్ఞావాచియా గుణవాచియా యనుసంశ మిచటవిచార్యము.

ఐతే బ్రాహ్మణజాతి యిట్టిదని నిరూపింపవీలులేనందున బ్రాహ్మణశబ్దము జాతివాచికాదని కొందఱందురు. ఎందుచేతవీలులేదన్న వారిట్లుచర్చింతురు. ఎట్లనఁగా బ్రహ్మముఖమునఁబుట్టినవాఁడు బ్రాహ్మణుఁడా? లేక బ్రాహ్మణుఁడు విధ్యుక్తముగఁ బెండ్లాడినబ్రాహ్మణస్త్రీయందుఁబుట్టినవాఁడు బ్రాహ్మణుఁడా? యిఁక యజనాదిషట్కర్మలుగలవాఁడుబ్రాహ్మణుఁడా? బ్రహ్మజ్ఞాని బ్రాహ్మణుఁడా? ప్రకృతముబ్రాహ్మణులుగావ్యవహరింపఁబడెడివారలలోసాక్షాత్తు బ్రహ్మముఖమునుండివుట్టినవాఁడొక్కండును లేమిని బ్రహ్మముఖమునఁబొడమినవాఁడు బ్రాహ్మణుఁడనుట యసంగతము. ఇఁక బ్రాహ్మణునకు వివాహితయగు స్వవర్ణస్త్రీయందుఁగలిగినవాఁడు బ్రాహ్మణుఁడనుటకుఁ [illegible]మును బ్రాహ్మణత్వమును బ్రకృతుని బ్రాహ్మణత్వమును నెక్కుడేయుగుటచే నాత్మాశ్రయంబనుదోషమాపాదించుచున్నది. ఆత్మాశ్రయమనగాస్వజ్ఞానాధీనజ్ఞానవిషయత్వము. మఱియజనాదిషట్కర్మలుగలవాఁడు బ్రాహ్మణుఁడనియందమా షట్కర్మాచరణాధికార

ములేని యనుపనీతుఁడు బ్రాహ్మణుఁడుగా వ్యవహరింపఁబడక పోవలసివచ్చును. అనుప
నీతుఁడు బ్రాహ్మణుఁడుగా వాడఁబడుట లోకానుభవమే కాక "గర్భాష్టమే బ్రాహ్మణ
ముపనయీత" ఇత్యాదిస్మృతులయందును సుప్రసిద్ధము. ఇదియునుంగాక షట్కర్మాచర
ణమున బ్రాహ్మణత్వము వచ్చెడిచో షట్కర్మలనాచరించిన శూద్రాదులును బ్రాహ్మణ
శబ్దవాచ్యులగుదురు. ఇఁక బ్రహ్మజ్ఞాని బ్రాహ్మణుఁడనుటకు బ్రహ్మజ్ఞానులయిన జనకుఁడు
మొదలగు క్షత్రియులుగూడ బ్రాహ్మణులే కావలసియుండెనుఁగదా - కావున బ్రాహ్మణ
శబ్దము జాతివాచకమెంతయుం గానేరదు. బ్రాహ్మోజాతావను వ్యాకరణసూత్రము
నకు వైయర్థ్యము సంభవించును గావున బ్రహ్మజ్ఞానమును మానసిక క్రియగా నొప్పుకొన్నను
బ్రాహ్మణశబ్దము బ్రహ్మజ్ఞానరూప క్రియావాచియుం గాఁజాలదు. జాతివాచకము గాన
పుడు బ్రాహ్మయని కావలసియుండుఁ గాని బ్రాహ్మణుఁడని కావీలులేదు. అట్లు బ్రహ్మ
జ్ఞానముగలవాఁడు బ్రాహ్మణుఁడయి బ్రాహ్మణశబ్దము క్రియావాచియైనచో బ్రహ్మజ్ఞా
నులగు జనకాదిక్షత్రియులయందును బ్రాహ్మణవ్యవహారప్రసంగ ముండనుండెను. ఇఁ
కనిప్పటినుండి బ్రహ్మజ్ఞానులను బ్రాహ్మణులుగా వ్యవహరింతమనుట కనాదివ్యవహార
మునే గ్రహింపవలెను గాని యన్యము కాదు. మఱియు బ్రాహ్మణత్వము శుక్లాదిగుణ
ములనంతర్భూతమయినది కాకునికి గుణవాచికూడఁ గాదు. ఎవ్వరికిని బ్రాహ్మణుఁడని
పేరుండనందున బ్రాహ్మణశబ్దము సంజ్ఞావాచియుం గాదని పెక్కండ్రు బుద్ధిమంతులు
చేసెడిపూర్వపక్షములపయి బ్రాహ్మణశబ్దము జాతివాచియే కాని వేఱుకాదని నొక్కి
వక్కాణించుచున్నవారము. "బ్రాహ్మోజాతౌ" వను పాణినీయన్యాయమును "బ్రాహ్మ
ణోస్యముఖమాసీ"త్తను శ్రుతియును నిందుకుఁ బ్రబలనిదానములు. ఈ "బ్రాహ్మణోస్య
ముఖమాసీ"త్తను శ్రుతియందును బ్రాహ్మణశబ్దము జాతివాచి కాదని చెప్పఁగూడదు. అట్లు
జాతివాచి కానిచో వెంటనే "బాహూరాజన్యః కృతః" "ఊరూతదస్యయద్వైశ్యః-" అని
క్షత్రియవైశ్యజాతుల యుత్పత్తి చెప్పఁజడదు. ఐతే బ్రాహ్మణజాతి యేదియనిన బ్రాహ్మ
ణునకు వివాహితయగు స్వవర్ణస్త్రీకిఁ గలిగిన కుమారునిదే కాని యితరము కాదు. మొదటి
బ్రాహ్మణుఁడును నీలాటివాఁడయి ప్రవాహరూపముచే ననాదిసిద్ధముగ వర్తిల్లుచున్నం
దున నాత్మాశ్రయరూపదోషముగూడ నాపాదింపదు. ఇందుమీఁదనే కొంద ఱవివేకి
శిఖామణులు వ్యాసశుకశౌనకఋష్యశృంగాదిమహాత్ములు బ్రాహ్మణులని వాపోవుచున్నా
రు. లోకాతిగప్రాభవులయి సర్వస్వాతంత్ర్యముఁ వహించి యేదియో యొకనిమిత్తమున
శరీరపరిగ్రహాదికం బొనరించి దేహాన్యాత్రవిదులగు వ్యాసాదుల యుగాంతరీయ
చరిత్రమును మనముదాహరణముఁ దెచ్చుకొనుటకంటె వేఱొండు మూర్ఖత్వముండఁబోదు.
అట్లు కులమునకు వారిం బోల్చుకొనిన నన్నిటికిని బోల్చుకొనవలసియుండును. సద్యో
గర్భమునఁ దపస్సిద్ధులై కాని మృగాదిమనుష్యేతరయోనులయందుఁ గాని యయోనుల
యందు గాఁని జనించినవారలీక్రొత్త బ్రాహ్మణికము సంపాదింపఁజూచువారలయ
డిన నావ్యాసాదులతో సరిపోల్చుకొనవచ్చును. వ్యాసులు క్షత్రియుఁడగు

వసు మహారాజువీర్యముచే మత్స్యగర్భమున జనియించి యోజనగంధినాఁబడి దాశరా
జుచేఁ బెంపఁబడుచు నావనడపెడి సత్యవతి సద్యోగర్భమున వేదవిభాగపురస్సరంబుగ
జగదుద్ధారంబొనరింప నవతరించిన శ్రీమహావిష్ణువుకాని వేఱుకాదు.
ఓహోరంక లెన్నియైనది తెలియని తిష్ఠన్మాత్రులందఱును వ్యాసులయుత్పత్తి హేయమన్న
టు ప్రలపించుచుందురు. ఎన్నిసంవత్సరములో మైథునముఁ జేయఁజేయ యోనినిఁబడి
నవమాసములపర్యంతము గర్భనరకమనుభవించి భూమికివచ్చినబహువత్సరములకు రెండు
మూఁడు తోఁట్లమొఱ్ఱికూఁతలు నేర్చుకొనినవైధవేయులు గ్రుడ్డువచ్చి పిల్లను వెక్కిరించిన
రీతి వ్యాసులవైనాడిపోసికొనిన నామహానుభావుని యనూనప్రభావమున కేమిలోటు
గలుగును. స్నానసమయమునఁగలిగిన యకస్మాన్మోహమునస్ఖలితమై సరఃపతితమగువి
భాండకమునివీర్యముం బానముసేసినలేడికి లేడిపిల్లయేపుట్టక ఋష్యశృంగుఁడేలపుట్టవలె.
మిత్రావరుణులు గంధర్వమిథునదర్శనముచేఁ స్ఖలితమైన స్వవీర్యమును గలశమునునుంచిన
మాత్రమున నందు మహాతపశ్శాలులగు వసిష్ఠాగస్త్యులు జనింపవలెనా? స్వతంత్రులుగా
నిట్టి వీరియుత్పత్తులీరీతివిచిత్రకరములై యుండవు. ఏవిషయమునఁగూడవీరిందులదూగని
సామాన్యులువీరిజన్మలిట్టివగుటసంకరులనియుఁబ్రకృతముగౌరవభాజనులగు బ్రాహ్మణులేత
ద్గోత్రజాలగుటవారుగూడనట్టిరేయనియు వాపోయినఁబోవనిందు!వీరిజననాదులిట్టియాశ్చ
ర్యకరములైనవియగుటచే వీరుమహాత్ములైతే నగుదురుగాక, బ్రాహ్మణులుమాత్రముకా
వేరని కొందఱభిప్రాయపడుదురేమో- బ్రహ్మబీజసంభూతులును బ్రాహ్మణునిచేవిధివత్తు
గానుపనయనాదివిధులచే సంస్కరింపఁబడినవారలును నీశ్వరానుగ్రహము సంపూర్ణము
గాఁబడసినవారలునునగుటవలనవారుబ్రాహ్మణులగుటకించుకంతయు సంశయముండదు
ప్రకృతము బ్రాహ్మణత్వమునకాసించెడిబ్రాహ్మణేతరు లొకవేళ మేమును బ్రాహ్మణబీజ
ప్రభవులమేయనియనుకొన్నను చౌర్యముననుదయించియుందురుగాని ప్రత్యక్షముగా నుద
యించుటకు నన్యవర్ణస్త్రీవివాహములేని యీకలికాలమున సంభవింపదు. అట్టివారలట్టా
పుత్రులకుబ్రాహ్మణులుబహిరంగముగా నుపనయనాదిసంస్కారములఁ జేయఁజాలరను
టకునిస్సంశయము. ఇట్టిబ్రాహ్మణేతరులకు వేదములయందుఁ జెప్పఁబడియున్నదని యజ
నాదికర్మలఁజేయింపఁజూచుట యయ్యవారినిజేయఁబోయినఁ గోఁతియైనచందముకాని
వేఱుకాదు. వర్ణచతుష్టయమునకుఁగూడ యజనాధికారమున్నదని వేదములేచెప్పినచోఁ
దద్విధజనకర్తయగు వ్యాసులతండ్రి పరాశరులు శ్లో॥ కపిలాక్షీరపానేన బ్రాహ్మణీ
సంగమేనచ। వేదాక్షరవిచారేణ శూద్రశ్చండాలతాంవ్రజే, తని యేలచెప్పియుండును.
శ్లో॥ కృతేతుమానవాధర్మా స్త్రేతాయాం గౌతమాస్మృతాః। ద్వాపరే శంఖలిఖితాః
కలౌపారాశరాస్మృతాః, అని యున్నందునఁ గలియుగంబునకుఁ బరాశరస్మృతి
ముఖ్యప్రమాణమైయున్నది. శ్లో॥ ధర్మంజిజ్ఞాసమానానాం ప్రమాణం ప్రథమం శ్రుతిః।
ద్వితీయం ధర్మశాస్త్రంచ తృతీయం లోకసంగ్రహః॥ అను భారతవచనానుసరణిని ధర్మ
శాస్త్రములు ద్వితీయప్రమాణములై యున్నవి. ఈ భారతాదులలోఁ దమకనుకూలము

లగుస్థలములు ప్రమాణములుగా గ్రహించినపుడు సర్వముం గ్రహింపవలసియేయుండును గావున నందుకు బద్ధులయియే యుండవలయునుగదా. యుగాంతరీయపు రుపనిష్ఠమగు బ్రాహ్మణత్వమే కలియుగమందుఁగూడ నాశ్రయింపఁదగు ననుటకు నప్పటి ధర్మములకును నిప్పటిధర్మములకును జాలభేదముగనుపట్టెడు, పూర్వయుగముల గురుదారగమన గోవధవిధవోద్వాహాదులు ధర్మములై యున్నవి. కలియుగమందవి సుతరాముధర్మములు ప్రకృతము బ్రాహ్మణబీజముచే శూద్రాదియోనులయందుఁబుట్టినవాఁడెవఁడును బ్రాహ్మణుఁడుగా వ్యవహరింపఁబడుటలేదు. బ్రాహ్మణ క్షత్రియాదిజాతులు వ్యవహారాశ్రయములుగదా. పరమార్థముతోఁ జూచిన ద్వైతమే యవసరములేక యిప్పటి మననవనాగరికుల యభిప్రాయముచొప్పున నగ్రజులు నంత్యజులు నేకమయియేయుండనగునుగావునఁ గలియుగమున బ్రాహ్మణునకు వివాహిత స్త్రీయందుఁ గలిగినవాఁడే బ్రాహ్మణుఁడు. వాఁడే షట్కర్మాచరణ యోగ్యుఁడనుట సిద్ధము. శ్లో॥ జన్మనాజాయతే శూద్రః కర్మణాజాయతేద్విజః। వేదపాఠేనవిప్రస్స్యాద్బ్రహ్మజ్ఞానేనబ్రాహ్మణః॥ అనుస్మరణముస బ్రాహ్మణునకువివాహితయగు బ్రాహ్మణియం దుదయించినవాఁడు శూద్రుఁడుకాని బ్రాహ్మణుఁడుకాఁడని కొందఱుబుద్ధిమంతులుచ్చరింతురు. ఐతే వారివాదము సమస్త మనుజులును జన్మచేశూద్రులనియో లేక కొందఱనియో? సమస్తమనుజులును జన్మచేశూద్రులనినఁ జండాలులుగూడ శూద్రులుకావలసివచ్చును. లేక కొందఱె శూద్రులనియనినచో వారిలో శూద్రస్త్రీకిజన్మించినవారే శూద్రులా? లేక క్షత్రియాదిస్త్రీలయందుఁగలిగినవారుకూడనా? శూద్రస్త్రీకిజన్మించినవారుమట్టుకేశూద్రులైన బ్రాహ్మణస్త్రీకిజన్మించినవారుకానేకారు. లేక క్షత్రియాదిస్త్రీలకుఁగలిగినవారుశూద్రులన్నఁ బ్రకృతవ్యవహారమునకు విరోధమువాటిల్లును. శూద్రాపుత్రుఁడు ప్రథమముశూద్రుఁడేయై బ్రహ్మజ్ఞానసంపాదనానంతరము బ్రాహ్మణుఁడగునని యనఁజెల్లదు. శూద్రాపుత్రుఁడు కర్మచేద్విజుఁడై వేదపాఠముచేవిప్రుఁడయ్యెడిచో బ్రహ్మజ్ఞానముచే బ్రాహ్మణుఁడుగూడ నగునుగాని యన్యెక్కడను గనఁబడుటలేదు. ఇఁక బ్రాహ్మణస్త్రీకుదయించినవాఁడే కర్మశూన్యుఁడగుటవలన జన్మచేశూద్రుఁడు అనఁగా శూద్రసముండును నాశూద్రసముఁడే కర్మాధికారముగలిగినపుడు ద్విజుండును నట్టిద్విజుఁడే వేదపాఠానంతరము విప్రుండును నావిప్రుఁడే జ్ఞానానంతరము బ్రాహ్మణుండును నని బ్రహ్మజ్ఞానప్రయుక్తమగు బ్రాహ్మణత్వముగూడ ద్విజత్వవిప్రత్వములవలె బ్రాహ్మణికిజనించిన బ్రాహ్మణునకేకాని యన్యునకుఁగాదని యెఱుఁగునది. బ్రాహ్మణస్త్రీకి బ్రాహ్మణునివలనఁగలిగినవాఁడే బ్రాహ్మణుఁడగుచుండఁగా మరలనతనికి బ్రహ్మజ్ఞానముచే బ్రాహ్మణత్వము పిష్టపేషణమువలె విరుద్ధమైయున్నదనికూడ నాక్షేపింపవలసినయంశమే. అందుకు బ్రహ్మశబ్దము పుంలింగమనియు నపుంసకలింగమనియు ద్వివిధమైయున్నయది. అందొక బ్రాహ్మణశబ్దము జాతివివక్షకై చతుర్ముఖవాచకమగు పుంలింగబ్రహ్మశబ్దమువలన నిష్పన్నమైనది. రెండవది జ్ఞానవివక్షకై పరబ్రహ్మవాచకమగునపుంసకలింగబ్రహ్మశ

బ్దమువలననిష్పన్నమైనది, బ్రాహ్మోఽజాతావనుసూత్రముయొక్క ప్రవృత్తి పుంలింగ శబ్దమునకే గ్రహించినందున నీనపుంసకలింగ బ్రహ్మశబ్దమునం దనవసరము. అటుల శ్లో॥ తావాన్ వేదేషుసర్వేషు బ్రాహ్మణస్యవిజానతః, అని గీతాభాష్యమున శ్రీ రాచార్యులు బ్రాహ్మణుఁడనఁగా సన్యాసియనిప్రదర్శించిరి. విద్వాంసునకే సన్యా ధికారమున్నందునను సన్యసించినవాఁడే బ్రహ్మజ్ఞానియగుటవలనను బ్రాహ్మణుఁ గా బ్రహ్మజ్ఞానియనియు బ్రహ్మజ్ఞానియనఁగా సన్యాసియనియు నర్థముంజెప్ప బ్రాహ్మణోనిర్వేదమాయాతను శ్రుతియందు బ్రాహ్మణునకే సన్యాసాధికారము దున క్షత్రియాదులు సన్యసించి బ్రహ్మజ్ఞానులై బ్రాహ్మణత్వముం బడయావీలులేద వున జాతిచేనెవఁడు బ్రాహ్మణుఁడో వాఁడే కర్మాచరణాదికముచే ద్విజత్వాదికవ సంపాదించి జ్ఞానముచేఁగూడ బ్రాహ్మణుఁడగుచున్నాడుకాని యన్యుఁడుకాడని పేపణవిరోధము పరిహరణీయము. శూద్రాదులకుఁగూడ జ్ఞానముచే బ్రాహ్మణత్వ ముకానేరదు. వజ్రసూచ్యుపనిషత్తు క్రియావాచియగు బ్రాహ్మణశబ్దముం గ్రహించి హ్మణత్వము జాతికాదని చెప్పినదికాని జాతివాచకమగు బ్రాహ్మణశబ్దముం గ్రహి కాదు. అట్లయినచో శ్రుతిస్మృత్యాదిబహువిరోధముచే వజ్రసూచ్యుపనిషత్తునకప్రా ణ్యప్రసంగమువచ్చును. వేదవిదిబ్రాహ్మణేవసంతి బ్రాహ్మణోఽస్యముఖమాసీత్. । హ్మణో నిర్వేదమాయాత్. ఇత్యాదిశ్రుతులును గర్భాష్టమే బ్రాహ్మణముపనయీ బ్రాహ్మణస్యధనం భైక్ష్యం బ్రాహ్మణక్షత్రియ విశాంస్వభావప్రభవైర్గుణైః-ఇత స్మృతులును పురాణములును నిక్కడ ననుసంధేయములు బ్రాహ్మణుఁడనియు క్ష యుఁడనియు వైశ్యుఁడనియు శూద్రుఁడనియు నిత్యాదిసర్వజనవ్యవహారము ప్రత్య మే-క్షత్రియాదిశబ్దములవలె జాతివాచియగు బ్రాహ్మణశబ్దము సర్వలోకవిదితము. నవాచియగు బ్రాహ్మణశబ్దము విద్వద్వ్యవహారమాత్రగోచరము గాని సార్వజనీన కాదని సర్వముఁ సమంజసము.

ఈ బ్రాహ్మణత్వవిషయమైనయొ భారతీయమగుగాధయొక్క డిక్కడ వకా ణింతుము.

భారతము-అనుశాసనికపర్వము.

——:o:——

కం॥ అనినఁ బితామహుతోన। జ్జనపతి బ్రాహ్మణ్యమువలజాతులమాటన్। యించినవానికిదొరఁ। కొనునొకో యతివిమలకర్మగుణయోగములన్॥ వ॥ అనియడి నతం డతనికిట్లనియె॥ తే॥ బ్రాహ్మణత్వంబు కడుదుర్లభం బనేక। జన్మములఁబొంది రుగంగసంభవించునపుడుగనునది, యున్నతమైనయప్పదంబు, విను మెఱింగించెద ద తెలుఁగు॥వ॥ అది ఇంద్రమతంగసంవాదంబను నితిహాసంబాకర్ణించిననెఱుంగనగుంగా నకథయుపన్యసించెద. సొక్కవిప్రునికొడుకు మతంగుండనువాఁడు యజ్ఞార్థం పనికిఁ దంద్రిపనుపున బోయిపోయి. క॥ మదమునఁబెలుచనసొకగాఁడిదకొదము గ

గొరియడిచె నడిచిన నొవ్వోదవి తనతల్లి జేరఁగ। నడచని నన్నీతఁడడిచెనని చెప్పుటయుఁ
క॥ ఆగార్ధభి తనకొదమతో వీఁడు చండాలుండు ప్రచండస్వభావుండు గాకుండునే యనినఁ
బూర్వజన్మకర్మవిశేషంబునఁ దిర్యగ్జాతిభాషావిదుండగుట నవ్విప్రపుత్రుం డప్పలుకులు
విని యిది దూషణంబు గాదు, నిరూపణాలాపంబై యున్నది. యటు గావున మాలతనంబు
గలుగ నేర్చునని నిశ్చయించి యగ్గాడిదకడకుం బోయి క॥ తనకుం జండాలత। వచ్చినకార
ణమడిగి దానిచేతం గందర్పుని చెద్ది మాంగలికిని నిజ।జన్మనికిఁ బొందగుటవిని విషాదము
నొందక॥ వ॥ తనపోయెడు పనికిం బోక మరలి సదనంబునకుం జని జనకునికత్తెఱంగెల్ల
నెఱింగించి యతనితో శూద్రబీజంబున బ్రాహ్మణియందు జన్మించినవాఁడు చండాలుం
డగుటకు సందియంబేమి గార్ధభి శాపజాతగా నోపు నది యున్నరూపపలికె, బ్రాహ్మ
ణ్యంబు తపంబున సంపాదించెదం గాకయని పల్కి వీడ్కొని వనంబునకుం బోయి క॥ పర
మతపమాచరింపఁగ। సురపతి వొడచూపి యడుగు సువ్రత నీకుఁ। వరమిచ్చెదననిన
ధరా। మరత్వమిమ్మనియె నతఁడు మదిముద మొదవన్ చ॥ అనవుడు బ్రాహ్మణత్వము
మహాత్వమెఱుంగవె? యన్యజాతికందునె యది, యొండు వేఁడు మదిఁదోఁచినమేలనియెన్
బలారి, వాఁడనితరసాధ్యమైన తపస్స్థలితంబుగఁ జేయుచుండెదన్, జనుము మహాత్మ నీవ
నిన సస్మితుండై యతఁడేఁగ నేగినన్॥ వ॥ మతంగుండేకపాదంబున నూఱేండ్లు తపంబు
చేసిన నింద్రుండు క్రమ్మఱవచ్చి తే॥ ఏను నలదని చెప్పినమానవెట్లు। పరమ దుర్లభపదమా
సపడికరంబు మేలితపమ్మాచరించె చండాలుఁడిట్టి। దానవశించు నిది నీకుఁదగదువి
డువు వ॥ వినుమిత్తెఱంగు తపంబునకుఁ బదిమడుంగులు చేసి చండాలుండు శూద్రుండగు
నూఱుమడుంగులు చేసి శూద్రుండు వైశ్యుండగు, వేయిమడుంగులాచరించి వైశ్యుండు క్షత్రి
యుండగు నప్పుణ్యాచరణంబునకుఁ బదివేలుమడుంగులు నిర్వర్తించి క్షత్రియుండుదు
ర్బ్రాహ్మణుండగు నానిమానంబునకు లక్షమడుంగులు సల్పి శమదమసత్యాహింసల
నమాత్సర్యంబున నార్యబ్రాహ్మణహృదయంబులు సదయంబులు గావించి దుర్బ్రాహ్మ
ణుండు సద్బ్రాహ్మణుండగు నిట్లు బ్రాహ్మణ్యం బలఁతులం బడయవచ్చునే? పడసియు
నది చెడకుండ నడువ శక్యంబగునే, యనేకజన్మంబుల నొకప్పుడు బ్రాహ్మణజన్మంబు
నొందియుఁ గొందఱు ధనవాంఛావిషయలౌల్యాదులం దదాచారంబు దిగ విడిచి చెడుదు
రిట్టిమహాపదంబు గోరి నిన్ను నీవ యేల వినాశంబు నొందించుకొనియెదవు, నీతపోనిష్ఠ చాలించి
తగునది యొక్క వరంబు వేఁడుమనియు ననిన వాఁడూరకున్న నాఖండలుం డరిగె వెండియు
క॥ అంగుష్ఠముకటిమోపి మ। తంగుడు నూఱేండ్లు చేసె దపము నియతిమై। నంగములో
నసులతో। సంగతియుఁగఁ గోచ వెక్కసము గా నగముల్॥ ఆ॥ ఇట్లు చేసి శక్తి యెల్లనుగడ
చన్న। నతఁడు నేలఁ ద్రాలె నతిగయమున వచ్చి యమరఁ బట్టి వాసవుఁడక్కట। నీకు జెప్ప
నయ్య నెమ్మనేను॥ వ॥ క్షత్రియాదులచేతం బట్టువడని బ్రాహ్మణ్యం బసాధ్యంబు, బ్రా
హ్మణ్యంబను శార్దూలంబుతోడి మేలంబు దక్కుము, నీకు నొక్క వరంబిచ్చెదఁ
నుమని పల్కుటయు నతండొడఁబడినఁ బరమానందంబున ఆ॥ చండదేహుఁడ

వహించి సు। స్త్రీలుపూజనంబు సేయఁ గామరూపధారివై నిరూపింపవిహగభా। వంబు గల్గి పరిమదవర్తివగుము॥ క॥ అనివరమిచ్చిమహేంద్రుఁడు। చనియెననిశవిని యజాతశత్రుఁడు గాంగేయునితో బ్రాహ్మణ్యము వెలి। జనములకుం బొందఁగా నశక్యంబేనిన్॥

క॥ చిత్తూర్జిల్లాతీర్పను, పొత్తమునం గలిగినట్టి బూతుల వ్రాఁతల్
దత్తోత్తరములు కాఁబడె, మత్తాత్కాలికపుఁ గ్రోధమాహాత్మ్యమునన్

చ॥ ప్రకటనచేసిపీనినిటు ప్రప్రథమంబునఁ గల్గినట్టి మా
మకరుష కొంత శాంతిలిన మానము దాల్చి పాఠకాళి కు
త్సుకమొనరించు గ్రంథములతోడనె పేపరునచ్చుచుండుదున్
గకవికలేమిలేక యొకకైవడినేగెను మూఁడువత్సరాల్॥ 236

* గద్య *

ఇది శ్రీమజ్జగద్గురు గురుకరుణాకటాక్ష సంప్రాప్త కవితాసాహిత్య
నిధాన హారితసగోత్రోద్భవ లక్ష్మీనారాయణ పేరమాంబి
కా తనూభవ గర్భశుక్తిముక్తాయమాన విద్వత్సభా
విస్మృతావధానవిధాన జానపాటి పట్టాభి
రామాభిధాన విలిఖితంబగు
స్వర్ణకారవ్యవహారంబు నందుఁ
బ్రథమభాగము.

శ్రీ సోమేశ్వరాయనమః

స్వర్ణకారవ్యవహారము.

ద్వితీయ భాగము.

తే॥ నరసరావ్ పేటకోర్టులో నాదు కేసు
వడి విచారణచేయంగఁబడక మూఁడు
వత్సరంబులవఱ కనివార్యమైన
యంతరాయపరంపర నట్లయుండె॥ 1

క॥ కడుఁ బెరిఁగి ఫైలిదంవిధి। వడివడిగ విమర్శగాక వర్తిలదావా
లడిపనలు కోర్టునా। నేర్పడియెన్ గుంటూరఁ బ్రజల భాగ్యపుగరిమన్

గీ॥ అటకుఁ ద్రాన్స్ఫరగుడు నా కేస్ విమర్శకుఁ
దీసికొనిరి కొన్ని దివసములకు
దాఖలైనయట్టి దావాలయం దెష్టొ
యేదొ తేల్పఁబడక యెట్లులుండు॥ 3

క॥ రంగావఝ్ఝులహనుమ। య్యంగా కాన్యన్వయాబ్ధి కబ్జుఁడనన్ ఖ్యా
తింగనిన పుండరీకా। ఖ్యుం గుదిరిచికొనినవాఁడఁ జూ ప్లీడరులన్॥ 4

గీ॥ జరిగె విచారణ క్రమముగఁ
బఱతెంచిరి చుట్టుపట్ల బ్రాహ్మణజనముల్
గురుముఖ ఋషి వృషభాంచిత
సురపతిసభఁబోలి కోర్టు చూడఁగనయ్యెన్॥ 5

సీ॥ బి య్యేబియల్లోనఁ బృథుకీర్తులైన కొం
డఱు జిలాకోర్టుప్లీడరులతోడ
హూణాంధ్రభాషల న్యాయాయనక వ్రాయఁ
జాలిన బలుగుమాస్తాలతోడఁ

గన్నన్న సకలకార్యాల్ తత్క్షణము సల్పఁ
బార్శ్వస్థులైయుండు బంట్లతోడఁ
దమతమవ్యవహారతత్త్వముల్ గనిపెట్టు
హాళిఁ గూర్చుండు పార్టీలతోడ
నున్నతంపువేది నున్న యతలప్పట్టు
దిండ్లకుర్చిపైని దేజమెసఁగ
హేలఁగూరుచుండి యిల్లుమున్సిభ్ గారు
లలి సభాస్థలం బలంకరించె॥

చ॥ మతవిషయశ్రుతిస్మృతి విమర్శసమీక్షణభూరికౌతుకా
గతవివిధప్రజానికరకాంత మనంతదిగంతరాగతా
ద్భుతతరసుప్రమాణ పరిపూరితపుస్తకపేటికాసమం
చిత మగు నాఁటి తత్సభ విచిత్రతరంబయి చూడఁగాఁ దగెన్॥ 7

చ॥ వినయముమూర్తి దాల్చెనని విస్మయమందఁగఁ బ్రేక్షకాళి మె
ల్లనఁ దనహస్తమందలికలానఁ జెవిం గయిసేసి తీసిపె
ట్టెను మునిసీభుమందరను ఠీవి నొకించుక లేచి బెంచిక్లా
ర్కనుపమ మస్మదీయమగు నావ్యవహారపుఁ గాకితంబుఁ దెన్॥ 8

సీ॥ విద్యార్థులకుఁ దర్కవేదాంతశాస్త్రంబు
లెడఁదకెక్కెడిరీతి నుడివికొనుచు
విద్వద్గణంబుతో వేడుకలిగురొత్త
హేలాగతిన్ ముచ్చటించుకొనుచు
న్యాయవాదులతోడ నానాప్రకారపుం
జిత్రసంభాషణ చేసికొనుచు
బ్రాహ్మణాదిజనంబు భక్తినర్పించెడి
యభివందనంబుల నందికొనుచు
గాడరుద్రాక్ష లలరింపఁ గంఠసీమ
సాలువైఁగప్పి బ్రహ్మతేజంబుతోడ

రహింనిజనుడెంచి * మల్లాది రామకృష్ణ
శాస్త్రియజ్వామె ప్రథమంపుసాక్షియయ్యె॥ 9

... The 24th day of August 1911.

... * My name is మల్లాది రామకృష్ణసోమయాజులుగారు, father's name లక్ష్మీనారాయణగారు Age 46 years. Caste బ్రాహ్మణులు Profession వ్యవసాయం Residence అమరావతి. దేవాలయములలో ప్రాణప్రతిష్ట వగైరా కర్మలు జరుపుట కధికారము బ్రాహ్మణులకువున్నది. దీనివిషయమై మనుస్మృతి, యాజ్ఞ, వల్క్యాస్మృతి పరాశరమాధవీయము నిర్ణయసింధు వగైరా పుస్తకములలో చెప్పబడియున్నది. ప్రాణప్రతిష్టఅనగా విగ్రహములు తనకు పూజకు పనికివచ్చేటట్టు యితరహిందూజాతులవారికందరికి పనికివచ్చేలాగు ప్రతిష్టచేయుట అని నాఅర్థము. మనుస్మృతి 10వ అధ్యాయము 75 శ్లోకము మొదలు 97 శ్లోకములవరకు యీవిషయమై చెప్పబడియున్నది. 1 యీమనుస్మృతిలో నేనుపైనచెప్పిన అధ్యాయములోని శ్లోకములలో 76,77,95,96 to 97 శ్లోకములు ముఖ్యమైనవి. ప్రతిష్టకర్మ యాజనములో చేరుతుంది. బ్రాహ్మణికివున్న 6 కర్మలలో యాజనకర్మవున్నది. 77వ శ్లోకములో క్షత్రియులకు సహితము యాజనకర్మకు అధికారములేదని చెప్పబడియున్నది Q. బ్రాహ్మణులనగా యెవరు? Answer యెవరిని లోకమంతా బ్రాహ్మణులని పిలుస్తు

1 మనుస్మృతి 10వ యధ్యాయము.

శ్లో॥ షణ్ణాంతుకర్మణామస్య త్రీణికర్మాణిజీవికాః
యాజనాధ్యాపనే చైవ విశుద్ధాచ్చప్రతిగ్రహః॥ 76
త్రయోధర్మానివర్తంతే బ్రాహ్మణాత్ క్షత్రియంప్రతి
అధ్యాపనం యాజనంచ తృతీయశ్చప్రతిగ్రహః॥ 77
జీవేదేతేనరాజన్య స్సర్వేణాప్యనయంగతః
నత్వేవజ్యాయసీంవృత్తి మభిమన్యేతకర్హిచిత్॥ 95
యోలోభాదధమోజాత్యా జీవే దుత్కృష్టకర్మభిః
తంరాజా నిర్ధనంకృత్వా క్షిప్రమేవప్రవాసయేత్॥ 96
వరంస్వధర్మోవిగుణో నపారక్యస్స్వనుష్ఠితః
పరధర్మేణజీవన్హి సద్యఃపతతి జాతితః॥

క॥ వేదాంతశాస్త్రప్రబోధన। మేదురయశముంగడించి మెలఁగినవాఁడీ
భూదేవాగ్రణి, వహవా। యేదేశముఁజనిన గౌరవింత్రు మనీషుల్ 10

న్నారో యెవరిని బ్రాహ్మణులగా భావించినారో వారె బ్రాహ్మణులు. యజనము, యాజనము దానము ప్రతిగ్రహము అధ్యాపనము అధ్యయనము అను షట్కర్మలు యెవరికి అనుక్రమముగా పూర్వమునుంచి వచ్చుచున్నవో వారె బ్రాహ్మణులు. అధ్యాపనమనగా యితరులకు వేదము చెప్పుట. అధ్యయనమనగా తాను వేదము చదువుట. యజనము తాను యజ్ఞాదులను చేయుట. యాజనము యితరులచేత యజ్ఞాదికర్మలు చేయించుట. దానమనగా వకరికియిచ్చుట. పరిగ్రహమనగా వకరివద్దపుచ్చుకొనడము. 75 శ్లోకముకు క్రిందవ్రాశిన తెలుగు అర్ధముసరిగానేవున్నది. యీ 75 శ్లోకమునకు చర్చవ్రాసియుండలేదు. యీఆరు కర్మలు. కర్మలలోయెవరైనా వకడుయేదైనా చేయకపోయినా వాడిపూర్వులలో యెవరైనా యీఆరుకర్మలు చేసినవారుండిరా అతనుఆసంతతివాడుగాన బ్రాహ్మణుడని పిలువబడుతాడు. మూడుతరములవారువరకు యీఆరు కర్మలలో యజ్ఞము చేయకపోతె బ్రాహ్మణునికి యజ్ఞాదికర్మలు చేయుటకు అధికారముండదు. అధికారమువచ్చుటకు ప్రాయశ్చిత్తము చేసుకోవలెను. బ్రాహ్మణుని సంతతివారైతె కర్మచేయకపోయినా బ్రాహ్మణుడని పిల్వబడుతాడు. 1 మనుస్మృతి1వ అధ్యాయములో 88వ శ్లోకములో బ్రాహ్మణునికొఅకు 6 కర్మలు చెప్పబడివున్నవి. 2 పరాశరమాధవీయములో ఆచారకాండలో 31 వ పేజిలో యాజనముకు అధికారము బ్రాహ్మణులకుమట్టుకు వున్నదని చెప్పబడివున్నది. Ex. C- 3 నిర్ణయశింధులో 192 వ

1 మనుస్మృతి 1 వ అధ్యాయము.

శ్లో॥ అధ్యాపనం చాధ్యయనం యజనం యాజనంతథా
దానం ప్రతిగ్రహశ్చైవ బ్రాహ్మణానామకల్పయత్॥ 88

2 పరాశరమాధవీయము-ఆచారకాండము 31వ పేజి.

శ్లో॥ యాజనాధ్యాపనేశుద్ధే తథా శుద్ధప్రతిగ్రహః
ఏషా సమ్యక్సమాఖ్యాతా త్రితయం తస్యజీవికా

3 నిర్ణయసింధువు 192వ పేజి.

శ్లో॥ యస్యత్రిపూర్వజా దేశా [illegible] విష్ణుంవాప్రణమేన్నరః
[illegible]స్మృతి [illegible] ప్రాయశ్చిత్తశతైరపి

సీ॥ ఎంతటిప్రాజ్ఞుండె యితఁడుగాకుండిన
పాత్యయుర్ణ విన మహాజనమురాదు

పేజిలో శూద్రుడుచేత ప్రతిష్ఠించబడిన విగ్రహామునకు పూజచేసిన అగ్రవర్ణములవారికి ప్రాయశ్చిత్తమునకు దోషముపోదు. విశ్వబ్రాహ్మణులనెజాతి ధర్మశాస్త్రములలో యెక్కడ చెప్పబడియుండలేదు. 10 జాతులబ్రాహ్మణ భేదములలోకూడా విశ్వబ్రాహ్మణజాతి చెప్పబడియుండలేదు. శాస్త్రములలో రథకారులకు యేర్పరచిన వృత్తులు యిప్పుడుమన దేశములో యెవరుచేస్తున్నారో వారిని కంసాలులుఅని అంటారు. శిల్పవృత్తులచేత జీవించువారు రథకారకులు. యిప్పుడు తెలుగుదేశములో కంసాలులు బత్తులు అనేవారు శిల్పవృత్తులతో జీవించుచున్నారు. యిప్పుడు కంసాలీలు అనేవారు రథకారకులకు నియమింపబడిన వృత్తులతో జీవిస్తున్నారు. గనుక యీకంసాలీలను రథకారకులని చెప్పుచున్నారు. 1 జైమినీయ న్యాయమాలావిస్తరముఅనే గ్రంథములో జైమిని మహారుషిచే 310 పేజిలో రథకారులనేవారు బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రులు కాక వేరుజాతివారు అని వ్రాయబడివున్నది. 2 యాజ్ఞవల్క్యస్మృతిలో 15 పేజిలో రథకారకుడనగా మాహిష్యునికి కరణికిపుట్టినవాడని చెప్పబడియున్నది. మాహిష్యుడనగా వైశ్యస్త్రీయందు క్షత్రియునకు పుట్టినవాఁడు. కరణిఅనగా శూద్రస్త్రీకి వైశ్యపురుషునకు జనించినది. రథకారకులలో రెండుతరగతులువున్నట్టు 3 ఔశనసస్మృతిలో వున్నది. దానిలో 22 వ పేజిలో రథకారకుడనగా బ్రాహ్మణస్త్రీయందు దొంగతన

1 జైమినీయన్యాయమాలావిస్తరము 310వ పేజీ.

శ్లో॥ విప్రాదిరేవరథకృ దన్యోవాద్యోస్తుయోగతః
రూఢేర్వర్ణాంతరం తస్యాధానే వర్షర్తురుచ్యతే

2 యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి 15వ పేజి.

క్షత్రియేణ వైశ్యాయాముత్పాదితో మాహిష్యో-వైశ్యేన శూద్రాయాముత్పాదితా కరణీ-తస్యాం మాహిష్యేణోత్పాదితో రథకారోనామ జాత్యాభవతి.

3 ఔశనసస్మృతి 22 వ పేజి.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణ్యాం క్షత్రియాచ్చౌర్యాద్రథకారః ప్రజాయతే
వృత్తంచ శూద్రవత్తస్య ద్విజత్వంప్రతిషిధ్యతే

ఎంతటిధీరుండె యితఁడుగాకుండిన
సతము దానిలిఖించి చదువుకొనరు

ముగా క్షత్రియునకు పుట్టినవాడు రధకారుడనిన్ని అతనివృత్తి శూద్రునితో సమానమైనవృత్తి అనిన్ని ద్విజత్వములేదని చెప్పబడివున్నది. సూచకునకు బ్రాహ్మణకన్యకయందు పుట్టినవాడికి తక్షకుడని పేరు. వానివృత్తులు శిల్పాదులు యిది 1 ఔశనసస్మృతిలో 23 వ పేజిలో చెప్పబడివున్నది. సూచకుడనగా శూద్రస్త్రీకి వైశ్యుడువిధివతుగా వివాహముచేసుకోగా పుట్టినవాఁడు. స్కాంధపురాణ 2సూతసంహిత 50 పేజిలో బ్రాహ్మణస్త్రీయందు క్షత్రియునికి పుట్టినవాఁడు సూతుడు. సూతునకు బ్రాహ్మణస్త్రీయందు దొంగతనముగా పుట్టినవాడు రధకారుడు అని చెప్పబడివున్నది. తక్షకుడని రధకారుడు లోహకారకుడని చర్మకారకుడని శిల్పి వర్ధకి అని వేరువిధములున్నట్టు చెప్పబడినవి.

... ... 55-8-11:—యాజనము చేయించుటకు బ్రాహ్మణులకే అధికారమువున్నదనె విషయములో 3 విష్ణుస్మృతిలో కూడావున్నది. దానిలో 10 పేజిలో చెప్పబడివున్నది. 4 మార్కండేయ పురాణము 53 వ పేజిలో యాజనము అధ్యాపనము ప్రతిగ్రహము యీమూడు బ్రాహ్మణకర్మలని చెప్పబడియున్నది. శిల్పాదులు శూద్ర

1 ఔశనసస్మృతి 23 వ పేజి.

శ్లో॥ సూచకాద్విప్రకన్యాయాం జాతస్తక్షక ఉచ్యతే
శిల్పకర్మాణి చాన్యాని ప్రాసాదలక్షణంతథా

2 సూతసంహిత 50 వ పేజి.

శ్లో॥ కరణాయాంతువిప్రేంద్రా! మాహిష్యాద్యోవిజాయతే
సతక్షారథకారశ్చప్రోక్తశ్శిల్పీచవర్ధకీ
లోహకారఃకర్మకారఇతివేదార్ధవేదిభి.

3 విష్ణుస్మృతి 10 పేజీ

సూ॥...బ్రాహ్మణస్యయాజనప్రతిగ్రహౌ

4 మార్కండేయపురాణము 53 వ పేజీ

॥యాజనాధ్యాపనేశుద్ధస్తథాపుత్ర!ప్రతిగ్రహః
ఏతత్సమ్యక్సమాఖ్యాతంత్రితయంతస్యజీవికా
వ్యాఖ్యాతంశూద్రధర్మోపిజీవికాకారుకర్మభిః

ఎంతటిచతురుండె యితఁడుగాకుండిన
వంచింపక వకీళ్లు వదలిపెట్ట

కర్మలని మార్కండేయ పురాణము 53 వ పేజిలోనె చెప్పబడివున్నది. 1 అమరనిఘంటులో 255 వ పేజిలో రథకారుడనగా యెట్టివాడో మాహిష్యుడనగా యెట్టివాడో కరణియెట్టిదో వ్రాశివున్నది. నేను పైనచెప్పినవిధముగానే వ్రాశివున్నది. Ex.K 2 నారదస్మృతిలో 62 వ పేజిలో యాజనము బ్రాహ్మణుని ధర్మమనిచెప్పబడి వున్నది. Ex. K. దీనిలో ఆపద వచ్చినప్పుడు తనకంటె తక్కువ కులవృత్తి ఆచరించమన్నాడు. 3మనుస్మృతిలో 10వ అధ్యాయములో 590వ పేజిలో 100 వ శ్లోకములో శిల్పాది వృత్తులు శూద్రుడికి యితర వృత్తులవల్ల జీవనము దొరకనప్పుడె ఆచరింప వలసినదిగా వ్రాయబడి వున్నది. 4 స్మృతి ముక్తాఫలములో 52 వ పేజీలో రథకారుడనగా యెవరో చెప్పబడి వున్నది. తక్షు, శిల్పి, వర్ధకి, లోహకార, కర్మకారులు రథకారులని చెప్పబడివున్నది ఆ పేజీలోనే రథకారులకు వాస్తుశాస్త్రిముచదువడము దేవాలయములప్రాకారములు తయారుచేయ

1 అమరనిఘంటువు 255 వ పేజీ

శ్లో॥ రథకారస్తుమాహిష్యాత్కరణ్యాంయస్యసంభవః

2 నారదస్మృతి 62 వ పేజీ

శ్లో॥ వైశేషికంధనంజ్ఞేయంబ్రాహ్మణస్యశుభంత్రిధా
ప్రతిగ్రహేణయల్లబ్ధంయాజ్యతశ్శిష్యత స్తథా
విపర్యయాదధర్మస్స్యాన్న చేదాపద్గరీయసీ
ఆపత్స్వనంతరావృత్తిర్బ్రాహ్మణస్యవిధీయతే

3 మనుస్మృతి 10 వ అధ్యాయము 890 వ పేజీ.

శ్లో॥ అశక్నువంస్తుశుశ్రూషాంశూద్రః కర్తుంద్విజన్మనాం
పుత్రదారాత్యయం ప్రాప్తోజీవేత్కారుకకర్మభిః

4 స్మృతిముక్తాఫలము 52వ పేజీ.

శ్లో॥ మాహిష్యాత్కరణాయాంతు రథకారఃప్రజాయతే
అథపర్యాయనామాని తక్షాశిల్పీచవర్ధకీ
లోహకారఃకర్మకారో ...

రెంతటివేత్త యైయితఁడుగాకుండిన
మున్నీభు గూఢార్థములనునడుగఁ

డము నగలు వగైరాలుచేయడము నాగలి వగైరాపనులుచేయడము యజ్ఞపాత్రలు చేయడము వారివృత్తులుగా చెప్పబడివున్నది. 1వాచస్పత్యములో4791 పేజీలో రథకారుడనగా మాహిష్యవలనకరణికి పుట్టినవాడని చెప్పబడివున్నది. Ex. M. విశ్వబ్రాహ్మణులనేపదము అమరములోలేకపోవుటేకాక వాచస్పత్యములోకూడా లేదు. అమరమునిఘంటువుగా ప్రతిచరిత్రకారులు వప్పుకున్నారు. 4 వేదములలో నేనుచూచినంతవరకు గాని పురాణములలోగాని స్మృతిశ్రుతులలోగాని విశ్వబ్రాహ్మణులని పదములేదు. నేను తర్కశాస్త్రము వేదాంతశాస్త్రము అలంకారశాస్త్రము చదివినాను. యజ్ఞము చేసినాను.

Cross Examination:—రథకారులకు యజ్ఞముఅధికారమున్నట్లు Ex. D. లో 307 పేజీలో చెప్పబడివున్నది. యాజనములోవారు ఆధానమనేకర్మచేయుటకు మాత్రమే అధికారమున్నదిగాని తక్కినకర్మలుచేయుటకు వీలులేదు అని చెప్పబడివున్నది. రథకారుడు ఆధానకర్మ చేయవచ్చునని వేదములలో చెప్పబడివున్నది. ఆధానకర్మ బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్యులు చేసేటప్పుడు వకమంత్రముతోను రథకారులు చేసేటప్పుడు వకమంత్రముతోను చేయవలసినదిగా చెప్పబడి వున్నది. యాజనమనగా యజ్ఞముచేయించుట అని సరిఅయిన అర్థము. యాజనమనగా యితరులచేత కర్మాదులు చేయించుట. దేవాలయప్రతిష్టలువగైరాలు యాజనములక్రిందికి వస్తుందని నాఅభిప్రాయము. దేవాలయప్రతిష్టలు యాజనములోకి వస్తుందని పురుషత్తుయిస్తే చూపించగలను. యాజనమనగా దేవాదులకు హవిస్సు యిచ్చుటకుగాను చేయించే కర్మ. హవిస్సు యిప్పించె అధికారములేనప్పుడు అట్టివారు చేయించిన కర్మ

వాస్తుశాస్త్రమధీయానః ప్రాసాదప్రతిమాదికం
యజ్ఞపాత్రం ద్విజాతీనాం హైమాన్యాభరణానిచ
కృష్యుపస్కరణంలేఖ్యం కర్మాణ్యన్యోదితానిచ

1వాచస్పత్యము 4791 వ పేజి.

రథకారః-పుం-రథంకరోతి-వర్ణసంకరభేదే
కరణ్యాం మాహిష్యాజ్జాతే

డరఁటిపండొల్చి చేఁబెట్టినటు సమస్త
శాస్త్రతత్త్వంబులం జెప్పి జనులచేత
సత్కృతుండగుచుండు నీశాస్త్రివర్యు
గరిమ యెంతని వర్ణింపఁగలను నేను॥ 11

చెల్లతగదు. ప్రతిష్ఠకున్నూ దేవాలయముకట్టుటకు విగ్రహముచేయించుటకు యేమి సంబంధములేదు. దేవాలయముకట్టించి పెట్టుకొని విగ్రహాలుచేయించుకొని సిద్ధముగా వుంచుకొన్నతర్వాత ముహూర్తము పెట్టుకొని ఆముహూర్తసమయమున గణాధిపతి పూజతో ప్రతిష్ఠఆరంభించి చివర విగ్రహమును గుడిలోనిలిపి హారతియివ్వడముతో అంతమవుతుంది. గణాధిపతిపూజ ధాన్యాధివాసముకంటే జలాధివాసముకంటే ముందే ఆరంభమవుతుంది. ప్రాణప్రతిష్ఠ యీ అధివాసములదరిమిలా జరుగుతుంది. ప్రతిష్ఠకర్మచేయించే ఆచార్యుడు దేవాలయముగర్భగుడిలోనికి శిల్పకారుడిని తీసుకొని వెళ్లి అక్కడ విగ్రహముచేసినందుకు అతనికి బహుమతియిచ్చిపంపించి అంకురార్పణ చేయవలసినది. ప్రతిష్ఠకర్మ యెట్లుచేయించవలసినది లీలావతిఅనేగ్రంథములో చెప్పబడియున్నది- ఆచార్యశబ్దమునకు ప్రపంచవ్యవహారములో ఇప్పుడు అయ్యాఅని అర్థము. దేవాలయముకట్టువిధము విగ్రహములనుచేయువిధము ఆగమములో ఉంటుంది. ఆ ఆగమములలో ప్రతిష్ఠవగైరాచేయించవలసినపద్ధతులు చెప్పబడియున్నవి. లీలావతి ఆగమములలోదే. గ్రామదేవతప్రతిష్ఠ శైవాగమములోచేరుతుంది. గ్రామదేవతలు తామస దేవతలని యెక్కడనైనా చూచినానేమో జ్ఞప్తిలేదు. శివార్చకులు బ్రాహ్మణులేకాని వారికి యాజనకర్మకధికారమున్నదేమో చూచిచెప్పవలెను. వారు బ్రాహ్మణకన్యకకు బ్రాహ్మణునికి పుట్టినవారు కనుక పంక్తిభోజనమునకు అర్హులుకారు. అని చెప్పబడియున్నది. వైష్ణవులకు మధ్వలకు వైఖానసులకు వైదికులకు నియోగులకు యాజనాధికారమున్నది. వాది బ్రాహ్మణులక్రిందికివస్తాడు. లోకులందఱిచేత వాది బ్రాహ్మణుడని పిలువబడుచున్నాడుగనుక బ్రాహ్మణులని లోకులచేతపిలువబడే వారితో సంబంధబాంధవ్యమున్నది గనుక బ్రాహ్మణుడని చెప్పుతున్నాను. భోజన ప్రతిభోజనములు లేకపోయినా బ్రాహ్మణుడైనయెడల ప్రతిష్ఠాధికారమున్నది. శూద్రుడు చేయదగినకర్మలు అతనిచేతచేయిస్తే బ్రాహ్మణునికి యేమీ తప్పులేదు. శూద్రుడు చేయకూడనికర్మలుచేయించితే అబ్రాహ్మణ్యమువస్తుంది. చేయదగినకర్మలైనా యెల్లప్పుడూ వృత్తిగాచేయించుతుంటే అబ్రాహ్మణుడుకాడుగాని ప్రాయశ్చిత్తముచేసు

ఉ॥ చెప్పినవాక్యముం గ్రమ్మరఁజెప్పక మూఁడుదినంబు లట్టు లా
గొప్పబుధుండు సాక్ష్యము నమంత్రితశక్తి వచించె బ్రాహ్మణుల్
కుప్పలుకుప్పలై యచటఁ గోరికఁ దీరిచికూరుచుండి క
ర్రెప్పలు వేయకేకనుచు నెక్కొను ప్రేముడి నాలకింపఁగన్॥ 12

కొనవలెను. రథకారులకు షోడశకర్మాధికారమువున్నట్టు నేనుయెరిగినమట్టుకు యెక్కడా చెప్పబడియుండలేదు. విజ్ఞానేశ్వరీయములో రథకారులకు ఆధానమనేకర్మవున్నది గన్క వుపనయనములేనిది అదిచేయుటకువీలులేదుగనుక వుపనయనముచేసుకొనవచ్చునని చెప్పబడియున్నది. జ్ఞానమహిమ చెప్పుతూ బ్రహ్మజ్ఞానముకలిగినవాడే బ్రాహ్మణుడని వుపనిషత్తులలో చెప్పబడివున్నదిగాని అది కులాచారసంబంధముకు పనికిరాదు. ప్రతిష్ఠలో బ్రహ్మజ్ఞానఅవసరములేదు. కులాచారమేకావలసియున్నది. యీప్రపంచములో బ్రాహ్మణులను బ్రహ్మజ్ఞానముంటేనేకాని బ్రాహ్మణుడుకాడని చెప్పనవసరములేదు......

......26-8-11. వేదములలో బ్రాహ్మణజాతి సగుణబ్రహ్మయొక్కముఖమునుండీ పుట్టినట్లు చెప్పబడియున్నది. సగుణబహ్మయొక్కశరీరములో ముఖమునుంచి బ్రాహ్మణజాతిపుట్టినట్టు చెప్పబడివున్నది. పరమాత్మకు ముఖమేది అనేప్రశ్నకుజవాబుగా బ్రాహ్మణుడు పరమాత్మకు ముఖమని చెప్పబడివున్నది. అశ్లోకములోనే పరమాత్మకు పాదములుయేవి అనేప్రశ్నకుజవాబుగా పాదములయందు శూద్రులుపుట్టినారుఅని వున్నది గన్క యీజవాబునుపట్టి పైదికూడా బ్రాహ్మణులు పరమాత్మముఖమందుపుట్టినారని చెప్పవలసివున్నది. యీపురుషసూక్తభాష్యములో 15 పేజీలోను 14 పేజిలోను 12-13 శ్లోకములకు చెప్పినభాష్యము సరిఅయినభాష్యమే. ఇప్పటి బ్రాహ్మణులు పరబ్రహ్మముఖమందుపుట్టినబ్రాహ్మణ సంతతివారు. పోయిన మహాప్రళయముతరువాత యిప్పటివరకు ఆసంతతివస్తున్నది. ప్రథమమహాప్రళయము తరువాత తిరిగిసృష్టికి బ్రాహ్మణులు పరమాత్మముఖమునుండే పుడుతారు. ప్రతిమహాప్రళయము తరువాత యిట్లేజరుగుతుంది. కశ్యపప్రజాతిభార్య మనువుయందు నాలుగుజాతులవారు పుట్టినారని నేను యెక్కడ చదివినట్టుజ్ఞప్తిలేదు. కశ్యపప్రజాతికి 13 భార్యలువున్నారని యెక్కడనో చదివినానని జ్ఞాపకమువున్నదిగాని ఆపదముగ్గురిలో మనువున్నట్టు చెప్పలేను * అష్టోత్తరశతోపనిషత్తు 343 పేజీవిజవజ్రసూచిలో వర్ణశబ్దముకు రంగుఅని అర్థము. ఆపేజీలోనే శరీరముబ్రాహ్మణుడుకాడనివున్నది గాని శరీరమునుబట్టి బ్రా

* అష్టోత్తరశతోపనిషత్తు 343 వ పేజీ

బ్రాహ్మణో శ్వేతవర్ణః క్షత్రియో రక్తవర్ణః వైశ్యః పీతవర్ణః శూద్రః కృష్ణవర్ణ ఇతి నియమాభావాత్ ...తస్మాన్న దేహో బ్రాహ్మణఇతి.

శా॥ మత్పక్షంబున సాక్ష్యమున్నుడువ ధీమచ్ఛ్రేష్ఠులై పెక్కురున్
దత్పక్షంబున కేగుదెంచినిలువన్ దద్భోజనాద్యర్హావి
త్తోత్పత్తింగనఁజాలకేను మదినెంతో చింతనొందంగ నే
తత్పూజ్యుం డొక దారిచేసిచనియెన్ దారిద్ర్యవిచ్ఛిత్తిగన్॥ 13

హ్మణుడుకాడు అని లేదు. యేబ్రహ్మముఖమునుంచి బ్రాహ్మణులుపుట్టినారో ఆబ్రహ్మకు అనేకవేలముఖములు వున్నవని చెప్పబడివున్నవి. సగుణబ్రహ్మము శివుడైవున్నప్పుడు ఆయనకు 5 ముఖములు వున్నవని చెప్పబడివున్నది. బ్రాహ్మణులు త్రిమూర్తులలోవున్న బ్రహ్మముఖమున పుట్టినవారుకారు. సగుణబ్రహ్మకు విశ్వకర్మఅని పేరు వర్తిస్తుంది. త్రిమూర్తులలో యెవరికైన ఆపేరువర్తిస్తుంది. సగుణబ్రహ్మకు విశ్వకర్మఅనే పేరు వర్తిస్తున్నట్టు పురుషసూక్తమువల్ల కనుపడుతుంది. * కృష్ణయజుర్వేద తైత్తిరీయసంహిత 85 పేజీలో విశ్వకర్మశబ్దము పరమాత్మకువర్తిస్తుందనిచెప్పబడివున్నది. పురుషసూక్తభాష్యపు 19 పేజీలోకూడా యీసంగతి చెప్పబడివున్నది. బ్రహ్మముఖమందు మొదటపుట్టినవారికి పేర్లు పురుషసూక్తములో చెప్పబడివుండలేదు. యితర గ్రంధములలో వున్నదేమో చెప్పలేను. చతుర్ముఖబ్రహ్మవలనగూడా కొందరు మహాపురుషులుజన్మించినట్టు పురాణములలో వున్నది. సనకసనందనాదులు బ్రహ్మమానసపుత్రులని చెప్పబడివున్నది. నవబ్రహ్మలు చతుర్ముఖబ్రహ్మవలనపుట్టినట్టు చెప్పబడివున్నది. వశిష్ఠుడు బ్రహ్మమానసపుత్రుడు. వజ్రసూచికోపనిషత్తునందు వశిష్ఠుడు ఊర్వశియందుపుట్టినట్టు చెప్పబడివున్నది. దేవతలసాని ఊర్వశిఅని వకఅమెవున్నది. యీవూర్వశికే వశిష్ఠుడు పుట్టినది లేనిది చెప్పలేను. వ్యాసులవారు కైవర్తకకన్యకకు

* కృష్ణయజుర్వేద తైత్తిరీయసంహిత 85 వ పేజీ

శ్రు॥ విశ్వకర్మా మనసా యద్విహాయా ధాతా విధాతా పరమోత సందృక్॥

భా॥ విశ్వవిషయాణికర్మాణి సృష్టిస్థితిసంహారరూపాణి యస్యాసౌ విశ్వకర్మా,తస్యచ తేషుకర్మసు సత్యత్వాదయఏవ సాధనం, సత్యసంకల్పత్వాత్, యద్యస్మాదయం మనసా సంకల్పమాత్రేణ విశ్వకర్మా తస్మాద్ధాతా విధాతా విహాయాఇతి చోచ్యతే, ధాతా ఉత్పాదకః విధాతా పోషకః విశేషేణజిహాతి పరిత్యజతీతి విహాయాః, సంహర్తేత్యర్థః ఉతాపిచాత్రఏవ పరమః సర్వేభ్యఉత్కృష్టః సమ్యక్పశ్యతీతిసందృక్ పదంజ ఇత్యర్థః॥

క॥ గుంటూర్పురసమమిపు డీ
వెంటంగానంగఁబడదు వేఱొక్కటి శ్రీ
యింటింటఁ విడియుచు నొక
కంటంగనిపెట్టియున్న కతమున నార్యుల్॥ 14

పుట్టినట్లు * వజ్రసూచిలో చెప్పబడివున్నది............వశిష్టుడు అక్షమాలఅనే తక్కువజాతి స్త్రీని పెండ్లిచేసుకున్నాడనిన్ని ఆయన పెండ్లిచేసికొనుటచేత అక్షమాల తక్కువజాతి స్త్రీ అయినా గౌరవము వచ్చినదని † మనుస్మృతి 487 పేజీలో చెప్పబడివున్నది. మొదట పరమాత్మముఖమందుపుట్టినవారు బ్రాహ్మణులనిపిలువబడి వారు కనుక యిప్పుడు బ్రాహ్మణులని పిలువబడినవారు వారిసంతతివారని చెప్పుతున్నారు. అదిగాక యిప్పుడు బ్రాహ్మణులప్రవరలో పూర్వపువారిపేరులు చెప్పు చుండుటచేతను యిప్పటిబ్రాహ్మణులు పరమాత్మముఖమందు పుట్టినవారిసంతతి అని చెప్పుచున్నారు. పరాశరుడు గోత్రఋషే. ఆపస్తంబప్రవరకాండ అనేగ్రంథము ప్రమాణగ్రంథమే. శక్తిఅనేఆయన వశిష్టునికొమారుడు. వ్యాసుడు పరాశరుని కొమారుడు. వశిష్టుడు పరాశరుడు బ్రాహ్మణులగోత్రకర్తలే. వేదవ్యాసులజన్మవిషయములో సంస్కృతభారతము ప్రమాణమే. పూర్వయుగములలో బ్రాహ్మణులు క్షత్రియకన్యకను పెండ్లిచేసుకుంటే వారికిపుట్టినవాడు బ్రాహ్మణుడుగా పరిగణింపబడేదిగాని యిది కలియుగములో నిషిద్ధమని చెప్పబడివున్నది. అధమజాతిపురుష స్త్రీలు తపస్సుచేత వుత్తమజాతిపురుషులు, స్త్రీలు కావచ్చును అని గ్రంథము వున్నది. ఇది విశ్వామిత్రచరిత్రములో వున్నది. యిది కలియుగములో పనికిరాదు. కలియుగమునకు పరాశరస్మృతి ప్రమాణము. మనుస్మృతి పరాశరస్మృతితో అనుకూలించేవరకు ఆధారము. వ్యతిరేకించేచోట ప్రమాణముకాదు. ‡ మనుస్మృతి

* వజ్రసూచికోపనిషత్తు

వ్యాసః కైవర్తకన్యాయాం, శశపృష్ఠా ద్గౌతమః-వశిష్ఠ ఊర్వశ్యాం

† మనుస్మృతి 9 వ అధ్యాయము

శ్లో॥ అక్షమాలా వశిష్ఠేన సంయుక్తాధమయోనిజా
సారంగీ మందపాలేన జగమాభ్యర్హణీయతాం॥ 28

‡ మనుస్మృతి 581

శ్లో॥ శూద్రాయాం బ్రాహ్మణాజ్జాత శ్శ్రేయసాచే త్ప్రజాయతే
అశ్రేయాం శ్రేయసీంజాతిం గచ్ఛ త్యాసప్తమాద్యుగాత్॥ 64

సీ॥ లేక యేడేనోక ప్రాకటవ్యవహార
మొవధునుంగనుపట్ట రీపురమున

581 పేజీలో వక బ్రాహ్మణుడు శూద్రజాతి స్త్రీని పెండ్లిచేసుకుంటే వాడికి వక ఆడ పిల్ల పుట్టి ఆపిల్ల బ్రాహ్మణునే పెండ్లిచేసుకొని యిట్లా యేడుతరములవరకు జరుగుతే యేడోతరము పిల్లకు పుట్టినవాడు కులభేదములేక బ్రాహ్మణజాతివాడు అవుతాడు. వాచస్పత్యములో వైదిక బ్రాహ్మణుడనిలేదు. సంకరవర్ణములులేకపూర్వము శిల్పాదులు శూద్రజాతికి చెప్పబడివున్నవి. సంకీర్ణజాతులు యేర్పడినకాలదిని వారికి శిల్పాదులువదలి శూద్రులు ద్విజశుశ్రూషమట్టుకు తాము వుంచుకోవుండవచ్చును. స్మృతులలో శూద్రులమట్టుకుమాత్రమే వివరించినచోట శిల్పాదులుశూద్రులకు చెప్పబడివున్నవి. తప్పీలుగా సంకీర్ణవర్ణములు చెప్పినచోట శిల్పాదులు సంకీర్ణవర్ణధర్మములుగా చెప్పబడివున్నవి. శిల్పాదులు శూద్రులకు మనుస్మృతిలో ఆపద్ధర్మములుగా చెప్పబడివున్నవి. దేవతలకు దేవలోకములో విశ్వకర్మఅని వక శిల్పకారుడు వున్నాడని చెప్పబడివున్నది గాని ఆయన యేకులమువాడో నాకు తెలియదు. ద్విజేతరులైన యితరులకు వేదోక్తకర్మలులేవు- ద్విజేతరులైన యితరులలో రథకారులకు ఆధానకర్మకు అధికారము వున్నది- తక్కినజాతులవారికి వేదోక్తకర్మలు యెందుకులేవో యెక్కడ చెప్పబడివుండలేదు- భిక్షాటనము బ్రాహ్మణులకు వృత్తికాదు- వారికి పరిగ్రహఅధికారముమాత్రము వున్నది- అమరుడు రథకారులను సంకీర్ణులలోచేర్చినాడు గాని శూద్రులలో చేర్చలేదు- మంగలవాండ్లు సంకీర్ణులు- యీశాస్త్రములన్ని భరతఖండమువారికే చెప్పబడివున్నవి- హిమాలయము మొదలు శేతువువరకును తూర్పుపశ్చిమసముద్రములకు మధ్య వున్నప్రదేశము భరతఖండమని పే॰- అంబష్టుడు నిషాదుడు మాహిష్యుడు మొదలుగాగలవారు- * స్మృతిముక్తాఫలము 52 పేజీలో అనులోమసంకరులని చెప్పబడివున్నని- వీరికి సమంత్రకకర్మలు లేవు- సమంత్రకకర్మలు అనులోమసంకరులలో బ్రాహ్మణునకు

* స్మృతిముక్తాఫలము 52 వ పేజీ

శ్లో॥ బ్రాహ్మణా ద్వైశ్యకన్యాయా మంబష్టోనామజాయతే
నిషాద శ్శూద్రకన్యాయాం యఃపారశవఏవవా
క్షత్రియా ద్వైశ్యకన్యాయాం మాహిష్యోంబష్టఇత్యసా॥

పోక యేదేనుక భూరిసభాస్థలి
కెవరునుంగనుపట్ట రీపురమున

క్షత్రియకన్యయందుపుట్టినవానికిమట్టును చెప్పబడివున్నట్టుజ్ఞాపకము- సంకీర్ణజాతులు తల్లికులముకంటే తక్కువవారు కారని చెప్పబడివున్నది- చార్యమునపుట్టినవారు తల్లిజాతికంటె తక్కువవారు అవుతారు- క్రమప్రకారము పెండ్లిచేసుకున్నదానికిపుట్టిన అనులోమసంకరులు తల్లిజాతికంటే తక్కువవారు కారు అనులోమసంకరులకంటే సంకీర్ణసంకరులు తక్కువవారు అనులోమసంకరులు కొంచెము హెచ్చుతగ్గుగా శూద్రులలో చేరుతారు రథకారుడనగా రథముచేసేవాడని యౌగికార్థము-ఆధానకర్మకు బ్రాహ్మణులకు రథకారులకు వేరువేరుమంత్రములు బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యులు చేసేఆధానకర్మ రథకారులుచేసే ఆధానకర్మ వకటే యీఆధానకర్మ పుణ్యముకొరకు చేస్తారుగాని బ్రాహ్మణాదిజాతులుచేసినప్పుడు రథకారులుచేసినప్పుడు క్రియాభేదము-బ్రాహ్మణజాతివారు ఆధానముచేసేటప్పుడు వకమంత్రము క్షత్రియుడుచేసినప్పుడు వకమంత్రము వైశ్యుడు...చేసేటప్పుడు వకమంత్రము రథకారుడు చేసేటప్పుడు వకమంత్రము చెప్పమని * కృష్ణయజుర్బ్రాహ్మణము 10 వ పేజీలో చెప్పబడివున్నది- షోడశకర్మలకు నియమింపబడిన మంత్రప్రశ్నములోని మంత్రములు ప్రతిష్టకర్మకు పనికిరావు-ప్రతిష్ఠాసంకల్పముకు పూర్వము వేదమంత్రములు అవసరములేదు- దేవాలయము కట్టబోయ్యేముందు స్థలశుద్ధికి వేదమంత్రములుకలవు- ప్రతిష్ఠకుపూర్వము విగ్రహమునకుచేయవలసిన సంస్కారములు లేవు రథకారులను ఆంధ్రదేశములో రథకారులని వాడుటలేదు- కంసాలిబత్తుడు వడ్లబత్తుడు కమ్మర అని వాడుతారుగాని రథకారశబ్దము సంస్కృతముగనుక ఆంధ్రదేశములో వాడరు. మనుస్మృతి 22-23 పేజీలో విరాట్టువలన సృష్టిపుట్టినట్లు చెప్పబడివున్నది·

* కృష్ణయజుర్బ్రాహ్మణము 10 వ పేజీ

శ్రు॥ భృగుణాం త్వాంగిరసాం వ్రతపతే!వ్రతేనాదధామీతి భృగ్వాంగిరసామాదధ్యాత్-ఆదిత్యానాంత్వా దేవానాం వ్రతపతే! వ్రతేనాధధామి త్యన్యాసాం బ్రాహ్మణీనాం ప్రజానాం-వరుణస్యత్వా రాజ్ఞో వ్రతపతే!వ్రతేనాదధామీతి రాజ్ఞః ఇంద్రస్య త్వేంద్రియేణ వ్రతపతే!వ్రతేనాదధామీతి రాజన్యస్య-మనోస్త్వా గ్రామణ్యో వ్రతపతే!వ్రతేనాదధామీతి వైశ్యస్య-ఋభూణాంత్వా దేవానాం వ్రతపతే! వ్రతేనాదధామీతి రథకారస్య-

రాక యేదేనొకవీక ధనము ధాన్య
మెవరునుంగనుపట్ట రీపురమున
ఈక యేదేనొక లోకోపకృతి విత్త
మెవరునుంగనుపట్ట రీపురమున

విరాటువలన పుట్టినవారిలో భేదములేనట్టు చెప్పబడివున్నది. విరాట్టు...ముఖబాహూరుపాదములనుండియే బ్రహ్మక్షత్రియులు వైశ్యశూద్రులు పుట్టినారు- 10-12 యేండ్ల క్రిందటివరకు కంసాలులయిండ్లలో బ్రాహ్మణులుయాజనముచేయించేది. వైశ్యులకు వేదోక్తమున్నది. వారియిండ్లలో యేలాజరుగుతూవున్నది నాకు తెలియదు. విష్ణుపురాణము బ్రహ్మాండపురాణము బ్రహ్మవైవర్తము స్కాందము 18 పురాణములలోవే. యిప్పుడు వున్న బ్రాహ్మణులు పూర్వయుగ బ్రాహ్మణసంతతివారేఅని నాయభిప్రాయము. గత యుగములలో బ్రాహ్మణుడు పెండ్లిచేసుకున్న క్షత్రియ స్త్రీకి పుట్టినవారికి తపస్సుచేసి ఆలోపము పోగొట్టుకుంటేనే గాని బ్రాహ్మణుడుగాడు. తండ్రి బ్రాహ్మణుడయితే తల్లి తక్కువజాతిదైనా తపస్సుచేత బ్రాహ్మణుడు అవుతాడు. వేదములలో చెప్పబడినఋషులు చెప్పబడనిఋషులకంటె యెక్కువకాదు.

(కోర్టుప్రశ్న) యాజనకర్మ ధనముఆర్జించుటకు పుట్టినకర్మ అయివున్నది. యిది యిహలోకకర్మగాని డబ్బుతీసుకోకుండాచేయిస్తే కొంతపుణ్యము వున్నది. ప్రతిష్ఠచేసెడివాడు పరలోకముకొరకు యిహలోకముకొరకు చేస్తాడు, చేయించెడివాడు తనవిధి కర్మగనుక చేయించుతాడు. ప్రతిష్ఠకర్మచేయించేవాడు పుట్టుక బ్రాహ్మణుడైమంత్రములువచ్చి శరీరపరిశుద్ధికలవాడై యుండవలెను. మంత్రములువచ్చిన బ్రాహ్మణుడు ఆ మంత్రములు వల్లించుతూ ప్రాణప్రతిష్ఠచేస్తే ప్రాణప్రతిష్ఠఅవుతుందగాని మహాఋషులుచేసినప్రాణప్రతిష్ఠకు ఆధిక్యమువుండవచ్చును. తక్కువజాతివారు బ్రాహ్మణులు అయితే మార్పుపొందునది దేహము-ఆత్మ మారదు-మార్పుపొందినదేహమునుధరించిన ఆత్మ బ్రాహ్మణుడయినాడు. నేనుపైనచెప్పినశరీరము మార్పు. స్థూలశరీరమునకే జ్ఞానాతిశయముగలవారు వారివెనుకటిజన్మయొక్క స్థూలశరీరములోని అణువులను తరువాత జన్మకు తెచ్చుకుంటారు. కులాతిశయమునకు పుట్టుకే కారణము. బ్రాహ్మణులు పరాత్పరునిముఖమందుపుట్టినవారుగనుక వారికిఅతిశయమువచ్చినది. పుట్టుకచేతనే బ్రాహ్మణులకు ఆధిక్యతవచ్చినది. తక్కువజాతివారు బ్రాహ్మణకర్మఆచరించుటచేత ఆధిక్యత రాదు. మనుస్మృతి 87 పేజిలో 98 శ్లోకములో బ్రాహ్మణునికి జ్ఞానముచేత మోక్షము వస్తుందని చెప్పబడివున్నది. ముందు వర్ణములుయేర్పడి తరువాత వృత్తులు యేర్పడినవి. యెక్కువజాతివారు తక్కువజాతివారి వృత్తులు 7 పురుషాంతరములవరకు ఆచరించిన

గీ॥ తేక బలుకానుకల సుధీ లోకనతికి
నెవరునుం గనుపట్టర యీపురమున
కాకయుండిన నీరీతిగం బ్రసిద్ధి
కెక్కియేయుండ దీమాట నిక్కమరయ॥ 15

క॥ ఆపురి బ్రాహ్మణు లధిక। శ్రీపరిచితి వాక్ప యోధకీపరిచితియుక్
బ్రాపించియుండులేకా। కోపినయంతక్, జనోపయోగులుకూడక్ ॥16

తే॥ అట్టివార్కొండ ఘాసోమయాజినుడిని
వేదపుంముక్కలాగున విశ్వసింత్రు
యాయన కలామహత్త్వమే యాయనకటు
జనవశీకరణాత్మక శక్తినీయ॥ 17

యెడల తక్కువజాతివారవుతారు జ్ఞానముసంపాదించి మోక్షముపొందుటకు జాతి వృత్తులు అవసరములేదు. యేజాతివాడు వానికర్మలు చక్కగాజరువుకున్న యెడల మోక్షమునుపొందవచ్చును.

రిక్రాసు—వజ్రసూచికోపనిషత్తు పరమాత్మజ్ఞానమహిమమును తెలుపుటకు పుట్టినది. స్మృతులన్ని దేవఋషులు బ్రహ్మఋషులు చేసినవే. పురాణములు వేదవ్యాసులవారు చేసినారు. బ్రాహ్మణుడు శ్వేతవర్ణుడని ప్రశ్నరూపములో వున్నది. బ్రహ్మజ్ఞానము హెచ్చుఅనిచెప్పతూ చెప్పినాడు. వ్యాసునితల్లి క్షత్రియకన్యఅయినను దాశరాజు పెంచినాడు. దశవిధబ్రాహ్మణులలో విశ్వబ్రాహ్మణులులేరు. యాజనముచేయించేబ్రాహ్మణుడు డబ్బుపుచ్చుకుంటే తప్పులేదు. నిషాదుడయిన ప్రభువు (బోయవాడు) వకయిష్టిచేయుటకు అధికారమువున్నది. నిషాదుడు సంకరజాతిలోవాడేచేయవచ్చునది * జైమినీయన్యాయమాలావిస్తరము 310 పేజీలో వున్నది. యీయిష్టిరుద్రుడనేదేవతకు హావిస్సుయిచ్చేకర్మ-శివాలయాదులలోకి ప్రాణప్రతిష్ఠచేసినతరువాత విగ్రహమునుచేసిన ఆయన గర్భగుడిలోనికి రాకూడదు. బ్రాహ్మణుడు జాతిభ్రష్టుడయితే జాతితోపాటు కర్మాధికారము పోతుంది

విజ్ఞానం, సరిగావున్నది

మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రిసోమయాజులువ్రాలు.

* జైమినీయన్యాయమాలావిస్తరము 310 వ పేజీ
శ్లో॥ కర్మధారయముఖ్యత్వా న్నిషాదో రౌద్రయాగకృత్॥

తే॥ అట్టిభూదేవసంతతియందుఁబొలుచు
నీమసికులాంబునిధిపూర్ణసోముఁడైన
లక్ష్మినారాయణాఖ్యాక సూక్ష్మబుద్ధి
యుపకృతానేకవిద్వద్ద్విజోత్తముండు॥ 18

క॥ ఆయనయన్ మతికొందఱు ధీయుతులుం దనదుదెసకుదిక్కాఁరినదా
నీయఘశాలావ్యవహృతి యేయ్యనువుననుండెనొయని యేతెంచుటయున్

ఆ॥ రామకృష్ణయజ్వ "రండు కూర్చుండుఁ" డ
టంచు వారిమిగుల నాదరించి
నేనుగుడుచునట్టి నెవ్వగయంతయున్
దెలిపి యిట్టులనియె దివ్యఫణితి॥ 20

క॥ "ప్రకృతపువ్యవహారంబీ
యొకనితలనెయుండెననుట కొప్పదుచూఁడి త
ప్పక బ్రహ్మజాతి కింతటి
కోకతీఱుభరంబె దీననున్నది యరయన్॥ 21

ఉ॥ ఈతనియింటికార్యమని యెంచఁగఁబోకుఁడి, యగ్రజన్ములన్
జాతికెపెట్టినారెసగుస్వర్ణహారుల్, కలగుండువెట్టకే
రీతినొవిడ్చినన్మనము రేపమరేశ్వరుఁడొంకికేని రాఁ
జూతురు, వ్రేలువెట్టఁగద చొన్పునురావలఁ గాలుసైతమున్॥ 22

తే॥ ఇట్టిసందర్భమే లేనియెడల నే ని
టేలవత్తును నాపనులెల్లవిడిచి
యాఱునూటైన నూటాఱునైనఁగాని
నుడువుదునెసాక్ష్యమేఁ గోర్టున నునిల్చి॥ 23

ఉ॥ మీరలుకూడఁ జేయవలె మిక్కిలిసాయము దీననిప్డు జే
తేరినసాక్షిసంతతికిఁ దిండికిసైతము త్రోవలేమి న
వ్వారు స్వగేహసీమలను వ్రాలఁగఁజూచుచునున్నవారు మీ
రేరిచినంతవట్టితని నెవ్వగదీర్చుటయుక్తమారయన్॥ 24

క॥ ఘనుఁడౌ రంగావఝ్ఝుల
హనుమయమాకింతగంగ యర్పింపంగన్
జనియెడిదినములు, తక్కిన
జనములభుక్తికయియితఁడు శ్రమలంబడెడిన్॥ 2

క॥ ప్రతివాదులప్పీడరులటు
ప్రతిదినముగ్ గొనిధనంబు పనిసేయంగన్
మతిమంతుండై హనుమయ
యతనిగ్రహంబుననె మాకు నన్నంబిడెడిన్॥ 26

శా॥ అన్నంబొక్కటెకాదుచూ యరయఁగా నాధన్యుసాహాయ్య మిం
కెన్నోరీతులనుండియున్నది, బలే! యీకేసునన్ వాది యీ
తెన్నుంగాంచకయున్నచో నతనియీ త్రిప్పుల్ వచింపంగలే
మన్నన్నా! హనుమయ్యగారిగుణ మేనా యెన్నఁగన్ శక్తుఁడన్॥27

సీ॥ ప్రాతరాహ్నికముల భానూదయముననే
తప్పకయొనరించు ధన్యతముఁడు
ఎన్నికార్యములున్న నేగికాలానకు
సాంధ్యకృత్యముతీర్చు సత్క్రియుండు
ప్రత్యహంబుస్వశక్తిఁ బదియైనమందికి
మృష్టాన్నమిడునట్టి మేటిదాత
తఱచుగావచ్చువిద్వద్బ్రాహ్మణాళిని
దగురీతిఁబూజించు సుగుణరాశి

ఏండ్లకొలఁదిఁ దనదునింటవిద్యార్థుల
కన్నవస్త్రములిడునార్ద్రహృదయుఁ
డై చెలంగునాతఁ డరయరంగావఝ్ఝు
లాన్వయుండు హనుమదాహ్వయుండు॥ 28

సీ॥ వ్యాజ్యమాదిగవచ్చువాదికింగడుఁబ్రీతి
నన్నాదికం బిచ్చుచున్నవాఁడు

తనూ్మలముగవచ్చునన్ముఖవిబుధాళి
కొనరవిందులఁ జేయుచున్నవాఁడు
మముఁదోడుకొనిరాను మాటికిఁ దనబండి
నుచితంబుగాఁ బంపుచున్నవాఁడు
సీజుగ్రైకోకమే ప్లీడరుగానుండి
యున్నిఫ్లనుల్ చూచుచున్నవాఁడు
పుండరీకాక్షుఁడీతఁడుం బుణ్యమునకు
నేటుపడకున్న నీపాటికేమియగునొ
యితరసాహాయ్యములకె పెక్కుఁడుములంది
రహిందరిగి యున్న పట్టాభిరామశాస్త్రి ॥ 29

ఉ॥ కుంపటికింతయంచుఁ బ్రతికొంపకునేగివసూలుచేసి బల్
తెంపరులై కలాడు లోకదిక్కనుంచిర కొంతయోధనం
బింపుదలిర్పలాయరున కిచ్చుచునుండిరి రోజుకొక్క నూ
రొంపటియుం డెజాతియనిచూ యభిమానము వారికంతగన్ ॥ 30

తే॥ లేసిదానికెవారింతపూనియుండ
నున్నదానికిఁదగ దూరకుంటమనము
ఎవరొసంగరొచందాల నింకుఁజూత
మిప్డెపట్టీని బెట్టు డిఁకేలతడవు" ॥ 31

ఉ॥ ఇప్పగిదిన్ నచించుటయు నీసుపవంశజముఖ్యభూసురుల్
చప్పునఁ బట్టుఁట్టుమని శక్తికిమించినదానవైభవం
బుప్పతిలంగఁ గొంతధనమొక్కటఁ జేరిచి సజ్జనాళికిన్
మెప్పుగభోజనంబిడిరి మేల్గృహమొక్కటిచూచి దానిలోన్ ॥ 32

శా॥ స్వవ్యాపారము లెల్లమానిపురుషుల్ స్వస్త్రీలురావెంటఁ ద
న్నవ్యాస్నజ్జనభుక్తిమందిరమునన్ నానోపచారక్రియా
భవ్యాత్మీయకృతార్థతాజనితముత్పాధోధిదీవ్యత్తరం
గవ్యూహంబున నోలలాడుచు మెలంగంజొచ్చి రారోజులన్ ॥ 33

ఉ॥ సాక్షులు చుట్టములు హితులు శాస్త్రిలు యజ్వలు తద్విచారణా
వేక్షణకౌతుకాగతమహీసురులెందఱో యాస్థలంబునన్
గుక్షులు నిండఁ బ్రత్యహము కూరలుకాయలు పిండివంటలున్
భక్షణచేసి ద్రేవనుచఁ పారముదంబును గాంచిరయ్యెడన్ ॥ 34

ఉ॥ కంపనుబడ్డశాకివలెఁ గందరగోళము నొందికొంచు నే
చెంపనుగూడ శేనయయి చిత్తము స్థైర్యము దప్పి వర్తిలన్
దింపి యొకింత మద్భర ముదీర్ణయశంబును గాంచిరట్లు స
సత్సంపదులైన గర్తపురి యగ్నిదివిజుల్ సదయాంతరంగులై ॥ 35

క॥ ఆపురి శిష్టాన్వయజని। శ్రీపూరితమందిరుండు సీతారామా [చుఁ ॥
ఖ్యోపేతుండై మఱియొక। బాపఁడు వసియించు సూక్ష్మలు పండితుఁడగు

తే॥ పాణినీయాదికంబులౌ బహుళకలలఁ
గడుఁ బ్రవీణతఁగన్న ట్టిఘనుడతండు
పెక్కు విషయంబులెఱిఁగియుఁ బేరుమోసి
యున్నతులమన్ననల్ గాంచుచున్నవాఁడు 37

క॥ అఱువది యేఁడుల్ చనుటను
ద్వారసనపతిరచిత భాష్యవేత్తయగుటనో
మఱి జ్ఞానంబతియగుటనొ
ద్వారసనధర్మంబు తత్సుధీమణికబ్బెన్ ॥ 38

ఉ॥ ఈయొక దానికింజడిసి యే మును సాక్ష్యముగోరకున్న నే
నాయితరంబులన్ భ్రమసి యజ్వ "ధృఢంబుగ రావలెంజుమీ
యాయఁ సాక్షిగా మనకు" నంచు వచింపఁగ నందుమీఁదఁటన్
జేయఁగఁ జేసితిన్ సమను, చేరఁగవచ్చెను గోర్టు కాతఁడున్ ॥ 39

ఉ॥ చేరఁగవచ్చినన్ మొదటఁ జేరువఁ జేరి తదీయ హృద్గతం
బారయ రామకృష్ణబుధ యజ్వయె భిన్నపథంబు త్రొక్క నా
ధీరుని మానసంబు గడిదేఱిన సూరి పరోక్తమార్గ సం
చారము చేయఁగూడదని స్వాంతమునందతఁడెంచెనే మొకా॥ 40

ఉ॥ ఆఘనుహృద్గతం బెఱిఁగి యజ్వయు "నీతని సాక్ష్యమెంతయున్
లాఘవకారిగాని కడులాభము లే"దని పల్కునంతలో
వే ఘణఘణ్ఘణాఘణని వేయఁగనయ్యెనుగంటలై దిఁకా
మోఘజవాశ్వమై గృహముముందరఁగన్పడె నొక్కసార్టునన్॥ 41

సీ॥ ధర్మాధిపతి లేచి తదుపర్యధిష్ఠితుం
డై చనె బాహ్యవిహారమునకు
బీగముల్ సంధించి పేటికాకోటికి,
గ్లార్కులెల్లరును షికారుకరిగి
రాఫీసులెల్ల జనాభావతం జెంద
రాజకీయులు లేచిరాఁ గడఁగిరి
పరోక్షుఁజూచిన నిచ్ఛావిహారార్థ
మేగు నుద్యోగులంతోఁ గనఁబడె
కాలమునసందె వార్చెడి కర్మఠులకు
వేశ్మములవంకనరుగంగ వేషకయ్యె
నూకలుపిల్లలు వీధులం గోలలెసఁగ
నడవఁదొడఁగిరి తమతమపనిమాలకును॥ 42

చ॥ చదివిన పెద్దమానుసులె సత్యముదప్పిన సాక్ష్యమీయఁగన్
మదిఁ దలఁచుచుండిన యమంగళకారణమైనయట్టి యీ
యదనునఁ గర్మసాక్షికి ససర్హము వాసమటంచు నేగ నాఁ
డదవరసంబునన్ దరణి దాఁటెచె నస్తమితత్వ మొయ్యనన్॥ 43

తే॥ స్తంభముల పైకి నిచ్చెనల్ చాపిరజకు
లందధిష్ఠించు లాంతర్ల యద్దములను
దెఱచి యందలిచిమ్నీల సరిగఁదుడిచి
మునిసిపల్ లైట్లు వెలిఁగింపఁగను గడఁగిరి॥ 44

క॥ మేమును మాపూర్వోక్తప్రధామంబున కేగి తీర్చితత్క్రియలన్
బ్రామాణ్యంబులఁగూరిచి వేమఱుచర్చించుకొనుచు విలసిల్లుతఱిన్॥

తే॥ పూరివిస్తళ్ళలోఁ దుమ్మిపూలఁబోలు
నట్టిశాల్యోదనంబును వ్యంజనములు
వినయసంభ్రమమింతాంగులై వెలయునట్టి
వంటవార్లేచిచేయుచు వడ్డనములు॥ 46

ఉ॥ సమ్మతిఁ బెద్దపీఁటలను స్వాంతమురంజిలఁగూరుచుండి బల్
కమ్మనినేతిపోపుగల కందయనంటులుఘుమున్న శాకముల్
తెమ్మని తృప్తిగాను బలుతీరులముచ్చటలాడికొంచొగిన్
నెమ్మదిగన్ భుజించితిమి నేను మదీయులుగూడనయ్యెడన్॥ 47

తే॥ అట్లు భుజియించిలేచెడు నంతలోన
మిగులవెలగల్గినలుఁవంటి మేలివాచి
యాదిగాఁగలిగిన యనేకాస్తరణము
లచటఁబఱుపంగఁజేసిరయ్యవనిసురులు॥ 48

చ॥ గమమవాసనల్ వొలుచు కప్రపువీడ్యములుంచినట్టి యు
త్తమరజతంపుఁబళ్ళెరముదండ సుఖస్థితిఁగూరుచుండి యం
దముగనొనర్చినారమటఁ దమ్ములమందఱ మప్పుడట్టిసా
ఖ్యమునకు హేతుభూతులగు గర్తపురీద్విజులన్ నుతింపుచున్॥ 49

సీ॥ అమలులోనున్న మావ్యవహారమందలి
గుణదోషచర్చతోఁ గొంతసేపు
రామకృష్ణమనీషి ప్రామాణ్యమతిఁజేయు
కుమతఖండనలతోఁ గొంతసేపు
తిరుపతివేంకటేశ్వరకవీట్కావనంపు
వింతపోకడలతోఁ గొంతసేపు
ఆసనమూలమై యప్పుడేర్పడియున్న
క్రొంపుగొడవతోఁ గొంతసేపు
అటులఁబ్రస్తావనాయాతమైనయట్టి
నవ్యలోకాభిరామాయణములతోడఁ

ప్రొద్దుచనిచని తాంబూలపుం బళ్లెంబ
సరిగఁ బంట్రెండుగంటలసమయమయ్యె॥ 50

తే॥ ద్విజసమంచితమాసాదు దివ్యసభకుఁ
దానయగ్రాసనాధిపత్యము వహించె
ననఁగ ద్విజరాజు వెలుఁగొందె నభమధ్య
మహితసద్గుణసంసేవ్యమాన్యుఁడగుచు॥ 51

ఉత్సాహము.

బొండుమల్లెపూలచేత భూమికప్పఁబడినటుల్
వెండితేరు తాపినటుల వెల్లవేయఁబడినటుల్
పిండియారఁబోసినటులఁ బృథ్విగచ్ఛనయినటుల్
పండువెన్నెలల్ రహించె బాగుగన్ జగంబునన్॥ 52

ఆ॥ ఊరుమాటుమణఁగె నుద్యన్మనోభవ
వికృతిఁ దద్విహారవివశులగుచుఁ
దరుణదంపతుల్ స్వధామసీమలలోన
గాఢనిద్రఁజెందఁ గడఁగిరపుడు॥ 53

క॥ తొరతొరగ లేచియంతట। నరిగియెవరిబసకువార మందఱమున్ మై
మఱచినిదురించినారము। మఱునాటివిమర్శ ఫక్కి మదిఁగలఁపంగన్॥

ఆ॥ ఒక్కసదురవ్రాయి ప్రక్కరన్ మరలుచుఁ
జూడనయ్యెఁ బొడిచి శుక్రుఁడంత
ఎఱుకపడఁగమాకు నేకాత్మప్రథమంపు
దర్శనమున నాఁటిదండిఫలము 55

క॥ హారిహారినఖదళితతమః।కరికుంభవిముక్తరక్త ఘనముక్తముల
క్లెఱుపుతెలుపువన్నెలశో।హారిహారిదగ్రమునఁ దారలయ్యెడనలరెన్॥

తే॥ పండితులుకూడనిప్పటి బ్రాహ్మణితము
వారివలెనేగణించుచున్నారిదేమి

పాపకాలంబటంచుఁదాఁ బరిహసించు
కరణిఁ బ్రాగ్దిక్కు తెల్లనై కానుపించె 57

సీ॥ విద్యార్థిబృందంబు వెసలేచియావృత్తి
సలుపఁజొచ్చెను గనుల్ నులిమికొనుచు
కర్మఠుల్ ప్రత్యూషకర్మల నెఱవేర్ప
స్నానముల్సేయఁగ సాఁగి రెలమి
వేళకుసరిగఁ గాఫీత్రావువారి ద్వా
రముల నావులు సవత్సముగ నిలిచె
సమ్మార్జనము చేయ సరవిదాసీప్రజ
చీపురుకట్టలఁ జేతఁబట్టె
ద్వారసీమలందు దంతధావనవిధుల్
జరుపఁగూరుచుండెఁ బురజనంబు
వడిఁగ చేరి కేగువారలు భుజియించు
పూటకూలిండ్లఁ బొగలు వెళ్లె॥ 58

సీ॥ సురపతిదిక్సతి సుతునితొట్లకుఁగట్టు
ఘనతరవిద్రుమకందుకమన
ధనము బ్రతుకు కల్లయని చెప్పి పూరించు
జముఁడనుజంగంబు శంఖమనఁగ
భూతాయురురుదాన్య పుంజంబులనుగొల్చు
లలితకాంచనమయ కలశమనఁగ
వరుణదిగంగన మెఱుఁగులఁ జేయుచో
నొద్దనల్పిన నిల్వుటద్దమనఁగ
బటువుగువ్వల వేడిమి బాఱఁదోలఁ
జాలి వెలసెడు బలుమందుగోలియనఁగ
బారరూపుల వేలుపు ప్రాఙ్మహీధ్ర
శిఖరమందుననుదయించి చెలఁగెనంత॥ 59

ఆ॥ వేలమూరికొలవుఁ బాలసంద్రమునకు
శుభ్రకిరణుఁడైన సుబ్బరావు
జెడ్జికోర్టులోనఁ జెలఁగుశిరస్థదా
ర్పదవినధిగమించి పరఁగుచుండె॥ 60

చ॥ అరితతిపట్ల భీమతయు నాప్తులపట్లను శంకరత్వమున్
సురుచిరరాజకీయసభఁజొచ్చెడిపట్లఁ దదష్టమూర్తితా
స్ఫురణయుఁ జర్చపట్ల రహిఁ జొప్పడి త్ర్యంబకతాప్రశస్తి యా
సరసు శిరస్థదారతను సార్థకముం బొనరించి మించెఁగా॥ 61

క॥ ప్రాతఃకృత్యము లెల్లను।నాతర్వాతన్ రయంబ యరిగితి నేత
త్ఖ్యాతుసుముంటికి,శిష్టా।సీతారామార్యుఁడు దయచేసెను నపుడే ॥62

క॥ దయచేసికూరుచుండుచు।నయభయములనొద్దఁజేరునన్ గని "త్వష్ట(
స్వయజులగోత్రములోనకొ।న్ని యెఱింగింపంగవలయునీ"వనియనుచున్॥

చ॥ సరియగుసాక్ష్యమున్ నుడువుచాద్భుపన నేమియొ మాటలాడ సం
బరపడి నేనుబోయితిని,భక్షణచేసి తదార్యుఁడంతఁ జె
చ్చెరఁ బదిగంటలౌసరికిఁ జేరి కచే రధికారిరాకకై
త్వరపడుచుం దదాగమన తత్పరుఁడై వసియించె వాకిటన్॥ 64

క॥ ఏతెంచెను మున్సిఫ్ గార్
తే తెమ్మని మారికార్డె తెప్పించె వెసన్
సీతారామబుధా! యని
స్ఫీతరవంబునజవాను పిలిచెన్ సమ్మన్॥ 65

క॥ చెచ్చెరసాక్ష్యస్థానము
వొచ్చి*తదార్యుండు స్వేచ్ఛచెప్పనఁబలికెన్
వచ్చివకీల్ ప్రశ్నించిన
హెచ్చెన్ ధోరణిమఱింత యేమనిచెప్పుదున్॥ 66

...... The 29th day of August 1911.

* .....శిష్టా సీతారామశాస్త్రిగారు......గుంటూరు.......

ఆ॥ *విశ్వకర్మయనఁగ వెలసి నవబ్రహ్మ
లందు నొక్కబ్రహ్మ యలరునంట
సృష్టికార్యమునకుఁ జేదోడుగా వారు
బ్రహ్మచే సృజింపఁబడిరియంట॥ 67

తే॥ §విశ్వకర్మాహ్వయంబున వెలయునతఁడు
వసువులందొక్కఁడైన ప్రభాసుకొడుకు
క్రతుభుజులశిల్పిగానితాఁ గాఁడుబ్రహ్మ
‡బ్రహ్మలుమరీచిముఖ్యులౌ బ్రహ్మసుతులు॥ 68

ఆ॥ భారతాదికములఁబఠియించు సామాన్య
జనులుకూడ నెఱుఁగు చరితమిటుల
మార్చి చెప్పనట్టి మహనీయు సాక్ష్యమం
దెంతసత్యముండ కేమియగును॥ 69

క॥ †కమసాలవాని గీర్వా
ణమునం బండితులువాడు నామంబే యీ
సుమనీషి కెఱుక లేదఁట
క్రమమో యక్రమమొ దీనిఁగనుగొనుఁడుజనుల్!॥ 70

వేదములో విశ్వబ్రాహ్మణులు అనే పదము యెక్కడ లేదు-*విశ్వకర్మఅని నవబ్రహ్మలలో ఒకబ్రహ్మవున్నాడు. ఆయన దేవతలకు శిల్పిఅయివున్నాడు. పూర్వము కంసాలీలు వడ్లవారు కంచర్లు అనేవారిని యిప్పుడు విశ్వబ్రాహ్మణులని పిలుస్తున్నారు. †యీకంసాలి వడ్ల కంచర్లను సంస్కృతములో యేపేరుచేత పిలువవలసినది

పురాణనామచంద్రిక 180 వ పేజీ.

§విశ్వకర్మ:— ప్రభాసునకు యోగసిద్ధియందు పుట్టినకొడుకు. ఇతడు దేవశిల్పి

130 వ పేజి.

‡బ్రహ్మ:—త్రిమూర్తులలో ఒక్కడు...ఇతనివ్యాపారముసృష్టిచేయుట. తొలుతఇతనికి అనేకులు మానసపుత్రులుకలిగిరి. వారిలో తొమ్మండ్రు ప్రజాసృష్టికి కారణభూతులు అయి నవబ్రహ్మలు లేక నవప్రజాపతులు అనబడిరి. వారు మరీచి, అత్రి, అంగిరసుఁడు, పులస్త్యుఁడు, పులహుడు, క్రతువు, భృగువు, వశిష్ఠుడు, దక్షుఁడు, అనువారు.

ఆ॥ చదివెనంట యీఋశాస్త్రంబులందాను
అభినివేశమున్నదంటలెస్స
రామరామయితఁడు *రథకారశబ్దార్థ
మెఱుఁగఁడంట, యిద్దియేటివింత॥ 71

క॥ మొదటన్ షట్కర్మలలో
నిదికాదు ప్రతిష్ఠయని యనేక వెంటనెతా
నది యాజనమున నుండెడి
పదియారుకర్మలనొకటయి పరఁగెడుననుచున్॥ 72

నాకు తెలియదు. రథకారులని ఒకశబ్దము వున్నది. అది వారికి చెందదని వారు అంటున్నారు. నాశాస్త్రజ్ఞానమునుబట్టి యిప్పుడు విశ్వబ్రాహ్మణులని పిలువబడేవారికి *రథకారశబ్దము వుపయోగిస్తుందేమో చెప్పలేను. ప్రతిష్ఠకర్మ బ్రాహ్మణులే చేయించవలెనని శాస్త్రములలో చెప్పబడివున్నది. యిది ఆగమములలో చెప్పబడివున్నది. ప్రాణప్రతిష్ఠ షట్కర్మలలోదికాదు. షట్కర్మలలోయాజనము జీవనార్థము పుట్టినదే. ప్రాణప్రతిష్ఠ యాజనములోవున్న 16 కర్మలలో ఒకటి-యాజనములో ధ్యానము ఆవాహనము మొదలైనవి 16 వున్నవి. ప్రాణప్రతిష్ఠ ఆవాహనముక్రింద చేరుతుంది. యిది ఆవాహనముక్రిందికి వస్తుందని ఆగమములలో చెప్పబడివున్నది. కలియుగమునకు పరాశరస్మృతి నిర్ధారణమైనస్మృతి. అందులో 6 కర్మలు బ్రాహ్మణునకు చెప్పబడినవి. యాజనకర్మ పరాశరస్మృతివలన బ్రాహ్మణునికే చెప్పబడివున్నది. ప్రాణప్రతిష్ఠ యితరులుచేయడం గలదు. యితరకులస్థులు ప్రాణప్రతిష్ఠచేస్తే అట్టిదేవాలయములు ప్రాణప్రతిష్ఠచేసిన కులమువారికి వారికంటె తక్కువకులమువారికి పూజకు అర్హములుకాని వారికంటే యెక్కువకులము వారికి అర్హములు కావు. బ్రాహ్మణుడు ప్రాణప్రతిష్ఠచేస్తే అన్నికులములవారి పూజకు అర్హములు. విశ్వబ్రాహ్మణులు ప్రాణప్రతిష్ఠచేసినగుడి వున్నదేమో నాకు తెలియదు. నాయెరుకపట్లచేయలేదు. షుమారు 20, 30 యేండ్లక్రింద కంసాలికుటుంబము ఆనేఅియన ప్రాతగుంటూరులో ఒక దేవాలయమును కట్టించి వారిలో ప్రాణప్రతిష్ట చేసేవారున్నను బ్రాహ్మణులచేత ప్రాణప్రతిష్ఠచేయించినాడు. యిప్పుడు బ్రాహ్మణపూజారి అర్చకుడువున్నాడు. Cross. క్షత్రియరుషులు క్షత్రియగోత్రములకును వైశ్యరుషులు

క॥ అన్యాయ్యములగుటయెకా।గ నోన్యవిరుద్ధధర్మ ములవడియుఁ స
న్మాన్యములుకానినుడులే! ధన్యుం జేమనినచింపఁదలఁచెనో మదిలోఁ

వైశ్యులకు మూలపురుషులుగా వున్నారు. బ్రహ్మరుషులు బ్రాహ్మణులకు మూలపురుషులుగావున్నారు. విశ్వామిత్రరుషిగోత్రము క్షత్రియులలోను బ్రాహ్మణులలోను వున్నది. లోకకర్తఅయిన ఆదినారాయణమూర్తికి హిరణ్యగర్భుడైన చతుర్ముఖబ్రహ్మ పుట్టినాడు. ఆయనముఖమునుంచి బ్రాహ్మణులు క్షత్రియులు భుజమునుంచి వైశ్యులు తొడలనుంచి శూద్రులు పాదములనుంచి పుట్టినారు. అప్పుడు ముఖమునుంచి పుట్టినబ్రాహ్మణులందరు రుషులయినారు. యిప్పుడుబ్రాహ్మణులందరు వారిసంతతివారు. బ్రహ్మకు 5 ముఖములువుంటే ఒకముఖము సాంబమూర్తి తెగగొట్టినాడు. విశ్వకర్మఅని విరాటుకు పేరువున్నది. త్వష్ట నవబ్రహ్మలలో ఒకడైన విశ్వకర్మకుమారుడు. త్వష్టఅనగా చెక్కేవాడని అర్థము. శిల్పాదులచేసేవారందరు విశ్వకర్మసంతతివారు. చతుర్ముఖబ్రహ్మ తాను సృష్టించుట కష్టమని తనకు సహాయముచేయుటకు నవబ్రహ్మలను సృష్టించినాడు. బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులు హిరణ్యగర్భుడైన చతుర్ముఖబ్రహ్మవలన పుట్టినారు. అత్రి మరీచి విశ్వకర్మ అనిమొదలైనవి నవబ్రహ్మలపేర్లు. యీతొమ్మిదిబ్రహ్మలుకలిసి సృష్టిచేసినారుగాని వారిలో ప్రతివాడు వేరేవేరేజాతివారని సృష్టించలేదు. విశ్వకర్మసంతతివారు చతుర్ముఖబ్రహ్మవలన పుట్టినవారిలో చేరరు. విశ్వకర్మసంతతివారు చతుర్ముఖసంతతివారికంటే యెక్కువవారనిగాని వారికంటే వీరుయెక్కువవారనిగాని యెక్కడ లేదు. సానగ, సనాతన అహభూన, ప్రత్నస, సుపర్ణ, యీ 5 గురు వేదములోచెప్పబడినరుషులే. బ్రాహ్మణులకు చెప్పబడిన 8 మంది రుషులలో వారుచేరరు. విశ్వామిత్ర, జమదగ్ని, భారద్వాజ, గౌతమ, అత్రి, వశిష్ట, కశ్యప, అగస్త్య, యీ 8 మంది బ్రాహ్మణరుషులు. వీరు వీరిసంతతివారు మాబ్రాహ్మణప్రవరలోవస్తారు. యీరుషులు యజుర్వేదములోవున్నారు. యీరుషులు కృష్ణయజుర్వేదములోవున్నారు. నాది తైత్తిరీయశాఖ. విశ్వకర్మ రుషియేమో నాకు తెలియదు. ఆయన బ్రాహ్మణరుషులలోలేడు. బ్రాహ్మణులకు 49 గోత్రములు. యీ 49 గోత్రములవారు నేనుపైనచెప్పిన 8 బ్రాహ్మణరుషులసంతతిలోనివారు. క్షత్రియులకు బ్రాహ్మణులగోత్రములుకొన్ని వున్నవి. శ్రీరాముఁవారిగోత్రము వశిష్టగోత్రము. జనకులవారిది గౌతమసగోత్రం. ధర్మరాజులది ధౌమ్యసగోత్రము. క్షత్రియులు

ఆ॥ *ఆదికృతయుగమున నందఱుపురుషులే
స్త్రీలు లేరటంచుఁ జెప్పెసితఁడు
ఏతదాదికంబు లీశాస్త్రిగారి సా
క్ష్యమునఁగలవు బూటకములు కొన్ని॥ 74

వారిపారోహితులగోత్రమును కొంతమంది పెట్టుకున్నారు. *ఆదికృతయుగములో అంతా పురుషులు. స్త్రీలు లేరు. వారంతా శ్వేతవర్ణులుగావుండేది. త్రేతాయుగముదగ్గరనుంచి స్త్రీవర్ణము యేర్పరచినారు. ఆత్రేతాయుగమునుంచే పెండ్లిండ్లు కర్మలు ఆరంభమయినవి. ఆత్రేతవరకు వృత్తులు లేవు. మొదటికృతయుగములో పనిపాటలవారిఅవసరము లేకపోయినది. వారు విశ్వకర్మసహాయమువలన అన్ని నిర్మించుకొనేదే. నేను పైన చెప్పిన 49 గోత్రములలో ఒక గోత్రముకలిగి వారిప్రవరలో నేను చెప్పిన 8 మందిరుషులలో కొందరినిగలవారు యిప్పుడు బ్రాహ్మణులని చెప్పవలెనుగాని వానికర్మలచేతగాని గుణములచేతగాని విడదీయవీలులేదు. ఉపనిషత్తులు 10 ఉన్నవి. అందులో వజ్రసూచికోపనిషత్తు ఒకటికాదు. వజ్రసూచికోపనిషత్తులో ఆత్మనుబట్టిబ్రాహ్మణుడా దేహమునుబట్టిబ్రాహ్మణుడా అని ప్రశ్నవచ్చినది. అప్పుడు అది తత్వసంబంధమైనప్రశ్న కాదని కొట్టివేశినారు. జాతి లోకసంబంధమని చెప్పబడివున్నది. యీభరతఖండమునుమట్టుకే యీజాతిభేదను. యెందుకు చెప్పినారో చెప్పవీలులేదు. ఆదికృతయుగములో నాలుగు జాతులులేకపోయినా కొద్ది భేదముండేది. అప్పటికి కర్మలులేవు. త్రేతరాగానే కర్మపుట్టినది. కృతయుగములో పూజయే వారివృత్తి. ఆదికృతయుగములో మనుస్మృతి లేదు. త్రేతాయుగములో మనుస్మృతిపుట్టినది. మనుస్మృతిభృగుప్రోక్తము మనువు ధర్మములుచెప్పితే ఆయనశిష్యుడైనభృగువు శ్లోకరూపేణా చెప్పినాడు. పరాశరస్మృతి మొన్నపోయినద్వాపారములోపుట్టినది లేక మొదటిద్వాపారములోపుట్టినది చెప్పటకువీలులేదు. దానిని ధారణపర్చుటకు సంస్కృతములో యేమి ఆధారములేదు. భారతముమట్టుకు వ్యాసులుచేసినారు. తక్కినపురాణములు యితరులుచేసి ఆయనకు చదివివినుపించి ఆయనవల్ల ప్రోక్తములయినట్లు చేసినారు. భారతధర్మములు న్యాయప్రమాణములే అయివున్నవి. భారతము వ్యాసులవారు శ్లోకరూపముగ చెప్పినది యెట్లాచెప్పినది నిర్ధారణచేయుటకువీలులేదు. షట్కర్మలుద్విజేతరులకులేవు. ప్రాణప్రతిష్ఠకర్మశ్రుతిస్మృతులలోను ఆగమములలోను చెప్పబడివున్నది. ప్రతిష్ఠాకల్పమని ఆగమములలో ఒక

అధ్యాయములోవున్నది. షోడశకర్మవిధానమునూత్రములలోవున్నది. గ్రామదేవతలలో బ్రాహ్మణులుపూజచేసేవికొన్నివున్నవి. కొన్నిపూజచేయనివివున్నవి. బ్రాహ్మణులు గ్రామదేవతలనుపూజించుటను మానుకున్నారు. మాలమాదిగలువచ్చి బలులు యిచ్చుటవలన అక్కడికి పోవీలులేక మానుకున్నారు. బ్రాహ్మణులు బలులుచేయగూడదుగాని తక్కినజాతులవారు చేయవచ్చును. గ్రామదేవతలకు చాకలివాడు అన్నమువండుకునివస్తాడు. కుమ్మరి నైవేద్యముపెడుతాడు. గ్రామదేవతల ప్రతిష్ఠమట్టుకు బ్రాహ్మడేచేయవలెను. వుండిసీమలో బ్రాహ్మణులుప్రతిష్ఠచేసిన గ్రామదేవతలువున్నవి. యీసీమలో వున్నవేమో నాకు తెలియదు. నేను గుంటూరుతప్ప యితరవూళ్ళకు వెళ్ళలేదు. అంటువ్యాధులు వచ్చినప్పుడు ఆతూ్పచికిగాను కొబ్బరికాయ సెట్టిచేసేపూజలకు బ్రాహ్మణులే పూజచేస్తారు. మాది రేపల్లె. మావూళ్లో కుమ్మరివాండ్లు చేస్తారు. విశ్వబ్రాహ్మణులలో యెవరు యాజనముచేయించగా చూడలేదు. పులివర్తి వీరయ్య షోడశకర్మలు వారియిండ్లలో చేయించేవాడు. ఆయనచేయించడం 25 యేండ్లనుంచి యెరుగుదును. యింకొకఆయన పాతకమూరి సుబ్బారాయుడు చేయించేఆయనవున్నాడు. లింగప్రతిష్ఠచేయునపుడు లింగముకు సజ్జరసమువేసి బిగించకపూర్వము కొంతకర్మజరిగినా బిగించినతరువాత శుద్ధిచేసి మళ్లీ ప్రాణప్రతిష్ఠచేస్తారు. స్తలకర్షణముకు బ్రాహ్మణులకు యేమిసంబంధములేదు. స్తలకర్షణము అయినతర్వాత వాస్తుపూజ గణాధిపతిపూజ చేస్తారు. వాస్తుపూజ డబ్బుబియ్యం బ్రాహ్మణుడుపూజచేయించి వడ్లబత్తుడికి యిస్తాడు. గణాధిపతిపూజకువచ్చే డబ్బు బియ్యం బ్రాహ్మణుడు తీసుకుంటాడు. విగ్రహమును మూడు సంll లు చేయవలెను. ఆగమశాస్త్రములలో 9 నెలలు విగ్రహముచేయవలెనని చెప్పబడివున్నది. గర్భస్తమయినశిశువుకు 7 మాసములో ప్రాణివస్తుంది. అమరములో రధకారశబ్దము వడ్లవానికివర్తిస్తుంది. యీవిశ్వబ్రాహ్మణులకు రధకారశబ్దము వర్తిస్తుందని చెప్పలేను. లోహములపనిచేసేవారికి వేరువేరుపేట్లు చెప్పబడివున్నవి. త్వష్టఅని బ్రహ్మకు పేరువున్నది- లోహకారుడనగా గనులనుండిత్రవ్వి యినుముచేసేవానికి చెప్పబడివున్నది. గ్రామపౌరోహితము చేసేవారు బ్రాహ్మణులలోచివరవారని మనుస్మృతిలో చెప్పబడివున్నది గాని వారుబ్రాహ్మణులే. వాది వైదిక బ్రాహ్మణుడు. నేను వైదికబ్రాహ్మణుడనే. నేను వాదిని యెరుగను. అతనివృత్తి యేమో నాకు తెలియదు. శిష్టికరణాలని తూర్పున వున్నారు. అమరములో చెప్పబడిన సంకరజాతులు యిప్పుడు లోకములో యేజాతివారికి

క॥ చండాలి *యరుంధతియని ముండకొడుకు లెవ్వరేని మొఱగుతఁ
దానుద్దండుండని చెప్పందగు పండితుఁడెయిట్లు చెప్పఁ బాల్పడెనరరే॥

క॥ ఘనకర్దమప్రజాపతి తనుజ §యరుంధతియనంగ, ధరఁ ప్రఖ్యాతిన్
గనినపతివ్రత, ఆమెనె మనసీతా రామశాస్త్రి మాదిగదనియెన్॥

క॥ మాదిగలుం దత్సదృశులుం వాదించుచునుండి రింతవఱ కిద్దానిన్
భూదివిజుఁడయ్యునీతఁడు తాదిగె నివ్వాదమునకు, ధన్యుఁడుగాఁడే॥

వర్తించేది నాకు తెలియదు. కరణాలని చెప్పేవారు యితరులువున్నారు. కరణంఅనేమాటకు అర్థము వ్రాసేవాడని, శిష్టికరణాలుగాక కరణాలని చెప్పేవారు. బ్రాహ్మణులలోలేరు. కరణముఅనేమాట దేశభాషలో గ్రామములోకరిణీకము లెక్కలు వ్రాసేవానిని అంటారు. యెవరుకరిణీకపులెక్కవ్రాస్తే వానిని కరణమంటారు. వశిష్టుని భార్య*అరుంధతి చండాల స్త్రీ. అరుంధతికుమారుడు శక్తి-శక్తికుమారుడు పరాశరుడు.

పురాణనామచంద్రిక 16 వ పేజీ

§అరుంధతి:— కర్దముని కూఁతురు. వశిష్ఠుని భార్య. మహాపతివ్రత. కనుక ఇప్పటికి పెండ్లినాటిరాత్రి ఔపాసనానంతరము నక్షత్రరూపమున ఉండునీమెను పాతివ్రత్య నిష్ఠకై పెండ్లికుమార్తెకు చూపుదురు.

41 వ పేజీ

కర్దమప్రజాపతి. బ్రహ్మచ్ఛాయయందు పుట్టినయతఁడు......

భాగవతము. తృతీయస్కంధము.

208 వ పేజీ

వ॥ అంత నా కర్దముండు కమలసంభవచోదితుండగుచు యథోచితంబుగా నాత్మీయ దుహితలవివాహంబు సేయందలంచి మరీచికిం గళయనుకన్యకను, నత్రికి ననసూయను, నంగిరసునకు శ్రద్ధను, బులస్త్యునకు హవిర్భువును, బులహునకు గతిని, గ్రతువునకుఁ గ్రియను, భృగునకు ఖ్యాతిని, వసిష్ఠునకు నరుంధతిని, నథర్వునకు శాంతినింగా నిజకులాచార, సరణిం బరిణయంబుగావించిన......

తే॥ *శక్తిభార్య యదృశ్యంతి స్పష్టముగను
తాఁ బ్రమాణంబనిన భారతంబునందె
యుండెనిటుల, శ్వపాకియంచుండదెచట
ఏమనివచించెనో యీతఁ డెఱుఁగ నేను॥ 78

*శక్తిభార్యపేరు శ్వపాకి-అనగా కుక్కమాంసముతినేది అని అర్థము-శ్వపాకిజాతి సంకీర్ణజాతులలో అధమాధమము. పరాశరుడికుమారుడు వ్యాసుడు- తపస్సేముఖ్యమని చెప్పుటకుగాను వ్యాసులవారు తన కులసంగతి చెప్పినాడు. వాల్మీకి బ్రాహ్మణుడు- యిప్పటిబ్రాహ్మణులు ఆసంతతివారే. నవబ్రహ్మలలో దక్షుడు బ్రహ్మఅంగుష్టమువల నపుట్టినాడు. జాతులునాలుగు సమానమే. హెచ్చుతగ్గులు లేవు. సంకరజాతులు తక్కువవి- భాగవతము ద్వాదశస్కంధములో చెప్పబడివున్నది. వేదములలో వైదికులు నియోగులని వేరు వేరుశాఖలు చెప్పబడియుండలేదు. క్షత్రియబ్రాహ్మలు లేరు. శాస్త్రములో దశవిధబ్రాహ్మణులు లేరు. వృత్తులు జాతులు వకసారేపుట్టినవి. వృత్తులు జాతికంటే ముందుపుట్టినవనియు చెప్పవచ్చును. ఆదిత్రేతాయుగముదగ్గరనుంచి వృత్తులు అమలులోకివచ్చినవి. ఆదికృతాయుగములో జనులకు క్షుత్పిపాసములు లేవుగనుక వృత్తులులేవు. నాకు అభిమానశాస్త్రములేదు. నేను సంస్కృతము చదువుకున్నాను. నేను చదువుకున్నవన్ని అభిమానశాస్త్రములే- నేను షట్శాస్త్రములు చదువుకున్నాను. నేను ఆరుశాస్త్రములు పూర్తిగా చదివినాను.

రీమార్కు—విశ్వబ్రాహ్మణఅనేపేరు కంసాలీలు కంచర్లు వడ్లబత్తులు వారికి వారు పెట్టుకున్నారుగనుక అట్లాపిలుస్తున్నారు. రథకారులలో రెండుజాతులున్నవి. ఒకటి దేవవాహనముచేసేవాడు రెండవది సంకరులలో రథకారులనివున్నారు. వారికి వృత్తి యేమి చెప్పబడివుండలేదు. గ్రామదేవతలప్రతిష్ఠమట్టుకు బ్రాహ్మడిదేగాని బ్రాహ్మణులుపూజవగైరా మాలమాదిగలువాడడమువల్ల నేనుయెరిగినచోట్లమానుకున్నారు.

పురాణనామచంద్రిక 9 వపేజి.

*అదృశ్యంతి......శక్తిభార్య. పరాశరునితల్లి.

భారతము, ఆదిపర్వము, సప్తమాశ్వాసము, 185 వ పేజీ

క॥ .....వసిష్ఠుండు నిజాశ్రమంబునకు వచ్చువాఁడు దనపిఱుందవచ్చుకోడలి నదృశ్యంతియనుదాని శక్తిభార్య నప్పుడెఱింగి...... 124

ఉ॥ కొందఱు దీనికిం గలదు కొండొక హేతువటంచు నేమియో
యందురు కాని నాదుమది కయ్యది నచ్చదు, స్వర్ణకృత్ప్రజా
బృందము మెచ్చుకోలుకయి పెప్పెపెలోఁబడి బ్రాహ్మణాళిచే
నిందితుఁడయ్యెనీబుధుఁడు నిశ్చయమియ్యది యెంచిచూచినన్॥ 79

సీ॥ చేసినాఁడుపకృతి చేతనైనంతలో
బ్రాహ్మణుల్ గాఁజూచు బత్తులకును
వేసినాఁడొక మాట వెలమాటమున్నిభు
"జాతులునాలుగున్ సమము"లనుచు
కోసినాఁడెన్నియోఁ గొప్పవాసారకాయ
"లాఱుశాస్త్రిల్వచ్చు"ననుచుఁదనకు
పోసినాఁడు విషంబు పోయంగఁదగినంత
ఖలధిక్కృత ద్విజకాండమునకు
సంస్తుతించెను గమసాలజనము తనను
సంతసించెను మున్నిభు చాలమదిని
విశ్రుతంబయ్యె షట్శాస్త్రవిత్త్వమవని
ఏమి బ్రాహ్మ్యంబుతోఁబని యాయనకిఁక॥ 80

నేను గోదావరిజిల్లా యెరుగుదును. విశ్వబ్రాహ్మణులని యిప్పుడు పిల్వబడే వారిని కరణాలనిపిలవరు- మహానుభావులయిన ఋషులసంయోగముచేత చండాలజాతి వాండ్లయినా అరుంధతిశ్వపాకులదోషము పోయినది. వారితపోబలము అట్టిదిగనుక పోగొట్టినది. వ్యాసులు పుట్టుటలోనే ఋషిగాపుట్టినాడు- 7 గడియలలో పుట్టడం పెరగడం సకలవిద్యలు నేర్చుకోవడము జర్గినది. విశ్వబ్రాహ్మణులకు వైదికబ్రాహ్మలకు పంక్తిభోజనములేదు. వైదికులు నియోగులు పెడితే వారుతినరు. విశ్వబ్రాహ్మణుల అన్నము యేజాతివారు తినరు. వీరు యేజాతివారియన్నము తినరు. విశ్వబ్రాహ్మణుల అన్నము రంజలువాయించేవాండ్లు తింటారు. లింగబలిజాలు యితరజాతివారి యిండ్లలో భోజనముచేయరు. సాతానులు వైష్ణవులయిండ్లలో భోజనముచేస్తారు జంగాలు లింగధార్లయిండ్లలో భోజనముచేస్తారు. విశ్వబ్రాహ్మణులని పిలువబడేవారు అనాదినుండి బ్రాహ్మణులయిండ్లలో భోజనము చేయుటలేదు. లింగబలిజెల అన్నము సాతానులఅన్నము వారికంటె తక్కువజాతివారు పనిపాటలవాండ్లు అనగా చాకలి, కుమ్మర మంగలివగైరావారు తింటారు- విన్నాను సరిగావున్నది......

క॥ తదనంతరసాక్షి జగ। ద్విదితుండగు† చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిల్
పదముగురిప్రార్థనచేన। య్యాదనున నటువచ్చియుండె నవధానముకై॥

The 30th day of August 1911.

† చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిగారు ... ... బందరు—

బ్రాహ్మణశబ్దము జాతివాచకము- బ్రహ్మజ్ఞానముగలవారిని ఔపచారిక బ్రాహ్మణులంటారు-విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దము గ్రంథములలో కనుపడదు-గ్రంథములనగా ప్రామాణికగ్రంథములలోలేదని నాయభిప్రాయము-వ్యాకరణశాస్త్రప్రకారము విశ్వబ్రాహ్మణ అని వుండదు-వైశ్వబ్రాహ్మణ అని వుండవలెను-విశ్వబ్రహ్మ అనే శబ్దము సృష్టికర్త అయిన చతుర్ముఖబ్రహ్మకు చెందదు-గోదావరిజిల్లాలో బంగారుపనిచేసేవారిని కంసాలి అని పిలుస్తారు- కొయ్యచెక్కడంపనిచేసేవారిని వడ్రంగులని యినుము పనిచేసేవారిని కమ్మరులని కంచుపనిచేసేవారిని కంచర్లని అంటారు-కంసాలీలకు వడ్రంగులకు కమ్మరులకు కంచర్లకు యీ పేరులు వృత్తినిబట్టి జాతినిబట్టి వచ్చినవి-వారందరు కలిసి భోజనముచేస్తారు-ఒకరిపిల్లను ఒకరు చేసుకుంటారు-వృత్తిలోమట్టుకే భేదము-హిందూదేవాలయములయొక్క గర్భగుడులలోనికి కంసాలిజాతివారిని రానివ్వరు. గ్రామదేవతలగుడులలో కొన్ని బ్రాహ్మణులపూజచేసేవి వున్నవి-కొన్ని యితర జాతులవారుచేస్తారు-గ్రామదేవతలప్రతిష్ఠ షట్కర్మాధికారముగల బ్రాహ్మణులే చేయించవలెను- ప్రతిష్టకర్మ బ్రాహ్మణత్వముసాధించుకున్న ప్రతివాడు చేయవచ్చును బ్రాహ్మణగోత్రములోపుట్టి శాస్త్రప్రకారము బ్రాహ్మణకన్యను పెండ్లిచేసుకోగా పుట్టినవాడు బ్రాహ్మణుడు- బ్రాహ్మణజాతి తెగలలో కంసాలీలుచేరరు. బ్రాహ్మణులకు కంసాలీలకు పెండ్లిండ్లుగాని పంక్తిభోజనములుగాని నాఅనుభవజ్ఞానములో యెక్కడ లేదు-కంసాలీలఅన్నము చండాలుడీదగ్గరనుంచి తినరు-మేముతినమని యితరజాతులవారు అంటారు-మేముపెట్టమని కంసాలీలు అంటారు-నేను శ్రుతులు చదువుకున్నాను-వ్యాకరణశాస్త్రముచదువుకున్నాను-వేదములో 4 అట్టములు చెప్పుకున్నాను. తర్కశాస్త్రము ప్రకరణములుచదువుకున్నాను.

చ॥ గురుతరపాండితీకలిత కోవిదనుత్యకవిత్వలాచుఁ ద
త్పురిప్రజ‡పిల్వ వచ్చి కడుఁబూన్కి వధానములాచరించు శ్రీ

Cross—సృష్టిఆదియందే జాతులన్నివున్నవని కొన్నిపురాణములలో ఆది యందు అంతా బ్రాహ్మణులుగాపుట్టి కర్మభ్రష్టతచేత వేరువేరుజాతులవారయినారని కొన్ని పుస్తకములలోను మొదట అంతా శూద్రులుగాపుట్టిరనియు క్రమేణ తపస్సంప న్నతచేత బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులుగామారి కొంతకాలమైనతరువాత అదినిలుపు కున్నారని కొన్ని పుస్తకములలోను చెప్పబడివున్నది. యెక్కువజాతులవారు తక్కువ జాతులలోకి మారినకాలముగాని తక్కువజాతులవారు యెక్కువజాతులలోకి మారిన కాలముగాని నిర్ణయించుటకువీలులేదు. యెక్కువగ్రంథములలో జాతులసృష్టి ఆది యందేవున్నదని చెప్పబడివున్నది. యికముందు తక్కువజాతివారిని యెక్కువజాతి లోనికి రానివ్వకూడదని నిలుపుకున్నదియేకాలమందో నిర్ణయింపవీలులేదు-కలియుగ ములో యితరయుగములవలె యితరజాతులవారు బ్రాహ్మణులౌవుటకువీలులేదు.యెక్కు వజాతివారు తక్కువజాతివారగుటకు కలియుగములో వీలువున్నది. తక్కువజాతివారు ఎక్కువజాతివారగుటకు వీలులేదు-బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యులకుతప్ప యితరజాతులవా రికి వుపనయనాది కర్మాధికారములేదు-బ్రాహ్మణులుసహితము కృషిశిల్పాదులు ఆప ద్ధర్మముగా అంగీకరించినా తరువాత ప్రాయశ్చిత్తముచేసుకుంటే మళ్ళీ బ్రాహ్మణత్వము నిలుస్తుంది. అట్లాచేసుకుంటే బ్రాహ్మణత్వమువస్తుందని యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి ప్రాయశ్చి త్తకాండ 36 వ శ్లోకములో చెప్పబడివున్నది *Ex V.* ప్రతిష్ఠకర్మముకు మంత్రములు వేదములలోనుండి తీసుకునవలెను-కర్మవిధానము ఆగమములలోవుంటుంది. షోడశకర్మల

గుంటూరు ది 12—8—11

‡బ్ర॥...పట్టాభిరామశాస్త్రులుగారికి......నమస్కారములు......బ్ర॥తిర్పతి వేంకటేశ్వరశాస్త్రులుంగార్ల యొక్క......శతావధానసభ రేపటి 19, 20, తేదీలలో జరుగున ట్లిచ్చటిపెద్దలచే నిన్ననే ధృవపఱుపఁబడినది. రేపు బ్ర॥ శతావధానులుగార్లకు నాహ్వానపత్రికపోవును. తప్పకసభజరుగును. సందియములేదు......దయచేయుఁడు...

శిష్ట్లా హనుమచ్ఛాస్త్రి.

తిరుపతివెంకటేశ్వర సుధీమణులం దొకరైనయట్టి యీ
విరచితసత్ప్రబంధు ఘను వెంకటశాస్త్రిని నేను వేడినన్॥ 82

కూడా మంత్రములు వేదములోచేరుతుంది. ప్రతిష్ట యోజనములో చేరుతుంది గనుక ప్రతిష్ఠ బ్రాహ్మణుడే చేయించవలెనని చెప్పినాను. బ్రాహ్మణులకు మట్టుకే షట్కర్మాధికారమువున్నది. దేవాలయ ప్రతిష్టకు బ్రాహ్మణునికిమాత్రమే అధికారమువున్నది: నేను గ్రామదేవతలప్రతిష్ట యెన్నడు చూడలేదు. నియోగిబ్రాహ్మణులని వైదికబ్రాహ్మణులని మధ్యపుట్టినవిగనుక యివి శాస్త్రములలోలేవు. కొన్నిచోట్ల కరణాలు అని మూఢత్వముచేత బ్రాహ్మణులలో వకశాఖగా చెప్పుచుంటారు-బ్రాహ్మణులుగానికరణాలు శ్రీష్టికరణాలని వున్నారు-కరణమనగా చేయువాడనిఅర్థము-వృత్తినిబట్టి జాతి పుట్టలేదు-ఆదిపురుషునికి బ్రాహ్మణుడు ముఖమున్న క్షత్రియులు బాహువులు వైశ్యులు తొడలు శూద్రులు పాదములై వున్నారని కొందరి అభిప్రాయము-బ్రాహ్మణులకు గోత్రములు వారి పూర్వరుషులను బట్టి వచ్చినది-వైశ్యులుకూడా వైశ్యరుషులసంతతివారే- వేదములోచెప్పబడిన రుషులంతా బ్రహ్మరుషులుకారు-వేదములో బ్రహ్మరుషులనిచెప్పబడినవారే బ్రహ్మరుషులు-నాలుగువేదములుచదువని నేను వేదములలో యేమిచెప్పివున్నది చెప్పజాలను. శాస్త్రములలో యెక్కడ కంసాలియిండ్లలో భోజనముచేయగూడదని ,చెప్పబడివుండలేదు. నేను ఆగమము చదువుకోలేదు- శిల్పశాస్త్రములు చదువుకోలేదు- పురాణములన్ని సూత్రప్రాయముగా వేదములలో యిమిడివున్నవి- భాగవతము కలియుగములో పుట్టినది. విష్ణుపురాణములో కురుపాండవులను మౌర్యవంశరాజులను యెత్తినారుగాని అది భారతయుద్ధముకు పూర్వమే పుట్టినది. 18 పురాణాలు భారతముకుపూర్వమే పుట్టినవి. వేదములునాలుగు-అవి అనాదిఅయివున్నవి-నేను కంసలివారియిండ్లలో పెండ్లిండ్లకు యెన్నడు వెళ్ళలేదు- ఉపనయనముచేసుకుంటే నేగాని బ్రహ్మత్వమురాదు- ఉపనయనము బ్రాహ్మణుడయినవాడేచేయవలెను- స్త్రీకూడా బ్రాహ్మణునిభార్య అవుటవల్ల బ్రాహ్మణిఅని చెప్పబడుతున్నది-మనువువల్ల మానవులు కద్రువవల్ల నాగులు వినతవల్ల

ఉ॥ సాక్షిగవచ్చితానుడివె శాస్త్రపథంబునుదొల్గకుండ మ
త్పక్షమునందు, దానిని నపహ్నుతిసేసి యథేచ్ఛఁ గ్రొవ్వుం
బక్షపువారు వ్రాసిరిఽయవాచ్యపువ్రాఁతలు కొంతమంది రూ

అనూరుడు గరుత్మంతుడు పుట్టినారుఅని చెప్పబడివున్నది. ఉపనిషత్తులు 10 ప్రమాణములు- శంకరాచార్యులవారు 10 వుపనిషత్తులమట్టుకే భాష్యములుచేసి తక్కినవి వదలినారుగనుక వాటిని గణనలోకితీసుకోరు. అష్టోత్తరశతోపనిషత్తులో 748, 749 పేజీలలో చెప్పబడిన 5 పేర్లు శివపరముగా చెప్పబడినవని నాఅభిప్రాయము. యీ 5 పేర్లు శివునిముఖములపేర్లకు వర్తింపవు-పంచబ్రహ్మఅనగా 5గురు బ్రహ్మలని చెప్పవచ్చును. విస్తరించినబ్రహ్మలని చెప్పవచ్చును. వానిలో విషయమునుబట్టి అర్ధనిర్ణయముచేసుకో వలసివుంటుంది. నేను వేదములోవుండే అర్థముమరిచిపోలేదుగాని కంఠోపాఠము మరిచిపోయినాను. శరీరమును దహనముచేస్తేనేగాని కర్మపుట్టదు. శవమునుపాతిపెట్టేవారిని కర్మభ్రష్టులని ఆక్షేపించుతాము- లింగధారులు మహమ్మదీయులు క్రయిస్తవులు ఖననముచేస్తారు. కంసాలీలు ఖననముచేస్తారు. కరణశబ్దము యోగరూఢము-నియోగులలో కరణశబ్దమును వేరేవుత్పత్తిచెప్పవలెను- బ్రాహ్మణులకు నియమింపబడిన షట్కర్మలు చేయకపోయినంతమాత్రముచేత బ్రాహ్మణుడుకాకపోడుగాని నామమాత్రబ్రాహ్మణుడవుతాడు- షట్కర్మలుచేసేవాడయితే ఆధిక్యతవస్తుంది- నామమాత్రబ్రాహ్మణునికి మంత్రములురావుగనుక చేయించవీలులేదు- వస్తేచేయించవచ్చును- గ్రామపౌరోహితం చేయించేవారు ప్రాయశ్చిత్తములేకుండా ప్రాణప్రతిష్ఠచేయించవచ్చును- వ్యవసాయమేవృత్తిగావున్నా చేయించగలశక్తివుంటే బ్రాహ్మణుడు ప్రతిష్ఠాదియాజనకర్మలు చేయించవచ్చును-కంసాలీలుఅనేశబ్దము వేదములలో తెనుగవుట లేదు.

చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి, శతావధాని...

§ నవంబరు 16 వ తేది 1912 సం॥ (దర్బారు)

సీ॥ ......తెలకొని మీవిరోధులమీది వ్యాజ్యెమ్మనను సాక్ష్యమునొసంగినారటంచు
తే॥ గీ॥ తారుమారైన వారి గుంటూరుశతవ, ధానమును మీరు పక్షపాతమ్ముచేత

క్షేత్రజ్ఞులౌచు వారిపయి నిందున నాకభిమానమం చూపిరా॥ 83

క॥ భువనశ్లాఘ్యంబగు స
త్కవితాప్రాశస్త్యమునను గ్రాలెడి యేత
త్కవివరుల పేరులెప్పుడు
చెవిఁబడె నభిమానమపుడె చిత్తమునఁబడెన్॥ 84

ఉ॥ పదమూడేడుల క్రిందట। నెదియో సందర్భమందు నేనుడివినయ
ట్టిది గలవో కృతి*పద్యం। బదిచెప్పెడి వారిమీఁది యభిమానంబున్

తే॥ ప్రీతిఁ బత్రిక మొదలిడి రెండు నెలలు
చనినతోడనె వ్రాసిన ఘనతరంపు
†వ్యాసమే చెప్పఁజాలెడి వారిపైని
నాకుఁగల యభిమానంబు ప్రాకటముగ॥ 86

నెంతనుతియించినను నుతియింపవచ్చు, గాని నమ్మెడువారు లోకమున లేరు॥ 15
.......................పోచిరాజు సీతారామయ్య, మన్నవ నరసింహము.

(హితకారిణి) 1913 సం॥ డిశంబరు నెల 14 తేది,

...... కే, గంగరాజు గారికిఁ బ్రత్యుత్తరము...... యభినవసరస్వతిని ...... జాన పాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి యొక్క యనవసరపుఁ గేసులోఁ దనపక్షమునఁ గోర్టునందు సాక్ష్యము చెప్పినది మొదలు చెల్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి గారిపక్షమై తద్విరోధులైన సోదర కవులను దిట్టుటకే యుపయోగించుచుండెను ......

పోతరాజు లక్ష్మీనరసింహము.

*శుభకృత్సంవత్సరమున, ఏకాగోపయ్యగారు నాచేఁ జేయించిన ప్రబంధము
క॥ తిరుపతి వెంకటకవికృత, వరశ్రవణానందపాకవైఖరి నాకే
ధర దుర్లభమనితలఁపకు, మరయఁగ నెవ్వారికేని యది దుర్లభమా॥

†(అభినవసరస్వతి) 1908 సం॥ సెప్టెంబరు సంచిక, స్వవిషయము

......తమరొనరించు గ్రంథములఁ దక్షణము ప్రచురించుటకు సరస్వత్యాద్యుత్తమ పత్రికలె యుండినను శతావధానులగు తిరుపతి వెంకటకవులు తమకృపకుఁ బాత్రుఁడఁగా నుపాయనపూర్వకంబుగఁ దమసమ్ముఖమునకుఁ బంపుకొను నీసంచికల ననుగ్రహ దృష్టిచేఁ గైకొనుచు ననన్యకవిసామాన్యమై మృదుమధురశైలిలోఁ గనుపట్టు స్వకృతప్రబంధ మేదయిన దయచేసి యభినవసరస్వతికి వన్నెఁదే సంప్రార్థితులగుచున్నవారు.

క॥ భారతనాటకములనుఁ, వారక నాకనుపుమనుచు వ్రాసిన¶జాబే
యారూఢిఁ జెప్పఁగల ద। వ్వారలపై నెంతగౌరవం బున్నదియుఁ॥

చక్కని శైలిగల పెక్కు ప్రబంధములు ప్రచురింపించి సరస్వతిని గర మలంకరింపఁజేసిన మహాకవులు తత్కనిష్ఠయగు నభినవసరస్వతియెడల మాత్రముదయాళువులేలకాకుందురు?

జానపాడు. 29—7—10

¶శ్లో॥ నమశ్శ్రీవెంకటాఖ్యాక విద్వదంఘ్ర్యంబుజన్మనే
వ్యాప్తరాజోత్తమాంగస్థ కిరీటమణిరోచిషే॥ 1

శ్లో॥ ఆరూఢః కవితారథం ఝడితి సర్వాశాసు సంచార్యచ
విద్వద్రాజసభాః ప్రవిశ్య నిజసద్విద్యాః ప్రదర్శ్యాధికం
హేలానిర్జితసర్వవిపక్షి దనఘో యః ప్రాప కీర్తింస్థిరాం
తం శ్రీవెంకటశాస్త్రిణం ప్రతి నమస్స్వ్య చెళ్లపిళ్లాన్వయం॥ 2

శ్లో॥ వక్త్రాన్నిర్యదశేషవాక్యనిచయే పద్యాత్మనావర్తతి
హృద్యగ్రంథేషు భృశంలసత్సు బహుశో యుష్మత్ప్రణీతేషువై
లేఖాః ప్రాహిణుమోస్మదాదయ ఇమే పద్యాత్మకా వః ప్రతి
నిర్లజ్జోయ మశేషలోక ఉతభో నీకాశరాహిత్యవన్!॥ 3

శ్లో॥ విముఖాభవంతుభూమౌ విద్యావంతో భవంతు దాతారః
ఆగత్యభిక్షుకజనో పభ్రంశానేవ సర్వదాపతతి॥ 4

శ్లో॥ తిరుపతివెంకటకవ్యో ర్వాణ్యాః పురుషావతారయో ర్భవతోః
ఖ్యాతిర్బహుకాలాదపి కర్ణపథం ప్రాప్య వర్తతేస్మాకం॥ 5

శ్లో॥ పఠితశ్శ్రీవణానందో పశ్చాచ్ఛ్రీబుద్ధచరితమపి దృష్టం
పాండవవిజయప్రముఖా బహుసద్గ్రంథాశ్చ బాఢముద్గీతాః॥ 6

శ్లో॥ కాంశ్చిదదృష్ట్వాగ్రంథాన్ గతసౌమ్యాబ్దేతు శ్రీమదభ్యాశం
పత్రేలిఖితేస్మాభిః పాణిగృహీతాది ప్రేషితంఖలుభో॥ 7

శ్లో॥ క్వయూయం భారతీరూపాః క్వాహ మల్పకలాయుతః
తథాపివీక్ష్యమల్లేఖాం ప్రేషితం పుస్తకత్రయం॥ 8

శ్లో॥ లేఖాంవిలిఖ్యసుచిరాదపి నేతుమిచ్ఛన్ త్వన్నిధిం త్వదుపరిస్థితగౌరవేణ
ఈదృఙ్మహత్త్వకలితో బతమాదృశాంచ ప్రత్యుత్తరంనలిఖతీతి విశంకితోస్మి॥ 9

ఆ॥ రామకృష్ణకవుల రవ్వ యారంభమౌ
సమయమందు వారిసమ్ముఖమున
కనిపిసట్టిలేఖయును వచియించెడి
వారిమీఁదనాకు వరలుభక్తి॥ 88

శ్లో॥ అభినవసరస్వతీమహ మారభ్య ప్రేషయన్ త్వదభ్యాశం
యంకంవాత్వద్గ్రంథం ప్రకటీకర్తుంహి కాంక్షమాణోస్మి॥ 10

శ్లో॥ అముద్రితగ్రంథవిహాపితాయ శ్రీమానసుత్పన్నఘృణోపి బాఢం
సుముద్రితాన్ప్రేష్య సదాత్రదేశే సమస్తలోకైః పరిగీయసేస్మ॥ 11

శ్లో॥ అపభ్రంశపద్యాన్ లిఖిత్వాస్మదాద్యైర్జనైః ప్రేష్యమాణే ఘనగ్రంథదాతా
భవంతంవినాకః ప్రకాశేతభూమ్యాం నిగర్వో దయావాన్ భవాన్ సత్ప్రమాంశ్చ॥

శ్లో॥ ప్రకృతంకవివర! దయయా పాండవజననాది చాశ్వమేధాంతం
శ్రీమత్కృతయోర్నేయా భో మత్స్వామిప్య మస్మదీయ ఇతి॥ 13

శ్లో॥ మత్ప్రీచరీక్రియమాణే మతవిషయే వ్యాసరూపవాచో వా
నహిదేయాః కింశ్రీమన్! నానారసగుంభితా స్త్వదీయా భో॥ 14

శ్లో॥ భవతిస్థితయాభక్త్యా పద్యానలిఖం కవీశ్వరత్వాన్న
తత్క్షంతవ్యాదోషా స్త్వత్పదపద్మం నమస్కరోమ్యార్య!॥ 15

జానపాడు 6—10—10

క॥ నిండుకృపన్ మీరనిచిన, పాండవవిజయాదికముల బహుభక్తిని నిం
దుండి పఠింపుచునుంటిమి, పండితజనవినతపాదపంకజయుగళా!॥ 1

తే॥ గ్రంథములఁబంపుటయెకాక కరుణతోడ,,వ్యాసము విమర్శమొ వ్రాసిపంపుదుమనని
వ్రాసినటువంటి యాయక్షరములపంక్తిఁ, జదివిపలుమారు సంతోషజలధిఁబడితి॥ 2

ఉ॥ నమ్మెదు నమ్మకుండుఁ డధునాతనసత్కవులందె గాక పూ
ర్వమ్మున నేఁటిగ్రంథముల వ్రాసినవారలలోనఁగూడ ని
కమ్ముగఁ దంత్రమానులిలఁ గానఁగరారని నాదునిశ్చయం
బమ్మక చెల్ల యిట్లనియెనంచువచించినఁగాని కాకవుల్॥ 3

— భారతాదుల సరసపుంబద్యరచన। యసలె లేదనికాదచ్చటచటఁ గొన్ని
పద్యములుకానఁబడుచుండు, త్వత్ప్రబంధములను నన్నియు రసవంతములె పఠింప॥4

చ॥ విడిఁబడియేవొ పద్యముల వేవచియించుచ పాండితీప్రభన్
గడబిడపెట్టు సత్యవిముఖప్రజపొంతకు నేగఁగాని పే
ర్వడసి సుపర్వభాష ఋతవర్తనగల్గినవిజ్ఞకోటి కే
నడుగులనొత్తుచుంట జననాదిగనున్నదె, యేలవిస్తృతిన్॥

ఉ॥ ఎన్నొదినాలనుండియును నేనిటు తిర్పతివెంకటేశులన్
సన్నుతిచేయుచుండఁగను శాఖకు గౌరవమున్ గడించుకో
నున్నయశస్వులెల్లరును యోజనచేసి మదుత్తమాంగమం
దున్నెలకొల్ప రొక్క-మొగిఁ దోఁచినలాగపవాద మెన్నియేన్॥

ఉత్సాహము॥ తేనెఁబోసికలిపినట్టి తెల్లబియ్యపన్నమున్
మానకారగించినట్లు మంచిమీప్రబంధముల్
పూనిచదువునప్పుడుండుఁబో కవీంద్ర! యేరికిన్
నే నిఁకేమినుతియొనర్ప నేర్తు- మీదుకైతమున్॥ 5

కం॥ అవతారపురుషులీరని।కవివర! నాకాశయంబుగల, ◌ందున నే
భవదీయ నామమెపుడున్।శివనామమువలె బ్రసంశచేయుచునుందున్। 6

ఆ॥ ఇంచుకైన మీరలిడినజవాబు నా।తోడ శౌరి మాటలాడు టరయ
భాగ్యమునలభించు భగవత్ప్రసాదంబు।కరుణమీరలను పుగ్రంధసమితి॥ 7

తే॥ భగవదవతారములటేనఁ బ్రజ లనూయ।పడకయున్నాగ లట్లె మీపయిననూయ
పడుచునుందురు మూర్ఖులిప్పట్ల। దాన నేమికాఁబోవుచున్నది యీరలకును॥ 8

కం॥ తిరుపతిశాస్త్రిలవారికి।మఱివెంకటరామకవికి మరలనిపుడు వా 9
గ్వైరసత యేర్పడుటం జే।పరులం పఠియించుచుంటి బహుళంబుగ నే॥

ఉ॥ కావున వీరికిర్వురకుఁ కల్గినయట్టి వచోవివాదము
నీ్మవలనన్ సకృత్స్నముగ నేవిని పేపరునన్ లిఖింపఁగన్
భావముగల్గియున్నయది, పంపుఁడనుగ్రహముంచియాక్రమం
బోవిబుధాగ్రగణ్య! యదెయొక్క- ప్రబంధముగాగ్రహించెదన్॥ 10

కం॥ సిగ్గిలక సుకవిరాజుల।దగ్గరకైనంగరంబు తార్మ్యముగ నా
పగ్గబయల్పడవ్రాసితి।నెగ్గుగమదినెంచువార లీరలుగామిన్॥ 11

జా॥ పట్టాభిరామశాస్త్రి.

ఉ॥ నైల్యము మోపియీవిధిని నన్ జెడఁదిట్టెడివారిబోధలన్
బాల్యమునుండిమిత్రులయి భాసిలుచుండినవారుసైతము
న్లాల్యముఁబూని నేఁ బ్రమరణంబొనరించెడి పేప"ర్గొల్ల"మన్
కల్యనుకూలలేఖల నెకాయెకిఁబంపి రిఁకేమిచెప్పుదున్॥

క॥ పులిపాకపూర్ణయాఖ్యుఁడు
తొలుతం బత్రికకుఁ జాలఁదోడ్పడి ఫదిము
ద్రలనొసఁగుచుండియుం మద
"నిలుపుఁడు పంపక" యటంచు నేర్పునవ్రాసెన్॥

Narasaraopeta
2-10-11

అయ్యా!

ఇప్పటినుంచి తమఅభినవసరస్వతికి చందాదారుగా వుండుటకు కొన్ని యిబ్బందులవలన వీలుకలుగలేదు-కనుక పేరుతీసి వేయవలెను.

చిత్తగించవలెను.
రూ॥ హనుమంతరావు.

Narasaraopeta
2-10-11

అయ్యా!

ఇప్పటినుంచి తమయభినవసరస్వతికి చందాదారుగానుండుటకు కొన్ని యిబ్బందులవలన వీలుకలుగలేదుగాన పేరుతీసివేయించవలెను.

చిత్తగించవలెను.
బెల్లంకొండ రామచంద్రరావువ్రాలు.

Dear friend,

Narasaraopeta.
2-10-11

ఇప్పటిసందర్భములనుబట్టి నేను మీయభినవసరస్వతికి పోషకుడుగానుండుటకు వీలుపడదు కాబట్టి దయచేసి నా పేరును తీసివేయించకోరినాను-నేను చందాదారుగానైన నుండుట కిష్టపడను-కావుననీసంగతి తెలియపరుచుచున్నాను-ఇంతేనమస్కారములు.

చిత్తగించవలెను,
వి॥ పులిపాక పూర్ణయ్యవ్రాలు.

ప.రా:—ఇత్యాదులనేకములు.

క॥ పూర్ణయ్యగారిచరితము। దీర్ణప్రాభవముగలిగి దిగ్గజయానా
కర్ణావతంసమైనది। వర్ణింపఁగఁదగిన దతనివర్తన యరయన్॥
సీ॥ భూసురుఁబోడఁగన్నఁ బుచ్చునే యతఁడొక్క-
యహమేని తనపంక్తి నన్నమిడక
విద్వాంసుఁబోడఁగన్న విడుచునే యతఁడొక్క-
నెలయేని తనయింట నిలుపుకొనక
యాచకుఁబోడఁగన్న ననుపునే యతఁడొక్క-
మాసంపుబత్తెమేఁ జేసియీక
ఆర్తునిఁబోడఁగన్న నరుగునే యతఁడొక్క-
యడుగేని యాతని నరసికొనక
అన్నదాత విద్యదాదృతిశీలుండు
అర్థికల్పశాఖి యార్తిహరుఁడు
పూర్ణయాభిధానుఁ బుడమి నేతన్మాత్రుఁ
డనుచుఁజెప్ప నెవరికాడు నోరు॥

31st Day of August 1911 ...జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి-వాది.

ఈదావాలో నేను వాదిని. మాగ్రామములో పోలేరమ్మ పాతపాటమ్మ గుడులువున్నవి. యీగుడులు యిదివరకు బ్రాహ్మణప్రతిష్టఅయివుంటే గ్రామంలో పెద్దకాపు మునసభు బ్రాహ్మణులకుసరిపడక వారికి అవమానముకలుగచేయవలెనని ప్రతివాదులచే ప్రతిష్టచేయించినారు. కంసాలులుప్రతిష్టచేసినగుడులలోకి బ్రాహ్మణులు పూజచేయుటకు వెళ్లరు. నిర్ణయసింధులో* బ్రాహ్మణేతరులుప్రతిష్టచేసినగుడులలో బ్రాహ్మణులు పూజచేయగూడదని చెప్పబడివున్నది. కంసాలీలయిండ్లలో తక్కువజాతులవారు భోజనముచేయరు. యీప్రోలేలమ్మ పాతపాటమ్మదేవాలయములలోకి కంసాలీలు ఎప్పుడు పూజకురాలేదు. ప్రతివాదులుప్రతిష్టచేయుటకుముందు 2,3 యేండ్లక్రింద బ్రాహ్మణులు దావాగుళ్లలో ప్రతిష్టచేసినారు. బంగారపుపనిచేసేవారిని వజ్రంగంపనిచేసేవారినికమ్మ

* నిర్ణయసింధువు 192 వ పేజీ.

శ్లో॥ యశ్శూద్రసంస్కృతంలింగంవిష్ణుంవాపినమేన్నరః
ఇహైవాత్యంతదుఃఖానిపశ్యత్యాముష్మికేకిము॥

సీ॥ బాల్యమిత్రుఁడటంచుఁ బ్రతివానికిం జెప్ప
నాఁటి యాస్నేహ మెచ్చోటఁజనెనొ
వేడ్క మదుద్వాహవిధికివచ్చి సుభాష
లిడునాఁటియౌదార్య మేడఁజనెను
మేనల్లునింటికేఁ బోనీక బలవంత
పెట్టునాఁటియపేక్ష యెట్టుచనెను
పత్రికవిషయమై పట్టినభారంబు
గొనునాఁటిగురుత యేపనికిఁజనెను
కాని శాఖాభిమానులగణముఁ జేరి
నేఁటికీవ్రాఁతవ్రాసె నన్నిలివిదుఁడు
ఇన్నిటికిమూలభూతమై యొసఁగిన దెది
యనినఁ గొప్రంపువారి యానవపుఁ జర్చ॥

రంపనిచేసేవారిని కంసాలీలుఅని అంటారు. ప్రతివాదులుముగ్గురు నేను పైన చెప్పినవృత్తులలో తలావకవృత్తిచేసేవారు వున్నారు. దావా దేవాలయములలోతిరిగి ప్రతిష్టచేయవలెనంటేహీనపక్షము రు200-0-0లు కావలెను. స్మృతిముక్తాఫలములో రథకారశబ్దమునకు తక్ష, శిల్పి, వర్ధకి, లోహకార, కర్మకార, అని పర్యాయపదములువున్నవి. ప్రతివాదుల కులమునకు కమ్మరవారుఅనికూడా పేరువున్నది. బ్రౌన్ Dictionary లో విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దములేదు. నూతసంహితలో * శివమహాత్మ్యఖండములో 44 పేజీలో సృష్టిచేయుటలో తనకుసహాయముచేయుటకు 9 మంది ఋషులను సృజించినట్టు చెప్పబడివున్నది.

---

* నూతసంహిత 10వ అధ్యాయము-44 వ పేజీ.

శ్లో॥ సృష్ట్వావేదవిదాంముఖ్యా స్సాధకానస్సృజత్ప్రభుః
మరీచినంస్వనేత్రాభ్యాం హృదయాద్భృగుమేవచ
శిరస్యాంగిరసంచైవ తథోదానాద్ద్విజోత్తమాః!
పులస్త్యంపులహంవ్యానాద పానాత్క్రతుమీశ్వరః
దక్షంప్రాణాత్తథైవాత్రిం శ్రోత్రాభ్యాంమునిపుంగవాః
సమానాచ్చవసిష్ఠాఖ్యం సంకల్పాద్ధర్మసంజ్ఞితం
ఏవమేవాసృజచ్ఛ్రీమాన సృజత్సాధకోత్తమాన్

క॥ వీరందఱు వలదన్నను। నేఁడో మత్ప్రతికం గ్రహించుచునున్నా
రీరోజు దాఁక నేలో। టూరయఁగానంగ రాదు హరికృపకలిమిన్॥
క॥ ప్రస్తావమువచ్చుటచే। వాస్తవముం దెలుపఁదలచి వ్రాసితిని నే
ప్రస్తుతవిషయముగామిని। విస్తారంబేల యవల వెళ్లుదునింకన్॥

విశ్వకర్మ అష్టవసువులలో వకడయిన విభావసునికుమారుడని భారతము * ఆదిపర్వము 60 పేజీలో చెప్పబడివున్నది.

Cross. యీకేసుఆరంభించినది మొదలు నాసాక్షులనువిచారించేటప్పుడు నేను కోర్టులోవున్నాను. అభినవసరస్వతిపత్రికాధిపతిని నేను. ఆపత్రికస్థాపించి 8 యేండ్లుఅయినది. నా ప్రతిపత్రికలో ప్రతివాదులకులమువారినిగురించి వ్రాసినాను- నేను దావా దాఖలుచేసినతరువాత ప్రతివాదులకులమువారు ప్రభోధినిఅని ఒకపత్రికప్రచురించి దానిలో యీవ్యాజ్యమునుగురించివ్రాస్తే నేనుదానికి ఖండనగా అభినవసరస్వతిలో వ్రాశినాను-ప్రభోధినిని ప్రతివాదులు ప్రచురించలేదు. నేను పెట్టినక్రిమినలుకేసులో ప్రతివాదులను మావూరి పెద్దకాపును మునసభును ముద్దాయిలనుగా చేర్చినాను-దావాదేవాలయములకు యీనాములుగాని ధర్మకర్తలుగాని లేరు-గ్రామమునసభు పెద్దకాపుప్రతివాదులు ప్రతిష్టచేయుటకు కుమ్మక్కుచేసినారుకనుక వారిని ముద్దాయిలుగాచేర్చినాను- 22-7-1906 సంవత్సరము నేనుమావూరయినజానపాడులో వున్నాను- ప్రతివాదులలో 1 ప్రతివాది ప్రతిష్టకర్మజరిపినాడు. ప్రతిష్టకర్మచేయిస్తుండగా నేనుచూడలేదు-వూరిలో వూరేగిస్తుండగా చూచినాను- 1 ప్రతివాది నందిగామతాలూకావాడు- 1 ప్రతివాది చనిపోయినాడు-కాటూరి నారాయుడు జుజ్జూరు మల్లయ్య 1 ప్రతివాదినిపిలిపించినారు. కంసాలిఅనేపదమునకు వుత్పత్త్యర్థము చెప్పజాలను- బ్రాహ్మణుడుఅనగా బ్రహ్మయొక్క సంతానమని ఒకఅర్థము-బ్రాహ్మ అనే పదములో సంతానముఅని అర్థములేదు- నేనువేదము చదువలేదు-కంసాలులు యితరులయిండ్లలోభోజనముచేయడము నేనుచూడలేదు-కంసాలులు బ్రాహ్మణులయిండ్లలో నీళ్లుతాగరు-మాయింటికి దావాదేవాలయములకు ఫర్లాంగుదూరమువున్నది. దావాదేవాలయము పట్టాభూమో పోరం

* భారతము, ఆదిపర్వము 60 వ పేజీ.
వ॥ ప్రభాసుండను వసువునకు బృహస్పతి చెలియలైన యోగసక్తకు విశ్వకర్మపుట్టె
కం॥ ఆవిశ్వకర్మనిర్మిత। దేవవిమానుండు నిఖిలదివ్యాభరణ
శ్రీవిరచనపరితోషిత। దేవుఁడుశిల్పప్రజాపతియునై నెగడెన్॥

క॥ తదనంతరసాక్షిగనై। యెదిరోవచియించినాఁడ నేఁగూడనటఁ
ఒదవెడిసీతారామా। భిధబుధునుడిఖండనంబు పెల్లుగ దానఁ॥

లో నాకు తెలియదు- నేను సంప్రోక్షణసంగతి ఏగ్రంథములోవున్నది చెప్పలేను- లీలావతిగ్రంథములో వున్నది. లీలావతి ఆగమశాస్త్రము. స్మృతిముక్తాఫలము 1882 సంవత్సరములో అచ్చుపడినది- అంతకుముందు యిట్టిది అచ్చుపుస్తకము వున్నదేమో చెప్పజాలను-విశ్వకర్మశబ్దము పరాత్పరునకువర్తిస్తుంది-వేదములలో విశ్వకర్మశబ్దముపరాత్పరునికి చెప్పబడినది- దేవతలశిల్పి విశ్వకర్మ. ఒకటికాదు-నాది కృష్ణయజుర్వేదము-నాది హరితసగోత్రము-మాకు ఆంగీరస, అంబరీష,యౌవనాశ్వ అని ముగ్గురుఋషులు-నవబ్రహ్మలుఅనేది 9 మందిఋషులు-మాప్రవరలోనిఋషులు బ్రాహ్మణులే-ఋషులంతా బ్రాహ్మణులే-దావాప్రోలేలమ్మదేవాలయము నేనుఎరిగినప్పటినుండి వున్నది-పాతపాటమ్మగుడి నేనుఎరుగకమునుపునుంచి వున్నదిగాని 7,8 యేండ్లక్రింద అదివరకు వాగుఅవతలవుంటే వూళ్లోగుడికట్టి అక్కడ సంప్రోక్షణచేసినారు-వూళ్లో వారంతా చందాలువేసుకొనిప్రతిష్టచేసినారు- నేనుఎరుగకమునుపు ఆగుళ్లు ఎవరుకట్టినది నాకు తెలియదు. 5,6 ఏండ్లక్రింద। బ్రాహ్మణులుప్రతిష్టచేసినప్పుడు ముదిగొండవీరభద్రయ్య చేయించినాడు-ఆవీరభద్రయ్య ఆరాధ్యుడు-నాతరఫుసాక్షులలో ఆరాధ్యులు వైఖానసులు లేరు-దావాకుపూర్వము యీగుంటూరుజిల్లాలో వైదికులుప్రతిష్టచేయించగా చూడలేదు-నైజాముయిలాకాలో చూచినాను- నేను అనేకపర్యాయములు యీదేవతలకు భోజనము చెల్లించినాను-ఎప్పుడెప్పుడు చెల్లించినది చెప్పలేను-కూరపాటివెంకన్నగొబ్బినాగన్న వగైరా చూచినారు-గుడికట్టేటప్పుడుబ్రాహ్మణులుచందాయిచ్చే ఆచారములేదుగనుక నేను చందాలుయివ్వలేదు-కొల్పులరోజులలో దేవతకుతీసుకొనిపోయినభోజనము నైవేద్యము పెట్టికుమ్మరవాడికియిస్తారు-నిరుడుదావా దేవాలయములలోకొల్పులుజరిగినవి-అప్పుడు బ్రాహ్మణులుయెవరు పోలేదు-గ్రామకరణము పోలేదు-దావా దేవాలయములు గ్రామకంఠములోనేవున్నవి-దానిప్రక్కన వున్నంరామయ్యయిల్లువున్నది- గుడిపట్టుస్థలము వున్నమురామయ్య పట్టాభూమో కాదో నాకుతెలియదు- పాతపాటమ్మ యిప్పటిశిల క్రొత్తది తెచ్చినారు.దానిని దుర్గిలో కొనితెచ్చినారు-ఎంతకుతెచ్చినది నాకుజ్ఞప్తిలేదు. పాతపాటమ్మఅనేపేరు గ్రంథములలోలేదు-ప్రోలేలమ్మఅనేపదము లేదు-౭ సంవత్సరములక్రింద ప్రాణప్రతిష్టచేసిన బ్రాహ్మణులమీద విరోధముచేత ప్రతిష్టచేయించినారుగాని బంగారుకేసుపోయి సరిగానిలవకపోతే కాదు-ప్రతివాదులకు నాకు స్వయముగా వి

క॥ సామాన్యులుకొందఱు మ
ద్గ్రామనివాసులునుగూడఁ దత్తద్విషయా

రోధములేదు-నాకు యవరితోటి విరోధములేదు. ప్రోలేలమ్మ అనే పేరునే సామాన్య జనులు పోలేరమ్మఅని వాడుకుంటారు-స్మృతులు నేను ప్రత్యేకముగా కంఠోపాఠముగా చదువలేదు-నేను పురాణములైనా స్మృతులయినా అవసరముబడ్డప్పుడుచూచుకోవలసినదే-మనుస్మృతిలో ప్రజాసృష్టికిసహాయకారులు 10 మందిగాచెప్పబడివున్నది- మాతండ్రి పౌరోహితముచేసేది. మేము అన్నదమ్ములము చేయడములేదు-నాకు పొలమువున్నది-అది పాలికియిచ్చి నేను అష్టావధానముచేస్తానుగనుక సభలుచేసి జీవిస్తాను...జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి వ్రాలు...

The 31 st day of August 1911...జానపాటిచినఅప్పయ్య... జానపాడు...

మావూరిలో ప్రోలేలమ్మ పాతపాటమ్మ దేవాలయములువున్నవి. ఆగుళ్లలో సుమారు 3,4 సంవత్సరములక్రింద కంసలబత్తులు ప్రతిష్టచేసినారు-అదివరకు యీ దేవాలయములలో బ్రాహ్మణులుప్రతిష్టచేసినారు- కంసాలీలుప్రతిష్టచేయకపూర్వము 2,3 యేండ్లక్రింద ఆగుడులకు బ్రాహ్మణులుప్రతిష్టచేసినారు-పోలేరమ్మగుడిలో చెట్టుపెరిగి గాలికి ఆచెట్టుపడి శిలపగిలి గుడిపడితే క్రొత్తగా గుడికట్టిన్ని పాతపాటమ్మగుడి వాగుఅవతలవుంటే అక్కడినుంచి తెచ్చికట్టి సంప్రోక్షణచేయించినారు-ప్రోలేలమ్మపాటపాటమ్మకు మాదిగ మాల తురకలు లింగధారులు కంసాలీలు తప్ప కడమవర్ణములవారు బోనములుచెల్లిస్తారు- కంసాలీలుసంప్రోక్షణచేసినదరిమిలా కొల్పులుజరిగినవి-అప్పుడుబ్రాహ్మణులు కోమట్లు కొందరుశూద్రులు బోనాలుతీసుకపోలేదు. కంసాలీలుప్రతిష్టచేసిన దేవత మాకుపూజార్హములుకావని తీసుకపోవడములేదు. అదివరకు మేముబ్రాహ్మణులము బోనములుతీసుకపోయేదే. కంసాలీలయిండ్లలో యేజాతివారు భోజనముచేయరు. వెనుక బ్రాహ్మణప్రతిష్టజరిగినప్పుడు నేను రాయిడివీరయ్య తొండపినుంచి వీరభద్రయ్యను తీసుకవచ్చి చేయించినాము. Cross. వాడి నా పెత్తండ్రికుమారుడు. వాదితాలూకుపౌరోహితము నేనుచేయడంలేదు. మాకు పౌరోహితంయీనాములేదు. మావూళ్ళో శూద్రులయిండ్లలో పౌరోహితం నేను యితర్లుచేస్తాము. స్ఫోటకముదేవతఎవరో నాకు తెలియదు. మావూళ్ళో జాడ్యములుయేవివచ్చినా యీపోలేలమ్మపాతపాటమ్మలకు కొలుపులుచేస్తారు. పాతపాటమ్మగుడిపట్టుస్థలము యవరిదో నాకు తెలియదు. అది పట్టాభూమిలోవున్నది గ్రామకంఠములోవున్నది చెప్పలేను. పాతపాటమ్మను అక్కడ ఎ

లేమరక చెప్పవచ్చిరి
యీ మన రథకృత్ప్రతిష్ఠ యిష్టముగా మిక్॥

ప్పుడు పెట్టినది నాకు తెలియదు. నేను ఎరిగిన తరువాత కంసాలీలు చేసిన ప్రతిష్టకు పూర్వము 4,5 యేండ్ల క్రిందట జరిగినది. అంతకుపూర్వము అక్కడ వూరికె శిలలు పెట్టినారో ప్రాణప్రతిష్ఠ చేసి పెట్టినారో నాకు తెలియదు. ప్రతివాదులను పిలుపించక పూర్వము వారిని పిలిపించి సంప్రోక్షణ చేస్తామని చెప్పలేదు. సంప్రోక్షణ రోజు బ్రాహ్మణులందరము వద్దని చేయకూడదని చెప్పినాము. కరణము కొందరు కాపులు మేము చేయిస్తామన్నారు. అంతట మేము వచ్చినాము. ప్రతిష్ఠ జరుగబోయే ముందు వాది కొందరు బ్రాహ్మణులతో ముందు వెళ్ళినాడు. దరిమిలా నేను వెళ్లినాను. ప్రతిష్ఠ జరిగేటప్పుడు నాకు తెలియదు. ప్రతివాదులు ప్రతిష్ఠ చేయించిన రోజే ప్రతిష్ఠ చేయిస్తారని తెలిసినది. నేను మేజస్ట్రీటు కోర్టులో సాక్షిగాను. ప్రతివాదులు చేసిన ప్రాణప్రతిష్ఠకు గ్రామములో అంతా చందా వేసుకున్నారేమో స్పష్టముగా తెలియదు. యీ చందాలలో మేము యేమి జోక్యము కలుగచేసుకోలేదు. తిరుగ ఎందుకు ప్రతిష్ఠ చేయించవలసివచ్చినది నాకు తెలియదు. ప్రతివాదులు ప్రతిష్ఠ చేసిన దరిమిలా 2,3 సార్లు కొల్లులు జరిగినవి. మొదట 7,8 యేండ్ల క్రిందట బ్రాహ్మణులు కొల్లులు చేసిన తరువాత ఒకసారి కొల్లులు చేసినట్టు జ్ఞాపకము. ప్రతివాదుల ప్రతిష్ఠకు ముందు 5,6 మాసముల క్రింద కొల్లు జరిగినట్టు జ్ఞాపకము. ప్రతివాదులు ప్రతిష్ఠ చేయక ముందు ప్రతి కొల్లుకు మేము బోనము చెల్లించేది. దరిమిలా చెల్లించుటలేదు. మేము బోనము చెల్లించుటలేదు. గనుక దేవాలయముల దగ్గరకు వెళ్లుటలేదు. అప్పుడు ఎవరెవరు బోనము చెల్లించినది చూడలేదు. విశ్వబ్రాహ్మణులు తక్కిన జాతులవారి యిండ్లలో భోజనము చేయరు. మొదటి సంప్రోక్షణకు కూడా నేను తిరిగి చందాలు వసూలు చేయలేదు. మేము ఎప్పుడు చందాలు యిచ్చేది లేదు. శివాలయములలోకి కంసలబత్తులు రారు......జానపాటి చిన అప్పయ్య వ్రాలు.

The 1st day of September 1911 కూరపాటి వెంకయ్య

వాది జానపాడు. మావూళ్లో పోలేరమ్మ పాతపాటమ్మ గుడులు వున్నవి. వాటిలో కంసలబత్తులచేత షుమారు 4 యేండ్ల క్రింద ప్రతిష్ట చేయించినారు. మావూరి బత్తులు 2,3 ప్రతివాదులు 1 ప్రతివాదిని తెచ్చి ప్రతిష్ఠలు చేయించినారు. మునసపు కరణము కూడా [illegible] చేసినారు అదివరకు లింగధారి ఆయన వచ్చి చేయించినాడు. వెనుక కొల్లులకు బ్రాహ్మలు కరణాలు కోమట్లు సంసార్లు అంతా కాల్చినారు. కంసలబత్తులు రాలేదు. బత్తులు ప్రతిష్ఠ చేసిన తరువాత కొల్లులు జరిగినవి. ఆకొల్లులకు నేను వెళ్ళలేదు.

బ్రాహ్మణులు కోమట్లు వెళ్ళ లేదు. కంసలబత్తులచేత ప్రతిష్టచేయించినారని వెళ్ళ లేదు. నేను కమ్మకులస్థుడను. కంసలబత్తుల అన్నముతురకలుతప్ప యెవరు తినరు. ఆ రాధ్యుని తెచ్చి ప్రతిష్టచేయించినప్పుడు అరకకు రు 1-0-0, రు 0-8-0 లు వేసికొని రు 200-0-0 లు ఖర్చుఅయినది. కంసలివారు ప్రతిష్టచేసినప్పుడు ఖర్చు మునసబ్ పెద్దకాపు పెట్టుకున్నారు. నేను యేమి యివ్వలేదు. ప్రతివాదులను, కంసలబత్తులు వడ్లబత్తులు, కమ్మరబత్తులు అని పిలుస్తాము.

క్రాసు—జానపాటి వెంకటప్పయ్యా వాదిఅన్న, వాదిఅన్నమీదవచ్చిన సత్తు రూపాయల కేసులో నేను ఆయనతరపు సాక్ష్యముపలకలేదు. నాకు, నామామకు, జరిగిన వ్యాజ్యములో వెంకటప్పయ్యా నాతరపున పనిచేయలేదు. ఆయనకు నేను పాలము యివ్వలేదు. రావెల రామచంద్రయ్యా వెంకటప్పయ్యామీద తెచ్చిన ఫోర్జరికేసులో నేను సాక్ష్యము చెప్పలేదు. వడ్లమూడి కోటయ్యకు వెంకటప్పయ్యకు జరిగినక్రిమినల్ కేసులో సాక్ష్యముపలుకలేదు. 2 వ ప్రతిష్టకు యెల్లా పైకము వసూలుచేసినది నాకు తెలియదు. ప్రతిష్టచేసినపోటికి తొలుమారి పోయినాను. రెండవసారి పోలేదు. ప్రతిష్టచేయపోతే వద్దనిచెప్పటమునకు పోయినాను. మేముచేయించేది అంతే అంటే వెళ్ళి వచ్చినాము. నేనువెళ్ళినది పాతపాటమ్మ దేవాలయము దగ్గరకు ప్రతిష్టచేయకముందు 10 రోజులక్రింద వీరిని తెచ్చి ప్రతిష్టచేస్తారని తెలిసినది. స్ఫోటకపుదేవతకు మేము పోలేరమ్మ పోసినదని చెప్పుతాము. నేను మొదటిసారి వెళ్లివచ్చేవరకు విగ్రహములను బావిలో స్నానముచేయిస్తున్నారు. బత్తులు చేయించేటప్పుడు బ్రాహ్మణులు చేసిన దేగదా. మళ్లియెందుకుచేయించవలసివచ్చినదనిఅంటే బ్రాహ్మణులుచేయడంబాగాలేదు. బత్తులచేతచేయిస్తాము అని అన్నారు. దేవతక్రిందవేసిన బంగారుబిళ్ళవిషయమై యేమి తగాదాలురాలేదు. కుమ్మరవాడు ఒకడు గుడ్లోవుంటాడు. గొల్లవాడు అలంకారములు చేసి పూజచేస్తాడు. బోనాలు తీసుకపోయి నైవేద్యములు పెట్టి అక్కడపెట్టితే పనిపాటలవాండ్లు తీసుకుంటారు. మొదటికొల్పులు అయినతర్వాత తిరిగిప్రతివాదులుచేసేవరకు మధ్యసంప్రోక్షణజరుగలేదు. మామూలుగా పోలేరమ్మగుడికి పాతపాటమ్మగుడికి గొల్లవాడు పూజచేయడం అలంకారముచేయడం.

మొదటికొల్పులకు బ్రాహ్మణులు నైవేద్యాలుతెచ్చి దణ్ణములుపెట్టి పనిపాటలవాండ్ల గుడ్డలలో వేస్తారు. ఒక్కొక్కతెగవారు ఒక్కొక్కమారు నైవేద్యం తీసుకొనిపోతారు. కంసాలీలయిండ్లలో యేజాతివారు భోజనముచేయగా నేను చూడలేదు.

మా బ్రాహ్మలు జంపాటి పురుషోత్తం, చినప్పయ్య, సుబ్బయ్య, పెరోహితం చేస్తారు. చాకలి, మంగలి, కుమ్మరి యిండ్లలో యీ బ్రాహ్మలే చేయించడం. చేయించినందుకు మేము కూడా పైనయిస్తాము. వారితండ్రి మా యిండ్లలో పెరోహిత్యం చేయించేది. ప్రతివాదులు మాయిండ్లలో భోజనముచేయరు.....కూరపాటి పెదవెంకయ్య నిశాని...

......1-9-1911......కొత్త కోటయ్య...జానపాడు.

నేను కోమటిని. నేను ప్రతివాదులను యెరుగుదును. వారిని మేము కంసలబస్తులు అని పిలుస్తాము. కంసాలియిండ్లలో మాకులమువారము భోజనముచేయము.

క్రాసు. బ్రాహ్మణయిండ్లలోను కరణములయిండ్లలోను తప్ప మాకులమువారము యితర యిండ్లలో భోజనముచేయము. కంసలయిండ్లలో మాకులములో యెవరైన భోజనముచేస్తే మేము మాయింటికి రానియ్యము. కరణాలుఅనగా నియ్యోగులు.........

కొత్త కోటయ్య వ్రాలు...

...1-9-1911.. తాడువాయి కోటయ్య, తెలగ, జానపాడు.

ప్రతివాదులు కంసలకులస్తులు. ప్రతివాదుల కులస్తులయిండ్లలో భోజనము చేయము. అట్లా భోజనము యెవరైనా చేస్తే మేము వారిని మాకులములోనికి రానివ్వము.

క్రాసు. ప్రతివాదులు మాయిండ్లలో భోజనము చేయరు. మంచినీళ్లుతాగరు. యితరవుూళ్ళసంగతి నాకు తెలియదు...తాడువాయి కోటయ్యనిశాని...

...1-9-1911...గొబ్బి నాగన్న...యఱ్ఱగొల్ల, జానపాడు.

ప్రతివాదులు కంసాలివారు. మేము వారియిండ్లలో భోజనముచేయము. నీళ్లు తాగము. మాకులములో యెవరైన వారికులములో భోజనముచేస్తే మాకులములోకి రానివ్వము.

క్రాసు. యితరవుూళ్ళ మామూలుసంగతి నాకు తెలియదు. కంసాలీలలోమాలో యెవరికివారమే యెక్కువ...గొబ్బి నాగన్న నిశాని...

...1-9-1911...బొమ్మిరెడ్డి వీరాస్వామి...చాకలి...(మున్సిఫుగారి) నౌకరి ...గుంటూరు.

నేను చాకలివాడను. ప్రతివాదులు కంసాలీలు. మేము కంసాలీలయిండ్లలో భోజనముచేయము. ప్రతివాదుల కులమువారియిండ్లలో యెవరయినా భోజనముచేస్తే మాకులములోనికి రానివ్వము- క్రాసు,— మేము చాకలిజాతికిపుట్టినవాండ్లము. మాలో కంసాలివారిలో యెవరికులమునకు వారికియెక్కువ. మాకంటె బ్రాహ్మణులు యెక్కువ. కంసాలీలు మాకంటె యెక్కువజాతిఅనిచెప్పలేను...బొమ్మిరెడ్డి వీరాస్వామి నిశాని...

తే॥ కాని పైసాత్త్యమునకె నాల్గేనుదినము
లగుచు విసుగెత్తియుంట ధర్మాధికారి
హెచ్చువిషయంబులడుగుట కిష్టపడక
తొందరించెను మాకెటు తోఁపకుండ॥ 100

ఉ॥ ఈవిధిఁ దొందరించుటను నేవ్రు కెలాదులయిండ్ల భోజనుల్
జీవన మన్నముల్ గ్రహణసేయని యావిషయంబెవచ్చెఁగా
నీ విదితంబుకాదుకడు నేఁ మటికొందఱు నప్రతిష్ఠలన్
వావిరినడ్డగించుటయుఁ బాపలుగొల్చుటయుం దదర్చులన్. 101

క॥ రథకారుల యన్నమునీ
శ్రీధమఃలునుంగొననియట్టి యవ్విషయంబా
* యధికారిసేవకాదులు
ప్రథితంబుగఁ జెప్పిరంతఁ బ్రశ్నముసేయన్॥ 102

---

*...1-9-1911...కావూరి సుబ్బడు,...యానాది...(మున్సిభుగారి) గుర్రపు నవుకరు...నెల్లూరు. హోలుమకాం గుంటూరు.

నేను కంసాలిజాతినియెరుగుదును. వారు వడ్లపని కమ్మరపని బంగారపుపని చేస్తారు. కంసాలివారియిండ్లలో మేము భోజనముచేయము. మాలో యెవరయినా కంసాలివారియిండ్లలో భోజనముచేస్తే వారిని మాకులములోనికి రానివ్వము.

క్రాసు—డక్కలవాడు మాలవాడు మేము యితరజాతివాండ్లను పెండ్లిచేసుకోము. మేము యానాదులకు పుట్టినవాండ్లమే డక్కలవాండ్లు బ్రాహ్మణ యిండ్లలో తినరు...కావూరు సుబ్బడు నిశాని...

...1-9-1911...అన్నంగి నారాయుడు...మంగలి...అంకిరెడ్డిపాలెము.

నేను కంసాలిజాతిని యెరుగుదును వారు బంగారపుపనినాగళ్ళుచేస్తారు. మేము వారిఅన్నము తినము మాజాతిలో యెవరైన కంసాలజాతిఅన్నముతింటే మాజాతిలోనికి రానివ్వము.

క్రాసు—మాకులము మొదట యెట్లాపుట్టినదిచెప్పలేను. నేనుయెరిగినంతలెక్క మంగలీలు కంసాలీలయిండ్లలో భోజనము చేయరు...అన్నంగి నారాయుడు నిశాని...

ఆ॥ దివసమట్కమిట్లు తవిలి విచారించి
వాయిదావిధించె న్యాయకర్త
అది కలాదజనుల కనుకూలమయ్యెంబో
పెక్కుపనులు చక్కఁబెట్టుకొనఁగ॥ 103

గద్య

ఇది శ్రీమజ్జగద్గురు గురుకరుణాకటాక్షసంప్రాప్తకవితాసాహిత్య నిధానహారితసగోత్రోద్భవ లక్ష్మీనారాయణ పేరమాంబికాతనూభవ గర్భశుక్తిముక్తాయమాన విద్వత్సభావిష్కృతావధానవిధాన జానపాటిపట్టాభిరామాభిధానవిలిఖితంబగు స్వర్ణకార వ్యవహారమందుఁ ద్వితీయభాగము.

☞ పరా:—ఇంతవఱకు ప్రచురింపఁబడిన సాక్ష్యములు తెనుఁగున వ్రాయఁబడియుండుటచేఁ గోర్టులోని నకళ్లననుసరించి ప్రచురింపఁబడినవి. వ్యాకరణశుద్ధములు కాకుండుట కిదియే కారణము, ఇఁక మీఁదవచ్చెడిసాక్ష్యము లింగ్లీషున వ్రాయఁబడి యుండుటచే వానిఁ దెనుగుచేసికొని వ్యాకరణశుద్ధముగాఁ బ్రచురింపఁబడుచుండును.

...6-11-1911...ఇంకొల్లు రంగనాయికి...భోగముది...గుంటూరు.

నేను గమసాలవులము నెఱుఁగుదును. వాండ్రునగలుచేతురు. కొంతమంది వడ్రంగము కొంతమంది కమ్మరముచేతురు. వాండ్రయిండ్లలో మేము భోజనముచేయము.

క్రాసు—నాకు భూములున్నవి. నేను వైదికుల నెఱుఁగుదును వాండ్రుమాయిండ్లకువచ్చి తద్దినములప్పుడు సంభావనతీసుకొందురు. నే నెఱిఁగినంతవరకు మావలస్థులు కమసాలవాండ్రయిండ్లలో భోజనముచేయరు...

...6-11-1911...గొట్టిముక్కల ముత్తాయ...మాల...గుంటూరు,

నేను గమసాల కమ్మర వడ్రంగుల నెఱుఁగుదును. వారియిండ్లలో మావలస్థులు భోజనముచేయరు ఎవరైన వారియిండ్లలో భోజనముచేసినట్టయితే మావలమునుండి వెలివేతుము.

క్రాసు—డక్కలవాండ్రు మాదిగలకంటె హీనజాతివారు. వాండ్రు బ్రాహ్మణుల గృహములందు భోజనముచేయునది లేనిది నాకుఁదెలియదు...

శ్రీసోమేశ్వరాయనమః.

స్వర్ణకారవ్యవహారము.

తృతీయభాగము.

శ్లో॥ కావేరీవిరజాతోయం వైకుంఠంరంగమందిరం
సవాసుదేవోరంగేశః ప్రత్యక్షంపరమంపదం

కం॥ శ్రీరంగనాయకులపద। మోహాంఘ్రిగనాక సేవ్యమగుఁబూర్వమునం
దారంగనివలన మది। యారంభోద్వర్ధనంబు లైయుండవలెన్ 1

ఆ॥ ఆలకించి పై వ్యయప్రయాసములెల్లఁ
గొంతవఱకు ధనముగూర్చి నాకుఁ
బంపియుండినట్టి బ్రాహ్మణకోడూరి
బ్రాహ్మణులకుఁ జేతుఁ బ్రణతిశతము 2

కం॥ అల్లే సాయమొనర్చిరి ముట్లూరుచమళ్లమూడి మొదలగు నాయా
చోట్లవసించెడిద్విజులును। సెట్లును, నవ్వారికెల్ల శ్రీ వర్ధిలుతన్ 3

కం॥ పడరానిపాట్లువడి యొ।
క్కడకోచని యేమొచేసి కడు మొనగాండ్రం
గడియించిరిసాక్ష్యములై।
నడిగని ప్రతివాదులైన స్వర్ణాపహరుల్॥ 4

కం॥ మేమాదిని వ్రాసుచ్చిన। యామాటలకెల్ల ఖండనాంశంబులఁదా
మేమేమొ కుదిరిచికొని। వేమా అర్జాని వల్లెవేసిరి సరిగన్ 5

ఆ॥ మంచివైదినాలు మాసంబువాయిదా
న్యాయకర్తచేత నీయఁబడఁగ
కమ్మ రెడ్డి వెలమ కమసాలి మాలలన్
సంఘటించుకొనిరి సాక్ష్యమునకు 6

వచ్చెఁ గ్రమముగ వాయిదా,చొచ్చిరపుడు
ధర్మసభ వారలంద అధర్మమూని

అది మూడవప్రతివాదియైన నంది
గామ కాశీపతికి బోను ధామమయ్యె 7

కం॥ అందఱుప్రతివాదులలో ముందరఁజెప్పఁగొనఁదగిన మొనగాఁడీతం
డందునఁగాదె వకీల్వాదులం దజ్జునెగ్రహించె లలిసాక్ష్యముకై 8

తే॥ అనిన ననకున్న నితరులు తనను బ్రాహ్మ
ణుండటంచును ననుకొనె నోటనిండ
నేను బ్రాహ్మణుఁడ నటంచు నేర్పరియయి
స్వకుచమర్దనసామ్యంబు సార్థకముగ 9

కం॥ జననముకమసాలిగ,మ
ధ్యను విశ్వబ్రాహ్మణుఁడుగ నయ్యెను,ప్రకృతం
బున బ్రాహ్మణుఁడుగమారెను
కన ముందిఁక నెవ్వరగునొకో యీతఁ డహహా 10

...1911వసంవత్సరము 8వనవంబరు...ప్రతివాది తరఫు 1వసాక్షి......

నా పేరు నందిగామ కాశీపతి (2వప్రతివాది) నేను బ్రాహ్మణుఁడను-మాకు యాజనకర్మమున్నది. మాకులములో యాజ్ఞికముచేయింపఁగలవా రున్నారు. వారు మాయిండ్లలో యాజ్ఞికముచేయింతురు.మాకు షోడశకర్మము లున్నవి. వారి వైదికుఁడు. వైదికులవృత్తి బిచ్చమెత్తుట. ఇతరకులమువారుకొందఱు మాయిండ్లలో భోజనముచేతురు. మాగ్రామములోఁ బాతపాటమ్మ పోలేరమ్మ యను గ్రామదేవతలున్నవి. మాకులమువారె యీదేవతలకుఁ బ్రతిష్ఠచేసినట్టు చెప్పుదురు. పోలేరమ్మను మాగ్రామములోఁ గ్రొత్తగాఁ బ్రతిష్ఠచేసినాడు- నందిగామతాలూకా వోలేటిలక్ష్మయ్యయనువాఁడు ప్రతిష్ఠచేసినాఁడు. నాకు మంత్రములురావు- నేను బ్రాహ్మణప్రతిష్ఠ చేయలేదు. గ్రామదేవతలకు బ్రాహ్మణులు బోనములు చెల్లింపరు. వైదికులుకూడ బోనములు చెల్లించుటకై వెళ్ళరు. గ్రామదేవతలయుత్సవములకు శూద్రులయిు... చండాలు వనూలుచేతురు. అర్చకులు కుమ్మరలు గొల్లలు. 1వప్రతివాది ... గ్రామములో శూద్రులందఱు దేవతలకు బోనములుచె...ంచు... ...బోనము చెలింపలేము.

కం॥ ♦ వైదికులఁట సంకరులఁట
§భూదేవులొ యింకనెవరొ పుడమి నియోగుల్
తాఁ దెలిసికొనఁగ లేదఁట
ఈధోరణి బాగుగ వినుఁడీ సుజ్జనుల్! 11
చం॥ ఇతని స్వభావసిద్ధమయి యేర్పడుధోరణికా దిదంతయుం
బుతుమతికిం బితంతువున కేలవివాహముసేయరాదటం
చతిశయవాదముల్సలుపు చంబుధియానముసేసి పర్ణవుం
జ్యోతినొసరించు ప్రాజ్ఞుఁడగు నొక్క నియోగివకీలు బోధయా 12
తే॥ వారికంతగబోధించి వైదికులను
సంకరులఁగను జేయనే చాలెఁగాని
మఱినియోగులనేని బ్రాహ్మణుఁ జేయఁ
జాలకయపోయెఁ బాపమా చతురతముఁడు 13
ఉ॥ పుట్టిననాఁటినుండియునుబూటఁగ నొక్కయూరనుండి యి
ప్పట్టున నాత్మపక్షమున బాగుగ సాక్ష్యము చెప్పవచ్చుచు
న్నట్టిఁడు * రంగయాహ్వయుఁడు, నాతఁడు బ్రాహ్మణుఁడౌనొకాదొయీ
దట్టుఁ డెఱుంగఁడంట, మతిదార్ఢ్యమటన్న నిటుండనొఁగదా 14
ఆ॥ ఏవమనక ¶శూద్రులే తెంచి భుజియింతు
రంట తనదునింట నన్నమిడిన

క్రాను - పూజచేయుటకు నే నాదేవతల యాలయములకుఁ బోను - ♦వైదికులు బ్రాహ్మణులుకారు - వారు సంకరులని నేనువిన్నాను - వైదికులుగాక యితరు లెవరు బ్రాహ్మణులు గాఁబిలువఁబడుదురో చెప్పలేను. §నియోగులు బ్రాహ్మణులగుదురో కారో నాకుఁదెలియదు - మాకరణము*రంగయ్య బ్రాహ్మణుఁడగునో కాదో నాకుఁదెలియదు - వైదికులు కరణములు మాయిండ్లలో భోజనముచేయరు. క్షత్రియులు మాయిండ్లలో భోజనముచేయుదురేమో నాకుఁదెలియదు - వైశ్యులు మాయిండ్లలో భోజనముచేయరు ¶శూద్రులు మాయిండ్లలో భోజనముచేతురు. శూద్రులలోఁ దెగభేదము నేనెఱుఁగను - నేను కృష్ణయ్యయనురెడ్డి మాయింటిలో భోజనముచేయును - అతఁడు నా సా

కాని జననమాదిగా నొక్క రెడ్డికే
పెట్టఁగలిగెనంట బీదయగుట॥ 15

తే॥ వైదికుల్ బ్రాహ్మణులుగారు, వారివృత్తి
ముష్టియెత్తుట యనిపించి మురిసినట్టి
వారిచాతుర్యమే కడు వర్ణ్యమగును
గాని యింత తెగింపంగఁగలఁడె యిత్ఁడు॥ 16

సా. గాఁడు. అతఁడుగాక మఱియే శూద్రుఁడును మాయింటిలో భోజనముచేయుట నే ను జూచుట తటస్థింపలేదు. మాకులపువారిలో నికంను నే యితరులయిండ్లలోను శూద్రులు భోజనముచేయఁగా నేనుఁజూడలేదు, నేను స్థితిగతులుగలవాఁడను గాకపోవుటచే శూద్రులకంటెఁ దక్కువజాతివారి కెన్నడును నన్నము పెట్టలేదు-పందిటివారిపాలెములోఁ గొందఱు కుమ్మరులును జాకలులును మాజాతివారియింటిలో భోజనముచేయఁగాఁ జూచినాను-వారి పేరులు చెప్పలేను. 2,3 సంవత్సరములక్రిందట మాబావమఱదియింటిలో వివాహములోఁ జూచినాను-మావృత్తి శిల్పము-మేము విగ్రహములఁజేతుము. ముహూర్తములు పెట్టి యిండ్లుకట్టుదుము, బంగారపుఁబని చేతుము-కొందఱు చదువుకొన్నవారు పౌరోహిత్యముచేతురు. శాస్త్రములలో మాకులమును గూర్చి పండితులవల్ల నేమిగాఁజెప్పఁబడినది నాకుఁదెలియదు. మాకుల మంతయు నొకటే. మాకులములోఁ దెగలులేవు. నేమ్రవ్రాసిన దస్తావేజులలో విశ్వబ్రాహ్మణుఁడనని వ్రాసికొన్నాను. మాకులమువారందఱు ప్రతిష్ఠలుచేయించుచున్నారుకాఁబట్టి మాకుఁ బ్రతిష్ఠాధికారముకలదని చెప్పుచున్నాను. మాకులములోఁ గొందఱికి దహనకర్మముకలదు. మాగ్రామములో నెవరును మాకులములో దహన కర్మముచేయరు. వైదికులు బిచ్చమెత్తుట చూచుచున్నాను గాఁబట్టి వారు భిక్షాటనముచేత జీవింతురని చెప్పుచున్నాను, ఇతరకులమువారుకూడబిచ్చమెత్తుటచూ [illegible] గ్రామదేవతల మొదట [illegible] ప్రతిష్ఠించినారో నాకెవరును జెప్పలేదు. అ [illegible] చెప్పలేదని యర్థము-మేము-చేసిన ప్రతిష్ఠకుఁబూర్వము వైదికులవల్లఁ బ్రతి [illegible] ప్రతిష్ఠచేసినప్పు డాలయములో నేను లేను-1వ ప్రతివాది [illegible] నకీయుడు. సిరిపుర [illegible] ఓంకారమునువతనిని [illegible]

మ॥ *ప్రవర చెప్పఁగ లేకపోయెను బ్రాహ్మణుండను నేనటం
చెవరునే వనరాదు, మున్సిఫు హేళనం బొనరించిన
ట్లవనిదేవులలోనె యెందఱొ యట్టివార్కల గొక్కటొ
దివసమేగ దగ సంధ్యవార్చినఁ దేలెడిం బ్రవరాదులున్॥ 17

సీ॥ ఆచమనం బేని యాచరింపక హేలఁ
గూర్చుండి తినువారు కొంతమంది
చొక్కాలు విడువకే యెక్కడో కూర్చుండి
కుడిచి యేగెడువారు కొంతమంది
బూట్సు కాళులతోనె సీట్సుపైదయ చేసి
కోరి మీల్గొనువారు కొంతమంది
అదియిది యేమంచు నన్యజాతులయిండ్లఁ
గూడ మెసవువారు కొంతమంది
గాఁగ సర్వమున్ జగన్నాథమైపోవఁ
జొచ్చెఁ గలిమహత్త్వ మెచ్చియిపుడు
ఇల్లుగాలుపట్ల నెగిరి వాసాల్దూయు
లలిని సంధ్యమాట దలఁపనేల 18

ఆ॥ కమపుచించికొనినఁ గాళ్లపైఁబడఁగల
దేలదీసికూర్చి యిపుడు చర్చ
ఎత్తికొన్నదాని నెక్కింపవలె గడ్డ
కనెడి సూక్తి చెపుదు నవలికథను 19

తినిది మాంసలమే. శాస్త్రములలో వైదిక లూర్వ్వశిసంతతివారని చెప్పఁబడినట్టు నేను విన్నాను ఆంజనేయశాస్త్రి నాకుఁ జెప్పినాఁడు- అట్టి గ్రంథములలోఁ జెప్పఁబడియున్నదో యతఁడు నాకుఁ జెప్పలేదు. నాది సుపర్ణసగోత్రము-మాగోత్రములు ఋషుల ద్వారమున వచ్చినవే. మాపూర్వికులు విశ్వావసు తార్క్ష్య సుపర్ణులను వారివలన వచ్చి-రు. *మాగోత్రప్రవర చెప్పలేను-సంధ్యావందనమంత్రములు నాకు రావు. నాకుఁ వ్యాయామములు వచ్చును.

తే॥ ♦కేశవాది చతుర్వింశ కృష్ణనామ
ములనె చెప్పంగలేని యీ ముగ్ధసఖుని
వదలి చవిచూపుదును బ్రతివాదికులవు
టొల్లమాలినపండితు నుక్తిసరణి 20

కం॥ *నానార్థరత్నమాలం। దానును నకోర్టులోన దాఖలుచేసెన్
దాన రథకారశబ్దం। బేనుడివిన నీచజాతినే వివరించున్ 21

తే॥ ఏమియుపయోగకారియో యెఱుఁగనేను
తమ కులౌన్నత్యముం దెల్పఁ దన్నిఘంటు
వదియెదొరకెను మునుమున్న యాతనికిని
ప్రథమకబళాన మక్షికాపాతమటుల 22

కం॥ †రథకారాహ్వయపూరుష। కథకం బెయ్యుంసునట్టి కౌముదినుడి కీ
రథకారుఁ డొకఁడుదక్కన్ పృథివిసురార్థంబు చెప్ప బేలలుగలరే

♦24 నామములలో నన్నియు నాకు రావు. నాయుపనయనమప్పుడు నరసింగుచంద్రశేఖరయ్యయను మాకులపుబ్రాహ్మణుఁడు యాజ్ఞికముచేయించినాఁడు.

శ్రీరాము-నేను శైవుండను. శైవులందఱు చనిపోయినవారిని బాతిపెతురు... నందిగామ కాశీపతిరావులు......

...1911వ సంవత్సరము 6వ నవంబరు...2 వ సాక్షి...నా పేరు వెలవర్తి యాంజనేయశాస్త్రి...రథకారశబ్దమునకు రథముచేయువాఁడని యర్థము-ఈగ్రంథము

*నానార్థరత్నమాల-ఇది నిఘంటువు-దీనినందఱును సాధారణముగా నుపయోగించుచుందురు. 246వ పేజీ 118 వ శ్లోకము. సిద్ధాంతకౌముది పాణినికృతమగు వ్యాకరణము-దీని 826 వ పేజీలో †రథకారశబ్దమున కర్థము బ్రాహ్మణుఁడని చెప్పఁబడియున్నది.

---

*నానార్థరత్నమాల 246వ పేజీ

శ్లో॥ రథకార స్తక్షణిస్యా న్మాహిష్యా త్కరణీభవే

సిద్ధాంతకౌముది 826వ పేజీ

సూ ... చ ౬॥౨॥౩౭॥ అణం తేపరే తంతువాయోనామ క్రిమిః- అక ఇత్ర ... నామ బ్రాహ్మణః॥

గుం ... టపుర్ హాయిస్కూలు తెలుఁగుపండితులగు శిష్ట్లా హనుమచ్ఛాస్త్రి

క॥ విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దము।విశ్వంబున బ్రాహ్మణులకె వినియోగింత్రం
టశ్వరముఖజులె!మీరిక।విశ్వబ్రాహ్మణపదంబె వెట్టికొనుండీ 24
తే॥ వైదికుల్ బ్రాహ్మణులుకారు వసుధ ననుచు
కాశిపతి యూరకే చెప్పెఁగాని యితఁడు
*శాస్త్రములనుండె నట్లనె,చదువుఁడింక
పరవి వైదికులార! తచ్ఛాస్త్రములను 25
ఉ॥ భోగముదంట యూర్వశియు,పుట్టినవాఁడట యవ్వశిష్ఠుఁ డా
భోగిని కీప్రకారముగఁ బూర్వమునందున *వజ్రసూచిలో

నేను 2వ ప్రతివాది తెలుఁగుదును. అతఁడు బ్రాహ్మణుఁడు. సామాన్యముగా విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దము బ్రాహ్మణుల కుపయోగింతురు. వాదికులము నాకుఁ దెలియదు. వైదికులను నే తెలుఁగుదును-కొన్ని *శాస్త్రములలో వైదికులు బ్రాహ్మణులుకారని వ్రాయఁబడియున్నది-*వజ్రసూచికోపనిషత్తులో వశిష్ఠుఁ డూర్వశికుమారుఁడని చెప్పఁబడి యున్నది. ఈయూర్వశి సంకరజాతీయురాలైన భోగస్త్రీ వైదికులందఱికిని వశిష్ఠుని

గారి యభిప్రాయము.

మొత్తమున సంజ్ఞ కేలుచుండఁగా ఉత్తరపదము, అణ్ణంత మైనదగుచునుండఁగా మొదటిపదము, ఆద్యుదాత్తస్వరముకలదియగును. పరముగానున్న అణ్ణుకృఞ్ ధాతువు మీఁదఁజేసినదికాకుండవలయును.తంకువాయః, అనునదికృఞ్ ధాతువుపైఁజేసిన అణ్ణంతము పరముగాఁగలదికాదుగావున ఆద్యుదాత్తమై "సాలెవురుగు" అనుసంజ్ఞార్థకము య్యెను-రథకారశబ్దముకిర్యాపిశేషనియుక్త బ్రాహ్మణునకు సంజ్ఞయైనను, కృఞ్ ధాతువు పైఁజేసిన అణ్ విశిష్టరూపము (కార) పరముగాఁగలదిగాన, ఆద్యుదాత్తముకాదని భావము- సంజ్ఞాయాంచ, అనుసూత్రముచే రథకారశబ్దము వ్యక్తివిశేషమునకు సంజ్ఞయగుచుండఁగా జాతివాచకరథకారశబ్దమని భ్రమించుట యొప్పదు. గోబ్రాహ్మణప్రముఖపదములు జాతివాచకములు_ఇవి సంజ్ఞావాచకములు| కాపు-కామధేనువు, కృష్ణశర్మ, ఇత్యాదికములు సంజ్ఞలుగనుక,ఇచ్చట రథకారశబ్దము సంజ్ఞయేకాని జాతి డు. సముదాయఫలవాచి జాతియగుంగాని సంజ్ఞకాదు.కనుక జాతివాచకరథకా నిం ఉండనుట శోచనీయము.

[illegible]నుగఁ జెప్పఁబడ్డదఁట, వైదికులెల్లరు తద్వశిష్ఠ గో
త్రాగతులై చెలంగిరట, అందునఁగారఁట వారు బ్రాహ్మణుల్

ఆ॥ అవ్వశిష్ఠమహాని యల యూర్వశీపుత్రుఁ
డగుట యట్టులుండ నతనిభార్య
చాల హీనజాతిసతి యక్షమాలయుం
చుండెనఁట మనూక్తి ఖండితముగ. 27

శా॥ ఏతాదృక్సతీపతు ల్గనినవాఁడే కాన తచ్ఛక్తి త
జ్జాతుండైన పరాశరుంను మఱి తజ్జాతుండు వ్యాసుండు తా
మేలీర్జాచినకాని బ్రాహ్మణులుగా నెన్నంబడం బోరఁట
ఖ్యాతిఁ వారలగోత్రముల్గలుగు వా ర్యాకెంత భూదేవతల్

శా॥ ఏతద్గోత్రజు లొక్క వైదికులెయం చీతండు వ్రాకుచ్చె నో
ద్యోతారాధ్యని యోగి వైష్ణవముఖుల్! తద్గోత్రముల్ పీడుఁడి
ప్రీతి స్వీడకయున్న మీరలును ధాత్రి న్బ్రాహ్మణుల్గాక యే
మాతో పాటుగ నొచు సంకరులు మీ మానంబు గోల్పోయెదర్

తే॥ బ్రహ్మకొడుకై వశిష్ఠుండు ప్రథమమందు
*చాలకాలమునకు నిమిశాపనిహతి
నూర్వశీదర్శనస్ఖలితోరు మహాని
తేజమునఁ జేసి కలశానఁ దిరుగఁబుట్టె. 30

[illegible]క్కయు వశిష్ఠసంతతివారియొక్కయు గోత్రములైయున్నవి కాఁబట్టి ♦వైదికులు బ్రాహ్మణులుకారని నేను జెప్పుచున్నాను-♦వశిష్ఠునిభార్య చాలహీనజాతిది. ఈసంగతి మను స్మృతి 9వ యధ్యాయము 23వ శ్లోకమందున్నది. ఆమెపే రక్షమాల. శక్తి పరా

* మత్స్యపురాణము- గోత్రానువర్ణనము. 201వఅధ్యా- శ్లో॥ వశిష్ఠస్తుమహాతేజా నిమేః పూర్వపురోహితః॥౧॥...తంగత్వా పార్థివశ్రేష్ఠో నిమిర్వచనమబ్రవీత్॥ ౨॥భగ[illegible] యష్టుమిచ్ఛామి తస్మాం యాజయ మాచిరం। తమువాచమహాతేజా వశిష్ఠః!పా [illegible]చిత్కాలంప్రతీక్షస్వ తవయజ్ఞై స్సుసత్తమైః। శ్రాంతోస్మి రాజన్ వి [illegible]స్యామి తేనృప!॥౪॥ఏవముక్తః ప్రత్యువాచ వశిష్ఠంనృపసత్తమః [illegible] భవన్మూలముపాగతః॥౧౨॥నచేద్యాజయసేమాంత్వ మన్య[illegible] సదాతేన నిమినా బ్రాహ్మణోత్తమః॥౧౩॥శాపత[illegible]నిమిం

క్రోధా ద్విదేహ స్త్వంభవిష్యసి...నిమిత్తం ప్రత్యువాచాథ ధర్మకార్యరతస్యమే॥౧౫॥ విఘ్నంకరోషి నాన్యేన యాజనంచ తథేచ్ఛసి। శాపందదామియస్మాత్త్వం విదేహోథ భవిష్యసి ॥౧౬॥ ఏవముక్తౌతుతౌజాతౌ విదేహౌ ద్విజపార్థివౌ... ఏతస్మిన్నేవకాలేతు మిత్రశ్చ వరుణస్తథా॥౨౩॥ బదర్యాశ్రమమాసాద్య తపస్తేపతురవ్యయం।తపస్యతో స్తయోరేవం కదాచిన్మాధవేఋుతౌ ॥౨౪॥...ఊర్వశీతువరారోహా పర్వతీ మనుమోచ్చయం॥౨౫॥ సునూత్కృష్ట వసనా తయోర్దృష్టిపథంగతా। తాందృష్ట్వేందుముఖీంసుభ్రూం నీలనీరజలోచనాం ॥౨౬॥ ఉభౌతు చుక్షుభుర్దేవౌ తద్రూపపరిమోహితౌ।తపస్యతో స్తయోర్వీర్య మస్ఖలచ్చ మృగాసనే॥౨౭॥ స్కన్నంరేత స్తతోదృష్ట్వా శాపభీతౌపరస్పరం।చక్రతుఃకలశేశుక్రం తోయపూర్ణేమనోరమే॥౨౮॥ తస్మాద్ఋషివరౌజాతౌ తేజసాప్రతిమౌభువి।వశిష్ఠశ్చాప్యగస్త్యశ్చ మిత్రావరుణయోర్ద్వయోః॥౨౯

దేవీభాగవతము షష్ఠస్కంధము.

క॥అమలతరవర్తనం డుత్తముఁడిక్ష్వాకుతనూజుండు ధర్మాత్ముఁడుభూ।రమణశిరోభూషణమన। నిమియనునొకచక్రవర్తినెగడు నృపాలా॥౩౭౯॥... వ॥ పదంపడి యొక్కయెడనానృపతివరుండు దీర్ఘకాలంబగు నొకజన్నంబు సేయఁదలంచి...కుల గురుండగు వశిష్ఠుంగాంచి యిట్లనియె ॥౩౮౦॥ తే॥ఐదు వేలవత్సరములయ్యంబనర్థి।గుతించి జన్నబొనర్చెదగురువరేణ్య।సకలయజ్ఞసంభారంబుసంగ్రహించి।నాఁడఁజేయింపుమనన్న పువకతఁడనియె ॥౩౮౧॥ వ॥అంబామఖంబొనర్ప నుద్యుక్తుండై పాకశాసనుండింతకు మున్న నీవలెనన్నుంబ్రార్థించె నాజన్నంబును బంచశతవర్షాత్మకంబదాని నొనర్చి పిదపనీజన్నంబున కరుదెంచువాఁడ నంతదనుకఁ దాళుమనుడునిమి యిట్లను॥౩౮౨॥ కం॥ మునులఁబిలిచితిజన్న।మ్మునకుఁ సంభారమెల్లఁబూరించితిమా యినకులమునకున్ గురుఁడవు।ననువంచనచేసి యరుగన్యాయమెనీకుఁ॥౩౮౩॥ వ॥ ధన లోభమ్మునం జేసినీవిట్లొనరింపఁ దగదనిమాటిమాటికినివారితుండయ్యు వశిష్ఠుండు గణి యింపకసురపతి మఖమ్మునకుంజనియె ॥ ౩౮౪॥ ఉ॥ పిమ్మట వైమనస్యమున వేగమెలర్ప నిమిప్రభుండు స।త్సమ్మతుగౌతముంగురు పదమ్ముననిల్పితు పారభూద్రపా।రణ్యమ్మున దేవికిఁ మిగులసమ్మతి గాఁగమఖంబొనర్చి।పే।మమ్మునసెల్లఋుత్విజాలమాన్యులఁజేసెన పారదక్షిణకుఁ॥ ౩౮౫ ॥వ॥ ఇంతకుమున్న వశిష్ఠుండింద్రమఖంబు సంపూర్ణంబొనరించి ఆత్మపుర పూజలందనిసి యజ్ఞదీక్షామధ్యమ్మున నిమింగనవచ్చిన నిద్రావశుండై

ఆ॥ కాన వజ్రిసూచిఁ గన్పట్టు సూర్యాశి శబ్దనిష్ఠమైన సప్తమికిని
అరసిచూడనర్థ మధికరణత్వంబు కాదు పండితప్రకాండులార!॥
తే॥ సరిస ప్తమిం జేసిరిఁ "దాత్సతియుటనుండంగ" ననుచు స్పష్టార్థంబై
ఇతరప్రమాణములంబ్రవ్యతిరేకింపక కుదిరెడి నంతయు సరిగన్ ॥ 32

దర్భ్యంబాసంగబో యె! దానఁగోపించి వశిష్ఠుండు ॥౩౭౭॥ చం॥ కులగురునంద్యజించి మాదిఁగొంకక వేఱొకనిన్ వరించినా। యలఘుపదమ్మునన్ని లిపి యాగ మొనర్చుచునంతఁ బోక యున్వ్యలనినుఁజూడ గాఁగనిటువంచనఁజేసితి నీదు దేహమీ। యిలఁబడెడిన్ విదేహగతివిష్వడ చెందుము శాపమిచ్చితిన్ ॥ ౩౭౮ ॥ వ॥ అనునమ్ముని వచనమ్ములకుఁదలఁకి భృత్యులున్నృపుని లేపిన నతండునుజనుదెంచి శాపంబిచ్చుటయెఱింగినవాఁడు గావునగురు వశిష్ఠుతు ॥ ౩౭౯ ॥... కం॥ నీదోషము నాయందా। పాదించి శపించి తింత పాపపుఁగోపం। బూనిన నీదేహమునకు। నాదశయఘటిల్లునిదియ న్యాయమ్మగుటన్ ॥ ౩౮౦॥ వ॥ ఇట్లిరువురును బరస్పరశాపోపహతులైరి పదంపడి వసిష్ఠుండు ......వరుణాలయమ్మునకరిగి దేహత్యాగంబొనరించి జీవాంశమ్మున మిత్రావరుణుల యందుఁ బ్రవేశించె నంత గొండొకకాలమ్మునకు ॥౩౮౧॥ కం॥ అచ్చటికిసరిగెనూర్వశి యచ్చపలాక్షిఁగనివారలతికాముకులై యచ్చరకిట్లని రెంతయు బొచ్చెమునకుఁ గాదికొర్కు పొసఁగి యొసంగన్ ॥౩౮౨॥ చం। చెలి! నినుఁజూచిమానసము చిక్కెను ....డుకో। త్తలకుఁ దలంకుమాన్చి దయ దాపఁకయిచ్చునవచ్చినట్లదా। .... మముఁగూడి కేళికలఁజొక్కుమునావుడు వారియందు నిశ్చలమతియై వసించె ...... జానువిలోచన కూర్మిపెంపునన్ ॥౩౮౩॥ మత్తకోకిల॥ నారితేజము కుంభమం దు నవారణన్ బడె నంతలో। జారుదేహులు మానులిర్వురు సంభవించిరి దానన న్వారిలోఁ బ్రథముం డగస్తి ప్రభావశాలి వసిష్ఠుఁడున్। ధారుణీశ! ద్వితీయుఁ డిం .... దైవపాక మెఱుంగుమీ ॥౩౮౪॥

భాగవతము-నవమస్కంధము-13వయధ్యాయము

శ్లో॥ నిమిరిక్ష్వాకుతనయో వశిష్ఠ మవృతర్త్విజం। అరభ్యసత్రం సోప్యాహశక్రేణ .... ॥౧॥ తంనిర్వర్త్యాగ మిష్యామి తావన్మాంప్రతిపాలయ। తూష్ణీమాసీ ద్గృహపతి .... ప్యాకరోన్మఖం॥౨॥ నిమిశ్చలమిదంవిద్వాన్ సత్రమారభతాత్మవాన్ .... వర్తైస్తావ ద్యావతాగురుః ॥౩॥ శిష్యవ్యతిక్రమంవీక్ష్య నిర్వర్త్య .... దేహోనిమేః పండితమానినః ॥౪॥ నిమిః ప్రతిదదౌ శాపం ---

ఆ॥ వజ్రసూచినుండు వాక్యంబుమాదిరినుండెఁ భాగవతపు టుక్తిగూడ
ఎల్లఁ వ్రాసినారొ యీక్షించుఁడొకమాఱు। దానికర్థమచటఁదద్జ్ఞజనులు

చ॥ గ్రమనువు వసిష్ఠసంగతిని మాన్యతనొందెను నక్షమాలయం
చనియెనుగాని హీనయగు నామెనుగూడి యశుద్ధుఁడయ్యె నా
యనయని పల్కియుండఁ, డదియర్థముగామినొ నైమె దురూహనో
మన కమసాలిపండితుఁడు మాటికి వాదములాడఁజొచ్చెడున్ ॥34

చ॥ ఇతఁడనురీతి హీనతమయే యగుఁగాక తదక్షమాల, యా
యతివకుఁగాదు శక్తి యుదయంబు బయుంట, యతండరుంధతీ
సుతుఁడనుచుం బురాణములఁ జూపఁడు, నామెయె యీమెయంచు నే
కృతియు వచించియుండ, దిఁక నెవ్విధిసంకరుఁ డాతఁ డయ్యెడిన్ ॥ 35

చ॥ ఒదవునుగాక యవ్విధిని యూర్వశియందు వసిష్ఠుజన్మ, మ
య్యదియు ద్వితీయమయ్యెడిని, నంతకుమున్ ప్రథమంపుజన్మమం
దుదయమునొందె శక్తి యన నొప్పదె, యందుల కెద్దియేనియున్
గుదిరెడిచో విరోధ మదికూడ వచింతురుగాక తక్షకుల్॥ 36

తే॥ అపుడు విప్రుఁడెకదశక్తి యతనిపుత్రుఁ
డా పరాశరుఁ డాతనియాత్మజుండు

ధర్మవర్తినే॥ తవాపిపతతాం దేహో లోభా ద్ధర్మమజానతః॥౫॥ఇత్యుత్స సర్జ స్వం దేహం నిమి రధ్యాత్మకోవిదః। మిత్రావరుణయోర్జజ్ఞే హ్యూర్వశ్యాం ప్రపితామహః॥౬॥

శ్రీధరీయవ్యాఖ్య

ఇతీతి॥ ఊర్వశీదర్శనాత్ స్కన్నం రేతస్తాభ్యాం కుంభే నిక్షిప్తం, తస్మాత్ప్రపితామహో వసిష్ఠః జజ్ఞేతదాహ మిత్రావరుణయోరితి...

మనుస్మృతి 9వ యధ్యాయము

శ్లో॥ అక్షమాలా వశిష్ఠేన సంయుక్తాధమయోనిజా। సారంగీ మందపాలేన జగామాభ్యర్హణీయతాం॥ ౨౩॥

తా॥ వసిష్ఠపరిణీతయై నికృష్టయోనిజాతయగు నక్షమాలాఖ్యయు మందపాలుఁడను ఋషిఁగూడుకొని చటకయు పూజ్యతనుబొందిరి.

మత్స్యపురాణము 201వ అధ్యాయము

వసిష్ఠస్తూపయేమేథ...అరుంధతీం వరారోహాంతస్యాం శక్తిమజీజనత్ ॥80॥

వ్యాసుఁడును, గాన వారలయన్వయజు లిఁ
కేల విప్రులుగారంచు నెంచఁగవలె 37

తే॥ అరయ వాసిష్ఠగోత్రముల్ ధర *నియోగి
శైవ వైష్ణవ మధ్వాది సకలమహిసు
రులకునుండెడుఁ బ్రకృతంబు రూఢముగను
వైదికుల కొక్కరికె యంచు వదరనేల 38

చ॥ మఱియును నూర్వశీరమణి మాన్యయె దైవతకాంత యాటచే
సురలకు జాతిభేదములు చూపడ నెచ్చట నేని, యూర్వశీ
వరగళ వేశ్యయైన మఱి తక్కిన యా పురుహూతముఖ్యు లె
వ్వరొ వచియింపఁగాఁగలమె వాస్తవమున్మన మెంచిచూచినన్ 39

కం॥ లేవు జరామరణంబులు। శ్రీ లేవీవర్ణాశ్రమములు లే విఁక నెన్నన్
కావునఁ బావనతములౌ। దేవతలకు వంక లెన్నఁ దేలు నె మనకున్

---

*ఆంధ్రకవులచరిత్రము- 2వ భాగము 108వ పేజీ

శా॥ శ్రీలన్మించి సమస్తధీకలన చేఁ జెన్నొందు నార్వేలవం
శాలంకారక సల్ వశిష్ఠమునిగోత్రంబుల్ బుధుల్ దీనర
క్షాశీలం బొనఁగొంది,రందు వెలసెన్ సన్మాని భావప్ప ది
గ్జాలోద్వేలవిశాలకీర్తుల సుధీసందోహమందారమై

130 పేజీ_ రాజలింగకవి

ఈకవి శైవుఁడగుట స్పష్టమగుచున్నది- ఇతఁడు వశిష్ఠగోత్రుఁడు...

3వ భాగము 147వ పేజీ.

గణపవరపు వెంకటకవి___ఇతఁడు... నియోగి బ్రాహ్మణుఁడు... వశిష్ఠగోత్రుఁడు

204వ పేజీ-కానాలనరసింహకవి

ఈతఁడు... నందవరీక నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు వాశిష్ఠగోత్రుఁడు,

శ్రీభగవద్గీత - చతుర్థాధ్యాయము.

శ్లో॥ క్షిప్రంహి మానుషేలోకే సిద్ధిర్భవతి కర్మజా॥ ॥౧౨॥ చాతుర్వర్ణ్యం మయాసృ
ష్టం గుణకర్మవిభాగశః...

టీ॥ భా॥ హి యస్మాత్ మానుషేలోకే. మనుష్యలోకే... వర్ణాశ్రమాది క
ర్మాధికారిణాం తేషాం వర్ణాశ్రమాద్యధికారిణాం కర్మణాం ఫలసిద్ధిః క్షిప్రం

కం॥ పతినియమము లేకుండిన
యతివలగుట వేశ్యలనుదు రంతియె కానీ
క్షితిఁగల వేశ్యలవలెఁ ద
త్సతులను హీనలని చెప్పఁజాలరు విబుధుల్ 41

కం॥ వేశ్యాసంభోగంబును। గాశ్యపిఁ గలుష ప్రదంబు గాఁజూచుజనం
బీశ్యం ఘ్రిగొల్చి యాస్వ। ర్వేశ్యాసంభోగమునకు వెడలదె దివికిన్

కం॥ ఉర్వి న్వేశ్యాజనముల। పేర్వెలిన న్గారమేగు పెదపెద్దలు తార్
సర్వక్రతువు లొనర్చియు। నూర్వశ్యా ద్యప్సరసల నొందన్జనరే 43

కం॥ •నారాయణుఁడను ఋషివరు। నూరువునం జననమందె నూర్వశి, తాదృ
క్స్వారివరాత్మజ దాసఁగుల నేరంగం గలదె శక్తి యెవ్వారలకేన్ 44

క॥ సర్వంసహ వేశ్యారతి
గుర్వఘమును గతఁలకును గూర్చు మనుండున్
స్వర్వేశ్య పుణ్యకార్యపు
నిర్వాహము లేక దొరక నేరదు సరిగన్॥ 45

క॥ దేవరహాస్యములవి మన
మేవిధిగం జెప్పలేము హేయములనుచున్
గావున దుర్వాదంబులఁ
బోవిడుచుచు సత్పథంబుఁ బూనుఁడు కుమతుల్, 46

భవతి,కర్మజా కర్మణా జాతా ॥౧౭॥ మానుషఏవలోకే వర్ణాశ్రమాదికర్మాధికారో నాన్యేషులోకేష్వితినియమః కింనిమిత్తఇతి...చాతుర్వర్ణ్యమితి" చత్వారఏవవర్ణాశ్చాతుర్వర్ణ్యం మయేశ్వరేణ సృష్టముత్పాదితం, గుణకర్మవిభాగశః గుణవిభాగశః కర్మవిభాగశశ్చ... తచ్చేదం చాతుర్వర్ణ్యం నాన్యేషులోకేషు- అతోమానుషేలో ఇతి విశేషణం......

భాగవతము-ద్వితీయస్కంధము.

కం॥ •నారాయణుఁ డప్పుడుదవ। యూరువు వెసఁజీర నందు। నుదయించెను శెం
పారంగ నూర్వశిముఖ। నారీజనకోటి దివిజనారులు మెచ్చన్॥
కం॥ ఊరువులందుజనించిన। కారణముననూర్వశియని ఘనతను నెక్కన్
వారల రూపవిలాసవి। హారములకు నోడిరంత నమరీజనముల్॥

సీ॥ మొదట ♦ బ్రహ్మప్రాణమునఁబుట్టి § బ్రహ్మర్షి
వర్యుఁడై జగమున వన్నె కెక్కె
కాలాంతరమునఁదా ఘటమునం బ్రభవించి
* యిక్ష్వాకు కులగురుండై యయి మని
విష్ణ్వవతారమై వెలసిన శ్రీరాము
బహుళార్చనములకుఁ బాత్రుఁడయ్యె
@ బ్రహ్మాదులీలేని బ్రహ్మర్షిపట్టాను
గృపను విశ్వామిత్రఋషి. కొసంగె॥

భాగవతము -తృతీయస్కంధము.

సీ॥ ♦ అరవిందసంభవు నంగుష్ఠమునదక్షుఁ డూరువుగలనను నారదుండు
నాభిఁ బులహుఁడు కర్ణములఁ బులస్త్యుఁడు త్వక్కున భృగువు హస్తమునఁ గ్రతువు
నాస్యంబువలన నయ్యంగిరసుఁడు ప్రాణమున వశిష్ఠుఁడు మనమున మరీచి
గన్నుల నత్రియుఁ గాఁ బుత్రదశకంబు గలిగిరి,

§ భాస్కరరామాయణము-బాలకాండము.

వ॥ ...వశిష్ఠమునివరుండు బ్రహ్మతేజోమూర్తి వెలుఁగు వపుడు కెరలి విశ్వామిత్రుండు బ్రహ్మాస్త్రంబుసంధించి...

కం॥ బ్రహ్మాదులు మదిఁబొగడఁగ । బ్రహ్మాండము విస్ఫులింగపంక్తులనిగుడన్
బ్రహ్మర్షి వరునిమీఁదను బ్రహ్మాస్త్రముఘంటలెగయ బలువడినేసెన్
మ॥ అటులేయంగఁ జటచ్చటప్రకటఘోషాభీలకీలచ్ఛటా
స్ఫుటధూమావల విస్ఫులింగచయవిస్ఫూర్తుల్వెలుంగన్ వికం
కటవేగంబున బ్రహ్మదండమును వీఁకం దాటి రాఁ బట్టి యం
దృఢరోషంబునఁ జేర్చి మ్రింగె ముని యా బ్రహ్మాస్త్రమున్ వీడ్కడై॥
కం * మాకులగురుఁడువసిష్ఠుఁడు । మైకొనికావింప నెల్లకార్యంబులకున్
మాకుంగలవాఁ డనవుడుఁ । గాకుత్స్థునిమాటకలలెఁ గౌశికుఁ డెలమిన్॥

వ॥ [illegible]డు జనకుంజూచి దశరథు నన్వయక్రమంబు వసిష్ఠుండు చెప్పనిట్లను ?
కం॥ [illegible]లునుగంధర్వులు మునివరులుం బరమేష్ఠి కడను [illegible]ంచఁజని యా
[illegible]వునను నా । దరమునఁ బ్రణమిల్లి యాపితామహుతోడన్
@ [illegible] జివతపంబు కౌశికుఁ డొనర్పం జొచ్చె, నమ్మానికిన్ బ్రహ్మర్షిత్వము నైన

గీ॥ నిజతపోదీప్తి నెదియేని నిర్వహింప
శక్తుఁడై బ్రాహ్మణ్యమాహాత్మ్యసరణిఁజూపె
అట్టి లోకాతిగప్రభావాఢ్యుఁడౌ వ
శిష్ఠునిం దోషియంటివి విసీ కలాద! 47

సీ॥ వర్ణాశ్రమాచారపద్ధతులన్ దిగఁద్రొక్కు
కలియుగాధిపుఁడైన కాలమయ్యె
ధర్మసూక్ష్మంబును దగ గ్రహింపఁగ లేని
ధీరులు ధర్మాధికారులైరి
పాశ్చాత్యనృపవేష భాషావలంబులై
వర్తించువా ర్దేశవాసులైరి
స్వకులాభిమానమ్ము చాలినంతగ లేక
వెనుకంజవేయువా ర్విప్రులైరి॥
గీ॥ కాన నేమన్న సాగెడు కాలమయ్యె
స్వర్ణకృచ్చర్మకృన్ముఖ్య జనులకెల్ల
ఏం సంకరులనరు మరింక వారు
బ్రాహ్మణులమనుచుఁ గేడి వైదికులను 48
తే॥ బ్రాహ్మ్యమున్నను దలనొప్పి బ్రాహ్మణులకు
నొందఁజూచు మనుష్యు లోరోరులు దాని

బ్రహ్మపదమైన స్వర్గ నివసించినన్ బ్రహ్మాండంబులు తత్తపోగ్నిశిఖలన్ భస్మంబు
లౌ నావుడున్ బ్రాహ్మణ్యండగు బ్రహ్మ సంయమినిలింప స్తోమముల్గొల్వఁగన్
మ॥ చనుదెంచి భవత్తపోమహిమ విశ్వామిత్ర! బ్రహ్మర్షివై తనిశంబుం దపమింక నేల
యన బ్రహ్మంజూచి బ్రహ్మాత్మజుండును బ్రహ్మర్షియు నైన పుణ్యుఁడు వసిష్ఠుం
డిచ్చ నిక్కంబుగా నను బ్రహ్మర్షి పదుండవైతనక నే నమ్మన్ జగద్రక్షకా!
మ॥ అనుడున్ బ్రహ్మయు సర్వదేవతలుఁ గామ్యంబొంద రప్పింపఁ జయ్యన నేతెంచి
తపోమహత్త్వము నవంధ్యబొంద బ్రహ్మర్షివై తనుమానింపను మన్నఁ గౌశికుఁడు
సౌఖ్యంబొప్ప భక్తిన్ వసిష్ఠుని బూజించెఁ బ్రియంబుతోఁ జనిరి తోడ్తో నాతి
బృందారకుల్

బ్రాహ్మణుండయిపుట్టుటే ప్రథమకష్ట
మందు వైదికుఁడై పుట్టుటధమమిపుడు 49

ఆ॥ ♦ హారితుఁ డంబరీషుఁ డా యౌవనాశ్వుండు
క్షత్రియాన్వవాయజాతులంట
హారితగోత్రమంద యావిర్భవించుట
వలనఁగానఁ దేను బ్రాహ్మణుండ

తే॥ అవనియం దుండెదరుగాక యంబరీష
యౌవనాశ్వాదు లా క్షత్రియాన్వయముల
బ్రాహ్మణులలోన నాపేళ్ళఁబరఁగువార
లెందుకనియుండఁగూడదో యిద్ది చెపుఁడు 51

ఆ॥ § హారితగోత్రమునకు నాంగిరసుండెయౌఁ
బ్రథమఋషియతండు బ్రాహ్మణుండు
ఒక్కగోత్రమునకు నుభయకులస్థులు
నెట్లుప్రవరులౌదు రిదియుఁజెపుఁడు 52

ఆ॥ హారితాంబరీష యౌవనాశ్వాదులకరయ నాదిపురుషుఁడాంగిరసుఁడు
క్షేత్ర మొక్క వేళ క్షాత్రంబ మైనను బ్రహ్మఋషులె వారుపరిగణింప 53

క॥ * క్షత్రస్త్రీగర్భజులౌ పుత్రులె పెక్కండ్రుఋషులు పూర్వయుగములఁ

♦ వ్యాస, ♦ అంబరీష యౌవనాశ్వులు బ్రాహ్మణులకుఁబుట్టలేదు- వైదికులగోత్రముల ఋషులసంతతిలోనుంచి వచ్చినవి కాఁబట్టి యెంతమాత్రము బ్రాహ్మణులు కారు.

§ ఆశ్వలాయనశ్రౌతసూత్రే, ఉత్తరషట్కే షష్ఠాధ్యాయే, ఏకాదశీకండికా, హారితకుత్స పింగ శంఖ దర్భ వైమ గవాం॰ ఆంగిరసాంబరీషయౌవనాశ్వేతి'।
నిర్ణయసింధౌ గోత్రప్రవరనిర్ణయః 287వ పేజీ
అథ కేవలాంగిరసః- హారితానాం ఆంగిర సాంబరీష యౌవనాశ్వేతి,

* భాగవతము - నవమస్కంధము.

వ॥ నా పుత్యుంబరీషునకు విరూపుండును కేతుమంతుండును శంభుండును [illegible]
[illegible] వార [illegible] దుకులందుఁ కేతుమంతుండును శంభుండును [illegible]
[illegible] వనంబునకుంజనిరి. విరూపునికిఁ [illegible]
[illegible] కలిగి [illegible] ంతతి లేక [illegible]
[illegible]

క్షత్రబ్రాహ్మణులవుడే! మాత్రముభిద లేకయున్న మాటనిజంబా॥
తే॥ * జహ్నుమునివంశమందెతా జననమంది
గాధి రాజర్షి భావంబు గాంచినాఁడు
కలిగి యాగాధితనుజాతిగర్భమందె
అల్లజమదగ్ని బ్రహ్మర్షి యైనవాఁడు॥ 55
ఆ॥ † అట్టిగాధితనయుఁడయ్యె విశ్వామిత్రుఁ
డయ్యె బ్రహ్మఋషిగ నహహా!వినుఁడు
మునివచఃప్రభావ మొగిని బ్రాహ్మణుఁ జేసె
వీతహవ్యనామ భూత లేశు॥ 56
తే॥ సూర్యచంద్రాన్వయులెకద చూచుకొనినఁ
బుడమి క్షత్రియు లందఱుఁ బూర్వమందు

ఆపస్తంబ శ్రౌతసూత్రము ౨౪౦ పుటలో రథకారుఁడు వర్షాకాలమం దాధాన
ముచేయవలసినట్టు చెప్పఁబడియున్నది. హారితఋషి క్షత్రియకులస్థుఁడు. వానిది హారి
తసగోత్రము. హారితుఁడు క్షత్రియుఁడన్న సంగతి యేగ్రంథములోనున్నది చెప్పఁజాలను.

రథీతరగోత్రులు నాంగిరసులను బ్రాహ్మణులునై యితరులందుముఖ్యులయి ప్రవర్తిల్లి
రనిచెప్పి శుకుండిట్లనియె, 54

* భారతము, అనుశాసనిక పర్వము.

సీ॥ జాహ్నవీదేవికి జనకుఁడై వెలసిన జహ్నునికులమున సంభవించె
గాధినాఁ బ్రకటభూకాంతుఁ, డాతనిపుత్రియగుసత్యవతి దన కాలి గాఁగ
నిమ్మనియర్థించె నమ్మహీశ్వరు రుచికుండనుముని భృగుకులవర్యుఁడు
......గీ॥ గాధి యమ్మునిపుత్రు శీఘ్రమునఁ బెండ్లిచేసి...... వ॥ సత్యవతీపుత్రపౌ
త్రులైన జమదగ్నిపరశురాములు ....

† వ॥ ......గాధిభార్యకుజనియించి విశ్వామిత్రుండు, కం॥ నరనాథుండై
యుండియు ......సద్బ్రాహ్మణతాస్ఫురణంబుఁబడసె,......గీ॥ వీతహవ్యుఁడును
మహాతపస్సందీప్తుఁ। డైన యమ్మునీందుని సప్రతర్క్యభంగిభావనముల బ్రాహ్మ
ణుండై కృత ।మదసమాఖ్యుఁ గాంచె మహితయశుని॥ వ॥ తత్పుత్రపౌత్రక్రమం
బున...... హద్విజాలుజన్మించి రిట్లు విద్యామహాత్మకశ్రేణివంతంబగు మునివంశం
బునకు మూలంబై యవ్వీతహవ్యుండు భవ్యకీర్తివడసె॥ ......

* ఎవ్వరాసూర్యచంద్రను లెంచిచూడ
కశ్యపాత్రిమునీశ్వరుల్ గన్నసుతులె॥ 57

ఆ॥ బ్రహ్మబీజమునకుఁ బ్రభవించికొందఱు
నురుతపోమహాత్మునుండి కొంద
ఱట్లు పలుదెఱఁగుల నైరి బ్రాహ్మణులుగాఁ
బూర్వమందుబుషులు భూతలమున॥ 58

కం॥ † పుట్టిరి తిర్యగ్యోనుల
పుట్టి రయోనులనుగూడ, పుట్టుకతోనే
దిట్టలయి కొట్టిరఘముల
నిట్టివియని చెప్పఁగలమె బుషిచరితంబుల్॥ 59

ఉ॥ కాన యుగాంతరీయమగు గాథకుదింపినఁ దేలది ప్రవా
జ్ఞానసగోచరంబది, యమానుషమైనమహాత్ముకల్మి వా
ర్మానులుగాఁగమాఱుటకు మంచిపథంబౌకదుం డెనప్డు, త
ద్దీసథివంశజుల్ ధరణిదేవులుగారన నో రెటాడెడిఁ॥ 60

తే॥ ‡ అంగిరోగోత్రజాతుల నాగమంబె
బ్రాహ్మణీప్రజలోపలంబరి గణించె
కేవలాంగిరసులమైన మావిభూతి
కెవ్వరేమేని మొఱఁగనిం డేమిలోటు॥ 61

---

* భాగవతము నవమస్కంధము.

సీ॥ ఆకశ్యపునికి దక్షాత్మజ యదితికిఁ గొమరుఁడై చీఁకటిగొంగవొడము
......సీ॥ ...అత్రి కడగంటిచూడ్కులఁ గలువలఃగడీఁడుదయించి...

† అష్టోత్తరశతోపనిషత్తులు 3౮౦వపేజి.

......బుష్యశృంగో మృగ్యాః, కౌశికః కుశాత్, జాంబుకో జంబుకాత్ వాల్మీకో వల్మీకాత్, ...శశపృష్ఠా ద్గౌతమః......

‡ కృష్ణయజుర్బ్రాహ్మణము 10వపుట.

...గాణాంత్వాంగిరసాంవ్రత పతే। వ్రతేనాదధామీతి భృగ్వంగిరసా మాద
ఆదిత్యానాంత్వా దేవానాం వ్రతపతే! వ్రతేనాదధామీ త్యన్యాసాం

ఆ॥ హారితగోత్రమందు నావిర్భవంబాది। యుర్వి నేనయొకఁడ నుండ లేదు
అగుదు నేనుగూడ నందఱితో పాటు। బ్రాహ్మణుఁడనో లేక పంచముఁడనొ॥
కం॥ * సానగసనాతనాదులు మానవులటంచ నెడిసూక్తి మాక్షిప్తమె యమా
మానము లేదెటఁ దత్సం। తానము వీరలదియనుచుఁ దథ్యముగాఁగన్।

---

* సానగ సనాత నాహభూన ప్రత్న సుపర్ణులను ఐగురు ఋషులు-ప్రతివాదులజాతికిఁ బూర్వికులు-వీరు బ్రాహ్మణులు-మాగోత్రఋషులందఱును వీరిసాంప్రదాయము. ఈఐగురు పంచముఖబ్రహ్మ ఐముఖములనుండి పుట్టినారు. ఈసంగతి నాగరఖండము 114వపుటలోనున్నది. ఈనాగరఖండము స్కాందపురాణములో నొకభాగము. దీని 88వపుటలో సానగుఁడు మనువని చెప్పఁబడియున్నది. (కోర్టువారి రిమార్కు) (ఈపుస్తకము తాటియాకులదైనందున నాక్షేపించుచున్నారు. నాగరఖండము స్కాందములో నొక భాగమని యుభయవాదులు నొప్పుకొన్నందున నిజమైననాగరఖండము నిప్పుడు దాఖల్ చేసినపుస్తకము నొకట్టే యని రుజువు చేయుపరతుమీద నొప్పుకొనుచున్నాను)

బ్రాహ్మణీనాం ప్రజానాం,

వి॥భా॥ ......హే వ్రతపతే! కర్మస్వామిన్! అగ్నే భృగూణా మంగిరసాంచ సంబంధినాం వ్రతేన కర్మవిశేషేణ నిమిత్తభూతేన త్వామాదధా మీహేయత నేస్థాపయామీతి మంత్రార్థః ......గోత్రాంతరగతానాం బ్రాహ్మణానా మాదిత్యా ఏవ దేవతాః......

నాగరఖండము

శ్లో॥ * మనుః పూర్వముఖోద్భూతం మనో యామ్యముఖోద్భవం।
పశ్చిమాదుద్భవంత్వష్టా శిల్పికా శ్చోత్తరాననే॥
ఊర్ధ్వంచ తతః సంభూతం పంచగర్భమునీశ్వరం।
పరశివే విశ్వకర్మా పుత్రస్త్రైవమీశ్వరం॥
తద్విదామహనామానా కుమార్యవిశ్వకర్మణః।
మనుర్మయశ్చ త్వష్టాచ శిల్పీ త్వష్టా తథైవచ॥
శ్లో॥ ఏతేషాంగోత్రమాచక్షే శృణుషణ్ముఖ! తత్వతః।
మనో సానగగోత్రస్య మయా స్సనాతనగోత్రకం॥
త్వష్టా భువనసగోత్రస్య శిల్పి ప్రత్నసగోత్రయోః।
తక్షా స్సుపర్ణసగోత్రస్తు పంచగోత్ర ప్రకీర్తితః॥

కం॥ తామెవ్వరు బ్రాహ్మణులుగాఁ
బ్రేమించిరొ యపుడుకూడి పెట్టుకొనినవొ
నీమానులగోత్రంబులు
భూమీసురగోత్రయుతులె పూర్వమువీరల్॥ 64

శా॥ ఆధానాంతముకర్మమున్నయటు లా యామ్నాయరాజంబునన్
బోధింపంబడియుండెఁగానఁ దొలుతన్ భూదేవు లాత్మీయగో
త్రాధానంబొనరించివీరలకుఁ దా మూర్త్విజ్యము ల్సేయఁగన్
మేధాయుక్తిమెలంగఁజొచ్చి రిలపై మిన్నాగుల ల్గొంతయున్॥ 65

తే॥ ఆశ్వలాయన బోధాయనాదిసూక్త
ప్రవరఖండంబులం దొక్క బ్రాహ్మణులను
గూర్చియే చెప్పఁబడియుండె గోత్రములు,త
దితరగోత్రంబు లట వివరింపఁబడవు 66

కం॥ * కాని పురోహితగోత్రాల్
పూనందగు క్షత్రవైశ్యపూరుషులను చున్
గానంగఁబడెడిఁ దత్త
న్మానిశ్రప్రోక్తములగు మతగ్రంథముల౯. 67

ఆ॥ అగువశిష్ఠగోత్రుఁ డల్ల శ్రీరాముండు
ధౌమ్యగోత్రుఁడగును ధర్మరాజు
గౌతమర్షి గోత్రకలితుండు జనకుఁడు
గర్గగోత్రుఁడరయఁ గంసహరుఁడు 68

ఉ॥ వర్తిలుచుండె నీక్రమమె వైశ్యులకున్ మును,పెందువల్లనో
వర్తనమందుఁ బ్రస్తుతము వారలకుం గనుపట్టదద్ది, యే
యార్తికొ పాలుపడ్డయవు డద్దియు వైదికకర్మమట్టుల౯
ర్తిగ మాటియుండెననఁబోలెడి యోజన చేసిచూడఁగన్ 69

---

* నిర్ణయసింధువు తృతీయపరిచ్ఛేదము గోత్రప్రవరనిర్ణయము
వైశ్యయోస్తు పురోహితగోత్రప్రవరావేవేత్తి సర్వసిద్ధాంత.

ఉ॥ క్షత్రియవైశ్యజాతులకుఁ జక్కవిధించిరి భూమిదేవతా
గోత్రము లార్య్య లట్టమును,కొంచెపుజాతియటంచు నాత్మ నే
మాత్రము లెక్కలేకొ యెటో మానిరి వీరికిఁ జెప్ప కేదియుఁ
ధాత్రి నసంత రార్యతతి తత్క్రమమేకొనె వీరిపట్లనుఁ 70

తే॥ బ్రాహ్మణక్షత్రవిట్ఛూద్రవర్ణజనులు
కద క్రమాభ్యర్చనీయులుగాఁగనుంద్రు
వారితరువాతసంకరుల్, వారిపిదప
వరుస సంకీర్ణసంకరవర్ణజనులు 71

తే॥ ఉండెసంకరవర్ణంబు లుర్విమీఁద
నెన్నియో వానిప్రస్తావమేలయిపుడు
మన కలాదులవర్ణంబుమాత్ర మరయ
సత్యముగ నగుసంకీర్ణసంకరంబు 72

శా॥ తాంబూలాదికమిచ్చుపట్లసభలం దత్పక్కికై కొంచు లో
కం బాదిఁ ద్విజుగౌరవించుచును నిక్కర్మారు నంత్యంగఁజే
యం బుట్టెం గలహంబు, లప్డు ద్విజులే యాథార్థ్యనిర్ణాయకుల్
గం బేరీర్ష్యజనించెవీరలకు వీఁకఁ బ్రాహ్మణశ్రేణిపై॥ 73

తే॥ అటులనీర్ష్యజనించును నందుమీఁద
విశ్వకర్మకుఁ దమకును వెలయునట్టి
శిల్పసామ్యంబుగైకొని క్షితిని విశ్వ
కర్మకులజులమని చెప్పఁగాఁగడఁగుచు 74

తే॥ భువిఁ బ్రచారములోనున్న పూర్వధర్మ
ములకు వ్యతిరేకముగ నేమొ మొదలువెట్టి
జగడముల్ పెంపుచేసిరి సక్రమముగ
బ్రాహ్మణాదులతోడ నీ బత్తు లకట॥ 75

సీ॥ విశ్వసృష్టిస్థితివిలయకర్తగు పరా
త్పరుఁడు మావిశ్వకర్మయెయటంచు

ఆవిశ్వకర్మాఖ్యుఁడౌ విరాట్పురుషుండు
వదనపంచకమున వరలుననుచు
మనుమయత్వష్ట్రాది ఘనులు తన్ముఖపంచ
కమునుండి యుత్పత్తిగాంచిరనుచు
సానగాద్యభిధానులైన మునీంద్రులు
మనుమయత్వష్ట్రాదిఘనులెయనుచు
వారె గోత్రర్షులెవ్వారికి మీఱిరనుచు
అందువలనను మేము బ్రాహ్మణులమనుచు
వివదమానులుతామయి వేగఁ దప్పు
తడకలల్లిరి యెన్ని యో కడకువారు॥ 76

తే॥ అట్టితడకలలోనిదే యరసిచూడ
వీరినాగరఖండ మోవిజ్ఞులార !
కల్లగానట్టినాగరఖండమిపుడు
వేఱ నాగరలిపి నచ్చువేయఁబడియె॥ 77

శా॥ దానన్ వీరలుచూపుశ్లోకమొకటేన్ దైవాఱ దాగ్రంథమే
మానంబయ్యెడిఁగాని తప్పుతడకల్ మానంబుగా వెంతయున్
నేనెన్నేనియుఁ దెన్నుఁజేసి మృదువాణిం దత్పురాణస్థితా
ఖ్యానంబుం బ్రకటింతు వీరినుడువుల్ కల్లన్గనెంచన్ జనుల్॥ 78

శా॥ * లోపంబేర్పడివృత్తియందు రథములెన్నాత్మంబుగంజేయు నా
బాపల్ మున్ను గుమారుజాతులజనుల్ వర్ధిల్లుతంజేయనాఁ
బాపారణ్యకుశారమాచుమిగులన్ భాసిల్లునాధానమం
చాపస్తంబుఁడుచెప్పియుంటనిజమే యా శ్రౌతసూత్రంబులన్॥ 79

* ఆపస్తంబశ్రౌతసూత్రము 240వపుటలో మొదటిమూడుపంక్తులలో రథముచేయువారియాధానమునకు మఱియొకఋతువని చెప్పఁబడియున్నది.

* ఆపస్తంబశ్రౌతసూత్రము, అష్టమపటలము.

సూ॥ వసంతో బ్రాహ్మణస్య......వర్షారథకారస్య,

తే॥ వసుధ సంకీర్ణసంకరవర్ణజాతు
లైనరథకారజనుల కాధానమందు
నేని యధికార మొసఁగుట కిష్టపడక
యమ్మునీశుండు వాక్రుచ్చె నవ్విధమున॥ 80

కం॥ సంకీర్ణసంకరంబగు। పంకపురథకారకులమె వర్షర్తులలో
సంకల్పింపందగు నిశ్శంకగనాధానమనుచు శబరునిమతమా॥ 81

తే॥ శబరుఁడన్నను సామాన్యజనుఁడు కాఁడు
శంకరాచార్యులే తానుసలిపినట్టి
సూత్రభాష్యంబునందుఁ దత్సూరినుడిని
గ్రహణచేసెఁ బ్రమాణంబుగాఁగ మున్ను॥ 82

వ్యా॥ ఆధానకాలఇతి శేషః-కిమత్రరథకారఇతి ద్విజాతిభ్యోన్యజాతీయ స్యాంతరప్రభవస్యగ్రహణం నేత్యాహ,

సూ॥ యేత్రయాణాంవర్ణానా మేతత్కర్మకుర్యు స్తేషా మేషకాలః,

వ్యా॥ త్రిషువర్ణే ష్వంతర్భూతాఏవ స్వవృత్తికర్శితా యే రథంకుర్వంతి తేషా మయమాధానకాలః,

* మీమాంసాదర్శనె షష్ఠాధ్యాయే ప్రథమపాదే చాతుర్వర్ణాతిరిక్తస్య రథకార స్యాధానే ధికారాధికరణం

సూ॥ వచనాద్రథకార స్యాధానేస్య సర్వశేషత్వాత్

శాబరభాష్యం॥। అథానేశ్రూయతే వర్షాసురథకార ఆదధీతఇతి, తత్రసందేహః కిం త్రైవర్ణికానా మన్యతమో రథకారః, ఆహోస్విత్, అత్రైవర్ణికఇతి, కింప్రాప్తం?రథకార స్యాత్రైవర్ణిక స్యాధానమేతత్ ......నాస్తి త్రైవర్ణికో రథకారః,ప్రతిషిద్ధంహి తస్య శిల్పోపజీవిత్వం

సూ॥ సౌధన్వనాస్తు హీనత్వాత్, మంత్రవర్ణాన్యుదీయేరన్

శా॥భా॥ నతు సర్వఏవాత్రైవర్ణికో రథకారః,సౌధన్వనాఇత్యేష జాతివచన శ్శబ్దః సౌధన్వనామ జాతి రభిధీయతే,హీనాస్తు......త్రైవర్ణికేభ్యః- జాత్యంతరం ...తేషా మిదమాధానం కథమవగమ్యతే? ప్రసిద్ధే ర్మంత్రవర్ణాచ్చ మంత్రవర్ణోహిభవతి సౌధన్వనా బుభవ స్సూరచక్షుషఇతి-బుభూణాంత్వేతి రథకార స్యాధానమంత్రః-తస్మాత్ సౌధన్వనాబుభవఇతి-బుభవశ్చ రథకారాః- అపిచ నేమింనయంతిబుభవోయథాఇతి యే నేమింనయంతి తే బుభవ అభ్యుచ్యంతే-రథకారాశ్చ నేమింనయంతి-తస్మాదత్రైవర్ణికానాం..ఏతదాధానమితి,

క॥ అచ్చుపడియున్న దదియు వి
యచ్చరలిపి, దానఁగూడ నలరారవు వీ
రిచ్చెడి ప్రమాణవచనము
లెచ్చో స్వబ్రాహ్మణత్వ మిఁకఁ జూపెదరో॥ 88

క॥ జనమంచివంశజులలో
ఘనులగు శేషాద్రిశర్మగారు ర్దానిన్
దెనిఁగించియున్న వారలు
గొనిచదివినఁదెలియు వీరిగు ట్టెల్లరకున్॥ 89

ఆ॥ *పలువురిట్టులేవొ కలవు బ్రహ్మాండపు। రాణమందటంచు వ్రాయుచుం
ద్రుకానియవ్వియెల్లఁగనఁబడవద్దానఁ। గల్లలై నయట్టికారణమున॥ 90

ఆ॥ తాటియాకులందుఁ దాము బ్రహ్మాండపు
రాణమనుచు నేమొ వ్రాసికొని ప్ర

*ఆంధ్రబ్రహ్మాండపురాణము సంపాదకీయభూమిక రెండవపుట.

కొంద అలసులు స్వేచ్ఛగాఁ గొన్నికథలనుగల్పించి యవి ప్రమాణములుగ బరిగ్రహింపఁదగినవని నిర్ధారణచేయుటకు నివి బ్రహ్మాండపురాణములోనివేయని చెప్పు చుందురు-ఎన్నియో స్థలపురాణములు, ఎన్నియో వ్రతములు, ఎన్నియో గాథలు, ఎన్నియో రాఁబోవువృత్తాంతములు దీనియందున్నట్లు చెప్పుచుందురు-ఇట్లుచెప్పువట్టివారు కొంచెము చదువుకొనినవారేకాఁబట్టి యెచ్చటనైనం జూడనిది చెప్పసాహసింతురా యని కొందఱునమ్ముదురు-నేను భగవద్దివ్యక్షేత్రదర్శనాసక్తమతినై చిదంబరక్షేత్రము నకుంబోయి యాభగవద్దివ్యక్షేత్రమునుజూచి యాస్థలమాహాత్మ్యమునుజదివి తెనిఁగించిన మేలని నిశ్చయించితిని-తరువాత నొక్కమహాత్ముఁ డాక్షేత్రమాహాత్మ్యమునుపు... యిది బ్రహ్మాండపురాణములోనిదని చెప్పెను-వేలొకపండితశిరోమణి నా... గముకలవారగుటవలననే ఆమాట కల్లయనియు నాపురాణమును జూచినపిద ...ంచవలసినదనియు హెచ్చరించిరి-బొంబాయికిల్వాని నూతనముగా ముద్రింపఁ యున్న నీపురాణమునుదెప్పించి చదివితిని-ఆగాథ దీనియందు గనఁబడలేదు బ్రహ్మాం డపురాణ మనంతమని కొందఱుచెప్పుచుందురు-దీనిసంఖ్య పన్నెండువేలు-దీని... ముగాఁజదివితిని-ఇందు సర్వాసందర్భములైన ...లులేవు.

మాణముగను దాసి మనవారు దాఖలు
చేయఁ దీసికొనిరియె న్యాయకర్త॥ 91

తే॥ *బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండపక్తినింక
నారయఁగ వలె ధీరు లత్యాదరమున
అచ్చుపడియుండెనది సంస్కృతాక్షరముల
బొంబయిం, గాని డే టందు బోధపడదు॥ 92

క॥ †హరికృష్ణుండను పేరున। వరలెడివిద్వాంసుఁడంట వ్రాసినదది, యాహరి
కృష్ణుం డొక్కలభూ। సురుఁడఁట, యవ్వారెయుంటకుఁ గొనిరి శ్రేష్ఠుల్॥
క॥ తత్తద్గ్రంథములంగల। మొత్తపుసారమునుదీసి ముద్దుగఁదనవిద్వత్తబ

*బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండమున 62వ పుటలోఁ బాంచాలబ్రాహ్మణులయుత్పత్తి చెప్పఁబడియున్నది- ౫ గురుఋషులు బ్రాహ్మణులైనట్లున్నది. ఈ ౫ గురుఋషులు చెప్పబడియుండఁబట్టియు మాపూర్వీకులుకూడ నీ౫ గురుఋషులే కాఁబట్టియు మాజాతివారికి వీరే ఋషులైనట్లు చెప్పుచున్నాను (కోర్టువారిరిమార్కు) (ఈ బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండముకూడ దాఖల్ చేయఁగూడదని యాక్షేపించిరి. ఇది బొంబయిలో సంస్కృతమున ముద్రింపఁబడిన గ్రంథము- ఇది యాతగాదా కనుకూలించునిమిత్తమై చేయఁబడినదని నేనుఁదలఁచను. ఎంతవఱకు ప్రమాణగ్రంథమో ముందాలోచింపఁబడును. ప్రకృతము దాఖల్ మాత్రము చేసికోఁబడినది)

*బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండము పాంచాలబ్రాహ్మణోత్పత్తి ప్రకరణము లైంగశైవాగమే,

శ్లో॥ బ్రాహ్మణానాంచజన్మైవ శివవక్త్రాచ్చజాయతే। పంచవక్త్రసముత్పన్నాః పంచభిః కర్మభిర్ద్విజాః॥ మనుర్మయ స్తథా త్వష్టా శిల్పికశ్చ తథైవచ। దైవజ్ఞః పంచమశ్చైవ బ్రాహ్మణాః పంచకీర్తితాః॥ మనుస్సంహారకర్తాచ మయోవై లోకపాలకః త్వష్టాచోత్పత్తి కర్తాచ శిల్పికో గృహకారకః॥ ౩॥ దైవజ్ఞస్సర్వభూషాదికర్తావై హితకామ్యయా। లోకానాం పాంచాలాః అభూవన్ శివవక్త్రతః॥ ౪॥

†బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండము ౧ వపుట
శ్లో॥ ... మకులోత్పన్నో జ్యోతిర్విద్వేంకటాత్మజః హరికృష్ణః కరోమ్యత్ర బ్రాహ్మణోత్పత్తినిర్ణయం॥

యల్పుడఁ జేయుచు।న త్రీరునవ్రా సెనంటయతఁడరయుఁడింకన్॥ 94

ఆ॥ ఉండిరంటవిప్రు లుర్వి నెన్నదిరెండు
తెలుఁగులుగను, వారితీరులెల్ల
బోధపఱచుటకును బూనెనఁటీతండు
సాంతకవనమందుఁ జొన్పికొనుచు॥ 95

క॥ తనశ్లోకము లేవో పురా
తనపుర్ శ్లోకంబు లేవో తద్గ్రంథమునన్
గనుగొన నశక్యమయ్యెడి
ఘనులకు నేని కలగూరగంపయియుంటన్॥ 96

క॥ కొందఱ బ్రాహ్మణులుగ మఱి
కొందఱ నుపబ్రాహ్మణులుగఁ గూరిచె నా భూ
బృందారకవర్యుండట
సందేహమువలవదింక త్వష్టసురులారా!॥ 97

క॥ *పాంచాలబ్రాహ్మణులని।యంచు నుపబ్రాహ్మణజనమందేపిరిన్
వంచించివ్రాసెనతఁడది।కొంచుంజను దెంచి రెందుకో కోట్టక హా॥98

తే॥ విశ్వశబ్దాదులైమున్న వెలసియుండి
మగఁడఁ బాంచాలశబ్దాదులగుదురోటు
విశ్వపాంచాలశబ్దార్థవేత్తలార!
ఏమిసంబంధమీరెంటి కెఱుఁగఁ జెప్పుఁడు॥ 99

క॥ †బ్రాహ్మణులుగానివారలు
బ్రాహ్మణులము మేమటంచుఁ బైఁబడ విశ్వ
బ్రాహ్మణతంగొనిరఁట త
ద్బ్రాహ్మణులకుఁ దమకు భేదభావముఁజూపన్॥

---

* బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండము. 8వ పుట
శ్లో॥ ఉపబ్రాహ్మణనామ్నా వై పాంచాలాశ్చ తతఃపరం.

కమసాలులు మదరాసు ప్రెసిడెన్సీ సెన్సెసునూపరెంటెండెంటునకుఁ బంపినమహా
...నిస్సందేహముగాను, యేకగ్రీవముగాను అర్జీదారులు నిజమైన। — ...

కం॥ బ్రాహ్మణులు కానివారలు। బ్రాహ్మణులమటంచు వచ్చి పైఁబడ
సత్యబ్రాహ్మణతం గ్రైకొనఁద। ద్బ్రాహ్మణులకుఁ దమకు భిన్నత ద్దేలవొకో॥
తే॥ ఏలయెక్కుడు తాటిచెట్టెట్టటన్న
దూడగడ్డికినన్నట్టి దుడుకు ప్రోలె
నేదియో చెప్ప నది విశ్వసించుటకును
భువిని విద్వత్తశూన్యమై పోయినదియె॥ 102
కం॥ విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దం
బశ్వప్లుతమట్లు వ్యర్థమగునని యనుచుఙ్
శశ్వత్ఖండన చేయ న
విశ్వాస్యపుపక్కి యొకటి వెదకికొని రిటుల్॥ 103
కం॥ పాంచాలదేశసంభవు। లంచుండిన నొక్కవేళ ననఁదగు నేమో
పాంచాలబ్రాహ్మణులని। యెంచఙ్ హరికృష్ణుఁడటుల నెటఁజెప్పఁడుఁగా॥
కం॥ మనుమయముఖులై దుగురుఙ్। ఘనులును బాంచాలనామక బ్రాహ్మ
ణులంచని చెప్పెనతండచ్చటఁ। గన్నఁ బాంచాలతకు నేమి కారణముం డుఙ్॥
తే॥ *పరులుకొందఱుతా రుపబ్రాహ్మణులము
మనుమయాదులఁ గొల్తురంచని యెఁగాని
మనుమయాదిక వంశసంభవులె యగుదు
రాయుపబ్రాహ్మణులటంచు ననఁడతండు॥ 106

తెలియపరచుచున్నవి-"విశ్వ"అనుపదము అర్జివారులయొక్క వర్ణము ప్రస్తుతకాలములో బ్రాహ్మణులమని చెప్పకొనెడివారివర్ణమునుండి భేదము తెలుపుటకు ఉపసర్గగానుంపబడెను

*బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండము పాంచాలబ్రాహ్మణోత్పత్తిప్రకరణము

శ్లో॥ స్వాయంభువస్య పట్పుత్రా జ్యేష్ఠోథర్వా ప్రకీర్తితః సామవేదో యజుర్వేదః ప- ద- గేఁదఏవచ॥౨౭॥ వేదవ్యాసః పంచమోథ ప్రియవ్రతఉదీరితః। ఏతే మ ణ్మ [illegible] తూపవిప్రా నధోశుక్రిణు॥౨౮॥ ఆద్యశ్శిల్పాయనశ్చైవ। గౌరవాయనఏ [illegible] న ఆఖ్యాత స్తతోవై మాగధాయనః॥౨౯॥ బ్రాహ్మణానాం శిఖా [illegible] ఖ్యానాంప కీర్తితం తథాచైవోపవిప్రాణాం విహితంచవిరించినా॥౩౮॥ [illegible] పుత్రా స్తేషు జ్యేష్ఠశ్చ లోహకృత్ సూత్రధార [illegible] స్త-

కం॥ * శ్రుతి నాధానపుమంత్ర। ప్రతతికిభాష్యంబుచేయుపట్లను నిర్లే
నుతిపాత్రుండగు విద్వత్పతి విద్యారణ్యయతియుఁ బదపడి వ్రాసెన్॥
కం॥ కరణీమాహిష్యుల కు। ర్వర జననంబందినట్టి రథకారులకే
పరఁగెడి నాధానంబని। పరమునులుం జాలమంది వాక్రుచ్చిరిమున్
ఆ॥ ఇంతమందిభావ మేకీభవింపంగ నొకనియాశయమున కొప్పుటెట్లు?
మొదలు బ్రాహ్మణత్వముంబొందినంగడ అతనినుడిప్రమాణమగుట కేని॥
కం॥ అందులకై యత్యధికా। నందంబునఁజూపఁబడియె నాగరఖండం
బందెనదినిప్ప్రమాణత। యెందిఁకఁ దద్బ్రాహ్మణత్వమేపారెడినో॥ 86
కం॥ † బ్రహ్మండపురాణంబున। బ్రహ్మకుముఖపంచకంబుపరఁగుటయుం ద
ద్బ్రహ్మముఖపంచకంబున బ్రాహ్మణఋషులుదయమగుటబద్ధపునుడియౌరా

† బ్రహ్మండపురాణము 12వ పుటలోఁ బంచముఖబ్రహ్మ 5 ముఖములనుండి 5 గురు ఋషులుపుట్టినారని చెప్పఁబడియున్నది. ఆపంచముఖబ్రహ్మయే నిజమైనబ్రహ్మ (ఈ పురాణముకూడఁ దాటియాకులపుస్తకము, అందున నిజమైనబ్రహ్మండపురాణము నిదియు నొక్కటేయనిచూపెడిపరతుమీఁద దాఖల్ చేసికొనుటయైనది)

* కృష్ణయజుర్బ్రాహ్మణము 1వ అష్టకము 1వ ప్రకరణము 34వ అనువాకము

శ్రు॥......ఋభూణాంత్వా దేవానాం వ్రతపతే॥ । వ్రతేనాదధామీతి రథకారస్య

వి॥ భా॥ యస్యపురుషస్య యాభిమానినీదేవతా తామనతిక్రమ్యాధానం......రథకారేణా మానులోమజః, సంకీర్ణ జాతిః తస్య ఋభవో,దేవతాః ఏతైర్మంత్రైర్యథాదేవత మాధానం సంపద్యతే, అత్ర మీమాంసాయష్ఠాధ్యాయస్య ప్రథమపాదే చింతితం, శ్లో॥ విప్రాదిరేవరథకృ దన్యోవాద్యోస్తుయోగతః రూఢేర్వర్ణాంతరంత స్యాధానే వర్షర్తురుచ్యతే॥ ఆధానేశ్రూయతే వర్షాసు రథకార ఆదధీతఇతి తత్ర రథంకరో తీతివ్యుత్పత్యా త్రైవర్ణికో రథకార ఇతిచే న్నైవం, సంకీర్ణజాతివిశేషే రూఢత్వాత్ వైశ్యాయాం క్షత్రియాదుత్పన్నో మాహిష్యః శూద్రాయాం వైశ్యాదుత్పన్నా కరణీ - తస్యాం కరణ్యాం మాహిష్యాదుత్పన్నో రథకారః-తథాచ యాజ్ఞవల్క్యః శ్లో॥ మాహిష్యేణ కరణ్యాంతు రథకారః ప్రజాయతఇతి,తస్యచ రథకార స్యాధానకాలో వర్షర్తుః॥

కం॥ పూర్వోత్తరసందర్భాల్ । తార్వేతకికిఁ గానంగలేక తత్సభ దానిన్
ముర్వునదాఖల్చేసినఁ । బేర్వాసింగాంతురటవె పృథ్వింబత్తుల్ ॥ 107

కం॥ హరికృష్ణువాక్యే మొదటికి
సరియగుమానంబుగాదు, సకలపురాణాల్
పరికించివ్రాసి నాడన
నరసితి, మయ్యదియు సన్నృతమై కనుపట్టెన్ ॥ 108

తే॥ ఆది "లైంగే శివాగమే" యనుచుఁ గానఁ
బడెడిఁ బాంచాలబ్రాహ్మణప్రకరణమున
అరయ "లింగపురాణశివాగమోక్తు
లవ్వి" యనియగుఁ బ్రాజ్ఞుల కర్థమచట॥ 109

క॥ లింగపురాణమునందీ । సంగతియేకానఁబడదుసరిగఁబఠింపన్
దొంగప్రమాణములనకేటు । లంగీకార్యంబులౌనుహరికృష్ణునుడుల్

క॥ మంచిదియంగీకార్యమె । యంచువచించుదముగాకహరికృష్ణునుడిన్
పాంచాలబ్రాహ్మణతకు । నంచితమైనట్టిహేతువగుపడదచటన్ ॥

క॥ అగుపడకపోవుఁగాకది । తగవిశ్వబ్రాహ్మణులుగఁదాముండుచు నె
ట్లుగఁబాంచాలబ్రాహ్మణు । లగుదురుమనవాగుమరలనాలోచింపన్

స్తామ్రికారస్సువర్ణకః ॥౩౯॥ ....శిల్పవేదశ్చశిల్పానాం పంచానాం పరికీర్తితః అధ్యయనంచతత్రైవ సంహితాపంచకంస్మృతం॥ ౪౧॥ శిల్పాయనసుతో జ్యేష్ఠో మనోశ్శిష్యత్వమేత్యవై । పపాఠసంహితామాద్యాం ధాతువేదస్యలోహకృత్ ॥౪౨॥ సూత్రధారోద్వితీయోథ మయశిష్యత్వమాదరాత్ సంహితాం సూత్రధారాఖ్యా మపఠత్కాకమేవచ ॥౪౩॥ శిల్పాయనసుతిస్తక్షా శిల్పేశిష్యత్వమాదరాత్ సశైలసంహితాంతస్మాత్తపాఠభృగునందన ॥౪౪॥ అధతామ్రకరశ్శిష్య శ్శిల్పకస్యావత్సరా । శిల్పాయనసుతస్తుర్య స్త్వపఠత్తామ్రసంహితాం ॥౪౫॥ నాడింధ ... ష్యోభూ ద్దైవజ్ఞస్యైవపంచమః। సుతశ్శిల్పాయనస్యైవ పపాఠస్వర్ణసంహితాం ॥౪౬॥ పాంచాలా మానవా ఏతే ఏతేషాంసంతతిస్తథా ॥౪౭॥మృత్యులోకేచతేసర్వే ఉపబ్రాహ్మణసంజ్ఞకాః అథైషాందేవతాఃపంచ విశ్వకర్మముఖోద్భవాః ॥౪౮॥ మను ... థా త్వష్టా శిల్పకశ్చతథైవచ దైవజ్ఞఃపంచమఃప్రోక్త స్స్వర్గస్థా యజ్ఞపా...

తే॥ మేకమెడఁ జన్నులట్లు మన్మిత్రతతికి
విశ్వపాంచాలతల్ రెండు వెలయుఁగాక
అ వ్రుపబ్రాహ్మణత్వంబె యందుఁగాని
వాస్తవబ్రాహ్మణత్వంబు వచ్చుటరిది॥ 113

తే॥ వ్రాసిబ్రాహ్మణభేదముల్ వరుసనతఁడు
కోర్కెఁబతితులకును గుండగోళకులకు
నడుమఁజేర్చెను బాంచాలనామకులను
అతని తాత్పర్యమేమానో యరయుఁడింక॥ 114

తే॥ మాదిబ్రాహ్మణవర్ణమఁ మాటవీరు
మొదలుపెట్టిరి బహుకాలమునకుమున్నె
కానఁ దల్లిఖితంబులో కారిక లెవ్వి
దొరకి హరికృష్ణుఁ డచ్చోట దూర్పవచ్చు॥ 115

తే॥ బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండపక్కియెల్ల
నీవిధంబుగ నేయుండు నెంచిచూడ
పుక్కిటిపురాణములు దానఁ బుట్లుపుట్లు
కలవుగాని ప్రమాణవాక్యములు లేవు॥ 116

తే॥ సంకరబ్రాహ్మణులటంచు సాహసించి
వ్రాయఁజాలక యనె నుపబ్రాహ్మణులని
కాని యటు తాదృశపురాణకారుఁడైన
నతనిభావంబు బ్రాహ్మణులనుచుఁగాదు॥ 117

కం॥ *ప్రాగుక్తసానగాదులు। యాగంబులలోన నెపుడొయార్త్విజ్యంబుఁ
బాగుగ నొనర్చిరనియన। సాఁగెఁ మనస్వర్ణకారశాస్త్రివినుండీ॥ 1

* పైనిఁజెప్పబడిన ౫గురుఋషులును కృష్ణయజుర్వేదము ౪౧వపుటలో ౧
ఋత్విజ్యముచేయువారని చెప్పఁబడియున్నది.

*కృష్ణయజుర్వేదము ౪వకాండవము ౮వప్రపాఠము ౮వఅనువాక
...ఋతూనా మగ్నిర్దేవతా... సానగఋషిః
... మధ్యే యా ప్రాచీ సా త్వమసి-ఋతూనాంచ ...

ఉ॥ ఇంతకుమున్ బురాణములనిచ్చెఁ బురాణము గాఁగ, నవ్వి యా
వంతయు నిల్వవయ్యె, నిపుడాతఁడు కృష్ణయజుస్సులోని కా
క్షింతప్రవేశమున్ నలిపె, నివ్విధశ్రుతుల్, మనతప్పటూహలా
ప్రాంతము వోనదక్షులులు, భాష్యము తెల్పుఁ దదర్థమంతయున్॥ 119
క౦॥ చయనంబున నొకక్రియ నియ్యాయిదిశలందిష్టకములనమరుచుపట్లన్ని
యమమునను మవ్పుమంత్రంబుయియున్నది యుతఁడుచూపు నయ్యాదిచూడన్
క౦॥ ఆయాయి దెసలనుంచుచు నాయిటికల "సానగాదు వై తిరిమా" రం
చాయజమానుండనినటు లేయర్థం, బుండదంత కెక్కువయుచటన్॥
క౦॥ చదివినవి పంచకావ్యాల్
చదివించినగురులు బ్రహ్మజాతులు కాగం
చెదిరో వదరన్ మొదలిడె
నెదకిఁక నిగమార్థసారమెటు లెక్కడినో॥ 122
చ॥ అటమటలే కటుల్ శ్రుతి కపార్థము చెప్పినఁ గోట్టవారి కా
పరిచితి లేనిహేతువున భర్త్సన సేయక యూరకున్న వా
రెఱుఁగని వారికెల్లరకు నందలి యర్థము విప్పి చెప్పి యా
పురుషుని వైనమున్ గడిగిపోయక పండితు లూరకుందురే॥ 123
తే॥ *పిలువ రహాభూను ద్వష్టయన్ పేరనెవరు

*అహాభూనఋషియే త్వష్టయని పిలువఁబడును. అహాభూనునకు విశ్వరూపాచార్యుఁడను కొడుకుండెను. అతఁడు దేవతలకుఁ బురోహితుఁడు- కృష్ణయజుర్వేదము ౯-వ పుటలో నిట్లు చెప్పఁబడియున్నది.

తస్త్రద్రూపాసి- దేవతానాంమధ్యే యోగ్ని స్త్రద్రూపాసి...ఋషీణాంమధ్యే యస్సానగాఖ్యఋషి స్త్రద్రూపాసి,
–గా॥ దక్షిణాదిశాం గ్రీష్మఋతూనా మింద్రోదేవతా...సనాతనఋషిః
ప్రతీచీదిశాం...అహాభూనఋషిః
ఉదీచీదిశాం...ప్రత్నఋషిః
ఊర్ధ్వాదిశాం...సుపర్ణఋషిః
*కృష్ణయజుర్వేదము ౯-వపుట
–॥విశ్వరూపోవై త్వాష్ట్రః పురోహితో దేవానా మాసీత్,

తే॥ చెలఁగి యేమాటనే వీరు చెప్పనింక
నట్టి యెచటనో కళ్యంబు పెట్టినటుల
నుండెడింగాని సంబంధ మొక్కయింత
గానఁగాఁబడ దది యేమికారణంబొ. 126

తే॥ అటు లసంబద్ధవాక్యంబు లాడువారి
నోరుమూయించె నల సుధర్ముండు మున్ను
మనదుపరిపాలకుల కట్టి మంచిబుద్ధి
పుట్టినంగాని వీరినోర్మూతవడదు. 127

తే॥ విబుధగురుభాగినేయుఁడౌ విశ్వకర్మ
గాను దద్విశ్వరూపుండుగాను మరల
నాద్యుఁడౌవిశ్వకర్మయే యవతరించె
ననుచు మనవార లోకయుక్తి ననుసరింత్రు. 128

తే॥ అనుసరింతురుగాక యయ్యాద్యునకును
విశ్వకర్మాఖ్య రూఢమై వెలయవలదె
యోగమున నేని యయ్యాఖ్య యుండనింక
నైదెమొట్లుంత మాతని కానసములు. 129

ఆ॥ * తలలువేయిగలిగి తనర నప్పూరుషుం
డన్నిసటికి యుంౘె నైదుతలలు
వాహవావహావ్వ! వడ్రంగమన నిట్లు
లుండవలయుఁజూడ యుర్విమీఁద. 130

ఆ॥ † ఐదుతలలవాఁడు హరుఁడుగా నీవెఱ్ఱి యేలవుట్టెవీరి కితనికిడిరి
వసుధమీఁద నిట్టివారలె కాఁబోలు। తలలుమార్చునట్టి ధన్యతములు.

---

* పురుషసూక్తము

శ్రు॥ సహస్రశీర్షాపురుషః, సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్

† శివాష్టోత్తరశతనామములు.

శ్లో॥ హవిర్యజ్ఞమయ స్సోమః పంచవక్త్ర స్సదాశివః.

పిలుతురో పిల్వరో దాని నిలుపుడట్లు
*విశ్వరూపునితండ్రియై వెలయుత్వష్ట
యదితినందనుఁడొకాని యతఁడుగాఁడు॥ 124

సీ॥ పంచవక్త్రంబులఁ బరఁగెడియాతఁడె
భావింప వాస్తవబ్రహ్మయనియు
విశ్వసృష్టిస్థితి విలయాదికములెల్ల
నాతనినుండియే యైనవనియు
బ్రాహ్మణులైనట్టి త్వష్టాదులేన్గు ర
ప్పురుషవక్త్రములందుఁ బుట్టిరనియు
తమజాతివారికిఁ ద త్వష్ట్రముఖ్యులే
యొగి మూలపురుషులై యుండిరనియు

చెప్పుకొనుచుండువీరల కెవ్వఁడేని।విబుధగురుభాగినేయుఁడౌ+విశ్వకర్మ గాని
యవ్విశ్వరూపుఁడుగానిమరల।నెట్లుసంబంధులగుదురో యెఱుఁగఁబడదు॥

+విష్ణుపురాణము ౯౮వపుటలో విశ్వకర్మ బృహస్పతి చెల్లెలికుమారుఁడని చెప్పఁబడినది. ‡భాగవతములోఁద్వష్టమనువుఁడు త్వాష్ట్రుఁడనియు దేవేంద్రుఁడు విశ్వరూపాచార్యుని బురోహితునిగానుండుమని ప్రార్థించెననియు నతఁడు బ్రాహ్మణుఁడనియు వర్ణించియున్నాఁడు.

---

*భాగవతము షష్ఠస్కంధము

వ॥ ...అదితివంశంబును విదితంబుగావినిపించెద సావధానుండవయి వినుము, వివస్వంతుండును నర్యముండును బూషుండును ద్వష్టయు సవితయు భగుండును ధాతయు విధాతయు వరుణుండును మిత్రుండును శక్రుండును నురుక్రముండును నను మనువులు జన్మించిరందు...ద్వష్టకు దైత్యానుజయైన రచనయనుకన్యకను నధికబలాఢ్యుండగు విశ్వరూపుండు పుట్టె

+విష్ణుపురాణము ౧వఅం॥ ౧౫వఅధ్యాయము

శ్లో॥ బృహస్పతేస్తుభగినీ వరస్త్రీ బ్రహ్మచారిణీ విశ్వకర్మామహాభాగ స్తస్యాం జజ్ఞే ప్రజాపతిః,

‡భాగవతము షష్ఠస్కంధము

శ్లో॥ తద్విశ్వరూపం భజతాశువిప్రం తపస్వినం త్వాష్ట్ర మథాత్మవంతం...వ్రాణా హేతోప్వపాధ్యాయం బ్రహ్మిష్ఠం బ్రాహ్మణం గురుం,

ఆ॥ వేయితలలుగల్గువిశ్వమయుండునుఁ । గాఁడువీరిజనికిఁగారణంబు
ఐదుతలలుగల్గునయ్యావిశ్వరుండునుఁ । గాఁడువీరిజనికిఁగారణంబు.
ఆ॥ తలలుమూఁడుగల్గుతద్విశ్వరూపుఁడుఁ । గాఁడువీరిజనికిఁగారణంబు
తలయొకండుగల్గుతద్విశ్వకర్మయుఁ । గాఁడువీరిజనికిఁగారణంబు ॥
ఆ॥ అంతరాళవర్ణులైనమాహిష్యుఁడుఁ । గరణుఁడువీరిజనికిఁగారణంబు
తామ్రవాసికొన్నతాటాకుపొత్తాలఁ । గలదువీరికన్యకారణంబు॥
క॥ శ్రుతిఁగానిస్మృతులఁగాని । యితిహాసములందుఁగానియీనాఁడుడికిన్
వ్యతిరేకంబుగనుండినఁ । బతితుఁడనై కలిసిపోదుఁబంచమజాతిన్ ॥
ఆ॥ * స్వర్ణకారజాతి సర్వధా తద్విశ్వ
కర్మహేతుకంబు కాదుకాన
అతఁడు బ్రహ్మయొక్క యవతారమైనను
దండితనము రాదు దానికరయ॥ 136
తే॥ కాని యర్థంబుమాత్ర మక్కఱణఁగాదు
వారుచూపినయట్టి యావాక్యమునకు
వెలయు రెండవబ్రహ్మనా విశ్వకర్మ
యనుచుఁ దద్వ్యాస్తహార్థంబు, కనుఁడుబుధులు ॥ 147
తే॥ † బ్రహ్మకుదయించినటువంటి వారలెల్ల
వసుధ షట్కర్మలం జేయవచ్చునంట

---

* విష్ణుపురాణములో విశ్వకర్మ బ్రహ్మావతారమని చెప్పఁబడియున్నది
† మనుస్మృతి ౧౦వయధ్యాయము 74వశ్లోకములో బ్రహ్మకుజన్మించినవారందఱు షట్కర్మలుచేయవచ్చునని చెప్పఁబడియున్నది. అర్థము తెనుఁగులో వ్రాయఁబడియున్నది

---

* విష్ణుపురాణము చతుర్థాంశము ద్వితీయాధ్యాయము.
గద్య॥ తత్ర చాశేషశిల్పకల్పప్రణేతారం ధాతారమివాన్యం విశ్వకర్మాణ మాహూం ౫3
† మనుస్మృతి ౧౦ వ యధ్యాయము.
" బ్రాహ్మణా బ్రహ్మయోనిస్థా యేస్వకర్మణ్యవస్థితాః
తేసమ్యగుపజీవేయుః షట్కర్మాణి యథాక్రమం॥

బ్రాహ్మణుల కొక్కరికేదక్కఁ బరులకున్న
కర్మషట్కంబునం దధికారపదవి॥ 138
తే॥ * మనువులకుఁ దప్పుదిద్దెడి ఘను వసిష్ఠు
నేమొ తలక్రిందుచేయఁగ నెంచి యితఁడు
చూపె మనుధర్మశాస్త్రమం దోపినన్ని
శ్లోకములు కోర్టులోనఁదా సాకిరియయి. 139

---

* 3 వయధ్యాయము 15,16,17వశ్లోకములలో బ్రాహ్మణపురుషునకును బ్రాహ్మణేతరస్త్రీకిని బుట్టినవారు బ్రాహ్మణులుకారనియు నీచులనియు సంధువలనషట్కర్మలుచేయుట కధికారములేదనియుఁ జెప్పఁబడియున్నది.

† ఈయధ్యాయములోని19వశ్లోకమునందుఁ బ్రాయశ్చిత్తమువలన నట్టిసంకరులకు శుద్ధికలుగనేరదని చెప్పఁబడియున్నది.

‡ 11 వయధ్యాయము175వశ్లోకములో బ్రాహ్మణుఁడు బుద్ధిపూర్వకముగాఁ జండాలస్త్రీనివివాహమాడినయెడలఁ జండాలుఁడగునని చెప్పఁబడియున్నది

§ 1 వయధ్యాయము 93,94వశ్లోకములలో స్వయంభువగుబ్రహ్మ మొట్టమొదటఁ దనముఖమునుండి బ్రాహ్మణులఁబుట్టించెనని చెప్పఁబడియున్నది

---

* మనుస్మృతి తృతీయాధ్యాయము.

శ్లో॥ హీనజాతిస్త్రియం మోహా దుద్వహంతో ద్విజాతయః। కులాన్యేవ నయంత్యాశు ససంతానాని శూద్రతాం॥15॥ శూద్రావేదీ పతత్యత్రే రుచథ్యతనయస్యచ। శౌనకస్యసుతోత్పత్త్యా తదపత్యతయా భృగోః॥16॥ శూద్రాం శయనమారోప్య బ్రాహ్మణో యాత్యధోగతిం। జనయిత్వా సుతంతస్యాం బ్రాహ్మణ్యాదేవ హీయతే॥17॥
శ్లో॥ వృషలీఫేనపీతస్య నిశ్వాసోపహతస్యచ। తస్యాంచైవప్రసూతస్య నిష్కృతిర్నవిధీయతే॥ 19

‡ మనుస్మృతియేకాదశాధ్యాయము.

శ్లో॥ చండాలాదిస్త్రియోగత్వా భుక్త్వాచ ప్రతిగృహ్యచ। పతత్యజ్ఞానతోవిప్రో జ్ఞానాత్సామ్యంతుగచ్ఛతి॥ 175

§ మనుస్మృతిప్రథమాధ్యాయము.

శ్లో॥ ఉత్తమాంగోద్భవా జ్జైష్ఠ్యా ద్బ్రహ్మణశ్చైవధారణాత్। సర్వస్యైవాస్యసర్గస్య ధర్మతో బ్రాహ్మణఃప్రభుః॥ తంహిస్వయంభూస్స్వాదాస్యా [illegible] సృజత్। హవ్యకవ్యా [illegible] య సర్వస్యాస్యచగుప్తయే॥

కం॥ ఈచూపినశ్లోకములా। ప్రాచీనుండౌమిషియను చుఁబల్కువుచుడి, ము
న్నే చూపంబడెనందుకు। నాచే నెన్నియొనిదర్శనంబులు నరిగన్.

క॥ *గ్రామపురోహితు నెవరున్ । భూమండలమందు శ్రాద్ధభోక్తను జేయన్
బ్రేమింపఁగూడదనియొక। ప్రామాణ్యము చూపెనితఁడు పారులకరరే.

ఆ॥ కాంతుచేసి నేను గ్రామపౌరోహిత్య
మాచరింతుననుచు నతనియూహ.
అందుకనియొవిప్పె నకటయీపంచాంగ
మొందాకనుచుమీరు లెంచివారొ. 142

సీ॥ అలజగన్మయుఁడైన యయ్యాదిపురుషున
కేనువక్త్రములుంట యెంతనిజము
బ్రహ్మకుఁ దర్వాతిబ్రహ్మయైన వసిష్ఠ
ఋషి దోషకలితుఁడౌ టెంతనిజము
బ్రాహ్మణశాఖలం బ్రథములౌ వైదికు
లే సంకరులుగావు టెంతనిజము
వెడచూపుచేఁ జూడఁబడెసి యీకమసాలు
లిలను బ్రాహ్మణులౌట యెంతనిజము

గీ॥ స్వర్ణకారశాస్త్రిపల్కినపల్కులు। వింతగాక యుంట యెంతనిజము
కష్టమనక నేను గ్రామపౌరోహిత్య। మాచరించుచుంట యెంతనిజము॥

తే॥ నిజముకాదో యగునో నిలిపితినివుడద్ది
శ్రాద్ధభోక్తలుగను నలుపఁదగని
వారు మనుమతమున వర్తిల్లుచున్నారు
పెక్కుమంది వారిపేళ్లు వినుఁడు. 143

' వ యధ్యాయము 151 వ శ్లోకములో గ్రామపురోహితుని శ్రాద్ధమందు
భో క్తను జేయఁగూడదని చెప్పఁబడియున్నది.

---

* మనుస్మృతి తృతీయాధ్యాయము.

— జయాంతి చయోపూగా ... శ్చ । శ్రాద్ధేనభోజయే । 151

ఆ॥ * ఎవరు మగతనాన కెడమయియుండిరో
ఎవరు పతితులుగను నేర్పఁబడిరొ
హవ్యకవ్యములకు నటువంటి బ్రాహ్మణుల్
కడునన ర్హులనుచు నుడివె మనువు. 144

క॥ కలుదాఁపువాఁడు గురుసతిఁ
గలిసి ప్రవర్తించువాఁడు కాంచనహరుఁడున్
బలిమిన్ బ్రాహ్మణుఁ గొంతుక
నులిమి యసుల్ తీయువాఁడునుం బతితు లిలన్॥ 145

ఆ॥ † యతియు బ్రహ్మచారి యనధీతవేదుండు
ధూర్తజనుఁడు కరము దుర్బలుండు
గ్రామయాజకుండు నేమింపఁదగ రెప్డు
శ్రాద్ధభోక్తలుగను జనులచేత. 146

ఆ॥ ‡ ఇడి దుకాణమొకటి యెప్పుడద్దానిచే
జీవనంబొనర్చు క్షితిసురుండు
వైద్యుఁ డర్చకుఁడు ఫలలవిక్రేతయు
హవ్యకవ్యముల ననర్హు లరయ॥ 147

సీ॥ § గురుకార్యపర్యాహకుఁడు గానివాఁడును
వడ్డిచేజీవించువాఁ డనగ్ని

---

* శ్లో॥ యే స్తేనపతితక్లీబా యేచ నాస్తికవృత్తయః। తాన్ హవ్యకవ్యయోర్విప్రా ననర్హాన్ మనురబ్రవీత్॥ 150

† శ్లో॥ జటిలం చానధీయానం దుర్బలం కితవం తథా। యాజయంతి చ యే పూగాం స్తాంశ్చ శ్రాద్ధే న భోజయేత్॥ 151

‡ శ్లో॥ చికిత్సకాన్ దేవలకాన్ మాంసవిక్రయిణ స్తథా। విపణేన చ జీవంతో వర్జ్యాస్స్యుర్ హవ్యకవ్యయోః॥

§ శ్లో॥ ... ప్రతిరోద్ధా గురోశ్చైవ త్యక్తాగ్ని ర్వార్ధుషి స్తథా॥

జీతంబుగొని విద్యఁజెప్పువాఁడును జీత
మొసఁగి విద్యల నేర్చుచుండువాఁడు
నిష్కారణంబుగ నిజపితన్ మాతను
గురుని ద్యాగము సేయు క్రూరతముఁడు
కొంపలుగాల్చెడికూళ కుండాశియు
గరదుండు సోమవిక్రయిజనుండు
జూదమాడునట్టికుంఠ మిత్రద్రోహి
పుత్రునొద్దఁ జదువఁబూనువాఁడు
ఏతదాదిమనుజులెల్ల శ్రాద్ధార్థమై
పిలువఁదగరటంచుఁ బలికె మనువు. 148

కం॥ మనుమతము ననుసరించిన
మనకున్ శ్రాద్ధములఁ దగినమనుజుఁడె దొరకం
డనివార్యపుఁ బద్ధతియిది
ఘనపారాశర్యమతమె కలికర్వంబా॥ 149

చ॥ అఘదమె గ్రామయాజకత యారయఁ గాని పరోపకారమా
స్వఘనతచూచుకొంచు ద్విజసంఘము యూరక యున్న నెవ్వరీ
లఘుకృతినాచరించెద, రిలాసురకర్తృకమైనయాజనం
బు ఘటిలకున్న సాఁగుటెటు భూమిజనంబుల కర్మమార్గముల్.

శా॥ పౌరోహిత్య మొకింత నింద్యమయినన్ బ్రహ్మత్వబీజంబు, లో
కారాధ్యుండయినట్టిబ్రాహ్మణున కాయర్థం బిలందప్పు, దా
ధీరుల్ మున్ను వసిష్ఠముఖ్యులును దార్ దీనిన్ విడంజాల, రో
పౌరుల్ బొత్తిగఁ దీసివేయకుఁడు మీ ర్పాపంబటంచీపనిన్॥

ఉ॥ పాపము పాచితంబునను బాపుకొనందగు, నెంచిచూడఁగా
నీపని యూ ననన్యగతి, యింతకుమించిన హేతుశూన్యపున్

...భృతకాధ్యాపకోయశ్చ భృతకాధ్యాపితస్తథా...॥ 156॥ ...అకారణపరిత్యక్తా మాతాపిత్రోర్గురోస్తథా...157...అగారదాహీ గరదః కుండాశీసోమవిక్రయీ...158...మిత్రధ్రుగ్ద్యూతవృత్తిశ్చ పుత్రాచార్యస్తథైవచ॥160॥

పాపము లాచరించుటకుఁ బాల్పడఁగూడదు కాని దీన నే
లోపము రాదు బాపలకు,లోకుల కా నుపకారమింక నుర్‌॥ 152

సీ॥ పరఖండములకేగి బ్యారిష్టరట్లాలు
వ్యాసు కావుటకా దనన్యగతిక
మబల రజస్వలయౌ మీఁద నుద్వాహ
మాచరించుటకా దనన్యగతిక
మపగతపతికయౌ నబలకుఁ బెండ్లిపై
నాసగొల్పుటకా దనన్యగతిక
ముడిగి వేదాభ్యాస మురుశిల్పముల నెల్ల
నభ్యసించుటకా దనన్యగతిక
మితరశరణమైన యిత్యాదికము సేయు
బ్రాహ్మణునకుఁ దగును బాపభీతి
ఒండుదిక్కు లేకయుంచు పౌరోహిత్య
మొనరుపఁ ద్విజాతి కున్న భీతి॥ 153

ఉ॥ * వేదవిరుద్ధధర్మము లవిశ్వసనీయములంట,యెందుకీ
సోదె,యెవండెఱుంగఁడిది,చూపెను దానెవియో యవే యగుఁ
వేదవిరుద్ధముల్,దనదు బ్రేలనె తాఁ దన కన్ను పొడ్చుకోఁ
గాదె యిటుల్ వచించుటలు,కానఁడు ముగ్ధత నీతఁ డక్కటా. 154

సీ॥ తాఁ గనంబఱచిన తద్వ్రజసూచియే
విఖ్యాతమైనట్టి వేదమనియు

* 12 వ యధ్యాయము 95 వ శ్లోకములో వేదవిరుద్ధములగు ధర్మశాస్త్రములు ప్రమాణముగా నంగీకరింపఁబడవని యున్నది. మేము షోడశకర్మలు చేయుచున్నాము. మేము వేదోక్తముగాఁ గర్మలు చేయుచున్నాము. మామూలుగా విశ్వబ్రాహ్మణులనిపిలువఁబడు మ్లబ్రాహ్మణులలో షోడశకర్మలు చేయించువా రున్నారు.

* మనుస్మృతి ద్వాదశాధ్యాయము
శ్లో॥ యా వేదబాహ్యాః స్మృతయో యాశ్చకాశ్చ కుదృష్టయః। తాస్సర్వానిష్ఫలాః ప్రేత్య తమోనిష్ఠాహి తాః స్మృతాః॥95॥

దానిలోన వసిష్ఠమౌని యూయూర్వశి
కన్నకుమారుఁడం చున్నదనియు
ఘనపురాణములఁ దజ్జని యన్యథాయుంట
పరఁగ నాచేఁ జూపఁబడినదనియు
అందుచేతవసిష్ఠు నంత రాళునిఁ జేయఁ
బూర్తిగా వీల్గాకపోయెననియు
చూచిచూచియితఁడు శ్రుతివిరుద్ధంబైన
స్మృతి ప్రమాణమనఁగఁ జెల్లదనుచుఁ
జెప్పనట్టియొక్క స్మృతివాక్కుసాధించె
నెంతకష్టపడెనో యేమొకాని॥ 155

తే॥ * ఉత్తమంబగుశ్రుతిలోనె యూర్వశికి వ
సిష్ఠఋషి పుట్టలేదంచుఁ జెప్పఁబడియె
చదివియద్దాని రథకారజనములార!
మావసిష్ఠునిదిట్టుటల్ మానుడింక॥ 156

* ఋగ్వేదము 5వయష్టకము 3వయధ్యాయము 22వవర్గము

శ్రు॥ ఉతాసి మైత్రావరుణో వసిష్ఠోర్వశ్యా బ్రహ్మన్మనసోధి జాతః - ద్రప్సం స్కన్నం బ్రహ్మణా దైవ్యేన విశ్వేదేవాః పుష్కరే త్వాదదంత... సత్రేహ జాతా విషితా నమోభిః కుంభే రేతః సిషిచతుస్సమానం- తతో హమాన ఉదియాయమధ్యాత్తతో జాత మృషిమాహు ర్వసిష్ఠం.

వి॥ భా॥ ఉతాపిచ హేవసిష్ఠ! మైత్రావరుణ! మిత్రావరుణయోః పుత్రోసి, హేబ్రహ్మన్! వసిష్ఠ! ఊర్వశ్యా అప్సరసో మనసో వమాయం పుత్రస్స్యాదితి ఈదృశాత్సంకల్పాత్ ద్రప్సం రేతః మిత్రావరుణయో రూర్వశీదర్శనాత్ స్కన్నమాసత్ - తస్మాదధిజాతోసి - తథాచవక్ష్యతే సత్రేహజాతావితిఋచి- ఏవంజాతం త్వాత్వాందైవ్యేన దేవసంబంధినా బ్రహ్మణా వేదరాశినా అహం భువా యుక్తం పుష్కరే విశ్వేదేవా అదదంత అధారయంత - తథాచఅదితేర్మిత్రావరుణౌ జజ్ఞాతేఇతి ప్రకృత్య వక్ష్యతే... సత్రే బహుకర్తృకేయాగే హేతౌ పూరణః జాతౌ దీక్షితౌ మిత్రావరుణౌ ఇషితాక్ష్యేషితౌ స్వయ మన్యైర్యజమానైః - మోభి స్తుతిభిః కుంభే వాసతీవరే కలశే సమాన మేకత్రైవ రేత స్సిషిచతుః చకాం,తతో వాసతీవరాత్కుంభాత్ మధ్యాదగస్త్యః మానః శమి ప్రమాణ

*ఆ॥ కమ్మరుల్ధరిత్రి గ్రామపౌరోహిత్య, మాచరింపరంట యారవిను(డు
ఇంత పెద్దయింటియీాతనిజాతివా రెట్టులాచరింతు రట్టిచెయ్వి

♦శా॥ అందుం గొందఱు చేతురంట, యెవరో యాచేయు నాచార్య, లే
పందల్ వీరిఁ బురోహితత్వమునకై ప్రార్థించిరో, యందుకే
ముందీతండు ప్రమాణముల్ సలుప కేమో యాలిగాల్, సల్పి యీా
చందం బన్నియుఁ గల్లలాడుటకునై శంకించినాఁడే యొకో

పృథ్వి॥ ప్రమాణ మొనరించుచుం బలుకుకల్లకే పాపమై
ప్రమాణ మొనరింప కప్రతిహతంబుగా నూఱస
త్యముల్ వలుక లేదొకో, యహహ! యెంతయాలోచనం
బు మాసఖునిదా మదింబొడమె, మెచ్చఁగావచ్చుఁబో

చ॥ మునిసభ మంచివాఁడగుట మూర్ఖుఁడితండని యుత్తమాటయే
యనియెఁ "బ్రమాణముల్ సలుపనంచువచించిన నేఁడువానరా
లనుపఁగనౌనుషైదునకు" నంచు, మఱొక్కరెయ్యెనఁ దప్పకా
పని విధియించియే యవలఁబన్పుచునుండిరి యక్కలాదునిన్

§శా॥ పౌరోహిత్యమటన్న నింద్యమనుచున్ బల్కారు నేమేమియో
యూరల్ సాఁచు, సమస్తకార్యములకున్ ముందుంపఁగంబడ్డవాఁ
డే రాఘంబుగ నాఁ బురోహితుఁ, డతండే పూజ్యుఁడాదిన్, గురు
త్వారాఘుండగువానికృత్య మెటులా నాక్షేపణీయం బహా!

---

*బ్రాహ్మణులమైన మేము సామాన్యము గా గ్రామపౌరోహిత్యము చేయము.
♦అచ్చటచ్చట నీ గ్రామపౌరోహిత్యముచేయువారుకూడఁగలరు.

ఉదియాయ పౌ ర్వభూవ తతఏవకుంభాత్ వసిష్ఠమపిబుషిం జా... హితపూరణః.

§ గురుబాలప్రబోధిక 201వ పుట.

వ్యా శాంతిక పౌష్టికాదికర్మను పురోధీయతఇతి పు...॥ సు॥ పు॥ పు... ...ఞ్ ధారణపోషణయోః, శాంతికపౌష్టికాది... ...చేసెందు ముందగః-

*క॥ ఏరుఁ గ్రామపురోధకు। నీరఁట తాంబూలమాది, నేమెఱుఁగుదునీ
కారుఁడు, పెండ్లిసదస్యపుఁ। బ్రారంభమొ యతనికిడిన పైనగుచుండున్

♦ఆ॥ అతఁడుదాహరించు నైదుగుర్బ్రహ్మర్షు। లన్యసతుల బెండ్లియాడలేదఁ
టెప్పుడయ్యుఁ బెండ్లి యీఋషీశ్వరులకు। నీకథావిధానమెందుఁ గలదు

చ॥ ఇటికలఁ బేర్చునప్పెడకద యీఋషిపంచకపుం బ్రశంసవ
చ్చుట, యటఁగాక వేఱొకటఁ జూపెనె యాతఁడు వారిపేళ్ళ, నే
మిటికిటు వ్యర్థజల్పనము, మెచ్చెదు వారెవరిట్లు చెప్పఁ, §దే
లుజెటులు వీరుతప్ప నితరుల్ తొలిబ్రహ్మకుఁ బుట్టరన్నటుల్

క॥ కను వెతకిచూచినను నగు
వడదీఋషిపంచకంబు పరుల కికొకటన్
అడుగడుగున వచ్చి కనం
బడుచుండును వీరి కేమిప్రతిబంధముకా

†క॥ ఇఁక గార్గేయాగమమున। కుకవిత్వప్రాభవమునఁ గొమరారెడి వే
ఱొకతాటాకులపొత్తము। పెకలించిరి యొందొ కాని పెద్దరికముకై

---

*సభలలోఁ దాంబూలమిచ్చునప్పుడు గ్రామపురోహితులకు ముందుగానిచ్చుట లేదు. వారియెడలఁ గనఁబఱచు నగౌరవ మిదియొక్కటిమాత్రమే.

♦నే నిచివఱకుదాహరించిన యైదుగురు బ్రహ్మర్షులు బ్రాహ్మణకన్యకలఁదప్ప నితరులఁ బెండ్లాడినట్లు కనఁబడదు.

§పైని జెప్పఁబడినవారుతప్ప మఱియేఋషులును నాదిబ్రహ్మనుండి పుట్టలేదని తేలుచున్నది.

†గార్గేయాగమము 2వపుటలో నాగమములు శిల్పులచేత నేయాచరింపఁబడవలెనని చెప్పబడియున్నది. ఆపుస్తకము ముఖ్యముగాఁ బ్రతిమలవిషయములో సంబంధించి [illegible]ది. 7వ పుటలో నావాహనము [illegible]లు శిల్పులచేతనే యధ్యయనముచేయఁబడవలెనని [illegible]బడియున్నది. కోర్టు మార్కు (ఈగ్రంథము తాటియాకులది. [illegible] ఇది [illegible]నదేయని రుజావుచేయుపరతుమీఁద దాఖల్ [illegible]బడిన

[illegible]గార్గే[illegible]గమము.
[illegible] మాచరేతు బ్రాహ్మ[illegible]

క॥ తప్పులుకుప్పలుకుప్పలు। యొప్పెచ్చట నేనియొకటియుండునో లేదో
అప్పొత్తముగొప్పతనం। బిప్పాటిదె, యదియు బుధుల కేర్పడుఁజదువన్
క॥ శిల్పి ప్రతిష్ఠాకృత్యము। సల్పుటకర్హుండటంచుఁ జాటెడిఁగానీ
కల్పింపదువిప్రతయ। య్యల్పకులంబునకు, దీనినరయుఁడుప్రాజ్ఞుల్
తే॥ సల్పుదురు కానవిగ్రహాల్ క్షమను దామె
తత్ప్రతిష్ఠాధికారముం దమకె కలద
టన్న యొక్క దురూహమై నటుల వ్రాసి
కొనినవారలు తద్గ్రంథమునను వారు
క॥ ఇది వ్రాసికొనెడినాఁటికి
మది బ్రాహ్మ్యమువీఁడిబుద్ధి మరలద యీ దు
ర్మదులకు, మరలినచో నా
కొదవయునుం బూర్తిచేసికొనియే యుందుర్
ఆ॥ విగ్రహప్రతిష్ఠ పివరింప శిల్పిదే
కాని బ్రాహ్మణునిది కాదటంచు
శిల్పి బ్రాహ్మణుండు క్షితి నొక్కరుఁడుగాఁడు
తేల్చియుండె నేతదీయకృతియె
*తే॥ శిల్పి యితఁడొక్కఁడేకాదు క్షితినిజూడ
సాలె చాకలి మంగలి చర్మకార
జనులుగూడను శిల్పులే, కనుక వారు
నాచరింపంగఁదగునుబో యాప్రతిష్ఠ

ర్భస్య అన్యైశ్చైవకృతాయది। అనేకపాపసంప్రాప్తం బింబస్యారిష్టకంతథా। పూర్వాచార్యాదిభిశ్చైవ శిల్పియా కురుతాంతథా। వినాశిల్పించియత్కార్యం నకుర్యా బ్రాహ్మణాదిభిః।......ప్రథమంశిల్పినాచైవ ఆశీర్వాదం విధీయతాం। అనంతరంచవిప్రాణాం ఆశీర్వాదంతథైవచ।...

*గురుబాలప్రబోధిక 254వ పుట

శ్లో॥ తక్షాచ తంతువాయశ్చ నాపితో రజక స్తథా। పంచమ శ్చర్మకారశ్చ శిల్పి నోనుతాః

ఆ॥ శిల్పులగుదుమన్న జిక్కుదు బ్రాహ్మ్యంబుచిక్క నేర్ప్రతిష్ఠ చెదరిపోవు
వీరు తెచ్చుకొనినవింతగా ర్గేయాగ। మంబెగొంతుకురిగమాటాడుదకు
కం॥ సకలస్మృతిరత్నంబుల। బ్రకటితమయ్యె బ్రతిష్ఠ బ్రాహ్మణుకృతిగా
ఇక మనగార్గేయాగమ। మొకడే శిల్పికివిధించుచున్నది దానిన్
కం॥ అవనీస్థలి బ్రథితము లై। శివవిష్ణ్వాగమములెన్నొ చెల్వారగ ని
ష్టైపవనికినంగీకార్యం। బవు నీగార్గేయశక్తి యశ్రుతమగుటన్
*చ॥ రథమును జేయువెల్లరును రమ్యముగా రథకారనాము లై
పృథివి జెలంగవచ్చునని ప్రీతివచించియుమున్ను క్రమ్మరన్
ప్రథమవుమూడువర్ణములబర్వెడివారల కేరి కేనియున్
రథమును జేయ దత్పదము రాజిలునన్న ద్విరుక్తిగాదొకో
కం॥ ఇట్టి ద్విరుక్తిదురుక్తు లె
వ్వుట్టెడుగల వితనిసాహిత్యమున గాని కనన్
గట్టి దొకమాటయేన్ గను
పట్టదు, శోధింపుడింక బాగుగ మీరల్
తే॥ "పృథివి రథకారులందురు రథము జేయు
జనములను గాని యది యొక్క జాతికా" ద
టంచుమును చెప్పి యామీద నని యెమరల
"ఉండె రథకారులను జాతి యొకటి,, యనుచు॥
*క॥ రథకారజాతియొక్కటి। పృథివింగలనదంటగాని పేరునకుం ద
ద్రథకారజాతివారికి। రథకృతిసంబంధ మొక్కరవ లేదంటచూ

క్రాను.

మా ప్రమాణగ్రంథములు శ్రుతులు స్మృతులు పురాణములు *రథమును జేయు వారందఱు రథకారులని పిలువబడవచ్చును. అది యొకజాతికాదు. ఆపేరు వృత్తిని [illegible] తెలియజేయును. వృత్తివలన రథమును జేయువాని కేవలనైనను మొదటి [illegible]ర్తములలో రథకారశబ్ద మన్వయించును.

[illegible] యొకటి కలదుకాని వారికి రథముజేయువృత్తితో సంబం[illegible]

[illegible]

*ఉ॥ సంకరజాతికానియది స్వచ్ఛముకాదఁట, యద్దియిప్డు డీ
వంకలఁ బ్రాణముల్గలిగి వర్తిలుచున్నదో లేదో స్వాత్మకున్
శంకయెయుంట, యీయధమజాతి కుదిరితమైనవృత్తి యే
పొంకపుదోయెఱుంగఁడఁట, బొంకిననీవిధినుండనోఁగదా

†క॥ కంచరి కమ్మరి కాసెయ।టంచుం గమసాలియనుచు నాత్మీయులుపి
ల్పించుకొనుచుందురఁట, యవియెంచంగన్ వృత్తిఁబట్టియేర్పడెనఁటగా

ఆ॥ మ్లేచ్ఛముఖ్యజనులు మెలఁగుచున్న వార్
వీరివృత్తులందు వేడ్కనిపుడు
కాని వారినెవరు కమసాలులను పేళ్ల
వాడుచుంటగనము వసుధలోన

ఉ॥ చెప్పులశేరగాండ్రెవరొ చెప్పుడియిప్పుడు పట్టణంబుల
న్గొప్పకులంబువార్కద, జనుల్ మఱివారిని జర్మకారులం
చిప్పుడువాడుచుండిరొకొ, యెట్టిఁక వృత్తినిబట్టి యిట్టి పే
ళ్లుప్పతిలున్ ధరిత్రిపయి నొక్కకులానకుమాత్ర మారయన్॥

§క॥ పంచాణపుఁగులమేయిల నెంచంగన్ లేదటంచు నితఁడువచించెన్
బ్రాంచులుకొందఱుతార్వచి।యించిరివీరిదెయటంచు నెఱుఁగంగతమున్

---

*ఆజాతి సంకరమైనదికానియసలైనదికాదు. ఆరథకారవర్ణ మిప్పుడు జీవించియున్నదో లేదో నాకుఁదెలియదు. రథకారజాతికి విధింపఁబడిన వృత్తి యేదియో నేను జెప్పలేను. మాబ్రాహ్మణజాతిలోఁ దత్కులను వారు లేరు. ఎవరేపనిచేయుదురో వారి నట్లుపిలుతురు.

†మాలోనైనను బంగారపుఁ బనిచేయువారిని గమసాలులనిపిలుతురు. ఆపేరు వృత్తివలన నుత్పన్నమైనది.

§పంచాణయనిపిలువఁబడుకులము లేదు.

---

§శబ్దరత్నాకరము 628వ పుట

పంచాణంబువాఁడు-ద్వ-వి-శిల్పి

బ్రౌణ్యనిఘంటువు,

పంచాణము-Workmen, mechanics or handcraftsmen The united five castes of the carpenter, blacksmith, braz[illegible] [illegible]ldsmith and stone-cutter పంచాణమువాండ్లు people [illegible]f cas[illegible]es.

* తే॥ ప్రజల కుపయోగకరములౌ పనులనెల్ల
నలువుచుండ్రిట యీతనిజాతివారు
అకట ! యీనుడి కడు పరిహాసపాత్ర
మగుట గానఁడు నిజఘనతాతురతను॥ 18!

సీ॥ కలధౌతమయములౌ కమనీయభూషల
హెచ్చుకూలికిఁ జేసియిచ్చుటయును
విషమదారుగణంబు వివిధరీతులఁజెక్కి
ఘనరథగృహములం గట్టుటయును
కృష్యాదికంబైన క్రియకు సాధనములౌ
హలకులిశాదుల నలువుటయును
త్రప్వయ స్తపనీయ రాజత పాత్రముల్
మదికింపగులౌ గమరుచుటయును
కఠినశిలలెల్ల బ్రద్దలుగా నొనర్చి
దేవతావిగ్రహంబులం దీర్చుటయును
ఆదిగాఁగల కొన్ని కార్యములె వీరి
వలన నగుఁగాని కానివి కలవిఁకెన్నొ॥ 186

సీ॥ చీనిచీనాంబరాల్ చిత్రచిత్రముగనే
యుట యొక లోకోపయోగకృతియె
మురికివో వసనముల్ కరము తెల్లగఁ జేసి
యొనఁగుట లోకోపయోగకృతియె
శోభరా మొగమున క్షురకర్మ మొనరించి
యేగుట లోకోపయోగకృతియె
బహువిధంబులుగాఁగఁ బాదరక్షలమర్చి
యుంచుట లోకోపయోగకృతియె

---

*మాకులము వారు మనుష్యుల కుపయోగకరములైనవృత్తులనన్నిటి నవలంబింతురు.

ఏత దాదికంబు లెన్నియో కలవింక
శ్రుతిఁ బ్రజోపయోగికృతులు దలఁప
అవ్వియెల్లఁ దామె యాచరించినఁగదా
తావచించుమాట తథ్యమగుట॥ 187

*క॥ తాఁ బ్రాహ్మణుఁడై రథముల।న బ్రాబుగఁ జేయువానికర్థము చెప్పెన్
సెబ్రగ రథకారో నా।మ బ్రాహ్మణయ నెడిచోటమది కెక్కమిచేన్॥

◆క॥ ఒక బ్రాహ్మణుఁ డావృత్తిని
బ్రికటంబుగఁ బూనినటులఁ బలుకుటకై పూ
ర్వీకు లది వాడిన వారఁట
ఇఁకఁ గౌముది యితనియొద్దనే చదువవలెన్॥ 189

§క॥ అబహిష్కృతశూద్రుండై। ప్రబలునయస్కారుఁడితఁడు పాణిసిమతరీ
త్యాబడాయికొట్టుచేమో।కబురులు చెప్పంగఁబూనెఁగానక దానిన్॥

@క॥ విశ్వబ్రహ్మోపనిష। త్తీశ్వరుఁ దుంజూపఁజాలఁడిల యాథముగన్
విశ్వబ్రహ్మపదంబే। విశ్వంబున లేకయుండ వెలయునదెటులన్ 191

---

*6వ ర్కదస్త్రావేజా (సిద్ధాంతకౌముది)లో "రథకారో నామ బ్రాహ్మణః" యనునది వర్ణమువలన బ్రాహ్మణుఁడై వృత్తివలన రథకారుఁడైనవానికి సంబంధించినది

◆ఒక బ్రాహ్మణుఁ డావృత్తి నవలంబించినట్లు తెలియఁజేయుటకై యది వాడఁబడినది.

@మాపరివరఖండవిశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తునందువివరింపఁబడియున్నదిమాప్రవరఖండకొఱకు నేను బురాణములలోఁ జూడలేదు. వైదికులగోత్రములను నేను సాంగముగాఁ జెప్పఁజాలను. వారు వసిష్ఠునియొక్కయు రాజఋషులయొక్కయు సంతతివారు. భరద్వాజకౌండిన్యప్రముఖగోత్రములవారు వైదికులు- పుస్తకాపేక్షలేక భరద్వాజ గోత్రఋషుల మూలముఁ జెప్పలేను.

---

§సిద్ధాన్తకౌముదీ

" శూద్రాణామనిరవసితానామ్" ౨-౪-౧౦।అబహిష్కృతానాం, శూద్రాణాం ప్రాగ్వత్।"తక్షాయస్కారమ్" పాత్రాద్బహిష్కృతా।నాంతు,"చండాలమృతపాః॥"

తత్వబోధినీ,

- శూద్రాణామ్* త్రైవర్ణికేతరమనుష్యపర శ్శూద్రశబ్దో, నతుశూద్రత్వజాతిపరః। అనిరవసితానామితినిషేధాత్ * పాత్రాదితి*యెుక్తే, 'భస్మనాశుద్ధ్యతేకాంస్యమ్'

ఆ॥ ఉపనిషత్తు లెన్నొ యుండియుంట నిజంబె
కాని యిద్దియుంట కల్లమాట
వ్రాసికొనినవారు వారె విశ్వబ్రహ్మ
యుపనిష త్తటంచుఁ గపటమతిని॥ 192
ఆ॥ ఉపనిషత్తులనఁగ నుర్వి వేదాంతముల్
వానిలోన నాత్మవస్తుతత్త్వ
ముండుఁగాని ప్రవరఖండ మెటుండెడి
స్వర్ణమపహరించుజాతిఁగూర్చి 193
ఆ॥ కుంభినీసురులకు గోత్రప్రవరనిర్ణ
యంబుచేసియుంచి రాదిమునులు
వర్తిలంగవలయు బ్రాహ్మణులైనచో
వీరి ప్రవరగోత్రవివర మందు 194
కం॥ విశ్వబ్రహ్మపదంబే। పశ్వాలపనంబు చూడ వ్యర్థము గాఁగన్
విశ్వబ్రహ్మోపనిష। త్తే శ్వేతనుభవుండు చేసె నీజాతికిఁగా 195
ఆ॥ బ్రాహ్మణత్వమనెడి బ్రహ్మగ్రహము పట్టి। యేడిపించుచుంట నిట్లు వీరె
పోఁగుచేసినారు పూని విశ్వబ్రహ్మ యుపనిష త్తటంచు నుత్తచిత్త 196
తే॥ అచ్చువేయించి క్రొత్తగా నపుడె దాని
కొట్టునకుఁ దెచ్చె నాకట్టుగొట్టుజనము
ప్రస్సువేరైనఁ బ్రచురింపఁబడెను దాన
కడకుఁ గ్రోసెను ధర్మాధికారి కినుక 197
*కం॥ లేకయె బ్రహ్మజ్ఞానం। బేకరణిన్ బ్రాహ్మణుఁడగునీతని యన్నం
బేకులము వారుఁగూడదు। నాకొని భుజియింపరంట యకృతమేమా

ఇత్యాదిస్మృత్యుక్తసంస్కారేణాపి। పాత్రవంశుద్ధ్యతి తేషామిత్యర్థః॥

*విశ్వబ్రాహ్మణులనివారు బడుబ్రాహ్మణులే నిజమైన బ్రాహ్మలు- బ్రహ్మజ్ఞానము బ్రాహ్మణులితరు లుండవచ్చును మాబ్రాహ్మణులు బ్రహ్మజ్ఞానములేక యుండ బ్రాహ్మణులని పిలువబడుదురు ఏలయన, బ్రహ్మజ్ఞానము మాసహాపంక్తికిఁ గాని సహా [illegible] ంబంధాపడు.

ఆ॥ విశ్వపదము మొదటవెలయు బ్రాహ్మణపద
మెట్లు గ్రంథరాజి నెన్నఁబడదొ
వాస్తవముగ నట్లు‡ వైదికబ్రాహ్మణ
పదముకూడ నెన్నఁబడదయంట॥ 199

ఆ॥ పడకపోవుఁగాక బ్రాహ్మణపదమున
కది విశేషణముగఁ గుదురఁగలదు
విశ్వపదము నట్లు లీశ్వరుం డైనను
జేయఁగలఁడె తద్విశేషణముగ॥ 200

ఆ॥ § బ్రాహ్మణప్రసాదభక్షణమునకునై
యాసచేయుచుందు రఖిలజనులు
సత్యమైన బ్రహ్మజాతిప్రసాదంబు
మాలఁడైనఁగుడువఁ డేలొకాని॥ 201

క॥ రాకుండి* మహాన్యాసము। పోకుండె శివాలయమ్ము పొంతకితఁ డెటో
కాకుండిన నన్యాహము పి। నాకిందాఁకుచు నెయందు మనన్ వసియించున్

క॥ కాన మహాన్యాసంబున్ రానిజనుల్! శివునిగుడికి రాకుండుమీరల్
హా! నిత్యాం బభిషేకము। మానుకొనన్ వలసె ముగ్ధమానవులింకన్

ఆ॥ ఇంతచదువుచదివి యిదమిత్థమని చెప్పఁ
గలసమర్థుఁ డేమికారణమున
నభ్యసింపకుండె నామహాన్యాసంబు
బోధపడదువాఁడు బుద్ధికింత 204

---

‡ వైదికశబ్దము విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దమువలె నేయేగ్రంథములయందును గాన్పింపదు.

§ ఇతరవర్ణస్థులు సామాన్యముగా మాయిండ్లలో భోజనముచేయరు. వైశ్యులు మాతో భుజింతురేమో నాకుఁదెలియదు. శూద్రులుకొందఱు భుజింతురు- మావర్ణస్థుల యిండ్లలో నన్యకులజులు భుజించుచుండఁగా నేనుజూడలేదు.

* మహాన్యాసము నేర్చుకొనందువలన నేనేశివాలయములోనికిఁ బోవుటకుఁ బ్రయత్నింపలేదు.

చం॥ ‡శివుగుడి కెచ్చటేనియును స్త్రీయులు పోవుచుటుంగఁడంట కా
ని వెదకి భట్ట్రిప్రోలొకటి నేర్పునఁజూపెను, దాన స్త్రీయు తే
శివునిప్రతిష్ఠ చేసిరఁట, సేవయొనర్చెదరంటయుంద, తా
వివరము భట్ట్రిప్రోల్జనులె వే లిఖయింతురుగాక యాదృతిꣳ 205
కం॥ §విశ్వబ్రహ్మపదార్థము। విశ్వమయుండగుటఁ జేసి విశ్వజగతిపై
విశ్వబ్రహ్మోపనిష। త్తత్త్వారాధునివిధాన నగుపషునఁటగా॥ 206

మహాస్రగ్ధర

ఇది యున్మత్తప్రలాపం బీక నగుటకునై యేమిసందేహమోమీర్
మదిలో యోజించుఁడార్యుల్! మఱిమఱి,యిటు లేమద్యవుంబోలి యూతం
డెడిమో వాకుప్రవ్వ న్యాయంబిడఁడగుసభలో నిద్దితప్పంచనంగో
విదు లేలేరైరి, యీదృగ్విధసభ నీక నేపీక సత్యంబు తేలుꣳ 207
ఆ॥ ఉర్విఁ బెక్కుకృతులనుండె* విశ్వబ్రహ్మ
పదమటంచు నితఁడు పలుకుఁగాని

---

‡మావర్ణ్ములు దేవాలయములోనికిఁ బోవుచుండఁగా నేను జూడలేదు. భట్ట్రిప్రోలులో విశ్వబ్రాహ్మణులచేఁ బ్రతిష్ఠితమైన దేవాలయ మొకటికలదు. అర్చకుఁడు విశ్వబ్రాహ్మణుఁడే. అందఱును గుడిలోనికిఁ బోదురు. వాది సుపర్ణ-సగోత్రము మూలఋషు లయిదుగురు. ఉపసుపర్ణ- విశ్వజ్ఞశాం తౌరసేన సాంఖ్యాయనులు. విశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తుఁజూచి ఋషులయొక్క సాంప్రదాయము చెప్పఁగలను. ఉపనిషత్తులు నూటయెనిమిదికిఁ బైఁగాఁ గలవు సంఖ్యనిశ్చయింపఁబడలేదు. అవియన్నియు వేదముల నుండి సంగ్రహింపఁబడినవి విశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తునం దన్ని వేదములనుండియు నెత్తివ్రా యఁబడినవి కలవు కొన్ని యుపనిషత్తులలో నెచ్చటినుండిసంగ్రహింపఁబడినవో వివరిం పబడియున్నది మా మాతామహునిది సానగగోత్రము గోత్రఋషులపే ళ్ళుపనిషత్తులయం దును వేదములయందును బురాణములయందును గానుపించును. ఏపురాణములలో నేవేద ములలో నేయుపనిషత్తులలోఁ గనుపించునో ప్రత్యేకముగాఁ జెప్పలేను. నేనందులకు బరిశీలింపవలెను.

§విరాట్పురుషునకు విశ్వబ్రహ్మశబ్దము పర్యాయపదమగుటచేవిశ్వబ్రహ్మోపని షత్తెందలను గనుపించవలెను. ఎందులో విశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తునుగురించి నూచిఁ — జ్ఞాపకము లేదు.

* పద — పుస్తకములలో వాడఁబడియున్నది.

చూపఁ డొక్కఁడేని శుద్ధమౌ గ్రంథం బి
కెట్లుకల్లగాదొ యిద్ది చెప్పుఁడు॥ 208

కం॥ [1]కాత్యాయనసూత్రం బఁట। యత్యుత్తముఁడై నయితని, దాతమ వాఁడౌ
కాత్యాయనుఁడే మమ్ముల। స్తుత్యులుగఁ బ్రాసినాఁడు, చూడుఁడు దానిన్

సీ॥ తనదు నాగరఖండమున "మనుస్సానగ
గోత్రస్య" యనుముక్కకుం బ్రథమము
మను వెసానగుఁడంచు ఘనతరార్థము చెప్పెఁ
బదుగురునవ్వ నీపండితుండు
ఆమీఁద విడఁదీసియడిగితి[2] "గోత్రస్య"
యనుచోట వచియింపు మర్థమనుచు
అపుడు "గోత్రముయొక్క" యనియు "గోత్రమునకు"
ననియు వక్కాణించె నర్థమతఁడు
అది పరప్రతారణార్థమౌ నర్థమో
లేక యవిదితార్థమో కనుండు
ఈప్రలాపములకు నేవగింపనికోర్టుఁ
కెట్లు ధర్మసూక్ష్మ మెఱుఁగఁగలదు॥ 210

---

[1]మాది కాత్యాయనసూత్రము-కావలసినయెడల గోత్రఖండమును జూపింపఁగలను-విశ్వరూపాచార్యులు బ్రాహ్మణుఁడు-ఆయనసంతతివారు మాకు బంధువులుకూడ నైయున్నారు. భాగవతముకూడఁ బ్రమాణగ్రంథమే-

[2]గోత్రస్యయనఁగా గోత్రమునకనికాని గోత్రముయొక్కయనికాని యర్థము-2 వ మార్కుదస్తావేజు (వజ్రసూచికోపనిషత్తు) 348 వ పుటలో వసిష్ఠుఁ డూర్వశికి జన్మించినట్లు చెప్పఁబడినది-దేవీభాగవత మష్టాదశపురాణములలో నొకటికాదు బ్రహ్మకైవర్తపురాణ మష్టాదశపురాణములలో నొకటి-మత్స్యపురాణముకూడఁ బ్రమాణగ్రంథము-వసిష్ఠుని కక్షమాల గృహిణియైనట్లు మనుస్మృతియందుఁగలదు-మత్స్యపురాణమందు నారదున కరుంధతి సోదరియైనట్లుకలదు-విద్యారణ్యభాష్యము వేదముల - బ్రమాణగ్రంథము-

క॥ *శిల్పము బ్రాహ్మణవృత్తిగఁ
దెల్పంబడ దెచటననియుఁ దిండికి లేమిన్
స్వల్పవుఁబనినే తమవారి
కల్పనచేసికొనిరనియుఁ గడకితఁ డొప్పెన్॥ 211

చ॥ నిజము స్వజాతివృత్తులను నిండకపొట్ట యనేకు లియ్యెడన్
గజిబిజియౌచుఁ దుట్టతుదఁ గాసిపనుల్ పొనరించుచున్న వా
రు జగతిఁ గాని శిల్పములె రూఢిగఁ గైకొనుచుంట లేదు, స
ర్వజనులు వీరిజాతి నదెవర్తనమందు మెలంగుచేలొకో॥ 212

సీ॥ భూములనార్జించి భూరికృషిక్రియ
నెందఱుబ్రతుక రీయిలను జనులు
హూణకలన్ నేర్చి యుద్యోగవిధులచే
నెందఱుబ్రతుక రీయిలను జనులు
క్రయవిక్రయక్రియాకరణ ధురీణులై
యెందఱుబ్రతుక రీయిలను జనులు
వేదశాస్త్రపురాణవిఖ్యాతకలలచే
నెందఱుబ్రతుక రీయిలను జనులు
ఒక్క తమరె మొదటినుండియు శిల్పజీ
వనులుగాగ నున్నవారుగాని
హెచ్చుకులము వారు బిచ్చగాఁ డౌఁగాక
శిల్పమునకుదిగెనె యల్పమనక 213

*బ్రాహ్మణునకు శిల్పమువృత్తియనియెచ్చటను జెప్పఁబడియుండలేదు-సామాన్యముగా జీవనమునకొఱకేర్పఱచుకొన్న పనులలో నిదియొకటి. మాజాతీయులలో నెక్కువ యందిపనిపాటలవృత్తి నవలంబించుటలేదని నేను జెప్పలేను శివ మార్కండదస్తావేజా (బ్రాహ [illegible]త్తిమార్తాండము)లో శ్రుతులనుండి యు స్మృతులనుండియుఁ బురాణములనుండియు సంగ్రహించినవాక్యములుగలవు.

ఆ॥ §విప్రులీరలనుచు వెక్కిరించుచునుండి
రితనిజాతివార లింతవఱకు
ఇతఁడువచ్చిమాకు ‡ విప్రధర్మమే
నిడక లాగుకొనె నిఁకేదిదిక్కు 214

క॥ ఈమాడ్కిసాక్ష్యమీతఁడు
ప్రామాణ్యవిదూరముగను బలుకు టటుండెన్
దా మనసువచ్చినట్టుల
నేమొయవర్థములఁ జాల నేకరువెట్టెన్ 215

క॥ ఇటువంటి వ్యర్థవాక్యుల
కెటులీయుదునుత్తరంబు, నిప్పటి కిన్నూ
ఱిటికిఁ బయినయ్యె నేత
త్కుటిలోక్తుల ఖండనంబుఁగూర్చిన పద్యాల్॥ 216

---

‡విప్రపదము మాకుఁగూడఁ జెల్లును. "రథకారో నామ బ్రాహ్మణః" అను వాక్యముదాహరణముగా నీయఁబడినది. అది సంజ్ఞనుపయోగింపఁబడియున్నది. అక్కడ రూఢ్యర్థముగా నుపయోగించినది కాదు. ఆపదమునకు యౌగికార్థముకూడ నుపయోగింపవచ్చును. అన్నిటిలోను రూఢ్యర్థమే ముఖ్యమైయున్నది. కౌముదిలో యౌగికార్థమునం దుపయోగింపఁబడినది. షట్కర్మలు వేదమంత్రములతో బ్రాహ్మణులే చేయవలెను. శ్లోకరూపములైన యితరమంత్రములతో నితరులీషట్కర్మలు చేయవచ్చును. అందులకిప్పు డాధారమేమియు గ్రంథరూపమైనది చెప్పలేను ఆదికమలాకరస్మృతిలోనున్నది. అగ్రతాంబూలము సభలలో బాగుగాఁజదువుకొన్నవాండ్రకిత్తురు. పురోహితుఁడు కూడ సంస్కారియైననిత్తురు. సంస్కారియైనప్పటికి గ్రామపౌరోహిత్యము చేయువానికి మాత్రమీయరు. శైవసిద్ధాంతప్రకారము ఖననము ముఖ్యము. కలియుగములోఁ బరాశరస్మృ

§మాణాంపతి యప్పాకణ్ణ్యాచారి వ్రాసిన విప్రమాయావేశవిభంజనమంత్రోపదేశము 11వపుట.

నానాగోత్రస్థులుగాను క్రొత్తక్రొత్తమతములుగలవారుకాను స్వకులాభిమానము గలవారుగాను మనుమయమున్నగు పంచబ్రహ్మజాతస్థులయందసూయతగలవారైనవిప్రనామధేయంబుధరించిన బాపలు శిల్పులచే భయపరుచబడినవారుగాను పాపకార్యధురంధరులుగాను కాలముగడుపుచున్నారు. ఓ రాజపుత్రులారా! విప్రులచేగల్పింపబడిన మాయయనెడు పర్వతమునకు వజ్రాయుధతుల్యమగువచనమును శ్రవణించుదురుగాక.

ఆ॥ తిట్టె వైదికులను దిట్టెవాసిష్ఠుల
నింకఁ దిట్టెఘనుల నెవరెవరిని
నూఱుమాటలేల నోరికివచ్చిన
ట్లెల్ల మాటలాడె నేమి చెప్పుదు॥ 217
క॥ § తరువాతిసాక్షి మాయూర్
కరణమురంగయ్య, యతనికరణీకంబే
దురితమ్మున నోపోయియొ
మొరలిడెడిం బ్రకృతి, మేమిముచ్చటలింకన్॥ 218
క॥ వినను నేతత్సాక్ష్యములోనంగల తత్త్వమున్ విలోకించి జనం
బౌననఁగఁ బ్రథానాంశంబేనిగనంబఱచుట వ్యాకృత్యంబనుచున్ 219

తి ముఖ్యముగా నవలంబింపఁదగినగ్రంథమైయున్నది. స్మృతు లనంతములు. బుక్కరాయనికి విద్యారణ్యులు మంత్రిగానున్న ట్లతనివిషయమైనచరిత్రలో నున్నది... వెలవర్తి ఆంజనేయశాస్త్రిప్రవాలు...

§ ...1911వ సం॥ 9వనవంబరు...ప్రతివాదులతరఫు 6వసాక్షి...జానపాటిరంగయ్య...జానపాడు............మాగ్రామములోఁ బాతపాటమ్మ పోలేరమ్మ లను రెండు దేవతలు కలవు. పాతపాటమ్మగుడి యున్నము చినవీరయ్య పట్టాభూమిలో నున్నది. ఆగుళ్ళలో విగ్రహరూపములేని రెండుశిల లుంచఁబడియుండెను. పరిష్కృతము మాగ్రామపు రైతులు రెండువిగ్రహములను జేయించి తెచ్చిరి...పాతపాటమ్మగుడి పురాతనమైనదిగానుండి శిథిలమైనందునఁ గొత్తగా మరమ్మతుచేయించఁబడెను. కుమ్మరివాఁడే పూజారి-దేవతలఁ గుమ్మరివాఁడును జాకలివాఁడును నలంకరింతురు. విశేషము స్నిఖ భోగ్గవరపుఁ బెదగొచ్చయ్యయు నున్నము చినవీరయ్యయు నీగుళ్ల పెత్తనదారులు. వారు చందా వసూలుచేసిరి. వైదికులుకాని నియోగులుకాని యీదేవతలఁ బూజింపరు. బ్రాహ్మణులు నైవేద్యమీయరు. బ్రాహ్మణులు తమయిండ్ల గోడలమీఁదఁ గుంకుమపసుపులతో నలంకరించి పూర్వోక్తదేవతాభావనతో నచటఁ బూజింతురు. పోలేరమ్మగుడియు నూతనముగాఁ గట్టఁబడెను. అదికూడ రైతులచేతనే కట్టఁబడెను. [illegible] యీయలేదు. వాది చందాయీయలేదు. వాదికాని వాదితరఫు [illegible] సాక్షులుకాని యెప్పుడు నీదేవతలఁ బూజించియుండలేదు. ఏడే [illegible] నాథునిచేతఁ బ్రతిష్ఠచేయించిరి. యంత్రము వేసివిగ్రహము క్రింద

క॥ ఏతద్వ్యవహారమున నా। యీతఁడు మున్నిడిన * సాక్ష్యమెటులుండెనో యి
ద్దేతీరున నుండెనో యా। యాతత భేదంబుమాత్రమగుపఱచెదలర్ 220
ఉ॥ ఈగతి సాక్ష్యమున్ను దువ నేర్పడియుండినయట్టి హేతువుల్
ప్రాగుదితంబు లేయయి విరాజిలుచున్న వికాన నచ్చటన్

నుంచఁబడిన బంగారపు కీలు పోయినది. అందువలన దేవతలసత్తా తొలఁగినదని గణాచారులు చెప్పిరి. అందుపై గ్రామస్థులు కమసాలికులస్థుఁడైన పోలేటి లక్ష్మయ్యచేత మరలఁ బ్రతిష్ఠచేయించిరి. 2,3,4,5 ప్రతివాదులు ప్రతిష్ఠాసమయమున నచ్చట లేరు... 1వ ప్రతివాది ప్రతిష్ఠచేయించినతరువాత దేవతల గ్రామస్థులు పూజించుచు నేయున్నారు. ప్రతిసంవత్సరము వీలైనప్పుడెల్లఁ గొలుపులు చేయుచున్నారు. కడపటి ప్రతిష్ఠతరువాత 4 కొలుపులు జరిపిరి. ఇప్పటికి 2 మాసముల క్రిందఁ గడపటి కొలుపు జరిపిరి. ప్రతివాదులు విశ్వబ్రాహ్మణులనికూడఁ బిలువఁబడుదురు. (క్రాసు) 2,3 సంవత్సరములనుండి కొంతమందిరయితులు ప్రతివాదులను విశ్వబ్రాహ్మణులని పిలుచుచున్నారు. ప్రతివాదులకులస్థులు కూడఁ దమలోఁదాము విశ్వబ్రాహ్మణులని పిలుచుకొందురు. ప్రతివాదులకులస్థులు కమసాలులనియు విశ్వబ్రాహ్మణులనియుఁ బిలువఁబడుచున్నారుకాని బ్రాహ్మణులనిపిలువఁబడుటలేదు. వాండ్రియిండ్లలో మేము భోజనముచేయము. ఇంక నెవరు తినునది నే నెఱుఁగను-ప్రతివాదులకులస్థులు వ్యవసాయము వడ్రంగము కమసాలపని చేయుదురు-నాకుఁదెలిసిన 25 సంవత్సరములనుంచి గ్రామస్థులు గుళ్లలోపలికిఁ బూజచేయుటకుఁ బోవుచున్నారు...బ్రాహ్మణులు బోనములు చెల్లింపరు...గ్రామమునై వేద్యము కరణముచే జెల్లింపఁబడుచున్నది- నేను గుమ్మరివానికి బియ్యమిత్తును-వాఁడన్నము వండి గుడికిఁదీసికొనిపోవును.

*...సబ్ మేజస్ట్రీటుకోర్టులో...ముద్దయిలతరఫు 1వ సాక్షి...జానపాటిరంగయ్య...

నా గ్రామంలో పోలేలమ్మ పాతపాలెమ్మ...లవిగ్రహములు శిక్షస్తుకావడంవల్ల... 1టో ముద్దాయితో ప్రతిష్టచేయించినారు...... నేను బోనము చెల్లించినాను. తక్కిన బ్రాహ్మణులు యెవరు చెల్లించలేదు. కంసలబత్తునివల్ల ప్రతిష్టచేయించినారుకనుక మేము బోనము యివ్వడంలేదని 1, 3, 4, 5 సాక్షులు అన్నారు. అందుపయిన నేను బోనము యివ్వడంలేదని 1, 3, 4, 5 సాక్షులు అన్నారు. అందుపయిన నేను 1, 3, 4, 5 సాక్షులను కంపలబత్తునివల్ల ప్రతిష్టచేయను మొదట వొప్పుకొని యిప్పుడు యెందుకు బోనము యివ్వరని అడిగినాను. యిందుకు 1, 3, 4, 5 సాక్షులు జవాబు యివ్వలేదు...

బాగుగఁ జూచుకొండనుచుఁ బాఠకరాజికివిన్నవించి యే
నేగుచునుంటి శీఘ్రముగ నింకొక * బుద్ధిమదగ్ర్య పాలిక॥ 221
క॥ సామాన్యుఁడుకాఁ డాతఁడు॥శ్రీమంతుఁడు§ నాలునూర్ల సిస్తేటేటఁ
గామించికట్టుననట. యిఁక॥నేమాత్రమబద్ధమాడఁడీ హేతువునఁ॥222
ఆ॥ సిస్తు నూర్లకొలఁదిఁ జెల్లింపనేచూడుఁ
డప్పు వేలకొలఁదిఁ నలరదొక్క .

కమసాలులు ప్రతిష్ఠచేసినందువలన బ్రాహ్మణులును వాదియు నైవేద్యముతీసికొనివచ్చుట కిష్టపడలేదని నేను జెప్పినానేమో నాకు జ్ఞాపకము లేదు-విశ్వబ్రాహ్మణులుప్రతిష్ఠచేయవచ్చునాయని వాదితోను మాతికొండతితోను యోజించినాను-చేయవచ్చునని చెప్పినారు-నైవేద్యములవిషయమై వారి నడుగలేదు-క్రిమినల్ కోర్టులో నేను సాక్ష్యము చెప్పినాను-నాకుఁజదివివినిపించిన యీసాక్ష్యములోవలె విశ్వబ్రాహ్మణులు ప్రతిష్ఠచేయవచ్చునని యొప్పుకొనియు మరల భోజనము లెందుకుఁజెల్లింపరని వాదినిగాని తక్కినబ్రాహ్మణులనుగాని నేనడుగలేదు-నాసాక్షి కైఫియ్యతు చదివివినిపించినారు-నేను దస్కతు చేసినాను.

కోమట్లుకూడ వండిననైవేద్యము చెల్లింపలేదు-కొంతమంది బియ్యమునుమాత్రమిచ్చినారు-వాండ్రపేరులు చెప్పలేను-బ్రాహ్మణులలో నెవరును జెల్లింపలేదు- 1 వ ప్రతివాదిప్రతిష్ఠచేయునప్పుడు వాది యున్నాఁడు-నాఁకుదెలిసియున్నంతవఱ కింతకుఁ బూర్వము విశ్వబ్రాహ్మణు లెప్పుడును బ్రతిష్టచేసియుండలేదు వాదియన్నకు నేనెదురు పార్టీదారుఁడను వాదియన్న నామీఁద నొకక్రిమినల్ చార్జీ తెచ్చినాఁడు. నేనుగూడ రిమేండులోనున్నాను మేమొకరిపైనొకర మితరవ్యవహారములుకూడ జరుపుకొనియున్నవారము. 1వ ప్రతివాది ప్రతిష్ఠజరుపునప్పు డతని కతఁడే యజమానుఁడుకానియితరుఁడెవఁడును యజమానుఁడులేఁడు. (ఈప్రతిష్ఠవిషయమైజరిగిన) క్రిమినల్ కేసులో నున్నము చినవీరయ్యకూడ నొకముద్దయియే. గుండాలము త్రయ్యపైనొకరేఫ్ కేసువచ్చినది. నే నతనిపక్షమున సాక్షిని...

*...1911వ సం॥ 9వ నవంబరు...ప్రతివాదులతరఫు 4వ సాక్షి, ఉన్నము చిన ...య్య...జానపాడు...

§... నేను రు 400-0-0ల సిస్తు కట్టుదును మాగ్రామములోని పాతపాటమ్మను నేనెఱుఁగుదును.

సిస్తు నధికముగను జెల్లించినంతనే
కల్లవలుకఁడనుట పొల్లుమాట॥ 223

ఉ॥ * పుట్టుకతోనె శూద్రునకుఁ బుట్టు నసత్యముఖాఖిలంబులౌ
చెట్టగుణంబు, లవ్వి ద్విజసేవయొనర్పఁ గ్రమక్రమంబుగన్
గిట్టును, బ్రాహ్మణుండనినఁ గేవల నింద్యుఁగఁజూచునట్టివాఁ
డెట్టు లబద్ధమాడఁడఁక నెక్కువసిస్తును గట్టుమాత్రనే॥ 224

ఆ॥ మున్ను † నందిగామ చెన్నమల్లిదేవ
తలకుఁ దాఁ బ్రతిష్ఠనలిపెనంట
యితఁడు నింక నొక్కయీదృశుండునుమాత్రి
మెఱఁగియుండిరంట యిద్దియగుట॥ 225

క॥ అఱువదిమూడేండ్లువాఁ
డెఱుఁగఁడు రథకృత్ప్రతిష్ఠ యీగ్రామమునన్

† నేను 16సంవత్సరములవయస్సుననుండఁగానందిగామచెన్నమల్లయ్యాయను విశ్వబ్రాహ్మణుఁడీరెండుదేవతల బ్రతిష్ఠించెను అప్పుడు పాతపాటమ్మకు గుడిలేదు. పోలేరమ్మకుమాత్రి యొక చిన్నగుడి యుండెను. ఆదేవతలకుఁ గుమ్మరియు గొల్లయుఁ బూజారులు. బ్రాహ్మణు లాగుళ్లకుఁబోయి యాదేవతలఁబూజింపరు. 6 సంవత్సరముల క్రిందఁ బాతపాటమ్మకు మేమొక గుడికట్టించితిమి. మేము పోలేరమ్మగుడిని స్థలాంతరమున నేర్పఱచి క్రొత్తవిగ్రహములఁ బ్రతిష్ఠింపఁజేసితిమి. ఆవిగ్రహములు దుగ్గిలోవిశ్వబ్రాహ్మణులచేఁ జేయఁబడియె. బ్రాహ్మణులెప్పుడును జందా యిచ్చుటలేదు. విశ్వ

* భారతము, అనుశాసనికపర్వము,

శ్లో॥ రాగో ద్వేషశ్చ మోహశ్చ పారుష్యంచ నృశంసతా। శాఠ్యంచదీర్ఘవైరత్వ మతిమాన మనార్జవం॥ అనృతం చాతివాదశ్చ పైశున్య మతిలోభితా వికృతిశ్చాప్యవిజ్ఞానం జననే శూద్రిమావిశత్॥ దృష్ట్వా పితామహశ్శూద్ర మభిభూతంచ తామసైః। ద్విజశుశ్రూషణంధర్మం శూద్రాణాంతు ప్రియుక్తవాన్॥ నశ్యంతితామసాభావా శూద్రస్య ద్విజభక్తితః॥ ద్విజశుశ్రూషయాశూద్రః పరం శ్రేయోధిగచ్ఛతి॥

అఱువదికి రెండుతక్కువ
* పురుషుండితఁ, డెటుల నెఱుఁగఁ బోలెడిఁ జూడన్॥ 226

క॥ డెబ్బదియై దేడుల వయ
సబ్బిన † యేలూరిసర్వయాఖ్యుండును నీ
యబ్బురపుంబని యెఱుఁగం
డిబ్బుద్ధిమదగ్ర్యుఁ డెటుల నెఱుఁగఁగలిగెనో॥ 227

తే॥ చెన్నమల్లాఖ్యరథకారుచేఁ బ్రతిష్ఠ
నెవరు మాయూరిలోనఁ జేయింపలేదు
తలఁప మాయూరి పెత్తనదారులపుడు
బ్రహ్మవిద్వేషమున నిట్లు పల్కలేరు॥ 228

తే॥ వత్సరగ్రాసములనిచ్చి వారలపుడు
తిన్నగన్ బ్రాహ్మణుల మన్నియున్నవారు
కాని యధునాతనులవలెఁ గాఱులఱచి
స్వర్ణకారులకుఁబూజనల్ సలుపలేదు॥ 229

ఉ॥ కాయయుఁగాని కూరయునుగాని ద్విజాతులకీయకుండఁ దా
రేయెడనేన్ భుజించుటకు నీహరయొనర్చినవారు కారు వార్
వేయివచింపనేల మును విప్రకృతుల్ నవరించి పైన నా
త్మీయముచక్కఁ బెట్టుకొనుధీయుతు లప్పటివార్ని జంబుగన్॥ 230

బ్రాహ్మణులుకూడ నీయరు. పాతపాటమ్మగుడి నా పట్టాభూమిలో నున్నది.

* ...సబ్ మేజస్ట్రీటు కోర్టులో...ముద్దయితరుపు 2వసాక్షి...జానపాటి జానికి రామయ్య...జానపాడు...వయస్సు 58సంవత్సరాలుఁ ది10_10_06

...ఇదివరకు కంసలకులస్థుడు ప్రతిష్టలు యెప్పుడు చెయ్యలేదు. కొన్ని గ్రామాదు [illegible] బ్రాహ్మణులవల్ల ప్రతిష్టలుచేయించినారని చెప్పి 1టో ముద్దాయితో నా గ్రామంలో [illegible] పోలేరమ్మ పాతపాటెమ్మను పునహ ప్రతిష్టచేయించినారు ...

...2వసాక్షి...యేలూరి సరవయ్య...జానపాడు...వయస్సు70 సంవత్సరా

...యిదివరకు నా గ్రామంలో కంసలవానితో ప్రతిష్టలు చేయించలేదు...

తే॥ కాన నప్పుడు కమసాలియైన చెన్న
మల్లయ ప్రతిష్ఠయొనరించు టెల్లఁ గల్ల
లలిని గమసాలులం బెద్దలంబొనర్పఁ
బలికె నున్నయువీరయ్య పాపమనక॥ 231

ఉ॥ * తాను విలేజిమున్సిభును దద్దణకుండును ధర్మకర్తలై
పూని కలాదయాంజనము పూర్తినొనర్చినవారు చాలదే
దీనిప్రసక్తిలేక పృథివీసుర యాజనముల్గలట్టి కా
లానను నేరొచేసిరని లాఘవపూర్ణనుడు లేల పల్కఁగన్॥ 232

తే॥ గుళ్లుకట్టించియో లేక మళ్లుమాన్య
ములునొసంగియొ కాని యీముగ్గు రైరి
ధర్మకర్తలు నేటికి, దానఁజేసి
స్వర్ణకారప్రతిష్ఠకున్ సమయమబ్బె॥ 233

ఉ॥ ఏను † బుర్రోహితుండనని యీరథకారునకుం బ్రతిష్ఠలో
మానెడు వడ్లగింజలును మాసిన రెండు కొలాయగుడ్డలున్
రా నరవాలొసంగుమని రద్దియొనర్చితినంట, యయ్యెడన్
దాను దనట్టిపాగలును దానికి నొప్పకపోయిరంట, హా॥ 234

సీ॥ బుద్ధివచ్చినదాది పోయిదేశాంతరాల
నత్పండితులయొద్దఁ జదివినాఁడ
చదివి గీర్వాణాంధ్రసాహిత్యంబడసి యా
పయి ద్విభాషాకవి నయినవాఁడ

* ఆశేవాలయపుఁబనులను నేను జక్కఁబెట్టుచుందును. గ్రామమున్సిభు కరణముకూడ ధర్మకర్తలైయుండును. మేము 1వ ప్రతివాదిచేఁ బ్రతిష్ఠచేయించితిమి. అప్పుడు తగవు లేదు. ప్రతిష్ఠాకాలమున వాదికూడ నున్నాఁడు.

† పురోహితుఁడనని వడ్లు వస్త్రములు మొదలైనవానిలో నర్థభాగమడిగెను. 1వ ప్రతివాది యీయకపోయెను- మేమును రైతులును భాగమిచ్చుటకు సమ్మతింపలేదు అటుపైని వివాదము లంకురించెను.

ఏ కృతుల్ పొసగించు చవధానవిద్యతో
దేశదేశంబులు తిరిగినాడ
తిరిగి వత్సభలలో మరియాదలంబొంది
స్థిరయశోధనము నార్జించినాడ
గీ॥ విత్సరిమునఁగూడ మద్భాత ప్రీతినిడిన
యంతతోడనె పరితృప్తి నందినాడ
ఇట్టినామీఁద నిటువంటిచెట్టమాట
చెప్పినాఁడీతఁ డిఁక నేమిచేయువాఁడ॥ 235

కం॥ పట్టుదలమనుజుఁ డీతఁడు। చెట్టయొమంచియొపొనర్పఁ జిత్తంబునఁదా
పెుట్టమొదలెంచెనే బదు। తట్టలయున్నతంబులాడు దానికొఱకుఁగా

క॥ రథకారాళిస్నేహము। పృథివీసుర వైర మితని పెడత్రోవకునై
పృథుకారణంబులయ్యెను ప్రథమం, బదినిల్ప నిట్టిపాట్లంబడియె॥

తే॥ తానుబట్టినకుందేటి కౌను మూఁడె
కాళ్ళటం చీతఁ డూరిలో ఘనతకెక్క
నెదురుతాఁకెను మద్భాత యీతనికిని
పేర్పడెం బార్టియంతనీయిర్వురకును॥ 38

తే॥ పెద్దకాఁపాటఁ గరణముం బెక్కురైతు
లితనిపార్టినె చేరిరి, యితనియొక్క
విన్నతల్లికుమారుఁడై యున్నకతన
గ్రామమునిస్సభు నితడు నైక్యంబెకనిరి॥ 239

(క్రామ)నాసహోదరులిద్దఱును నాతోఁగలసియేయున్నారు. క్రిమినల్ చార్జిలో
రై తులందఱును చేర్పఁబడిరి. నాకిప్పుడు 58సంవత్సరములవయస్సు-ధాతక అవు. నాఁటికి
నేను 18, లేక 20సంవత్సరముల వయస్సువాఁడను-నేను బందరుగాలివాన యెఱుఁగు
దును-మొదట నందిగామ చెన్నమల్లయ్యచేసినప్రతిష్ఠ ధాతకు 1,2సంవత్సరములు ముందు
[illegible] -గాని యైయుండును అప్పుడు పీఁటలమీఁద నెవరుకూర్చున్నది
[illegible] ము లేదు. ప్రతిష్ఠాదికి9యలు 5దినములు జరిగెను.
[illegible] యావివరము జ్ఞాపకము లేదు. పాతపాటమ్మగుడియెప్పుడు నిప్ప
[illegible] డున్నది-పాతపాటమ్మగుడి కాగ్నేయభాగమున మేమునిస్సు చెల్లించు

శా॥ క్రిందన్ మీఁదను నాచు నెన్నటికిఁ బ్రాట్రిం జంపుకోకుండ నా
చందం బీజనుఁ డస్మదగ్రిజ నెటో సాధింపఁగంజూచు చీ
సందర్భాన ద్విజాతులందఱికినిన్ సంబంధమున్నట్టి యీ
క్రందుం జేసిన వాఁడుచూడుఁడుఁబుధుల్! కార్పణ్య మేపారఁగన్॥ 240

తే॥ బ్రాహ్మణుండైన మద్భ్రాత పైని పగను
బ్రాహ్మణుల కందఱకుఁ జేసెఁ బరిభవంబు
ఆయనకుఁ దోడునై వ్యవహారమునకుఁ
దిగితిఁగావున సాక్ష్య మీతీరు చెప్పె॥ 241

తే॥ స్వర్ణకారులఁ బెద్దలంజలిపి తగవు
లాడుచుండినవాఁడౌట నన్ను మెపుడు
వారివసతులఁబోలె * నావసతియందుఁ
గూడఁ దినలేదటని దబ్బఱాడె నితఁడు॥ 242

శా॥ నాతోఁబుట్టున కీమహాశయున కన్యాయంబుగాఁ గయ్య మీ
రీతిన్ సాగిననాఁటనుండియె తినన్ లేదంతియోకాని ము
న్నీతం డేశుభవాసరంబునను మాయింటం బసాపడ్డ వా
డే తత్కాలమునందు మాకుఁ దమకుండెంగానమిత్రత్వముల్ ॥243

చున్న యూరిశాఖకలదు-బియ్యము బట్టలను గుఱించి తగవువచ్చువఱకుబ్రాహ్మణులందఱును కొందఱువిశ్వబ్రాహ్మణులును నుండిరి-వారి కేమిపదార్థములువచ్చినది నాకు జ్ఞాపకములేదు-నేను 2 వ ప్రతివాదిని జూడలేదు. కంకణము లెవరును గట్టుకోలేదు-అది యనవసరముగాఁ దలఁపఁబడెను-ఆరాధ్యబ్రాహ్మణుఁ డీయాజనమునుజరిపినప్పుడెవ్వరేని కంకణముకట్టుకొన్నసంగతి నాకు జ్ఞాపకములేదు-తరువాత నొకసంవత్సరమున విగ్రహములు యంత్రములు లేకయేయుండెను- 1 వ ప్రతివాది గ్రామము మాగ్రామమునకు 48 మైళ్ళదూరములో నున్నది-ఆయనకుఁ జుట్టమైన 5 వ ప్రతివాది యాయనను బిల్చుకొనివచ్చెను-1 వ ప్రతివాది ప్రతిష్ఠచేయుటకుగాను గ్రామస్థులనెక్కువసొమ్ముకోరినప్పుడు తక్కువసొమ్మునకే చేయవలసినదిగా వాది సిఫారసుచేసెను- 9 సంవత్సరములక్రింద వాదియన్న నామీఁదను మఱికొందఱిమీఁదను క్రిమినల్ కేసొకటి తెచ్చెను

* వాదియింటిలోఁగాని ప్రతివాదులయిండ్లలోఁగాని యెన్నడును భోజనము చేయవలసినంతయవసరము నాకుఁగలుగలేదు...

క॥ * కుమ్మరి మైదవసాక్షి।కమ్మరిపక్షంపుఁ గమ్మకాఁపుజనుల మూ
లమ్మన నది యోచెప్పెను,నమ్మఁగ నెటువీలుపడెడిన్యాయము లేమిన్

క॥ ‡ ఇత్తురఁటద్విజులుబియ్యము।త త్తండులములనువండి తాన్నైవేద్యం
బెత్తునఁటాదేవతలకుఁ,బో త్తెంచరఁ టచ్చటికిని క్షోణిసురవర్యుల్ ॥245

కం॥ † మ్రొక్కును సైతము మ్రొక్కరఁ। టెక్కాలమునందుఁగూడ నీ దేవతకున్
మ్రొక్క నెకూడని దేవత। కెక్కా రఁణమునను బియ్యమిత్తురు తలఁపన్ ॥246

ఉ॥ పాలులుమాత్రి మన్న మిడఁ బ్రాల్పడరంచువచించి వెంటనే
బేరులు తెత్తురన్న మని పెప్పెపెలోఁబడెవీఁడు,విప్రులే
దారినిబోవ వైశ్యు లదెదారినిబోదురటన్న జ్ఞాన మీ
వీరనికున్నఁ జెప్పఁడిటు వీటెడిమైప్రతివాదు లార్యఁగన్ ॥ 247

కం॥ అన్న మెనైవేద్యంబిడు
మన్న వణిక్కులజు లూరకుంటకుఁ గతమే
మున్న దో మదికిం దోఁపదు
మొన్నటి రథకృత్ప్రతిష్ఠ మొదలుగ మరలన్ 248

---

*...1911వ సం॥ 9వ నవంబరు...ప్రతివాదులతరఫు 8వసాక్షి...పారెళ్ళ వీరన్న...జానపాడు...

...నేను గుమ్మరిని– నేను బాతపాటమ్మ పోలేరమ్మల కర్చకుఁడను

‡ బ్రాహ్మణులు మాకు బియ్యమిత్తురు. మేము వానినివండి దేవతలకు సమర్పింతుము. బ్రాహ్మణు లాదేవాలయములకు రారు.

† మ్రొక్కులుకూడఁ జెల్లింపరు. వాదియు వాదివంశస్థులు నెప్పుడును మ్రొక్కులుచెల్లించియుండలేదు (క్రాసు)...బ్రాహ్మణు లెప్పుడు నన్నము నైవేద్యము పెట్టరు. వారియిండ్లకుఁబోయి మేము బియ్యము కూరలు మొదలైనవి కొనితెత్తుము 1వ ప్రతివాదిప్రతిష్ఠచేయుటకుఁ బూర్వము కొందఱుకోమట్లు వండినయన్నము తీసికొనివచ్చుచుండిరి. విశ్వబ్రాహ్మణులును బియ్యము మొదలగువస్తువులు నైవేద్యములకు గాను మాకిచ్చుట వాడుకయైయున్నది. నేను మొదటిప్రతిష్ఠకుఁ బిలువఁబడితిని. మేము రెండుకుటుంబములవారము పూజారులుగానుందుము అక్కడిపను లుభయులచేతను జేయఁబడుచుండును ఉభయులము నైవేద్యములు పంచుకొందుము. నేనును నంకాలనుపూజారియును వక్కడిపనులు చేయుచుందుము.

ఉ॥ ఎంతగనూఁటిపోసిననునీతనికిం బెదకాఁ పబద్ధముల్
కొంత నిజంబెపల్కఁబడెఁ గుంఠితమాట మనీష, వైశ్య ల
త్యంతపుభక్తిఁ బూర్వమున నన్ను మొసంగుటయుం గలాదుచే
వింతప్రతిష్ఠ చేయఁబడు వెంటనె మానుటయుః నిజాంబులే 249

ఆ॥ అట్టి బ్రాహ్మణులును నన్ను మూర్త నై వేద్య
మిచ్చుచుండి ప్రకృత మీ ప్రతిష్ఠ
యైనదాది మాని, రద్ది మొక్కఁటె వీసి
సాక్ష్యమందుఁగల యసత్య మరయ॥ 250

కం॥ అధికారులగుచు గ్రామపు
నధికారులె యెన్నో కల్లలాడఁగ వీఁడా
యధికారులకుం లోఁబడి
యధమత నొకయనృతమాడ నది తప్పేమా॥ 251

సీ॥ ?ఒకటవ ప్రతివాది "యున్నవారు ప్రతిష్ఠ
యానాఁడె ప్రతివాదులంద" అనియె
రెండవప్రతివాది ఖండించె నద్దాని
"నే నందు లే"నన్న దానితోనె
పెద్దకాఁ పతెసపైప్రేమాతిశయముచేఁ
బోషించెనద్దానిఁ బూర్ణముగను
అతనిప్రేరణమీఁద నరుదెంచి పూజారి
యీతనివాక్యమే యనువదించె

౩, 4, 5 ప్రతివాదులు యంత్రము వేసి ప్రతిష్ఠ చేయునప్పు డుండిరి...

?... మేజస్ట్రేటుకోర్టులో... 1వ ముద్దాయి... వోలేటిలక్ష్మయ్య..............
...6,7,2,8,4,5,8,9,10 ముద్దాయిలు వాతో వుండి ప్రతిష్ట చేయను సహాయ్యము చేసినారు...

"ఒక్క యొకటన ప్రతివాదిదక్క నపుడు
తక్కు ప్రతివాదు లెవరనుం దనర,, రనుచుఁ
గరణ మందరిపైఁగూడఁ గరుణఁజూపె
దేని నమ్మంగవలె వీనిలోనఁ జెప్పుఁడు॥ 252

ఉ॥ *చాకలివాఁ డనంతరపుసాకిరి, ముందుకుముందె వీఁడుతా
†నీ కమసాలియిండ్ల భుజియింతునటన్‌, భుజియించుఁగాక,యీ
వారున నేమిలాభములువాటిలు నీ కమసాలివారికిన్‌
చాకలితిన్నమాత్రమున త్మోసురులయ్యెదరొక్కొ వీరిలన్‌ 253

క॥ చాకలికింపగునన్నం। బేకరణిం గుమ్మరికిని నిష్టముకాదో
ఆకరణినిష్టమైనన్‌ జాకలివలెనుడువఁడేల సాక్ష్యము వాఁడున్‌ 254

క॥ గ్రామాధికారి సాయము।తో ముందుగ బోధపఱచితో డ్తేఁబడు నీ
గ్రామపుఁజాకలి వాఁడిటు। లేమేనివచించుఁగాక యేమగుదానన్‌ 255

క॥ ధర్మాధికారిచేతను।నిర్మర్మతఁబిల్వఁబడిన నిజరజకుఁడుతాఁ
గర్మారాన్నముతినననిమార్మసలుటచాలదొక్కొ మనవారలకున్‌

---

*...1911వసం॥9నవంబరు...ప్రతివాదులతరఫురివసాక్షి...తుమ్మపూడి పకీరు గాఁడు...చాకలి...జానపాడు

†ప్రతివాదులకులస్థుల నే నెఱుంగుదును. నేను వారియిండ్లలో భోజనముచేతును. (కాను)నైవేద్యములలో నాకు భాగముగలదు.కొన్నివేళలలోఁ గరణము వండి నయన్నముకూడఁ దీసికొనివచ్చును.౯,౧౦సంవత్సరములనుంచి నే నా గుళ్ళలోకిఁ బోవు చుండుటలేదు. బ్రాహ్మణులు వండినయన్నము తీసికొని వచ్చుసంగతి నాకుఁ దెలియదు. నేనది చూడలేదు.కరణముకొరకు వేఁటయు గుడికిఁ బంపఁబడుచుండును.కరణము తల్లి 9,10సంవత్సరములక్రింద నన్నముసు దీసికొని వచ్చుచుండెను.ఆమె యిప్పుడు ముసలిది.మాతండ్రికాలమునుండియు నేను బ్రతివాదులయిండ్లలోఁ దినుచుంటిని ...ము తెలియఁబడలేదు...

చ॥ ధరణిసురాళి బోనములఁ దాఁ గొనిపోవు టెఱుంగఁడంట, యా
కరణముతల్లి బోనమును గైకొనిరాఁ బొడఁగాంచెనంట వీఁ
డరయఁడు దీనియందుఁగల యర్థము పాఠకులార! మీర, లీ
కరణము కాఁడె బ్రాహ్మణుఁడు, కాఁడన నాతఁడు కోపగింపఁడే॥

ఆ॥ కుంభకారకునకె కొలుతునుబియ్యమం
చనివచించెఁ గరణమయ్య, తాను
కరణమల్లె కుంభకారుఁడుఁగ వచియించె
రజకుఁ జేతదుక్కి రద్దుపఱిచె॥ 258

క॥ కనుగొనుఁ డీసాక్ష్యంబుల నెనయుపరస్పరవిరోధ, మిఁక బ్రాహ్మణులే
యనువున నన్నముగొనిపో రని రుజువయ్యెనొ, వచింపుఁడార్యజనంబుల్॥

ఆ॥ (1) తాండ్రసూరయాభిధానుఁడై కొండూర
నుండెనంటయెవరొ యొక్క వెలమ
యాకలాదులకును నేడవసాక్షిగా
వచ్చె, వీరి నెటుల మెచ్చినాఁడొ॥ 260

తే॥ (2) ఎపుడొ తక్కెళ్లపాటివీరేశలింగ
మనెడికమసాలి తమయూర నొనరిచెనఁట
లలితకుఁ గంగకుం బ్రతిష్ఠలను, వాని
నర్చనము సేతురఁట బ్రాహ్మణాదిజనులు॥ 261

క॥ నిజమేయని యెంచుదమది
యజమానుఁడుగాఁగ నుండి యటఁ గంకణముఁ॥

---

(1)..1911వసం॥10వనవంబరు..7వసాక్షి..తాండ్రసూరయ్య..వెలమ..కొండూరు,

(2) మానుకొండలో గ్రామస్థు లొకదేవత ప్రతిష్ఠచేయించిరి. అచ్చట నామేనల్లునివ్యవసాయపుఁబనులు నాచేతఁ జేయింపఁబడవలసివచ్చెను. ఆప్రతిష్ఠనుదక్కెళ్ళపాటి వీరేశలింగమను నొక విశ్వబ్రాహ్మణుఁడు చేసెను-అచట నాగ్రామదేవతకుబ్రాహ్మణు లన్నము నివేదనముసేయరు. ఆదేవతపేరు లలితాంబ-ఆదేవాలయములో నేఁటేట నుత్సవములు జరుపుటలేదు. ఆలలితాంబాదేవత వీరేశలింగముచేతఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడినది. ఆదేవతను బ్రాహ్మణులును బూజింతురు. గంగమ్మయును గ్రామదేవతకుమాత్రము బ్రాహ్మణులు నివేదనము చేయుటలేదు

(1) నిజహస్తంబునఁదాల్చిన
సుజనుఁడు లేఁడంటమెవరు, చోద్యము కాదే॥ 262

కం॥ ఒక్కఁడు యజమానుండై
నిక్కముగం దద్విధులను నేర్చిన మఱియిం
కొక్కని నాచార్యుఁగఁ గొని
చక్కగ నెఱవేర్పవలయు సత్క్రియ లెల్లన్॥ 263

తే॥ ఇలఁ బ్రతిష్ఠాది సత్కర్మ లెల్ల నిటుల
జరుగవలసినవై యుండ నెఱుఁగను యజ
మానుఁడున్ లేక కంకణమూనఁబడక
యీప్రతిష్ఠలు జరుపుట కెసఁగు కతము॥ 264

కం॥ విశ్వబ్రాహ్మణులమనుచు। శశ్వద్వాదము లుసలుపు స్వర్ణహారులవా
(2) ఈశ్వరప్రతిష్ఠలిట్టు లెయాశ్వాచరితంబులగుచు నలరఁగఁబోలున్॥ 265

కం॥ ప్రతివాదుల నెఱుఁగండఁట
ప్రతివాదులనంగ నెవరు? ప్రతిగ్రామమునం

---

(1) అచ్చటఁ బ్రతిష్ఠచేయునప్పుడు యజమానుఁడుగాఁ గంకణముకట్టుకొనికూర్చున్నవా రెవరును లేరు. విశ్వబ్రాహ్మణునకుఁ బ్రతిష్ఠాధికారము కలదని యూహించెదను. కొండూరిలో రాములవారను పేరుతో నొకవిగ్రహము స్థాపింపఁబడియున్నది. ఒక విశ్వబ్రాహ్మణుఁ డర్చకుఁడైయున్నాఁడు. బ్రాహ్మణాది సర్వజాతులవారిచే హారతియీయఁబడుచున్నది. అందఱును బంక్తిగాఁదీరియున్నప్పు డొకవిశ్వబ్రాహ్మణుఁడు చావవిగ్రహమున కెదుట హారతిఁబట్టుకొని యుండును. (క్రాసు) నేను జానపాడెఱుగను. నాది బెజవాడ తాలూకా. నాగ్రామమునకు మానుకొండ రెండుమైళ్ళదూరములో నున్నది. మేము కమసాలీలయిండ్లలో భుజింపము. విశ్వబ్రాహ్మణులు కమసాలులనికూడఁ బిలువఁబడుదురు. వారిలోఁ గొంద ఱినాందార్లనికూడఁ బిలువఁబడుదురు. కొంద ఱగసాలులనఁబడుదురు. వారి కన్నివృత్తులును గలవు. వారిలోఁ గొందఱు పురోహితులుగానున్నారు. మాకు వైదికులే పురోహితులు. విశ్వబ్రాహ్మణులు తమకుమాత్రమే తాము పురోహితులని తలఁచెదను. మే మెవరికిని గాళ్లుకడుగము. లలితాంబప్రతిష్ఠ 4,5 సంవత్సరములకుఁ బూర్వమైయుండును. తూముజయరాముఁ డిప్పు డిక్కడనే యున్నాఁడు. ఆయన వీరేశలింగముప్రతిష్ఠయప్పు డున్నాఁడు.

(2) నేను ప్రతివాదుల నెఱుఁగను. నాసమ నింటికంటించినారు. ఇంతకుముందే యెఱిగియున్నాను. ఆవిగ్రహమును వీరేశలింగము చేసినాఁడు.

దతివాదంబులోనర్చెడి
పతితులు కమసాలులెల్లఁ బ్రతివాదులెకా॥ 266

ఉ॥ కావున వీరిలో నెవరుకావలెనంచు బలాత్కరించి యీ
దేవయఁ దోడితెచ్చి యిట దించిరొ, వక్కణముంబొనర్చెఁదా
నీవిధి, బ్రహ్మజాతిపయి నేవముగల్గి మెలంగువారిలో
నీవగకాఁ డొకండనుట కేవిధమౌ విచికిత్స లేకుగా॥ 267

తే॥ వచ్చె నమ్మానుకొండనివాసియైన
(1) తూముజయరాముఁ డితనికిఁదోడుగాఁగ
(2) ఇద్దఱిది పాత మొక్కటే, యిరువు రొక్క
గురువునొద్దనె పాఠంబు జరుపఁబోలు॥ 268

ఆవిగ్రహమును విశ్వబ్రాహ్మణులు నీటిలో స్నానముచేయించినారు విగ్రహము మీఁద వడ్లుపోసినారు విగ్రహము నూరేగించి తీసికొనివచ్చి యంత్రములతో స్నానము చేయించినారు ఒకయతీశ్వరుఁడు చేయవలసినపద్ధతులనుజెప్పుచు నక్కడఁ గూర్చున్నాడు-ఆయన కొకమతములేదు ఊరేగింపై వచ్చినతర్వాత విఘ్నేశ్వరపూజయుఁ బుణ్యాహవాచనమును జరుపఁబడిన వి-ఏదిముందుచేసినారో తెలియదు వైదికులువచ్చి నప్పటికినివా రేమియు జోక్యముకలిగించుకొనలేదుమా గ్రామములో 6,7 వైదికుయిండ్లును 6నియోగులయిండ్లును నున్నవి. 5,6 విశ్వబ్రాహ్మణులయిండ్లున్నవి. వీరేశలింగ మన్యగ్రామస్థుఁడు-బ్రాహ్మణాది సర్వమతములవారును దేవతకుఁ గొబ్బరకాయలు కొట్టినారు. అప్పుడు సంతర్పణ యేమియు జరుపలేదు ప్రతిష్ఠయైనతర్వాత రెండుత్సవములు జరిగినవి-శూద్రు లన్నముఁబంపినారు- మేము వెలమలము-దాసీ జనద్వారమునఁ బంపినాము-బ్రాహ్మణులును వైశ్యులును నన్నము తీసికొనిపోరు కొండూరు మానుకొండలలో మాత్రమే యీ యుత్సవమును జూచినాను రాములవారిపూజచేయుటకుఁగా నేర్పఱుపఁబడిన స్తంభము నాపినతండ్రి వేయించినదే-అక్కడ నొక గుడి కూడ నున్నది.

(1) 1911వసం॥ 10వనవంబరు...8వసాక్షి...తూముజయరాముఁడు...మానుకొండ,

(2) మాగ్రామములో బాలాంబయనుదేవత విశ్వబ్రాహ్మణులచే స్థాపింపఁబడినది. ఆప్రతిష్ఠ తక్కళ్లపాటి వీరేశలింగమువల్లజరిగినది. బోనములు శూద్రులుమాత్రమే యర్పించినారు-

తే॥ ఇతఁడు మాయూరి పెదకాఁపు నించుకంత
(1) హెచ్చుతగ్గుగ సదృశులే యెంచిచూడ
అతనికన్నను నితనికి శతమెయఁట
సిస్తుగోఁ దక్కువ, యిఁకేమి చెప్పవలెను॥ 269

శా॥ ఆ మాయూరికిఁ బెద్దకాఁపయిన బ్రహ్మద్వేషిచారిత్రముల్
వేమాఱుల్ వివరించియుంటి వెనుకన్ నేఁగానఁ దత్తుల్యుఁడే
యీమర్త్యుండును, బ్రాహ్మణుం బిలువకే యేవ్రా పనుల్ సేసెనం
చామాన్కొండజనుల్ వచింపవిని యత్యానందముం బొందితిన్ ॥

తే॥ "స్వర్ణకృద్యాజనంబుతో నవన మొకటి
సలుపుచున్నాఁడఁ గూడదన్ శాస్త్రమున్నఁ
జెప్పఁడం" చని మాబోంట్లఁ జీరినట్టి
కందినీలాచలాఖ్యుని బంధుగితఁడు॥ 271

తే॥ బొమ్మిరెడ్యన్వయంబునం బుట్టినట్టి
(2) సూర్యనారాయణునినుడు ల్బాషుఁడింక
(3) రెడ్డితెగయెల్లఁ గమసాలియిడ్డయన్న
మారగించిన దైపోయె నతనికతన॥ 272

సీ॥ అల కొండవీడు ముఖ్ బలురాజధానిగా
బహుకాలమేలిన ప్రభులు రెడ్లు
గద్వాల మొదలుగాఁగలచోట్లఁ బ్రకృతంబు
ధార్మికులౌ జమీందార్లు రెడ్లు

---

(1) నేను రు800 లసిస్తు చెల్లింతును- (క్రాసు) ఆప్రతిష్ఠ సుమారు 5సం॥ లక్రిందట నైయున్నది నేను బ్రతివాదుల నెఱుఁగను ఆవిగ్రహము నీటిలో స్నానము చేయించఁబడినది వడ్లు దానిమీఁదఁబోసి యూరేగింపుచేసి మంత్రములు చెప్పిన తర్వాతఁ గొబ్బెరకాయలు కొట్టినతర్వాత గుడిలోస్థాపనచేయఁబడినది...

(2) ... 1911 వ సం॥ 10వ నవంబరు ... 9వ సాక్షి ... బొమ్మిరెడ్డి సూర్యనారాయణ ... రెడ్డి ... ముత్యాలంపాడు,

(3) మాగ్రామములో విశ్వబ్రాహ్మణులున్నారు మాకులపురెడ్లు వాండ్రయిండ్ల [illegible] కాని వాండ్రు మాయిండ్లలో భోజనము చేయరు

ఆంధ్రభూమండలి నతిభాగ్యవంతులై
ప్రాలుచుండినయట్టి ఘనులు రెడ్లు
భూదేవగురుదేవ పూజనావరమతిఁ
జరియించు సచ్ఛూద్రజనులు రెడ్లు
అట్టిరెడ్లకె యీమూర్ఖుఁ డపయశంబు
దెచ్చె "నగసాలియన్నంబు తిందు"రనుచు
దోమకొండన్ వసించెడి దొరలెవిన్నఁ
నేమియేం జేయుచుండిరి యీనృశంసు. 273

కం॥ వడ్రంగియిడినయన్నము పవ్రిడనయుతమనుచు, రెడ్లు సాపడినట్లే
వడ్రంగి యితనియూరున। బొడ్రాయిప్రతిష్ఠ సలుపఁబోలెడిఁ జూడన్

ఆ॥ బొడ్డురాయి యేడఁ బూజించుటది యేడ
తత్ప్రతిష్ఠ యేడ, త్వష్ట యేడ
వినవినన్ మఱింత వింతయైక నువట్టె
స్వర్ణకారులతరపు సాక్ష్యసరణి. 275

ఆ॥ కాఁపు పెత్తనంబు గలయూర నొకవేళ
నగునుగాక యేతదాదికములు
పదుగురుండినట్టి బలుగ్రామమున మాత్ర
మిట్టిపనులుజరుగ వెప్పటికిని. 276

కం॥ పాడూరిలోన మంచపు।నో డెటులంబోతరాజొ కుగ్రామమునన్
ఱేఁడగుమూర్ఖజనుండటు। వాఁ డేపనిసేయ నెవరు వలదనువారల్

(1) మాయూరిలో బొడ్రాయి యనుగ్రామదేవతకు సుమారు 10 యేండ్లక్రింద బెజ్జంకి రామాచార్యులను విశ్వబ్రాహ్మణునిచేఁ బ్రతిష్ఠచేయఁబడినది. మూడేండ్లక్రింద మాసాబత్తుల సుబ్బయాచారిచేఁ బ్రతిష్ఠచేయఁబడినది (కాగిసు) మొదటిప్రతిష్ఠవలన 9,10 సంవత్సరములుమాత్రమే దేవతకు మహత్తయుండునుగావున రెండవప్రతిష్ఠ చేయ వలసివచ్చినది. దీనఁగూడ 9యేండ్లవఱకే మహాత్త్వముండును అంతకుఁబూర్వ మెవరు ప్రతిష్ఠచేసినది నాకుఁదెలియదు. బొడ్రాయియను గ్రామదేవతకుఁ బ్రతిసంవత్సరముత్స వము చేయఁబడుచుండును అన్నము నైవేద్యము పెట్టుచుందురు. ముత్యాలమ్మయను మఱి యొక గ్రామదేవతకూడఁ గలదు. బెజ్జంకి రామయాచార్యులది రాజమహేంద్రవరము వేనూ సాలలములోనే యయున్నాను.

క॥ తిందురుస్వర్ణకృదన్నం । బందఱురెడ్లనునటంచునని ప్రథమమునన్
(1) బొందంబడేఁగాస్చేసిన। నెందుం దినుపట్లఁ జూచియెఱుఁగనటంచున్॥
క॥ వచ్చెం దదుపరి గొల్లఁడు మెచ్చెన్ రథకారజనుల మేటులటంచున్
(2)ఇచ్చెన్ హైన్యముద్విజులకు
హెచ్చెన్ దౌష్ట్యముమఱింత యేమనిచెపుదున్॥ 279
క॥ తినఁడంట వైదికగృహముల
(3) మనునఁట తిని స్వర్ణకారమందిరములనే
మును పెన్నడేని యిట్టివి
వినియుంటిరొ లేదొ వినుఁడు విశ్వజనంబుల్॥ 280
క॥ ఎఱిఁగియొ యెఱుఁగకొ యందఱు
(4) ధర మమ్మనె బ్రాహ్మణులుగఁ దలఁచిరిమును, సీ
నెఱిగొల్లచెప్పె, నిజముగ
వరబ్రాహ్మణులనఁగ వడ్లవారేచుండీ॥ 281
క॥ అనుఁ డనకుండుఁడుమీర
ల్జనులార! సువర్ణకారు సద్బ్రాహ్మణుఁడం
చనె గొల్లవాఁడు, చాలును
ఘనులును బ్రాహ్మణులు నైరి కమసాలు లిఁకన్॥ 282
క॥ ప్రతివాదసారనూరయ । క్షితిదేవులుగ్రామశక్తిసేవింపరటం
చతిమార్ఖ్యంబునమరలన్। బ్రతివాఁడునుదద్విరుద్ధభాష లెనుడువున్॥

---

(1) నాకులపువాండ్రువిశ్వబ్రాహ్మణులయిండ్లలోభోజనముచేయఁగా నేనుజూడలేదు.

(2) ....1911 వ సం॥ 10 వ నవంబరు ....10 వ సాక్షి...... బండారు సిద్దప్ప......గొల్ల.........తుమ్మలకుంట.

(3) మేము విశ్వబ్రాహ్మణులయిండ్లలో భోజనముచేతుము-మాకులపువాండ్రు వారియిండ్లలో భోజనముచేతురు-మేము వైదికులయిండ్లలో భోజనముచేయము-బ్రాహ్మణులు గ్రామదేవతకుబోనముపెట్టరు.

(4) (కాపు) విశ్వబ్రాహ్మణులు కమసాలిబత్తులు. మాగురువు విశ్వబ్రాహ్మణుఁడు-నిజమైనబ్రాహ్మణులు విశ్వబ్రాహ్మణులే-మాకుఁ బురోహితులు లేరు-పెండ్లిండ్లలో బ్రాహ్మణులుగాని విశ్వబ్రాహ్మణులుగానిమాయిండ్లలో మంత్రములుచెప్పరు.

క॥ (1)కరణాల్బోనాలిత్తురు।మఱివైదికులీయర నెడిమాటయెయది,యా
కరణాల్బ్రాహ్మణులనియెడి। యెఱుకేలేదరసిచూడహీనాత్ములకున్॥

తే॥(2) ఇంకఁ దక్కెళ్లపాటి వీరేశలింగ
మయ్య, యయగాదె, యాచార్య, లతనిదైన
సాక్ష్యముం జూపుచున్నాఁడ సరిగఁజూడుఁ
డార్యవరులార! యద్దాని నాదరమున॥ 285

క॥ ఆచార్యుండఁటయాతఁ। డాచార్యత్వంబదేరికర్హమొ యెఱుఁగం
డాచార్యులగిచార్యుల। రాచరికము వారుగూడ రద్దుపఱుపరే॥ 286

క॥ (3) ఏఁబది యఱువదిపఱకు బ
రాబరిగం జేసెనంట రా ప్రతిమలుగా
నీబుద్ధిమంతుఁ, డపి తా
నే బాగుగఁ బ్రాణమిచ్చి నిలిపెనఁటరనే!॥ 287

తే॥ ఇల్లుగాలిచిరమ్మన్న నేగి యూరె
కాల్చివచ్చినరీతి నికానెయతఁడు
విగ్రహముఁ జేత తన కులవృత్తిగాఁగ
ఆప్రతిష్ఠలకును సిద్ధమయ్యెనవుర॥ 288

ఆ॥ బ్రహ్మవిష్ణుభర్గ ప్రాణప్రతిష్ఠలన్
(4) జేసెనంట యితఁడు శ్రేష్ఠుఁడగుచు
తండ్రినాఁటినుండి తనవృత్తి యదియయై

---

(1) గ్రామదేవతలకు వైశ్యులును గరణములును బోనములు తెత్తురు వైదికులు బోనములు తేఁగా నేనుజూడలేదు కమసాలులుకూడ బోనములు తీసికొనిపోవుదురు నైవేద్యము మాకిచ్చిన మేముతినెదము...

(2) ...1911వ సం॥ 11వ నవంబరు...11వసాక్షి...తక్కెళ్లపాటి వీరేశలింగాచార్యులు...కొప్పెరపాడు

(3) నేను దేవాలయములు విగ్రహములు ప్రతిష్ఠలు చేయుదును ప్రతిష్ఠమును నేను విగ్రహములఁజేతును అది నావృత్తి నేను 50, 60 విగ్రహములను జేసి ప్రతిష్ఠజేసియుందును.

(4) మాతండ్రికూడ నీవృత్తినే యవలంబించెను మే మన్ని దేవతలను జేతుము త్రిమూర్తులఁగూడఁ బ్రతిష్ఠింతుము.

యుండెనంట యేతదాసక్తి వినుఁడు॥ 289

చం॥ చెలఁగునుగాక విగ్రహము చేసెడిపట్ల నితండు చెప్ప నీ
లలి, యది యేరువద్దనిరి, లాఘవ మంతకుమించి చెప్పఁగన్
దలఁచిన, నీతఁ డన్నిటికిఁ డానెఘనుండఁట, పెక్కులేలవీ
రిలపయి సృష్టికర్తలము నేమెయటంచు వచించుచుంద్రుగా. 290

తే॥ ఆప్రతిష్ఠను దమకుండు హక్కుగూర్చి
యాతఁడుంజూపె గార్గేయునాగమంబె
నేను బూర్వంబె తెలిపితి దానివితము
చదువుఁ డొకమాఱు మరల నాస్థలమునందె. 291

తే॥ అతఁడు గార్గేయునాగమమను టెకాక
(2) మయమతాగమమని చెప్పె మఱియు నొకటి
ఎన్ని పేళ్లని పెట్టనిం డింతకద్ది
క్రొత్తవౌ తాటకమ్మల పొత్తమొకఁడె. 292

కం॥ వేదములఁట శాస్త్రములఁట। యాదొడ్డగు నాగమంబు, లలరెద రెన్నో
(3) వేదాల్చదివిన వారలు। రాదీ వేదంబు మాని రాట్టుల కేనిన్॥ 293

---

(1) ఆవశ్యకములగు వేదమంత్రములను బఠింతము విగ్రహమున కుపయుక్తములగు రూపవర్ణనలతోఁ బ్రారంభమై మంత్రసంస్కారములును ప్రతిష్ఠయును జేయుటతో సమాప్తియగును విగ్రహములు చేయుటకుఁ బూర్వము వినాయకుని మేము పూజింపవలెను ఈవినాయకపూజ కొండవద్ద శిలానిశ్చయమునకుఁ బూర్వముకూడఁ జేయవలెను ఈనిశ్చయమైనరాతిని శిల్పాలయము(మేముపనిచేయుచోటు)లోఁ దొమ్మిదిమాసములుంతుము అవయవము లన్నియు గర్భస్థశిశువునకువలె మేము చెక్కుదుము 7వ నెలలో జీవకళాన్యాసము గావింతుము విగ్రహముపూర్తియైనపిదపఁ బ్రతిష్ఠచేయుటకుఁ బూర్వము ద్వాదశసంస్కారములుచేతుము. ద్వాదశసంస్కారములకుఁ బఠింపవలసిన వేదమంత్రములుగలవు ప్రతిష్ఠచేయుశిల్పిబ్రాహ్మణుఁడే.

(2) గార్గేయాగమ మయమతాగమములలో నిట్లు చెప్పఁబడియున్నది

(3) ఈగ్రంథములు వేదములును ధర్మశాస్త్రములును నైయున్నవి 13వ [illegible]జీ (గార్గేయాగమము) 2వ పేజీలో ద్వాదశసంస్కారములఁగూర్చి చెప్పఁబడి [illegible] 14 పుటలలోఁ బరశివ విశ్వనిర్ణయగుణమునుగూర్చి చెప్పను 2వ [illegible]కారంభ[illegible]గు శిల్పులు ప్రతిష్ఠోత్సవము నిర్వహింపవలసినదని చెప్పఁబడియున్నది.

ఆ॥ (1) కానఁడే మొయితఁడు తాను విశ్వబ్రహ్మ
యుపనిషత్తు నచ్చు వేసియుంట
కాంచియున్న గోత్రఖండకై బ్రహ్మాండ
పుం బురాణమునకుఁ బోఁడుపోఁడు॥ 294

క॥ (2) అది ముద్రితమయియో యు
న్నదియంచ నేఁగాని యందునం దా ననిఁ
ట్టిది కలదో లేదో చూడం
డదిచదివెడి తెలివిలేని యాహేతువునన్॥ 295

తే॥ తాములిఖియించికొనినట్టి తాళపత్ర
ములను దమగోత్రఖండంబు చెలఁగుకతన
నచ్చుపడియున్న యద్దానియందుఁగూడ
నుండెనని యనుకొనేఁగాని యున్నెయద్ది॥ 296

మ॥ (3) రావినూతల చీమకుర్తులు రాణనొప్పెడియూళ్లు,భూ
దేవు లెందఱొ గట్టివాం డ్రటఁ దెలియుండిరి,వారె యీ
దేవయం బిలిపించి యీశుప్రతిష్ఠనే నలిపించిరం
టేవిచారవిదూరమానుడి యెట్లునమ్మఁగఁ బోలెడిన్॥ 297

క॥ అద్దంకిగ్రామ మంతకుఁ
బెద్దది,యాయూరిలోని పృథ్వీదేవు
లొద్దులొకో యీలింగము
విద్దెకె భ్రమియించి యిట్టివిధి కొప్పటకున్॥ 298

(1) మాగోత్రకాండ బ్రహ్మాండపురాణాంతర్గతము-మాబుషు లహాభూన త్వష్ట విశ్వరూపులు(గాను) బ్రహ్మాండపురాణములోఁ జాల నధ్యాయములున్నవి-అది యెవరుచేసినారో నాకు జ్ఞాపకములేదు-పురాణములు పదునెనిమిది- వానిపేరులుగాని వానిచేసినవానిపేరులుగాని నేను జెప్పలేను-బ్రహ్మాండపురాణముకూడఁ బదునెన్నిదింటిలో నిదేయని నాకు జ్ఞాపకము.

(2) అది యచ్చుపడియున్నది. నేనుగోత్రఖండమునకు మాత్రము సమాచారము చేసినాను-అది తెలుఁగక్షరములలోనున్నది.

(3) రావినూతల చీమకుర్తి యద్దంకులలోను నేను మఱచిపోయిన మఱికొన్ని యూళ్ళలోను మొత్తమున కాఱుగుళ్ళలో బ్రతిష్ఠచేసినాను.

క॥ (1) తా యాజకుఁడుగ నుంచిన
యాయా దేవాలయముల నర్చకులును నా
త్మీయులుగారఁట, యితరులె
యాయర్చకతంగ్రహించిరంట వినుండీ॥ 299

తే॥ ఎంచిచూడ శివార్చకు ల్పాంచరాత్రు
లలరుచుందురు శివకేశవార్చకులుగ
వారికర్మంబె పగిలెనా? వర్ధకిప్ర
తిష్ఠితార్చల నర్చన ల్సేయుటకును॥ 300

క॥ ద్వైతాద్వైతప్రముఖుల। చేతఁ బ్రతిష్ఠితములైన శిలలె విశిష్టా
ద్వైతులగు పాంచరాత్రుల। చేతను నర్చింపఁబడవు క్షితి నెందేనిన్

॥ తామె ప్రతిష్ఠల్పొనరిచి
యేమాసపుఁగూడ నంటనీయక పూజ
ల్నేమంబునఁ గావించు న
సామాన్యులు పాంచరాత్రజనములు తలఁపన్॥ 302

తే॥ పాంచరాత్రాగమంబునఁ బరఁగదొక్కొ
(2)యరయ విష్ణుప్రతిష్ఠల నాచరింపఁ
దగినవా రెవ్వరైనది, దానిలోన
శిల్పి యెందాకనర్హుఁడో చెప్పఁబడియె॥ 303

భుజంగప్రయాతము.

శివబ్రాహ్మణుల్గూడఁ జేయంగఁబోరీ
యువాచ్యుప్రతిష్ఠించు నవ్వాసిపూజల్

(4) ఈదేవాలయములలో నర్చకులు మాపలము వాండ్రు కారు.

(1 విష్ణుతిలకము సప్తమాధ్యాయము, 165 వ పుట

శ్లో॥ యజమానో గురుం సమ్యగర్చయే దంబరార్పణైః। కర్మార్చాదిషు బేరేషు
... యథావిధి॥ రత్నన్యాసం పీఠికాయాం కారయిత్వాథ శిల్పిభిః। ఉన్మీలయిత్వా
... శిల్పినశ్చ ధనాదిభిః॥ తోషయిత్వా తతో బ్రాహ్మణై। ర్ధామ్నాంతర్బహిరబ్జజ।
... [illegible] ... త్వాసమంతతః॥ ప్రజ్వాలితైర్దర్భపుంజైః పర్యగ్నికరణం

వివాదర్ జయంబాద పీక్షించి తానే
యెచ్చోపల్కెనీతం డిటు ల్కల్లమాటల్॥ 304

క॥ పెదగొట్టెపాటిలో శివుఁ
(1) గుమరుగనిల్పితినటంచుఁ గూసెనితం డ
య్యది కేవలమ్మృష,సందియ
మొదవినఁ జనువుమరుగాక యుత్తర మవలన్॥ 305

తే॥ ఈదుమూడిన నైన రమేట్పృతిష్ఠ
యితనియూరను నైన పోలేల్పృతిష్ఠ
(2) మానుకొండను నైన యుశూప్రతిష్ఠ
యాదిగాఁగలవన్నియు నల్లె మృషలు॥ 306

క॥ (3) అందురు బ్రాహ్మణులనియే
యందఱుమముననుచునుమువు నావాక్యంపున్
జందమెచెప్పెడినీతని
యందంబంతెయును, నేల యధికోక్తులతోన్॥ 307

తే॥ (4) అంతకంటెనునాశ్చర్యమైన యింక
నొక్కవాక్యంబుగల దద్దియున్, వినుండు
ఇతఁడు కమసాలియను పేరె యింతవఱకు
తానువినలేదఁ టిది యెంతనూన్నృతంబొ॥ 308

---

(2) పెదగొట్టెపాటిలో నేను శివప్రతిష్ఠచేసినాను. ఈదుమూడిలోను మాగ్రామములోను విష్ణుప్రతిష్ఠచేసినాను. రావినూతలలోఁగూడ విష్ణుప్రతిష్ఠచేసినాను. వట్టివారిపాలెములోను మాగ్రామములోను పోలేరమ్మప్రతిష్ఠచేసినాను.

(1) మానుకొండలో లలితాంబప్రతిష్ఠ చేసినాను. పూనూరులోఁ జింతలమ్మ యంకమ్మల ప్రతిష్ఠలుచేసినాను. పోతారులంకలోఁ బోతరాజుప్రతిష్ఠచేసినాను.

(2) మము నెప్పుడును బ్రాహ్మణులనియే పిలుతురు. బజారులోఁ దెలియనివాండ్రుమాత్రము విశ్వబ్రాహ్మణులని పిలుతురు.

(3) నే నిదివఱకు కమసాలియనుపేరు వినలేదు. అది యొకవృత్తి పేరు. గార్గేయాగమము గార్గేయమహర్షి చేసినాఁడు మయమతాగమము మయవిశ్వకర్మచేసినాఁడు

ఉ॥ (1) ఆగమమంచు నేకృతిని హాజరుపెట్టెను కోర్టుకర్థితా
బాగుగ నొక్క యూరుభవబాలకుచేత లిఖింపఁజేసెనం
టాగుణవంతుఁ, డందెకల దాత్మగరిష్ఠతయెల్ల నెందుకో
వాఁగెడు బ్రాహ్మణుండనని వ్యర్థముగం బదిమంది నవ్వఁగన్ ॥309

ఆ॥ (2) అంజనీతనూజు నాలయపుంబని
మేలనంగఁ జేయు మేస్త్రికిద్ది
వ్రాసియిడితినంచు వైశ్యుఁ డప్పాత్రంపుఁ
దుదలిఖించె, దానిఁ జదువుకొనుఁడు॥ 310

తే॥ తన్ను బ్రాహ్మణుఁడనుటయే తథ్యమైన
శంకరుని దాను నిల్పుటే సత్యమైన
బాగుగఁ బ్రతిష్ఠసల్పిన బ్రాహ్మణునకు
వ్రాసియిచ్చితినని యేల వ్రాయఁడతఁడు॥ 311

ఉ॥ అంత విశేజిమున్నిభు సమాగతుఁడై వచియించె సాక్ష్య, మా
(3) వంతయుఁ గానరాదు భిద యాతని వాక్కులఁ బెద్దకావు బ

---

(4) 18వ మార్కు. దస్తావేజు (గార్గేయాగమము) ఒక ప్రాతబొక్కనుండి వ్రాయఁబడ్డది 5, 6 సంవత్సరముల క్రింద నేనొక కోమటిచేత వ్రాయించినాను కావలె నంటేఁ జినిగిపోయిన ప్రాతతాటాకులపుస్తకము దాఖలుచేతును... తక్కెళ్లపాటి వీరేశలింగాచారి వ్రాలు...

(5) గార్గేయాగమముచివర

ప్రమాదినామసంవత్సర శ్రావణ శు ౧౨ బుధవారం వర్కు గుంటూరుతాలూకా యిలాకాలోచేరిన గొట్టిపాటిలో శ్రీ ఆంజనేయస్వామివారి దేవాలయంపని పూర్తిఁ జేయించిన మేస్త్రీ సంగవోల్ తాలూకాయిలాకా కొప్పెరపాటికాపురస్థుఁడైన తక్కెళ్లపాటి వీరేశలింగాచార్కు...వ్రాశియివ్వడమైనది.

1911 వ సం॥ 13 వ నవంబరు.....ప్రతివాదులతరపు 12 వ సాక్షి...... బొగ్గవరపుఁ బెదయచ్చయ్య- విశేజిమున్నీభు.....జానపాడు.

మా గ్రామములోఁ బాతపాటమ్మ పోతేరమ్మ గుళ్లున్నవి. 40 సం॥ క్రిందఁ [illegible] వాలను విశ్వబ్రాహ్మణునిచేఁ బ్రతిష్ఠచేయఁబడెను. రెండుగుళ్లలో స్థాపనను మాయ [illegible]ణముకట్టుకొనెను. బ్రాహ్మణులు దేవతలకు బోనము పంపరు. చివర ప్రతిష్ఠను [illegible] ప్రతివాదిని పిలిపించినాము. ప్రతిష్ఠయైనతర్వాత బియ్యము పప్పు గుడ్డలు పంచు [illegible] కలహాము జగెను. వాదియు 1 వ ప్రతివాదియు వివాదపడిరి.

ల్వింతగు వాక్కులం, గనుక వేరుగఁ జర్చయొనర్పఁ గాని యొ
క్కింతకుమాత్ర ముత్తరము నిచ్చుచునుంటి బుధు లక్కనుండికన్

ఆ॥ కాఋులఋచెనితఁడు గ్రామపౌరోహిత్య
(1) మేను జేయుననియు నా నియోగ
మునను నే రొచేసి కొనివచ్చి యాసొమ్ము
నాకునిత్తురనియు న్యాయ ఋరివి॥ 313

ఆ॥ ఏనెచేతుఁగాక యితరుఁడేచేయించి
వచ్చు సొమ్ము నాకు నిచ్చుఁగాక
అంత పాపకార్యమనుచుఁ జింతిలఁగాని
మిథ్యవై చిరనుచు మిఋకుచుంటి॥ 314

తే॥ కవిత విద్వత్త యొకయింత ఘనతయొసఁగ
బ్రదుకుచుంటిని నేను మర్యాదతో నె
జనులుకొందఋ నింద్యమఁచనుచుఁదలఁచు
గ్రామయాజనమున నుండి కాదుకాదు॥ 315

ఉ॥ పాఋులమీఁదిద్వేషమున బత్తుని నొక్కరుఁ దోడి తెచ్చి పో
లేరమకుం బ్రతిష్ఠసలిపించిన కాఁపులకొంపలేనియుఁ
దూరము చేసి నాపనికిఁ దోడ్పడ కాధ్యపురోధలైనవార్
వేఋగనున్న వారు కడు వేడుక మాకొటికన్ నిజంబుగన్॥ 316

(క్రాసు) మొదటిప్రతిష్ఠ ధాతసం॥కుఁ బూర్వమైయుండును. నాకు బాగుగాజ్ఞాపకము లేదు. నా కప్పటి కిరువదిసం॥ల ప్రాయము. అప్పుడుప్రతిష్ఠచేయించినది. జానపాటిగ్రామస్థుఁడు. అతఁడు మాగ్రామములోఁ బ్రతిష్ఠయేకాని పౌరోహిత్యము చేయఁడు. 2 వప్రతివాది యుపనయనము వివాహము నెవరుచేయించినది నాకుఁదెలియదు. నే నక్కడి కేగలేదు. మాకులమునకు వైదికులు పౌరోహిత్యముచేయుదురు. ఆరాధ్యుఁడుచేసిన మొదటిప్రతిష్ఠ చెడిపోయినందువలన మరల విశ్వబ్రాహ్మణుని బిలువవలసివచ్చెను వైదిక బ్రాహ్మణులు ప్రతిష్ఠప్పుడేమియు జోక్యముకలిగించుకొనలేదు. మావలెవారుకూడ నక్కడ నేయుండి భాగముకావలెనని కోరినారు. అందుకే మే మాటంకపఱచినాము.

(2) వాది పౌరోహిత్యముచేయఁడు ఏజంట్లుద్వారమున జరుపును.

చ॥ కనుకనె పెక్కుధాన్యముల గాదెలునింపఁగ నాలఁ బోషఁగన్
జనులకువడ్డికిన్ ధనముఁ జాలి మెలంగుచునున్న వారు వా
రిన ధరియింప నర్హ పితృదేవబుధాతిథిపూజనల్పనే
యొనరి సగారవార్జనము లుంటిని నేను యథోచితంబుగన్॥ 317

ఆ॥ నాదు జీవనంబు కాదు ముమ్మాటికి
నార్యులార! గ్రామయాజనంబు
అదియవృత్తిగలుగు నవ్వైదికులకునే
నచటభాగమడుగు టనవసరము॥ 318

ఉ॥ బత్తుప్రతిష్ఠకొప్పి యట భక్తి సమాప్తినిబొందుదన్క ను
న్మత్తులపోలె నుండిన యమాయికవర్యులు పాలుకోసమై
యెత్తెఁగాడుదుర్జగడ, మీనుడి యెవ్విధినమ్మనౌను, ధీ
రోత్తములార! లెస్స మది యోజనచేసి జవాబొసంగుఁడీ॥ 319

తే॥ ఏమిసంబంధముండెడి నెంచిచూడ
నల ప్రతిష్ఠకు గ్రామాశ్రయంబునకును
అట్లు సంబంధశూన్యమైనట్టిపనిని
భాగమేరీతిఁగోరెడి బ్రాహ్మణాళి॥ 320

తే॥ కడఁగి యెద్దినెనన గాటఁగట్టివేయుఁ
డనెడిధర్మాధికారులైనట్టికతన

నాకొమారుఁడు క్రిమినల్కేసులో నొకముద్దయి-ఉన్నముచినవీరయ్య నాపినతల్లి కొడుకు-మేజస్ట్రేటుకేసులో నతఁడుకూడ నొకముద్దయి-మాయూరిలోఁ గరణాలకు బ్రాహ్మణులకుఁ బార్టీలున్నవి-నేను కరణముపక్షమున నున్నాను-నేను నతఁడు స్నేహముగానే యున్నాము-గుండాలముత్తయ్య యాడుదానిని జెఱిచినకేసులో నే నతనిపక్షమున సాక్షిని-కరణముగూడ సాక్షి-వాదియన్నయు మఱికొందఱు నొకదొంగతనము మఱుఁగుపఱిచినట్లుగా నాపై రిపోర్టుచేసినారు నన్ను-సస్పెండుచేసినారు-ఫిర్యాది తన సొమ్మేమియుఁ బోలేదనిచెప్పినది రెండవసారిప్రతిష్ఠకు యజమానుఁడులేడుకావునఁ గంకణ మెవరును గట్టుకొనలేదు- 2 వ ప్రతివాది ప్రతిష్ఠప్పుడు గ్రామములో లేఁడు-కోమట్లు బోనముతీసికొని పోదురు-బ్రాహ్మణులు ప్రొక్కున్నచో బియ్యము నితర

పన్ని యీమాలికం బెరపార్టివార
లాటలాడంగఁ జొచ్చి రన్యాయవృత్తిని॥ 321

॥ గుండాలము త్తయాఖ్యుఁడు। ఖండుఁడు చను దెంచె వరుసగ సాక్షిగనై
(1) వెండి విమర్శింపఁగఁ దగు। దండినుడుల్ గానరావు తత్సాక్ష్యమునన్॥

॥ మునిసీభు పెద్దకాఁపును। బనిఁగొనిమును పాడినట్టిపాటయె యీతం
డును బాడె, కమ్మతెగయె। ల్లను నొక్కటిగాక భిన్నలక్షణమగు॥

॥ ఎవతో యాడుదంట, యీతఁ డేమో చేసె
నంట, యద్ది కేసు నయ్యెనంట
ఇటు విలేజిమున్సి భింతకుమున్నె తా
ననియెఁ దనదుసాక్ష్యమునను గనుఁడు॥ 324

॥ కరణము మున్సిభు పెదకాఁ
పురపడిఁ బ్రేరేప నితఁడు పూమ్మనుచుం దా
నరుదెంచి పలికె సాక్ష్యము
గురుతన్ వహియించి కాదు కుశలాదులపై॥ 325

॥ తక్కినవారికిమాత్రము
వెక్కస మొకడుండెఁగాని విప్రజనులపై
నక్కమసాలులమీఁదను
నక్కట! గౌరవముగలదె యాలోచింపన్॥ 326

॥ ఏ మగుఁనన్న దాసిఁ గర మీసునఁ గాదనుచేఁ బ్రధాన మా
సాముల, కంతెకాని కమసాలులపైని గురుత్వమున్న దే

లువులు కుమ్మరవానికిత్తురు- నేను విశ్వబ్రాహ్మణులయిండ్లలోఁగాని వైదికులయిండ్ల ఁగాని భోజనముచేయను-మాగురువులు వైష్ణవులు- నేను వారియిండ్లలోఁ దినుదును--

(1)...1918 వ సం॥ 13 వ నవంబరు...ప్రతివాదులతరఫు 18 వ సాక్షి... డాల ముత్తయ్య...కమ్మ...జానపాడు

పాతపాటమ్మపోలేరమ్మగుళ్లు నేనెఱుఁగుదును. బ్రాహ్మణులు బోనముతీసి ని పోరు. కడపటిప్రతిష్ఠప్పుడు నేనున్నాను. ప్రతిష్ఠయైన తర్వాత బ్రాహ్మణులకు ఁబ్రాహ్మణులకుఁ దగవువచ్చెను. కరణము కమ్మవారు విశ్వబ్రాహ్మణులపక్షమున

ఆ మన స్వర్ణకారులకున్నైనను విప్రులు గారవింపరగా
భామమెకాని కాఁపు లెటువల్కిన మానమె భూషణంబగుగా॥ 327

ఉ॥ మానముఁబూనకున్న యెడ మాటలతో నిడ రుత్తరంబువార్
గానఁ దదంతికంబునను గారవకాంక్ష దొలంగియుండి మా
పైని సవారిచేయుదురు బాపలమేమని, యోయియన్న మా
త్రానను మండిపోదు, రవురా! కమసాలులనంగఁ దిట్టుదుర్॥ 328

ఆ॥ ఈప్రతిష్ఠయైన యిటు వెన్క సవ్వారి
యూము మఱియొకింత యతిశయిల్లె
పదుగు రేగువీధిఁ బండి మంచములపై
దిగరు చేవ్రుఁడేగుదేరుఁగాక॥ 329

క॥ (1) నల్లూరినాగయాఖ్యుం
డుల్లాసముపుట్టి సాక్ష్యమొయ్యనఁజెప్పగ్
మెల్లగ రా నవుడచ్చటి
కెల్లరు కొనియాడిరతని నిక్కమసాలుల్॥ 330

సహాయముగవచ్చినారు. తగవు బియ్యమునకును గొత్తగుడ్డలకును-వైదికులు బియ్యము గుడ్డలలో భాగముకావలెనన్నారు.

(క్రాసు) నేనుగుళ్లవద్దఁబనులుచేయింతును. నేనెఱిఁగినంతవరకు బ్రాహ్మణు తె న్నడును బోనము చెల్లించుటలేదు. కోమట్లప్పుడప్పుడు బోనము తెచ్చుచుందురు. కో మట్లలో నెవరువచ్చినది యెవరురానిది చెప్పఁజాలను నాకువ్యక్తికలిగినది మొదలు బ్రా హ్మణులు విశ్వబ్రాహ్మణులు బోనము తీసికొనిపోవుండుట యెఱుఁగుదును కరణము తల్లి బోనము తీసికొనిపోవుటయెఱుఁగను రెండవప్రతివాది ప్రతిష్టప్పుడులేఁడు. నావిూ ది క్రిమినల్ కేసులోఁ గరణము మునిసీఫు నాతరఫుసాక్షులు. వాదియన్నకు నాకు స్నే హము.

(1) . . 1918 వ సం॥ 13 వ నవంబరు...14 వ సాక్షి...నల్లూరి నాగయ్య...
[illegible]

ఆ॥ 1 గారపాటిలోన గంగాధరుండను
నొక్క దేవతాఢ్యుఁ డుండెనంట
అచట స్వర్ణకారు లభిషేకపుంగ్రియ
స్వీయహస్తములనె చేతురంట॥ 331

క॥ 2 ఏవంవిధుఁడగుశివునకు నావైదికజనులుకూడనభిషేకంబుల్
గావించిపోవుచుంద్రఁట, యావిధమితఁడుండి కాంచునఁటయయ్యెడలన్

చ॥ 3 నలుబది యేండ్లనుండియును నాగయ తద్రథకారమందిరం
బుల భుజియించు చయ్యెనఁట పూతుఁడు, తజ్జనుసాక్ష్యమందునన్
గలయఖిలోక్తులందునను గట్టివిమూర్ఖవిషయంబు, లందునన్
దొలుతటిరెండు మిథ్యలనితోఁచెడు నుండుఁ డొకింత పాఠకుల్!

తే॥ స్వర్ణకారులయన్నంబు స్వచ్ఛమనుచుఁ
గుడుచుచుఁగాకీతఁ డేమిగుంగుడిచినంత
క్షమఁ గులభ్రష్టులౌజనుల్ చర్మకార
వేశ్మములఁగూడఁ దినుటకు విశ్వసింత్రు॥ 334

---

(1) మాగ్రామములో విశ్వబ్రాహ్మణులు గంగాధరస్వామిగుడిలో నభిషేకము చేయుదురు.

(2) వైదికులుకూడఁ జేయుదురు.

(3) నేను విశ్వబ్రాహ్మణులయిండ్లలో భోజనముచేయుదును. నేను వారియిండ్లలో 40 సం॥లనుండి భోజనముచేయుచున్నాను.

బ్రాహ్మణులు విశ్వబ్రాహ్మణులు గ్రామదేవతకు బోనముతీసికొని రారు. గంగాధరస్వామియర్చకుఁడు తంబళవాఁడు-ప్రతివత్సరము కార్తికమాసములోఁ గొమ్మూరి పిచ్చావధాను లభిషేకముచేయఁగాఁ జూచినాను- కోమట్లుకూడ బోనము తీసికొని రారు-బోనమిత్తునని మ్రొక్కుకొన్నప్పు డేమిచేయుదురో తెలియదు-ఒకకేసులోఁ గొమ్మూరి వెంకటసుబ్బయ్య వాతరపుసాక్షి- అతఁడు విశ్వబ్రాహ్మణుఁడు

నల్లూరి నాగయ్య నిశాని.

తే॥ * తక్కు విషయద్వయంబు తద్గ్రామకరణ
మైతనర్చెడి యజ్ఞనారాయణాఖ్యుఁ
డనృతమని వ్రాసిపంపిన యట్టిజాబు
కలదు దిగువను జనువరుల్! కనుఁడు దాని॥ 335

తే॥ వేయిరూపాయలిచ్చినన్ వ్రాయుఁడతఁ డ
బద్ధమెన్నటికిని, నట్లు వ్రాయునేని
తినును బత్తులయన్నమీ జనుఁడటంచు
నేల వ్రాయును బ్రితివాదిహితముగాను॥ 336

---

* బ్రహ్మశ్రీ జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారిసన్నిధికి-విన్నపములు రాచకొండ యజ్ఞనారాయణ అనేకనమస్కారములు.

మాగ్రామశివాలయపుత్పత్తి తెలియపర్చమని కోరితిరి-పూర్వం యీదేవాలయం రాచకొండ కృష్ణసోమయాజులవారివల్ల కట్టించబడినది-అనంతరం కొంతకాలమునకు అది యా షికస్తు అయినది-అప్పట్లో సోమయాజులగారికి అయిదుగురుకుమాళ్ళు అయి-- వకరిమాట వకరికి పడక మాగ్రామకంసాలి కొమ్మాచారి అందెలును ధర్మకర్తగా యేర్పర్చి తాము యజమానులుగావుండి అందులకృత్యములు తమరే జర్పుచూ వుండిరి-యీప్రకారం సుమారు 16 సంవత్సరములక్రిందట ధ్వజస్తంభం వేశేవర్కు రాచకొండ వారే అచ్చట ప్రతిష్ఠవగైరాలకాలమందున్ను నవరాత్రులలో పారువేటకాలమందున్ను సంకల్పంవగైరాలుజర్గించి కార్యనిర్వాహణ చేయుచుండిరి-దరిమిలా తాము బ్రాహ్మణులమని వృథావ్యాజంకల్గజేసుకుని సుమారు 12 సంవత్సరములక్రిందట శివాలయములోను ధారాపాత్రప్రతిష్ఠచేయుకాలమందు గ్రామములోని బ్రాహ్మణులను బిల్వకుండా తామే సంకల్పాదులు అర్చకుడిద్వారా చేయి. మంత్రములు వారివల్లజర్పబ -- డదు గాయతు బ్రాహ్మణులము ఆగ్రామశివాలయంలోకి వెళ్లడములేదు-అకంసాలిలు -- డులు లింగమునకు చేయడంలేదు-విడిగావుండి మంత్రములుచెపుతారు-అ -- [illegible] ...షేకంచేస్తాడు...మాగ్రామ. .రస్తుడు న -- నాగన తాను -- [illegible] చెప్తాడన్న వా -- ..డు...

కం॥ 1 ముప్వాపాపారాయని।దవ్వలిసాక్ష్యం,బతండునటుపూర్వపువాఁ
డెవ్విధిగననిన వాఁడో।యవ్విధిన నేఁడిందురథకర్మదన్నంబనుచున్ 337

కం॥ 2 తమయిండ్ల శుభాశుభక
ర్మములం జేయింప వేదమంత్రంబుల నే
కమసాలులసమ్ముఖమునఁ
గ్రమముగ నేర్చుకొనుచున్న ఘనుఁడితఁ డహహా॥ 338

తే॥ కమ్మవారు శుభాశుభకర్మములకు
ద్విజులఁబిల్వరు కాఁబోలుఁబృధివినింక
ఇంత మొనగాఁడు తమలోనె యేర్పడంగ
నన్యుఁబిలుచుట కిఁక నేమియవసరంబు॥ 339

ఆ॥ మంత్రములను గఱచుమాత్రాన నర్హుండు
కాఁడు కాఁడు యాజకత్వమునకు
ఉండవలయుఁ దప్పకుండ బ్రాహ్మణ్యంబు
యాజకత్వమునకు నాసపడిన॥ 340

కం॥ వేదముసదివిన నాదుము
భూదేవుల మని తలంపఁబోలద యెపుడున్
వేదాక్షరపువిచారణ
మాదిగ తనమబ్బఁగలదు మహి శూద్రునకున్॥ 341

---

(1) ... 1911వ సం॥ 13 వ నవంబరు...15 వ సాక్షి ... ముప్వా పాపారాయఁడు...కమ్మ...తాడిపత్రి.

మా గ్రామములో విశ్వబ్రాహ్మణులు బ్రహ్మేశ్వరలింగమును స్థాపనచేసినారు-ప్రాతలింగము స్థానభ్రష్టమైనందున విశ్వబ్రాహ్మణులు తిరిగి ప్రతిష్ఠచేసినారు-బ్రాహ్మణులును గోమట్లును దేవుని బూజింతురు-బ్రాహ్మణులును గోమట్లును గ్రామదేవతకు బోనము తీసికొనిపోరు-నేను విశ్వబ్రాహ్మణులయిండ్లలో భోజనముచేయుదును-రు 50 ల సిస్తు చెల్లింతును

(2) క్రాము-నేను గర్మలుచేయించుటకుఁగాను సంస్కృతముఁ-
-ర్చుకొనుచున్నాను.

Presented in Memory of Late ...

మాలిని॥ అది తెలియమినాతం డట్లువ్రాయుచ్చోఁ గ్రొన్న౯
బుధపదయుఁగఁ బోచంపల్లిబస్వయ్యనెన్న౯
కుదిరనితని కెట్లో గొప్ప వార్బత్తులంచు౯
మదిగుదురుటచేత౯ మాన్యులం జేసెవారి౯॥ 342

శా॥ 2 విశ్వబ్రాహ్మణు లేమటంచు నెకదా విద్వేషుఁ౦చుం, టటుల్
విశ్వబ్రాహ్మణులంటెకాక మఱియు౯ విజ్ఞుండునుంబో లేఁదా
విశ్వబ్రహ్మలు విశ్వకర్మలనియు౯ పీడించుచున్నట్టివాఁ
డైశ్వర్యంబరుదెంచెఁబో యుఁగఁ గరం బాస్వర్ణ కారాళికి౯॥ 343

క॥ 3 కుడుచునఁట రథకృదన్నము
కుడువండఁట వైదికులది, కుడువక పోనీ
పడిపోయెనె యే బానిసె
కొడుకులో కుడువమిని వైదికుల బ్రాహ్మ్యమిల౯॥ 344

ఆ॥ 4 రుక్మకారజనులె రూఢి బ్రాహ్మణులంచు
నంత్యజుండు వచ్చెనంత్యమునకు
బత్తులకును దుదకు బ్రాహ్మణ్యమిప్పింప
శరణమయ్యె నంత్యజాతివాఁడు॥ 345

---

(1) 16వ సాక్షి...పోచంపల్లి బసవయ్య...మంగలి ...గుంటూరు.

(2) ప్రతివాదులు విశ్వకర్మలనియు విశ్వబ్రహ్మలనియు విశ్వబ్రాహ్మణులనియుఁ బిలువఁబడుదురు. ఆముగ్గురును నొక్కటే తెగవారు.

(3) నేను విశ్వబ్రాహ్మణుల యిండ్లలో భోజనము చేయుదును వైదికుల యిండ్లలో భోజనము చేయను

(4)...17వ సాక్షి...మందపాటి పరశురాముఁడు...మాదిగ...గుంటూరు

నేను విశ్వబ్రాహ్మణుల నెఱుఁగుదును-వారియిండ్లలో భోజనము చేయుదును వైదికుల యిండ్లలో భోజనము చేయను-మాకులపువాండ్రు విశ్వబ్రాహ్మణులను బ్రా...లుగా నెంతురు-(క్రాసు) విశ్వబ్రాహ్మణులు మాగురువులు మా పెద్దలు యావ...ంచమునకును విశ్వబ్రాహ్మణులే సృష్టికర్తలని చెప్పినందున నేను వారిని నిజ...ణులుగా నెంచి... విశ్వబ్రాహ్మణులు శిల్పులని నేనెంతును-నే నియో... కూడఁ దినను.

క॥ ఏతచ్ఛండాలుండును మాతావ్రునఁగుడువఁడంట, మంచిదేయిదిత
తృప్తిదమైనపదార్థము మాతావ్రునదొరకకునికిమానఁగఁబోలున్

ఆ॥ గొడ్డుమాంసమేడఁ గొనితెచ్చిపెట్టు న
వ్వానికొఱకుఁగాను వైదికాళి
హాసి కిష్టమైన వస్తువులిడుచోటఁ
డిందునని, నీకేని తెలిసికొన్నాఁడు॥ 347

శా॥ నాపక్షంబున సంత్యజుండుపలికెన్ నాడింధమాన్నంబు మే
మాపత్కాలమునందునేని తినము, చద్దానికిన్ మాఱుగా
సీపాపిష్ఠునిదోడి తెచ్చి యకటా! యీరీతిఁగూఱుంచినార్
పోపొండంచను దిక్కులేమి నట దుర్బుద్ధిన్ విపక్షుప్రజల్॥ 348

ఆ॥ క్షత్రవైశ్యజనులుమాత్రము సాక్ష్యాన
కెందుదొరకరైరి యింతెకాని
చాలమట్టు కొరులు సాధితులైనవా
రధికమా వ్యయప్రయాసములను॥ 349

కం॥ సాధితులైనప్పటికిని। బాధించెనుగొంతమందిఁ బ్రతివాద్యన్నం
బేధర్మమెట్టులున్నను। నాధర్మమ్మొకటివిడువరైరవ్వారల్॥ 350

కం॥ పదునేడ్గురుసాక్షులలో। మొదలిర్వురుస్వర్ణకారులె, మోమోడకయె
స్మదిమందితినమెయంచని। రెది తెలియనిమూఢులెవ్వ రేడ్చిరితుదకున్॥

కం॥ ఒకమంగలి యొకచాకలి
ఒకమాదిగ యొక్కరెడ్డి యొకగొల్లఁడు క
మ్మకులజు లిరువురు తేలిరి
మొకమోటమి వారికూడు భుజియించుటకున్॥ 352

కం॥ మాదిగమంగలిగొల్లలె
వైదికవేశ్మములఁదినక వదలినవారల్
వీదులఁబాఱఁగవైచిన
యేదోతినువారలిండ్లనెటుతిందురయా॥ 353

కం॥ ఏతప్పుడుసాక్ష్యంబును। పాతకులై దివసషట్కపర్యంతంబున్
బ్రీతింజెప్పించిరియిటుపు, లాతతయత్నంబుతోడ నాప్రతివాదుల్॥

శా॥ ఏచండాలుఁడొవచ్చి స్వర్ణహారకుఁ డేఁదింయనంచుం ద్రిలో
కాచార్యుండననుష్ఠ వైదికుఁ పవిత్రాన్నంబె నేనొల్లనం
చాచంద్రార్క మకీర్తికై పలుకుఁగా కా, కొట్టుముస్నిభు లో
కాచారంబునుగుర్తెఱుంగఁడొకో యాయన్యాయ మూహింపఁగన్

కం॥ తనయంతటఁదాఁబిలిచిన
తనసేవకు లెటులఁజెప్పిదాటుకొనిరో యా
యనమదికిఁదెలియఁటయె చా
లునుబో వ్యవహార మెట్టులో తీరిచినన్॥ 356

తే॥ ఏదియెట్లుండినం బ్రతివాదులందు
నొండొరుల నైకమత్యంబు మెండు నుండు
వచ్చె మావాఁడు సాక్షిగా వారిదెసను
వారిలో నాకు నెపఁడేనివచ్చునొక్కొ॥ 357

చ॥ కనుకనె మాదుసంఘమిటు గణ్యతగోల్పడఁజూచుచుంటయున్
దినమొక ఇంతవారలటు దీప్తివహించుచునుంటయున్ ఘటిం
చెనుమహి, నల్పసారములె చేరుచునొక్కట దుర్జయంబులౌ
నని వచియింపరే విబుధు లయ్యయిగ్రంథములందు బాగుగన్॥358

సీ॥ పింజగోచీలును బెడతలనువిభూతి
యెన్నడుపెట్టినా రిట్లువీరు
దర్భలంజేపట్టి తద్దినాల్పెట్టింప
నెన్నడువెడలినా రిట్లువీరు
... ర.శిఁసద ... లవలీలధరియించి
...న్నడుమించినా రిట్లువీరు
... ...వేదమూ...
... ప్రా... ...

గీ॥ మూడుదినముల కొకసారి కూడిసభల
నెన్నఁ డొనరించుచున్న హా రిట్లువీరు
ఇన్నియునుసాగుచుండుట కున్న కతము
తలఁప నవ్వారి యైకమత్యంబెచుండి॥ 359

ఆ॥ ఎంతయైకమత్య మేర్పడియున్నను
సాధ్యకృతులెయగును సాధితములు
కొండకుం దగిల్చి కొండొకనాగలి
నెందఱేనిలాగుఁ డేమిఫలము॥ 360

సీ॥ కుండలాల్ దగిలించుకొన్నంతమాత్రానఁ
బ్రాప్తింప దెన్నఁడుఁ బ్రాహ్మ్య మిలను
కమసాలియనఁ గఱవఁగఁ వచ్చుమాత్రానఁ
బ్రాప్తింపదెన్నఁడుఁ బ్రాహ్మ్యమిలను
ఏము బ్రాహ్మణులమం చెగిరినమాత్రానఁ
బ్రాప్తింపదెన్నఁడుఁ బ్రాహ్మ్యమిలను
వేదాలుసదువంగ వెడలినమాత్రానఁ
బ్రాప్తింపదెన్నఁడుఁ బ్రాహ్మ్యమిలను

గీ॥ బ్రాహ్మణర్షిపరంపరాప్రాప్తమైన
యన్వయంబున జనియించి యాదినుండి
బ్రాహ్మణులుగను వాడంగఁబడినఁదప్ప
వాదులాడిన బ్రాహ్మ్యంబు వచ్చునొక్కొ॥ 361

క॥ ఈరీతి నుభయసాక్షుల
నాఱార్వంద్రెండ్రుదినము లామున్సీభ్ గార్
కోరి విచారణయొనరిచి
చీరి యుభయవాదులను వచించెను నిట్లుల్॥ 362

క॥ "శ్రుతులుర్ స్మృతులు పురాణము
లితిహాసము లాగమములు నిట దాఖలుచే

సితి రీర, లందునం బరి
చితి యంతగ లేదునాకుఁ జెప్పఁగ నెదియున్‌॥ 363

తే॥ కాన నుభయకులస్థుఁడుం గాని ప్రాజ్ఞుఁ
డొక్కరుఁడు మధ్యవర్తిగా నుండెనేని
గ్రంథములలోని సారంబు గ్రహణమగుడుఁ
బలుకు నిష్పక్షపాతియై కలవిధంబు॥ 364

క॥ కోరుకొనుఁ డెవని నేనియు
మీరా" రనివచియించుటయును మేమంటిమి, "మా
వారలుదప్ప మఱొక్కరు
నేరుతురే శ్రుతులలోని నిజమెఱుఁగుటకున్‌॥ 365

తే॥ కాన మాదృష్టి కెవ్వఁడుం గానరాఁడు
బ్రాహ్మణేతరులందంచుఁ బలుకుటయును
బెద్దయుంబ్రొద్దు" చింతించి పెద్దకమ్మ
నొకని జెప్పిరి ప్రతివాదు "లుండె" ననుచు॥ 366

తే॥ తుమ్మపూడియఁ టాయున్న కమ్మకాఁపు
దాతఁ డమరము వర్ణించెనంట కొంత
అంతమాత్ర శ్రుతిస్మృతు లవగతంబు
లగునెకో యిందుఁ దీర్మాన మొగినిసలుప॥ 367

ఉ॥ ఈయనఁదోడితెచ్చుటకొ యెందులకో యొక వాయిదాయిడన్‌
న్యాయసభాధికారి, యపుడా మును చెప్పినతుమ్మపూడిక
మ్మాయనపేరు నెత్తికొన "కక్కజుఁడీతఁ" డటంచు నింకను
క్కాయనపేరు చెప్పుచును హాజరుపెట్టిరి యొక్కపత్రికన్‌॥ 368

తే [illegible] యొకపల్లెలోన నయ్యద్భుతుండు
[illegible] నెదో యవధాన మపుడు
[illegible] త్యజనులచేఁ బనుప [illegible]
[illegible] యరసినాడ। 36

కం॥ పేరేలనామకంబగు। నూరన్ వసియించునట్టియొక సాలెయు మ
న్నారను పేరిటివాఁడును। నైరాజిలునతఁడు సంస్కృతాంధ్రపరిచితిన్

ఆ॥ సంస్కృతాంధ్రములను సాహిత్యమొకరీతి
నున్నవాఁడెయాతఁ డుండుఁగాక
అంతమాత్రముననె యఖిలశ్రుతిస్మృతు
లవగతంబు లెట్టులగును దలఁప॥ 371

క॥ మీమాంసాదికశాస్త్ర ప్రామాణ్యనిబద్ధమైన త్రయిభాష్యంబే
సామాన్యసాహితీమద్ధీమజ్జనములకుఁ దేటతెల్లంబగుఁగా॥ 372

క॥ గురుముఖమున నెఱుఁగన్ వలె
మఱి శాస్త్రజ్ఞానశూన్యమానవులది, యా
గురువులు ద్విజులకుఁదప్పన్
సరిగన్ బోధింప రెంతసచ్ఛూద్రులకున్ 373

క॥ బోధింత్రుగాక యెవరో। బాధకమది యుభయులకును బాపదమాటన్
శోధింపశూద్రజనులకు। సాధింపఁగఁదగినవిద్య చాలఁగలదిలన్॥ 374

క॥ కాన శ్రుతిస్మృతు లెవ్వడ
నేని పఠింపంగఁజనద యిల శూద్రులకున్
మానములున్నవి పెక్కులు
కానంబడరెవుఁడు నవ్వి కఱచినశూద్రుల్॥ 375

క॥ కాఁబట్టి రాజమన్నార్। సేబాసననింత కైతసెప్పినమాత్రన్
తాబుద్ధివోనుపఁగలఁడో కో। యాబాడబవేద్యమైనయామ్నాయమునన్॥

క॥ వడుగైన దాది యెవ్వరి
నడవడి తనతోను యాఘనప్రజ్ఞులకే
కడువశముగాక తిరుగన్
బడుశ్రుతి, వశమగునె సాలెపాండితి కెవ్వరున్॥ 377

ఆ॥ తంతువులనుగూర్చి తగవస్త్రములనేయు
ప్రజ్ఞగలుగునెడల బ్రాహ్మణులకు
తంతువాయుఁడైన తద్రాజమన్నారు

కవి వచించు శ్రుతులగలవిధంబు॥ 378

క॥ కమసాలెలకున్నాలెకుఁ। గ్రమముగ సంబంధముండెఁగాపున వారల్
సమశీలురోసి కొనినా। రమితానందంబుఁ గొందెన్నాయాధిపుర్ ॥379

తే॥ బ్రాహ్మణేతరులను బెద్దపండితులగు
వారలున్నారలనిపించు వాంఛదగిలి
రాజమన్నారుకవిగారి రాకగూర్చి
సమ్మతించెను మున్సిభు చాల నవుడు॥ 380

క॥ ఒప్పుకొనకుండినను మే। మెప్పుడుధర్మాధికారియామన్నారున్
రప్పించితనదుకోర్టునకు గొప్పగగౌరవము నూపెఁ గోవిదబుద్ధిన్

ఆ॥ కుర్చివగిలిపోను గూర్చుండు టేకాని
యితఁడుచేసినది మఱేమిలేదు
రామకృష్ణయజ్వసామీప్యమున నయ్యె
దివిటిక్రిందనుండుదీప మతఁడు॥ 382

క॥ మునిసీభుగారుమాత్రము
ఘనప్రశ్నములేవోయడిగి కడు సంతసమం
దినవాఁడు తనకుఁదామది
పనివడఁబిలిపించినవుడు పాడియె యదియున్॥ 383

తే॥ తమ్ము బ్రాహ్మణులనికాని దండివార
లనియునుండగాన్ యనకున్న నాత్మహితము
లై నవేవొ రెండునవినయంతమాత్రి
సంతసంపడెఁ గమసాలిజనముకూడ॥ 384

మ॥ ఇరుపక్షంబులదాఖలైనకృతులం దేమూల నేమున్నదో
సరిగంజూడఁడు [illegible] దగ[illegible] యూసారాంశముంజెప్పఁ త
[illegible] బడుబయేకా కక్షిదా యాయఁజే
[illegible] గోర్టువార్కుర్చులన్ ॥385

[illegible]

[illegible]

దనుకఁ దనకైన కర్చులిష్టును లిఖించి
యిచ్చె మున్సిఫుగారి కిఁ గేమనందు॥ 386

క॥ ఆలిష్టు నరిగ నమ్మం। జాలక క్లార్కేమియో పరిసంగింపుటయున్
హేలమెయిన్ మున్సిఫ్ గార్। హాలెమనీషిన్ గుఱించిచయ్యనఁబలికెన్॥

క॥ "ఏతరగతిరైల్వేమీ। రేతెంచితిరో నిజంబె యెఱుఁగంజెవుడీ
ఆతతలాభమునొందుట। కై తలపఁడఁడింపె, యేమియగు వద్దానన్"॥

క॥ అనుచు "సెకండ్క్లాసైరైల్వే। డిని నే రాలేనుకాని నేము న్సెండ్లా
డిన సీమంతిని చప్పినఁ। బసివడి యింటొక్కదానిఁ బరిణాయమైతిన్॥

శా॥ ఆబాలామణి మత్స్యకాంతమునఁ గాపాల్యభ్యాసముం జేయుచున్
దాఁ బాతాల్ పడిపోవుచున్న మతిచేతన్ వెంటరాఁగోర నే
నాబింబాధరిఁగూడివచ్చితిని నాహ్లాదంబుసంధిల్లఁ, గా
రాబుంబాణిగృహీతిఁబాసి తిరుగన్ రాదెయ్యెడంబూరుషుల్॥ 390

తే॥ ముద్దుకోమలియుది, నేను ముసలివాఁడ
కావునం దెచ్చుకొంటి నొక్కరుని బైని
వంటమొదలైన పైపనుల్ వాఁడొనర్చు
చెలికి నాకు సహాయంబు సేయుచుండు॥ 391

తే॥ పిన్నవయసుదియుది, నేను పెద్దవాఁడ
నట్లగుట నడువంగ లేమదుఁగుగూడ
బండికావలెఁ బురిలోనిపైనమునకె
కాన నిచ్చితి నిట్లునేఁ గర్చులిష్టు॥ 392

ఉ॥ కోకిలవాణి జంకకొంకకొంచెముకూడ సభాముఖంబునన్
శ్లోకము పద్యమున్ మిగుల సుష్టువుగం బఠియించి యర్థమున్
వాకొను శ్రోత్రపేయముగ, వట్టిది కాదిది, చిత్తగించుచోఁ
గైకొనివత్తునిచ్చుటకిఁ గంజదళాక్షి" నటంచుఁ బల్కుడున్ 393

ఉ॥ మిక్కులవ్రేళ్ళపెట్టుకొని మోములుతిప్పి గాసించి రందఱున్
"జక్కరబొమ్మ పాండితిప్రశంసము నిప్పుడియేల" యంచు నా
మొక్కువచెప్పినట్టి వ్యయమొల్లముఁ జేరఁ న్యాయకర్త పెన్

మక్కువ నీయఁజేసెఁ బదునాలుగుముద్రలు పద్మసాలెరుఁగ ॥ 394

క॥ "నీచామహత్వ" మనునా వాచావైఖరికి నాదువ్యవహారం బే
కాచాలినదృష్టాంతము । ప్రాచీనులవాక్కుకాదు వ్యర్థం బెపుడుఁగ

సీ॥ భూసురత్వముఁగూర్చి పోట్లాడువారిందు
సంకీర్ణసంకర స్వర్ణహారులు
వారెబ్రాహ్మణులంచు వచ్చిచెప్పినదిందుఁ
బుల్కసాంబష్టాది పుణ్యజనులు
వారిపక్షపు న్యాయవాదిశేఖరులిందుఁ
బరఖండగాములౌ ప్రౌఢతములు
మధ్యవర్తిగవచ్చి మాట్లాడినదిందుఁ
బండితంమన్యుఁడౌ పద్మసాలె

గీ॥ చివరఁ దీర్మానమొనరించు ప్రవరుఁడిందు
బ్రాహ్మమత సుప్రవిష్టుఁడౌ ప్రాజ్ఞమూర్తి
ఇట్టి వ్యవహారముఁగ మనమెన్న డేని
యీక్షణముచేసియుంటిమే యిద్ధరిత్రి॥ 395

క॥ వ్యవహారము తుదకెటులో । యవుఁగాక విచారమేలయద్దానను, *
త్ప్రవరర్షివాక్పరంపర । యవితథమనఁదగు నిదర్శనాగ్ర్యంబయ్యెన్

క॥ ఈరీతివిచారణయు స్థిరింగును ముగియుటయును నెవ్వాళులక
తీరుపరివాయిదాయిడెఁ । దీరుపునుఁజెప్పుటకును దిగమాసంబుల్

• గద్య •

ఇది శ్రీమజ్జగద్గురు గురుకరుణా కటాక్ష సంప్రాప్తకవితా
సాహిత్య నిధాన హారితసగోత్రోద్భవ లక్ష్మీ నారాయణ
పేరమాంబికా గర్భశుక్తిముక్తాయమానవిద్వత్సభా
విస్మృతావధాన విధాన జానపాటి పట్టాభి
రామాభిధాన విలిఖితంబగు స్వర్ణకార
వ్యవహారంబునందుఁ
దృతీయభాగము

శ్రీ సోమేశ్వరాయనమః

స్వర్ణకారవ్యవహారము.

చతుర్థభాగము

కం॥ రంగపతీ! రంగనాయక! రంగేశ్వర! రంగధామ! రంగనివాసా!
రంగ! యనువారి పాపము। కంగారై పోవుగాక కస్తురిరంగా!
(కస్తురిరంగశతకము)

మ॥ అల మన్నార్కు విక్రీయఁ జేసినవ్యయం బర్పింపనేఁబడ్డ బా
ములకుం జింతిలి కొన్ని రూపికలఁదా మూర్వారముల్ పంపె న
వ్వల నవ్వారికులాబ్ధిచంద్రముఁడు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిల్, తదం
ఘ్రులకుం గ్రొమ్మొక్కి యుపక్రమింతు నికఁ దీర్పుల్గల్గు నీభాగముం

కం॥ మాస్వతయంబు దనుకన్। జేసిమదిన్ యోజనంబు సిద్ధాంతితమై
* భాసిలు స్వాభిప్రాయము। వ్రాసెన్ మున్సిఫుగారు వరుసన్ గనుఁడీ

---

* గుంటూ రడిషనల్ డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫుకోర్టులో

మహారాజరాజశ్రీ కనకపల్లి రంగనాయకులు నాయఁడు గారు, బియేబియల్

అడిషనల్ డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫు

1912 సంవత్సరము మార్చి **30**వ తేది శనివారము

అ॥ సెం **26** ను **1911**

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి గారు:— వాది

1 వోలేటి లక్ష్మయ్య 2 నందిగామ కాశీపతి 3 సిరిపురపు భిక్షాపతి 4 నందిగామ చిన్నబ్రహ్మము 5 జొజ్జారి మల్లయ్య, } ప్రతివాదులు

1912 వ సం॥ **20** వ ఫిబ్రవరి మంగళవారమున వాదితరపు ప్లీడరులగు మహారాజశ్రీ రంగావఝ్ఝుల హనుమయ్య కాకాని పుండరీకాక్షుఁడు గార్లయొక్కయు 2, 3, 4, 5 ప్రతివాదుల ప్లీడరులగు యున్నవ లక్ష్మీనారాయణ, వి. అంకమ్మనాయఁడు, జే. డి. సామ్యూయల్ గార్లయొక్కయు సమక్షమున నీదావా హియరింగునకు రాఁబడుటయు నది మొదలుకొని యాలోచననిమిత్తముంచి యీరోజున దీర్పు చెప్పబడినది.
వ్యవహారమధ్యమున 1 ప్రతివాది చచ్చిపోయినాఁడు.

కం॥ ఈతీరుపునం గలిగిన। నీతులకుం జాలవరకు నిర్ణేసజవా
జే తానిడియోఁ జడ్జియు। జూతురుగా గంమముందుసుజ్ఞజనంబుల్

జడ్జిమెంటు.

(1) పోలేరమ్మ పాతపాటమ్మల యాలయములలోఁ బ్రాణప్రతిష్ఠ చేయునధికారము తనకును దనకులపు బ్రాహ్మణులకు నే కలదనియుఁ బ్రతివాదులకును దద్వర్ణపు వారికిని లేదనియు నిర్ధారణ చేయుటకును బ్రతివాదులుగాని తత్సంఘము వారుగాని యిఁక మీఁదటఁ బ్రాణప్రతిష్ఠ గాని మఱి యేవిధమయిన సంస్కారము గాని చేయకుండ నుత్తరువిచ్చుటకును దిరిగి వాని సంఘపు బ్రాహ్మణులు ప్రతిష్ఠ చేయుటకుఁ గావలసిన రు 190లు ప్రతివాదులనుండి తమ కిప్పించుటకును వాదిచే నీదావా తేఁబడినది.

(2) వాది బ్రాహ్మణుఁడై తద్బ్రాహ్మణులకు మట్టుకే యాగుళ్లలో విగ్రహప్రతిష్ఠ చేయుట కధికారము కలిగియుండి యీదావాకుఁ బూర్వము నాలుగు సంవత్సరముల నాఁడు వాదియు నితర బ్రాహ్మణులును వైశ్యుల సాహాయ్యముతో జానపాటిలో నదివఱకుండిన విగ్రహములు ప్రాతవై పూజానర్హతను బొందియుండినందువలనఁ దిరిగి ప్రతిష్ఠించియుండఁగా సంకీర్ణసంకరులగుటచే యాజనకర్మములోఁ జేరిన ప్రతిష్ఠ చేయుట కధికారములేని ప్రతివాదులు 1906 వ సం॥ జూలై 22వ తారీఖున శూద్రుల తోడ్పాటుతో సంప్రోక్షణమును వంక పెట్టుకొని విగ్రహముల నంటుపఱచి యుత్తములైన మూడుజాతులవారికిని బూజానర్హములఁ జేయుటమూలమున వాదికిని నుత్తములైన మూడుజాతులవారికిని బ్రస్తుతపు విగ్రహములఁ దోసివేసి పునఃప్రతిష్ఠ చేయవలసినంత యావసరము గలిగి యందులకు రు 190 లు కర్చుపెట్టవలసివచ్చి యీజరిగినపని ప్రతివాదుల కొంటెతనము వలనగనుక వారాసొమ్మీయవలసియుండుటయు వాదియుఁ దత్సంఘములోని యితర బ్రాహ్మణులును బునఃప్రతిష్ఠ చేసిన తర్వాతఁ బ్రతివాదులు మరల నపవిత్రపఱుపకుండురీతి నొక యుత్తరువుకూడ నవసరమయియుండుటయు నీదావా తెచ్చుటకుఁ గారణములుగాఁ జూపబడినవి.

(3) వాదితోపాటీ గ్రామములోని బ్రాహ్మణులందఱు నీప్రతిష్ఠవిషయమం దిష్టము లేనివారు కారు కావున వారందఱిపక్షమున నీయనయొక్కఁడే దావా తెచ్చుటకు వీలు లేదనియు నీరెండు గ్రామదేవతల బ్రాహ్మణులకుఁ బూజానర్హములఁ జేయవలెననికాక విగ్రహములు ... వై పూర్తిగా శిథిలములైనందువలన

క౦॥ ఆయన వదలినవిషయము
లాయాభాగములఁ గొన్ని యలరెడుఁగాన్
న్యాయస్మృతిననుసరించుచుఁ
జేయవలె విమర్శము మనచే నగుదనుక్ 4

* చ౦॥ శిలలు పురాతనంబులయి చేర్పడియుండఁగ నూతనంబులన్
నిలిపితి మంతెకాని కడునిష్టఁ బ్రతిష్ఠయొనర్ప లేదటం
చల ప్రతివాదులందఱును నాన్సరులోన లిఖింపఁజేసియున్
నలిపినటుల్ ప్రతిష్ఠ తమ సాక్షులచేఁ బలికించి రివ్విధన్ 5

* మేము నూతన విగ్రహముల స్థాపించినారమేకాని ప్రతిష్ఠచేయలేదనియు మేము యోజనములోఁజేరిన ప్రతిష్ఠాదికర్మలుచేయుట కర్తలమనియు నిప్పుడు తిరిగి ప్రతిష్ఠచేయవలసిన యవసరమే లేదనియుఁ బ్రతిష్ఠచేసినను దావామొత్తము చాల తెక్కువగనున్నదనియు వాదియేవిధమైనపరిహారమునకు నర్హుడుకాఁడనియుఁ ప్రతివాదులు పోరాడుచున్నారు.

(4) వాది ప్రాతసివిల్ప్రొసీజరుకోడు 30 వ సెక్షనుప్రకారముదావా తెచ్చుట కుత్తరువునిమిత్తము పిటీషనిచ్చినాఁడు-అది నర్సారావుపేట డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫుగారు కొట్టివేసిరి-ఈకోర్టునకు, ట్రాన్సుఫరైనతర్వాతఁ బ్రతివాదులు ముందుగా నిల్వనేరదను దానినిగుఱించి«యీప్రస్తుతపుదావా యొకటవయార్డరు 8 వ రూలుప్రకారము కోర్టు వారి యుత్తరవులేకుండ నిల్వదగినదేనా?«యను సారాంశ మెత్తుకొనిరి-మఱినాఁడీసారాంశమునుగూర్చి కొంతవఱకు వాదింపఁబడినతర్వాత వాది సంఘముతరఫున దావా తెచ్చుట కుత్తర్వునుగోరుచు 1 వ యార్డరు 8 వ రూలుప్రకారము పిటీషను పెట్టినాఁడు. 1911 వ సం॥ అగష్టు 28 వ తారీఖున నీయబడిన యుత్తరువులోని కారణములనుబట్టి యది కొట్టివేయఁబడెను-ఆదినముననే వాది తనయొకనిచేతనే ప్లైంటు దాఖలుచేయఁబడినట్లు సవరింపవలసినదని మఱియొకపిటీషను పెట్టెను-1911 వసం॥ అగష్టు 24 వ తేది యుత్తరువులోని కారణములనుబట్టి యీప్లైంటు సవరింపఁబడెను-నర్సారావుపేట డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫుగారు చేర్పాటుచేసిన మొదటిసారాంశము మార్పునుబొందింపఁబడెను-విచారణయున్న సారాంశములు.

ఉ॥ ఇంతటిభేదముండినను సించుకయైనది యెత్తుకోక య
త్యంతము వారివాదముల నాత్మను నమ్ముట యెట్టికర్జమో
సుంత వివేకమున్న మనుజుల్ గుఱుతింపకపోవ, రింతకే
యింతయబద్ధమున్న నిఁకనెంతగనుండెడి వ్యాజ్యమంతటన్॥

---

(1) ఈదావాగుళ్ళలో వాదికులము వారుమాత్రమే ప్రతిష్ఠచేయునధికారము కలిగియున్నారా?

(2) ప్రతివాదులు 1906 వ సంవత్సరములోఁ బ్రతిష్ఠచేయుటమూలమున నపవిత్రకార్యముచేసినారా?

(3) వాది తానుగోరిన యుత్తరువునకును నష్టమునకును నర్హుఁడేనా?

(5) వాదిపక్షమున 14 మందియుఁ బ్రతివాదులపక్షమున 17 మందియు విచారింపఁబడిరి. విచారింపఁబడినయంశముల రుజావుచేయుటకై సంస్కృతగ్రంథముల ప్రమాణములుగా నీయఁబడినవి. అవి క్రిందఁ జెప్పఁబడును. ఈదావా తీర్మానము కాకముందే మొదటిప్రతివాది కాలధర్మము నొందెను. వాది తక్కినప్రతివాదులమీఁదమాత్రము చర్యజరిపినాఁడు.

(6) మొదటిసారాంశము—ఈసారాంశములోని ముఖ్యాంశములమాత్రమే చెప్పిన బాగుగా నుండెడిని. ప్రతివాదులు విగ్రహములఁ దాఁకినందువల్ల నపవిత్రములై బ్రాహ్మణులకుఁ బూజానర్హములైనవని తిరిగి పవిత్రములఁ జేయుటకుఁగాను యొక్కఁడే సొంతహోదాతో నీదావా నడపినాఁడు. తాను విగ్రహములఁ బరిశుద్ధములఁగాను బూజార్హములఁగాను జేయు నధికారముగల హైందవసంఘములో నొకఁడైనందువలన నిపుడు తననిమిత్తమును దక్కిన బ్రాహ్మణవైశ్యాదులనిమిత్తమును చాల ధనమువ్యయపడిచేయు ప్రతిష్ఠ వ్యర్థమగును గావునఁ బ్రతివాదులు విగ్రహముల ముట్టుకొనుటచే నంటుపడెచినట్లు నిర్ధారణసేయవలసినదనియు నందువలననే పునఃప్రతిష్ఠకుఁగావలసినద్రవ్యము వారివలన నిప్పింపవలసినదనియు వారు మరల గుళ్ళలో సంబంధము కలుగఁజేసికొనకుండులాగున నాజ్ఞాపింపవలసినదనియు వాది చెప్పెను. ఆయన బ్రాహ్మణుఁడనియు బ్రాహ్మణులకుమాత్రమే ప్రతిష్ఠాధికారము కలదనియు సంకీర్ణసం
[illegible] దులకు మతగ్రంథములుచెప్పెడిప్రకారము గుళ్ళలోఁ బ్రతిష్ఠచేయు
[illegible] నియు వారు తాఁకినమాత్రాన నైలసా [illegible]
[illegible] నశాస్త్రీయముగాను వారు [illegible] ష్ఠచేయుటవలన

ప్రస్తుతపువిగ్రహాము లపూజ్యము లైనవనియుఁ బునఃప్రతిష్ఠకు వ్యయములనిప్పించుచుఁ దాను బూజచేయునట్లు చేయవలసినదనియుఁ బ్రతివాదు లందులో సంబంధము కలుగఁజేసికొనకుండ నాజ్ఞాపింపవలసినదనియుఁ జెప్పుకొనును.

(7) ప్రతివాదులు ప్రస్తుతపు విగ్రహములఁ బ్రతిష్ఠించినామని యొప్పుకొనుచు హైందవులందఱికిని బూజ్యములగుటకై విగ్రహములఁ బ్రతిష్ఠించునధికారము తమకున్నదనియు సంకీర్ణసంకరులము కామనియు నందువలన వైలసోకకునికిఁ బునఃప్రతిష్ఠయనవసరమనియు వాదించుచున్నారు.

(8) వాదిచెప్పెడిరీతిని బ్రతివాదులు ప్రతిష్ఠాధికారములేనికులమువారై వారు తాఁకినమాత్రమున దేవతాశిల లపవిత్రములయ్యెడివో నీగుళ్లలోనిశిల లపూజ్యము లైనవనియాయన యాక్షేపించుట యుక్తమే. అప్పు డెవరికన్యనకైన నేమితిరిగిప్రతిష్ఠ చేయఁదలచినచోఁ బ్రతివాదులు మరల నాదేవతాశిలల నపవిత్రములఁజేయకుండులాగున నాజ్ఞనుబొందుట కర్హుఁడు. ఈసారాంశములో మనమువిచారింపవలసినదిప్రస్తుతపువిగ్రహాములు పూజార్హము లైనవా యను నంశము.

(9) ఈసారాంశముక్రింద నాలోచింపవలసిన యంశములు

(ఎ) గ్రామదేవత లైన పోలేరమ్మ పాతపాటమ్మలు హైందవులందఱికిని బూజ్యములగురీతిని స్థాపించు నధికారముగలవా రేకులమువారు?

(బి) ఆకులమునకు హైందవులందఱును సామాన్యముగా వ్యవహరించుకొను పేరు చాలునా? లేక ప్రతిష్ఠచేయుటకుఁగా నాకులమువారి కితరగుణము లేమైన నుండవలయునా?

(సి) ప్రతివాదు లట్టికులమునకుఁ జేరియుండలేదా? వారియందుఁ బ్రతిష్ఠచేయుటకుఁదగినగుణములు లేవా?

హైందవులకుఁ బ్రమాణము లైనసంస్కృతగ్రంథములఁజూచియీ ప్రశ్నలకుజవాబుచెప్పవలసియుండును. పార్టీలుతెచ్చినగ్రంథములు లోకాచారమునకును యుశాస్త్రమునకును విరుద్ధములు గానున్నప్పటికి హైందవసిద్ధాంతమునకు విరుద్ధము గానుండనంతవఱకు నేను వాని ననుసరించితీరవలయును. ఆగ్రంథములకుఁ బరస్పరవిరోధముకలిగినప్పుడుమాత్రము మతసంబంధమని వారివారి నమ్మకములకేవిడిచి పెట్టవలసిప్పటికిఁ గేవలహేతువాదములకేసంబంధపెట్టుటకంటె నామన్న యుత్కృంచిజ్ఞ నముతో రెంటిలో నేదిసమంజసమోదానినే తీసికొనవలసియుండును. పాశ్చాత్యులగ్రోకను యుక్తిశాస్త్రి

* తే॥ బ్రాహ్మణుండని పేరొ్కనంబడెడిపదము
యాజనమె వృత్తిగాఁగల యార్యజనులఁ
దెలియఁజేయు నటంచని తెలియ కెవ్వ
రొప్పికొనిరో యికార్థమం దుండదేచట॥ 7

కం॥ జీవికయగు బ్రాహ్మణునకు। భావింపఁగ యాజనంబు, పదమునకర్థం
బావిధమునఁజెప్పఁజన। రేవారు నొకింత జ్ఞానమే యుండినచోఁ॥ 8

నుగుణ్యముగా న్యాయమును బరిశీలింపవలసిన హిందూదేశములోని న్యాయసభలకుఁ శాస్త్రీలు వచ్చినప్పుడు వారి నమ్మకముల ప్రకారము పోవుటకు వీలులేదు మతవిషయములోఁ దర్కముపయోగించుటకు వీలులేదని యొకస్లీడకు చెప్పినట్లు నాకు జ్ఞాపకమున్నది కాని యైనను న్యాయకర్తకు యుక్తియుక్తముగునా కాదాయని విచారించుట ముఖ్యగుణము గనుక నాగుణమును నేను నిల్పుకొందును.

(10) మతగ్రంథములను వానివాని తారతమ్యానుసారము తరగతులుగా నేర్పఱిచుట యావసరము. 1 శ్రుతులు. 2 స్మృతులు. 3 పురాణములు. 4 ఇతిహాసములు. వీనిలోఁ బరస్పరభేదముకలిగినప్పుడు క్రిందితరగతి పైతరగతికి లోఁబడియుండవలె.

(11) మతసంబంధములైన పనులు బ్రాహ్మణులుచేయవలెననియు నవియట్టికర్మలనియు నవి యాచరించుటకు బ్రాహ్మణులకుమాత్రమే యధికారముకలదనియు వాది చెప్పుచున్నాఁడు. ఆయాయుకర్మలలో నొకటి యాజనము. యాజనమనఁగా విగ్రహముల స్థాపనచేసిమనుష్యులయొక్క ప్రార్థనలకుఁ బ్రతీకారముచేయుటకై ప్రాణముపోయుట యైయున్నయది. ఈప్రతిష్ఠ యెవరుచేయవలసినదియు నేవిధముగాఁజేయవలసినదియు నాగమములలోఁ బూర్తిగాఁజెప్పఁబడియున్నదని ప్రతివాదులు చెప్పుచున్నారు. అదికూడ యాజనములోనిభాగమే యైయున్నది యాజనాధికారముగలవారు ప్రతిష్ఠాధికారముకూడఁ గలవారైయున్నారు. ఏయాగమములు ప్రస్తుతోపయోగములో వేనిఁ బ్రమాణములుగాఁ దీసికొనవలయునో యందువిషయమై వాదిప్రతివాదులు భిన్నాభిప్రాయులైయున్నవారు. ప్రస్తుతమువిచారింపవలసినవిషయము యాజనకర్మ మేకులమువారుచేయవలెననునది.

* (12) బ్రాహ్మణశబ్దము యాజనమేవృత్తిగాఁగలవారిని దెలియఁజేయునని పార్టీలొప్పుకొనుచున్నారు. బ్రాహ్మణశబ్ద మెవరియందు సార్థకమగునో యది తేల్చుటమాత్రము కష్టము. మను ధర్మశాస్త్రములో బ్రాహ్మణేతరుల కెవరికిని

§ తే॥ బ్రహ్మకులమునందుఁ బ్రభవమందిన వాఁడు
బ్రహ్మమందు నిష్ఠఁబరగువాఁడు
బ్రాహ్మణుండనంగఁబఱఁగునంచు నమరంపు
వ్యాఖ్య తెలియఁజేయు నరయుఁడందు॥ 9

తే॥ చాల దిదికూడ బ్రాహ్మణశబ్దమునకు
బాగుగా నర్థముం దెల్పెఁ బ్రాజ్ఞులార!
కాంచుఁడొక మాఱు మఱల నీగ్రంథమందె
మీఱు బ్రాహ్మణశబ్దవిచార మీఁదు॥ 10

యాజనకర్మాధికారము లేదని చెప్పఁబడియున్నది. వాది తాను బ్రాహ్మణుఁడననియుఁ బ్రతివాదులు కారనియుఁ జెప్పుచున్నాఁడు. ప్రతిష్ఠాధికారముకలవారని ధర్మశాస్త్రములలోఁ జెప్పఁబడిన బ్రాహ్మణు లెవరని చెప్పవలె?

(13) బ్రాహ్మణశబ్దము తనకులము వారికే వర్తించుననియుఁ దానును దనకులము వారు మాత్రమే బ్రాహ్మణులనియు మనుధర్మశాస్త్రమునందుఁ జెప్పబడిన బ్రాహ్మణులు తము కేయనియుఁ గాక పోయినచోఁ దమపూర్వులు బ్రహ్మణశబ్దముచే వ్యవహరింపఁబడరనియుఁ బ్రతివాదులు బ్రాహ్మణులుగా వ్యవహరింపఁబడక మఱియొకరీతి వ్యవహరింపఁబడుచున్నందున వారిని బ్రాహ్మణులఁగా నెంచుటకు వీలులేదనియు వాది చెప్పెడిని. మనుష్యుఁడు తాను వ్యవహరింపఁబడుదానినిబట్టి గాక తన నిజస్థితినిబట్టి విచారింపఁబడవలసియుండును గావున వాది సామాన్యముగా బ్రాహ్మఁణుడుగా వ్యవహరింపఁబడినను వాస్తవమునకుఁ గాఁడని చెప్పుచుఁ బీటరనిపిలువఁబడువాఁడు మొదట జానయినను దాఁ జెప్పుకొను దానినిబట్టి లోకము పీటరని పిలువకతప్పదని దృష్టాంతప్రదర్శనపురస్సరంబుగఁ బ్రతివాదులు వాదించుచున్నవారు. ఈవివాదముయొక్క పర్యవసానమిట్లు నామాటలతోఁ జెప్పనయ్యెను.

(14) వివాదపర్యవసానమేమిటన? మనుస్మృతిలోఁ జెప్పఁబడిన బ్రాహ్మణుఁడు బ్రాహ్మణకులములో జాతమాత్రుఁడైనా లేక బ్రాహ్మణుడు చేయవలసినకర్మల నుండవలసిన గుణములు కలిగియున్నవాఁడా యనునది. వాది ప్రతివాదు లుభయు

---

§ గురుబాలప్రబోధిక ద్వితీయకాండము బ్రహ్మవర్గము
బ్రహ్మణి పరబ్రహ్మణి నిష్ఠావత్వాత్ బ్రాహ్మణః బ్రహ్మమందునిష్ఠగలవాడు బ్రహ్మణః కులే భవత్వాద్వా బ్రాహ్మణః బ్రహ్మకులమందుఁ బుట్టినవాఁడు.

• కం॥ తత్తత్కృతికరణార్హులు। తత్తద్గుణముల్గలట్టి ధన్యులె కానీ
రిత్తగు బ్రాహ్మణులాదిక। మిత్తఱిఁగలవారు కారు యెన్నఁగననుచున్॥

కం॥ దృష్టాంతపూర్వకంబుగ। స్పష్టంబుగ వ్రాయఁబడిన జడ్జ్మెంటునొగిన్
గష్టమనక పఠియించిన। దుష్టులుగాకుండ రెవరుఁ దోడ్తో మనలోన్॥

కం॥ గుణములె ప్రధానమై త
ద్గుణయుక్తులె కొన్ని క్రియలకుం జాలెడిచో
గుణగణమును నటులె క్రియా
గణమును సృష్టింపవలయుఁగద ప్రథమమునన్ 13

ఆ॥ అట్లు కాక బ్రాహ్మణాదివర్ణంబుల
నెందు కేరుపఱిచె నీశ్వరుండు
ఏరుపడినకులము లేమిప్రయోజన
మాచరించినట్టు లరసిచూడ॥ 14

లునుమనుష్యులనియెంచఁబడుటకు సమానాధికారముగలిగి యున్నవారు. ఒక పనిచేయుటకు వాడికిఁ బ్రత్యేక మధికారముండి ప్రతివాదులకు లేకపోవుటయనునది యా పనిచేయుటకుఁదగిన యోగ్యత వాడియం దుండియుండుటవలననై యుండవలె. మనుష్యుని సత్తననుసరించి విధులేర్పడినవి కాని విధులు ముందేర్పడి యందునిమిత్తమై యామనుష్యుఁడు సృష్టింపఁబడలేదు-భగవంతుఁడు సృష్ట్యాదిని విధుల ముందేర్పఱిచి యందునిమిత్తమైన మనుష్యులఁ దరువాత నేర్పఱిచినాఁడన్నను నట్లుచేయుటయందుఁ దనకుఁగల యుద్దేశముననుసరించియే చేసియుండవలె. • అట్లేర్పడినమనుష్యులా యుద్దేశితమైన పనుల కవసరమగు యోగ్యతలుగలిగియుండవలెను-స్థూలాకార మందఱికి నొకవిధముగానే యుండును గావున నీగుణములు మానసికములును నీతికిని మతమునకును సంబంధించినవియుఁగా నుండవలయును-పూజార్హములగు విగ్రహాదులకు సంబంధించ యుండవలసిన మతవిషయములో మనస్సును నాత్మనే చూడవలయును గానిచర్మచతుర· ... స్థూలాకారమును జూడఁగూడదు- ఈ హేతువులనుబట్టి బ్రాహ్మణశబ్దము గుణవాచకముగుఁగా ... వాచకము కానేరదు- బ్రాహ్మణత్వ వ్యవహార మాత ... ము కాదు- ఈప్రకారము మతసంబంధ కార్యము ... వే ... ములవా ... గుణములును మతవిషయమగునధికారమును నా ...

షమే యేర్పఱచినయెడల నట్టియోగ్యతలుగలిగియున్న మనుష్యులను బ్రాహ్మణులని పిలినట్లుగానే విశ్వబ్రాహ్మణులనిపిలిచినను బిలువవచ్చును, కంసాలులనిపిలిచినను బిలువచ్చును. గులాబిపువ్వు నేపేరుచేవాడినను వాడవచ్చునుగాని యది యట్టిసువాసనమాత్రమే కలిగియుండవలె.

(15) వాదిపక్షమునం బ్రిథమసాక్షిగావిచారింపఁబడినపండితుఁడు(పుల్లాది రామకృష్ణసోమయాజులుగారు) షట్కర్మములుచేయువారే బ్రాహ్మణులనిచెప్పెనుగాని యట్టివరుచేసినను వారు బ్రాహ్మణులగుదురనిమాత్ర మొప్పుకొనఁడు. ఆయన బ్రాహ్మణశబ్దమున కర్థము లోకులచేత బ్రాహ్మణుఁడని యెంచఁబడుచు నట్లు పిలువఁబడువాఁడని చెప్పుచున్నవాఁడు. కర్మ లేవియుఁ జేయకపోయినప్పటికి బ్రాహ్మణసంతతివాఁడైనచో తఁడుగూడ బ్రాహ్మణుఁడేయనియుఁ జెప్పెడిని. ఆయర్థము ప్రకృతము మేము బ్రాహ్మణులమని గంతులువేయువారి కుపకరింపవలెనను నుద్దేశముతోఁ జెప్పఁబడినదికాని రితమైనదికాదు. వాస్తవార్థప్రకారముండవలసిన విధ్యుక్తములకు లోపము దెచ్చుచున్నది. వాస్తవార్థమువిచారించిన నందులకు నిరంశములును సంపూర్ణములును నగు న్ని గుణము లవసరమైయున్నవి. అవి యొకమనుజునియొక్కగాని యొకసంఘముయొక్కగాని యభిప్రాయమునో లేక స్వేచ్ఛనో యనుసరించినవిమాత్రము కావు. ఒకవలకారమును వారివారిపనులనిమిత్త మెంతమంది చతురవర్ణబ్రాహ్మణయనిచెప్పినను నట్లు నేరదు. బ్రాహ్మణశబ్దముయొక్క నిజమైనయర్థముపోయి ప్రకృత మొకసంఘము వారిని తెలియఁజేయుట కుపయోగింపఁబడుచుండవచ్చును. కాని జనసంఘముయొక్క రమార్థసాధనమున కొకవిగ్రహాకృతితోఁజేయఁబడిన యచేతనపురాతిలోపలికి దేవతను వాహ్వానించి ప్రాణప్రతిష్ఠచేయుటకుఁ దగినయధికారమును యోగ్యతయుఁ గలనునుష్యుల నిర్ధారణచేయుటవిషయమైన ప్రశ్నమును దగ్గించుటకు సహాయకారికాదు.

(16) బ్రాహ్మణులు సృష్టికర్తయొక్క నోటినుండియు నితరు లితరావయవములనుండియుఁ బుట్టినారనిచెప్పు హైందవపురాణములలోనికి దిగుట నాకనవసరముగఁ దోచుచున్నది. వాదితరపు 2వసాక్షి(శిష్టా సీతారామశాస్త్రి) కృతయుగములో స్త్రీలు లేరనిము మనుష్యులందఱు నొక్కటేజాతివారనియుఁ దెల్లనిదేహములుగలవారనియుఁ గొన్నిగ్రంథములలోనుండినట్లు చెప్పుచున్నాఁడు.

* తే॥ సత్యశీలాదిగుణముల చయముతోనె
బ్రాహ్మణత్వంబు సాధింపఁ బాటుపడెడి
తీరుపరికి లభించెఁబో భారతమున
నుండు నజగరోపాఖ్యానమొండు దుదకు॥
చ॥ అజగరరూపుఁడైన నహుషాఖ్యునిగూర్చి ధర్మజుండు ముఱ

ఆయనచెప్పినట్లు త్రేతాయుగములోనే జాతులేర్పడిన సృష్ట్యాదినవి యారంభింపఁబడియుండవు. కృతయుగములోఁ గర్మలతో నవసరములేక ప్రతిమనుష్యుఁడును దేవుని భక్తిశ్రద్ధలతోఁ బూజసేయుట సామాన్యధర్మమై యట్లు ప్రతివానిచేతను జేయఁబడుచున్నయెడల నట్టిసంఘము పరల హీనజాతులలోకివచ్చుటకుఁ గారణము లేదు. అసలుఘనత యాత్మనుబట్టి యుండుననియు నెవఁడు ప్రార్థనవల్ల నోరు చెవులు లేని రాయిని ప్రాణముగలదానినిగాఁ జేసి మనుష్యులకు వరములిచ్చులాగొనరించునో వాఁడు మాంసము నెముకలతో నిర్మింపఁబడిన తనతండ్రికన్న నేదియో విశేషముకలిగియుండవలెననియు జనులు వాదుకొందురు. వాదిపక్షపు 3వ సాక్షి (చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారు) అందఱును మొదట శూద్రులై క్రమముగా వైశ్యులుగను క్షత్రియులుగను బ్రాహ్మణులుగను మాఱిరని కొన్నిగ్రంథములలోనుండినట్లు చెప్పెడిని. వారి తనపండితసాక్ష్యమునకుఁ దాబద్ధుఁడై యుండవలయును. శూద్రకులమునుండి బ్రాహ్మణకులమునకుఁ బ్రమోషనగుట కాధ్యాత్మికమార్గమున నడచుకొనుచు నంతటితోనే తృప్తిచెందక యుండవలయును.

* మహాభారతము వనపర్వములో సత్యము దానము క్షమ శీలము తపస్సు దయ మొదలగు గుణము లెవనికిఁగలిగియుండునో వాఁడు బ్రాహ్మణుఁడని చెప్పఁబడి యున్నది. "ఈగుణములు శూద్రునియం [illegible]ండవా" యని యజగరుఁడు ధర్మరాజు నడుగఁగా "నటువంటిశూద్రుఁడు [illegible] ద్రుఁడు గాక బ్రాహ్మణుఁడే" యగుననియు "నాగుణములులేనివాఁడు శూద్రుఁ" డనియు నాయన యుత్తరముచెప్పెను. "కు [illegible] ములో [illegible] వే లేదనియు గుణమే కావలసినదనియుఁ దెలివిగలవారు చె[illegible] రని ధర్మ [illegible] జు వా[illegible]కుచ్చియున్నవాఁడు.

"నిజమును శాంతి మున్నగు ననింద్యగుణంబులుగల్గు వాఁడెయ
గ్రజుఁ"డని చెప్పియుండెననికా మనమున్విభుగాను భారతం
బుఁ జదివి తా గ్రహించినది బుద్ధిసుసూక్ష్మత వెల్లడింపుచున్॥ 16

తే॥ "సుగుణసంపత్తిగలిగిన శూద్రజనుఁడు
బ్రాహ్మణసమానుఁడంచునున్ బ్రాహ్మణుండు
సుగుణసంపద లేకున్న శూద్రసముఁ" డ
టంచునే కాని తద్భావ మన్యమగునె॥ 17

క॥ సత్యాదికసద్గుణముల। నిత్యానుష్ఠానబుద్ధినెగడఁగఁ బ్రజకున్
సత్యరతుఁడైనధర్మజుఁ డత్యుక్తిగఁ దావచించెనటునహుషునితోన్

క॥ దేసికి శ్రైష్ఠ్యంబీయఁగ। మానసమున నెంత్రో బుధులుమఱిమఱిదానిన్
బూనినుతియింత్రు కాని। దానియవశ్యాచరణమెతన్మతముచటన్॥ 19

(1) క॥ సవనమున వపాహోమం। బవశ్యకరణీయమనుటకై "యాదివిజ
ప్రవరుండుగుండెఁజీలిచి। యవితథము గ్రవేల్చె"ననదెయామ్నాయంబున్

(2) తే॥ "ఎవఁడు పుండరీకాక్షుఁదా నెద స్మరించు
వాఁడు బహిరంతరంబుల వరలుశుచిత"
ననుచు స్మృతివాక్యముండినయంత మాత్ర
నితరశౌచంబు మానెనే యిలజనంబు॥ 21

తే॥ పుండరీకాక్షు జను లెదం బూజసేయ
నచట నెటుచెప్పిరో మును లతిశయోక్తి
సత్యశీలాదివృత్తంబు జనులుపూన
ధర్మజుం డట్టు లత్యుక్తి తావచించె॥ 22

ఉ॥ అంతియొకాని శూద్రజను డా సుగుణంబులు గల్గినంతనే

---

(1) వేదాంతపరిభాష, ఆగమపరిచ్ఛేదము, యోగ్యతానిరూపణము
శ్రు॥ "సప్రజాపతి రాత్మనోవపా ముదఖిదత్" యిత్యాదావపి తాత్పర్యవిషయీభూత తూబర (శృంగహీన) పశుప్రాశస్త్యబాధో యోగ్యతా.

(2) స్మృతి॥ శ్లో॥ అపవిత్రః పవిత్రోవా సర్వావస్థాం గతోపివా
యస్స్మరేత్పుండరీకాక్షం స బాహ్యాభ్యంతరశ్శుచిః

వింతగ బ్రాహ్మణుండగుచు వెలైడినంచనికాని బ్రాహ్మణుం
డంతటిలోనె శూద్రజనుఁడయ్యెడునంచనికాని తేల దా
ద్యంతకసూనుభావ మటుపైఁగలశ్లోకము లం బఠించినన్ 23
(1) నాగనిభుగార్హ్యహించినటు మఱి నహుషుండు గ్రహించి శంకతోఁ
చిన మనవి ధర్మజుం గుఱిచి చేసెను బ్రశ్నము "ధర్మరాజ! నీ
వనినవిధాన బ్రాహ్మణతయన్నది వృత్తమునుండియే లభిం
చిన వృథగాఁగ జాతుల సృజించినదెందుల కింక" నాపుడున్ 24
కనులు అత్రిసూక్ష్మశాస్త్రవిషయ ప్రతిపాదనపూర్వకంబుగఁ బాండుతనూజరా
ట్సుతుఁడు వచించెను మద్భాషితముల కెమహాపయుక్తి సేసెడిరీతిన్ 25
(2) "సకలజాతులపురుషుల సంగమమున । సకలజాతుల స్త్రీలును
సంతుగనుడు । వర్ణసంకర మైపోయె వసుధ గాన
జాతి దుర్జ్ఞేయమని యార్య! నాతలంపు 26
(3) మహిని వాగాదికములట్లు మైథునమును సర్వసాధారణంబయి పర్వ
యుండ నెపుడుఁగామాంధమైయుండు సీజనంబు సులభసాధ్యంబుఁ
బని కేలచోరకయుండు 27
(4) ఇచట "యేయజామహే" యను శ్రుతివాక్య
మగుఁ దగు ప్రమాణ మహీశు లేంద్ర!

---

(1) మహాభారతము

అరణ్యపర్వాంతర్గ తాజగరపర్వము – ఆశీత్యధికశతతమాధ్యాయము

సర్ప ఉవాచ – శ్లో॥ యది తే వృత్తతో రాజన్! బ్రాహ్మణః ప్రసమీక్షితః వృథా జాతి స్తదాయుష్మన్! కృతి ర్యావ న్న విద్యతే॥

(2) యుధిష్ఠిర ఉవాచ – శ్లో॥ జాతిరత్ర మహాసర్ప! మనుష్యత్వే మహామతే! సంకరా త్సర్వవర్ణానాం దుష్పరీక్ష్యేతి మేమతిః॥ సర్వే సర్వా స్వపత్యాని జనయంతి సదా నరాః॥

(3) శ్లో॥ వా జ్మైథున మథో జన్మ మరణంచ సమం నృణాం॥ వ్యాఖ్య – గాదీనామివ మైథునస్యాపి సాధారణ్యాత్ జాతి ర్దుర్జ్ఞేయా – తథాచ శ్రుతిః చేతద్విద్మో బ్రాహ్మణాస్స్మ వయ మబ్రాహ్మణావా,, ఇతి బ్రాహ్మణ్యే సంశ ముషన్యస్యాణి.

(4) శ్లో ం ప్రమాణంచ యేయజామహ ఇత్యపి॥ వ్యా॥ నను జాత్య నిశ్చ

సవనములను హోతృజనముచే నయ్యాది
యుచ్చరింపఁబడుచు నుండు నెపుడు॥ 28

క॥ ఏ మేము బ్రాహ్మణులమైనా మో లేకన్యులమయినా మొయరయుచో
నా మేము యజించుచున్నా "మనుచుఁ దదర్థమగును నాగకులేంద్రా

క॥ యజమానులయిన జనములు
నిజజననం బెవరివలన నెగడినయదియున్
నిజ మెఱుఁగక యీమంత్రం
బుఁ జదివి హోమము సేయఁబూనుదు రచటన్॥ 30

(1) ఆ॥ కాన బ్రాహ్మ్యగతమునకును శీలంబ గాఁ
తత్త్వదర్శిజనుల తలఁపువలన
మనువుమాత్ర మన్యమును వచియించె నీ
విషయమందు వినుము విషధరేంద్ర!॥ 31

(2) ఆ॥ "జననమందుఁ బొడము సకలవిఘ్నంబులో
దోసఁగులెల్ల నవలఁ దొలఁగిపోవ
జాతకర్మ మనుచు సరవి నాళచ్ఛేద
మునకుఁ బూర్వ మొకటి యొనరుపనగు॥ 32

(3) క॥ సావిత్రీనామకయా
దేవతనే తల్లిగాఁగఁ దెలియఁగఁదగు న
ష్టావిధముగ నాచార్యుఁగ
భావనచేసికొనవలయుఁ బదపడి తండ్రిన్ 33

కథం బ్రాహ్మణోఽహ మిత్యా ద్యభిమానపురస్సరం యాగాదౌ ప్రవర్తతే త్యాశంక్యాహ, ఇదమార్ష మితి॥ అత్ర "యేయజామహ" ఇత్యనేనచ "యే వయం స్మో బ్రాహ్మణాః అన్యేవా తే వయం యజామహ" ఇతి బ్రాహ్మణ్యే అనవధారణం దర్శితం మంత్రలింగమపి "యఏవాస్మి ససన్యజ" ఇతి......

(1) శ్లో॥ తస్మాచ్ఛీలం ప్రధానేష్టం విదుర్యే తత్త్వదర్శినః॥

(2) శ్లో॥ ప్రాఙ్నాభివర్ధనాత్పుంసో జాతకర్మ విధీయతే॥ వ్యా॥ కర్మైవ బ్రాహ్మణ్యహేతు రిత్యాహ ప్రాగితి॥ నాభివర్ధనాత్ నాళచ్ఛేదనాత్॥

((3 శ్లో॥ తదాస్యమాతా సావిత్రీ పితా త్వాచార్యఉచ్యతే॥

(1) క॥ ఉపనయనం బగుదాకను
విప్రులన్ శూద్రసముఁడగుచు వెలయును ద్విజుఁడా
యుపనయనం బగుపిమ్మట నె
జపతపములు మొదలుగాఁగఁ జలుపఁగఁ దగెడిన్ ”॥ 34

క॥ అని ఈగతిస్వాయంభువమనువాక్యాద్యోక్తకర్మమార్గమె బ్రాహ్మ్యం
బునకు నిదానంబనుచును జనులమనస్సంశయంబుసమయింౘెలలిన్॥

తే॥ ఎపుడు వేదోక్తకర్మవిహీనులగుచు బ్రాహ్మణక్షత్రవిట్కులప్రభవులుం
ద్వి॥ అపుడు శూద్రసమానులై యలరఁగల రతత్స్వధర్మపరిత్యాగదక్షులెల్ల

(4) తే॥ వేదచోదితమైనట్టి వృత్తమెల్ల
నెచట లోపించి స్వేచ్ఛమై నేగఁబడునో
అచట బలమైన సాంకర్యమమరియుండె
ననుచు నూహింపగందగు నహికులేంద్ర! ॥

(5) ఉ॥ కాన త్రయీరహస్యము సుఖంబుగఁ దెల్పఁగ నేరుపడ్డ యా
మానవధర్మశాస్త్రమున మంచిగమించ వచించురీతిగన్
దానదయానృశంస్యజప తథ్యపురోగమమైనయట్టిదై
యేను మొదల్ వచించినది యింతకు సంస్కృతవృత్తమయ్యెడున్।

---

(1) శ్లో॥ తావ చ్ఛూద్రసమో హ్యేష యావద్వేదేన జాయతే

(2) శ్లో॥ తస్మి న్నేవం మతిద్వైధే మను స్స్వాయంభు వోఽబ్రవీత్॥ వ్యా॥ ద్వైధే జాతే సంశయేసతి

(3) శ్లో॥ కృతకృత్యాః పున ర్వర్ణా యది వృత్తం నవిద్యతే॥ వ్యా॥ వృత్తం వైదికసంస్కారో యది నవిద్యతే తర్హి సర్వాఃప్రజాః కృతకృత్యాః శూద్రతుల్యాః తథా చస్మృతిః- “నశూద్రే పాతకం కించి న్నచ సంస్కారమర్హతీ” తీతి తేషాం సంస్కారానర్హత్వ నిష్పాపత్వాభిధానా త్కృతకృత్యత్వం దర్శయతి తద్వత్ త్రైవర్ణికా అపి స్యురిత్యర్థః।

(4) శ్లో॥ సంకర [illegible] నా [illegible] బలవాన్ ప్రసమీక్షితః॥ వ్యా॥ అత్ర [illegible]

(5) శ్లో॥ త్రేదానీం [illegible] సర్ప! [illegible] వృత్తి మిష్యతే। తం బ్రాహ్మణ మహం పూర్వ ముక్తవాన్ భుజగోత్తమ!

ఆ॥ జాతకర్మముఖ్య సంస్కారములచేత
నెవఁడు శుద్ధుఁడగుచు నెసఁగియుండు
వాని సత్య శీల దానాది వృత్తంబె
సంస్కృతం బటండ్రు క్షమను బుధులు॥ 39

అ॥ అట్లుజాతకర్మమాదిసంస్కారములు।సత్యశీలములునుసరిగఁగల్గి
యుండినట్టివాఁడెయుత్తమబ్రాహ్మణుం।డిదియయార్య!।నాదుహృద్గతంబు॥

క॥ ఆసంస్కారము లెల్లన్। జేసికొనన్ శూద్రునకును జెల్లదయెపుడున్
ఆసంస్కారవిహీనుని। కేసుగుణములున్నఁగాఁడయిలవిప్రుఁడుగన్,,

చ॥ అనివచియించెఁ బాండుసుతుఁ, డంతటియర్థము గల్గియున్న వా
ఘనతరభారతోక్తులకుఁ గానివి పోనివి యేవొ వ్రాసి యా
మునిసభగారు బ్రాహ్మణులమొత్తము చిత్తము నొవ్వఁజేసినా
రనవసరంపువ్రాఁతయని యావల జెజ్జిరిమార్కుచేయఁగన్॥ 42

సీ॥ ప్రతివాదిపండితు పటిమవీక్షింతమా
వ్యర్థమౌసాక్ష్యంపుఁ బ్రవచనమున
తన్న్యాయవాదుల ద్రఢిమగన్గొందమా
స్వర్ణకృద్బ్రాహ్మణ్య సాధనమున
మధ్యవర్తిమనీషి మహిమయోజింతమా
స్వప్రియపాండితీ స్థాపనమున
స్వీయమహా విద్యావిశేషంబునెంతమా
వర్ణసాంకర్యంపు వాదనమున
ఇట్టిసాధనసంపత్తి పెట్టుకొనియె
అమ్మహాభారతీయ రహస్యములను
ప్రకటనముసేసి ప్రస్తుత బ్రాహ్మణులను
దిగువఁద్రోచిన మునిసభం బాగడవలదె॥ 3

కం॥ ప్రాశస్త్యద్యోతనమున।కై శాస్త్రము లర్థవాద మనుస్మృతిసేయన్
లేశంపుజ్ఞానమునను ప్రవేశించిరి బ్రాహ్మమతులు పెడవాదములన్

ఆ॥ అగ్నిహోత్రతప్తమానయఃపిండంబు
న టఁగాల్చుఁగాకయగ్నిలాగె
అగ్నిహోత్రతప్తమానుక్కుముద్దందొ్రి
యగ్నిహోత్రిమంద్రోయవనిజనులు॥ 45

క॥ రాజపురోహితుఁడౌ జను। రాజుగ నే చెప్పికొందు రభసమునఁ బ్రజ
ల్రాజసమానుండౌనో। రాజెయగునో నిజమెఱుంగ రాదో కొమనకున్॥

కం॥ ఆవిధసత్యాదిక సం। భావితుఁడౌ శూద్రజనుఁడు బ్రాహ్మణసముఁడై
తా వెలయఁజాలుఁగాని। కేవలబ్రాహ్మణుఁడుగాఁడు క్షితి నెన్నటికిన్॥ 47

ఆ॥ ఆప్రకారముగనె యవి లేని బ్రాహ్మణుం
డగును శూద్రతుల్యుఁ డంతెకాని
బ్రాహ్మణుం డనంగఁబడక కేవలశూద్రుఁ
డనఁగఁబడఁడు నిశ్చయంబుగాను॥ 48

సీ॥ ఋతుమతీసతి పెండ్లి శ్రుతిచోదితంబంచుఁ
గోర్కెమైఁ దాఁ జేసికొన్న నాఁడు
విధవ వివాహంబు విధిబోధితంబంచు
నన్నాతిఁ గవగూడి మన్న నాఁడు
జాతిభేదములుంట నీతిగాదని యెల్ల
తెగలవారింగూడి తిన్న నాఁడు
ఉదధియానముసేసి హూణసంఘముతోడ
నుచితంపుగోష్ఠితో నున్న నాఁడు
మఱియు నిటువంటివేయైన దురితములకు
సాహసం బథిష్ఠించి చన్న నాఁడు
వీనికృత్యంబు లెల్లరున్ విన్న నాఁడు
కాఁడు బ్రాహ్మణుఁ, డందాక కాకపోఁడు॥ 49

ఇత్యాద్యన్యాయ్యంబై కృత్యంబులుభూమిసురునిగ్రిందికిలాగున్
నిత్యానుష్ఠితసుతపస్సత్యాదులుపైకిలాగఁజాలుశూద్రున్

తే॥ చెట్టుకొనకొమ్మనుండినయట్టి పండుక్రిందికింబడు నేదేని క్రిందువలన

క్రిందనుండినపండు నేచందమునను
మీఁదికింజేర్ప నెవరికిం గాదు తరము॥ 51

ఆ॥ పండుపగులవలయుఁ బండులోపలివిత్తు
వలన మఱొకచెట్టు మొలవవలయు
పెద్దపెరుఁగవలయుఁ బెరిఁగి కాయవలయుఁ
గాసి యచట నుండఁ గాంచవలయు॥ 52

ఆ॥ అంతకార్యమైన యటువెన్కబై కేగు । నంతెగాని యింకనట్లుగాక
భూమినున్నపండు భూరుహశాఖపై । కేరహీఁ రయంబచేరఁగలదు

క॥ ఈచొప్పుననేఁగ వలె । నీచుఁడుపైజాతి, కుత్తనీతులవలనన్
నాచెప్పినపైసామ్యమె । వేచేకూరెడినిసేల? విస్తృతియింకన్॥ 54

క॥ ముందున్ వెనుకంగాంచక । యెందోయొకముక్కగాంచి యే మున్నిఖీ
చందమునవ్రాసె, భారత। మందేయీవిషయమెల్లనలరెడిఁగనుగోన్॥

*ఉ॥ "శూద్రుఁడు సత్వనిష్ఠుఁడయి శోభిలెనేని భవాంతరంబునన్
శూద్రతవీడి వైశ్యుఁడయి చొచ్చిక్రమంబుగ క్షత్రదేహమున్
క్షుద్రత ప్రొవఁగం దుదకు క్షోణిసురుండగు" నంచు నున్న స
చ్ఛాద్రుని ధర్మవాక్యమును జూడుఁడు భారతమంద యుండెడున్॥

తే॥ "బ్రాహ్మణత్వంబు కడుదుర్లభం బనేక
జన్మములఁబొంది తిరుగంగ సంభవించు
నపుడుగనునది" యనియున్నయట్టి భీష్మ
పలుకులంగూడఁజూడుఁ డబ్భారతమున॥ 57

క॥ ధర్మజ్ఞుండై మిక్కిలి, పేర్మోసియుఁగౌశికాఖ్యపృథ్వీసురునకున్
ధర్మోపదేశియగునా । ధర్మవ్యాధునకుబోయతనమేమిటికో॥ 58

ఆ॥ ఎంతతపమొనర్చెనింద్రునుద్దేశించి। బ్రాహ్మణత్వమునకుఁబాపమమ్మ
తంగుఁ, డంతయైనఁదత్సిద్ధియయ్యెనే।యతనికకట!వ్యర్థమయ్యెఁగాక॥

* భారతము-అరణ్యపర్వము-ధర్మవ్యాధుఁడు కౌశికునకుఁ జెప్పుట.

వ॥ సత్త్వగుణనిబద్ధుండగు నేని శూద్రుండైనను జన్మాంతరంబున వైశ్యత్వంబు నొంది క్రమంబున రాజభూసురభావంబులు భజించి భవవిముక్తుండగు.

తే॥ * ఉండఁదగినన్ని గుణములు నున్నవాఁడు
జ్ఞాని సుఖదుఃఖములను సమానదృష్టి
నిష్పరిగ్రహుఁ డటువంటినీతిశాలి
యెట్లుకుయ్యెడెనో చూడుఁ డింద్రదనొద్ద॥ 60

క॥ బ్రాహ్మణికడుపునఁ బుట్టియు
బ్రాహ్మణకర్మములశుద్ధిపటుపఁగఁ బడియున్
బ్రాహ్మణవీర్యుఁడుగామిని
బ్రాహ్మణ్యముఁబడయకతఁడుపరిభవమందెన్॥ 61

ఆ॥ విదురసంజయులకు విప్రుఁడున్ సరికాఁడు
నుడువఁబడిరె బ్రాహ్మణులుగ వారు
జనకుఁ డెంతజ్ఞాని, క్షత్రియత్వవ్యవ
హార మతనిఁబాసి యరిగినదియె। 62

క॥ వేయేలనహుషుఁడడిగిన। యాయాప్రశ్నంబులకునుననుకూలముగన్
వేయుత్తరంబొసంగిన। యాయమనందనుఁడుమాత్రమలఁతియెతలఁపన్॥
క॥ తనుదానపోలుఁగాకే। మనవచ్చునజాతశత్రునతిశాంతతయున్
ఘనసత్యశీలములునే। జనులకువర్తిల్లెఁజెపుఁడు సౌజన్యనిధుల్॥ 64

సీ॥ అతని సత్యంబున "కాచార్యసుతుఁ డీల్గె"
ననుట కొప్పకయుండె యలఘుసాక్షి
అతని దయామతి కల సుయోధను కట్లు
విడిపించిపుచ్చుటే వింతసాక్షి
అతని శాంతాత్మత కతివ దుశ్శాసనుం
డీడ్వ నూరకయుండె హెచ్చుసాక్షి
అతని దానంబున కరివచ్చి "శర" ణన్నఁ
బ్రేమచూపించుటే పెద్దసాక్షి
అట్టిసత్యంబుఁ డట్టిదయాశాలి అ[illegible] శాంతమూర్తియట్టిదాత

* [illegible]రతమ. [illegible]సనిక [illegible]ము. ఇంద్రమతం[illegible]పాదము. భీష్మ॥మత[illegible]మనా
[illegible] ॥ [illegible]కారామో హ్యాహం [illegible] నిర్గ్వాం

బ్రాహ్మణుండటంచుఁబలుకంగఁబడక యే
యేలక్షత్రియుఁడుగనెంచఁబడెనో

క॥ ఈయీ కారణములచే
నా యమనందనునిభావ మటుగాకయ యీ
నా యనినట్టులె యయ్యెడు
ధీయుతు లరయుండు సరిగఁ దెలియంబడెడిన్॥ 66

తే॥ వర్ణభేదములేక కేవలగుణముల
వలననే బ్రాహ్మణత్వాదు లలవడునను
వాదమున కించుకేనియు భారతంబు
సాధకముగాదు వ్యర్థప్రశంసతప్ప॥ 67

క॥ జాతివ్యవస్థయంతయు। నాతతముగ భారతంబునం దేయుండెన్
గీతలుపుట్టుటకుంగల। హేతువెదోయరయుఁడార్యులింతకు మొదటన్

ఆ॥ జ్ఞానబోధ యంతగాఁజేసి కృష్ణుండు
కడకు నెదివిధించెఁ గవ్వడికిని
"క్షత్రియుండవీవు సంగరక్రియ వీడఁ
దగ" దటంచునే కదా తలంపు॥ 69

క॥ జ్ఞానముగల్గకపూర్వము
తానైనన్ క్షత్రియుండుతదనంతరమం
దైనమఱిబ్రాహ్మణుఁడుకా
కానరుఁడెటులయ్యెక్షత్రియత్వయుతుండే॥ 70

క॥ ఏజాతికిఁజేరినజనుఁ
డాజాతికిదగినధర్మమతినిష్ఠ మెయిన్
దాజరుపనగునునైదవ
ప్రాఁజదువగుభారతంపుఁబద్ధతిఁజూడన్॥ 71

క॥ హైందవ పురాణములయం
దుం దిగు టనవసరమనుచుఁ దుద కమ్మునిభ్

ద్వ నిష్పరిగ్రిహః। అహింసాదమ మాస్థాయ కథంనార్హామి విప్రతాం॥

హైందవమహాగ్రంథంబే
యొందులకొ ప్రమాణముగను నీ కైకొనుటల్॥ 72

తే॥ "సృష్టికృద్వక్త్రబాహాదిసీమలందు
బ్రాహ్మణాదికవర్ణముల్ ప్రభవమగుట
తక్క హైందవుల పురాణతతిని బరగి
* పరగకుండెనుగాఁ బోలు భారతమున 73

ఆ॥ వర్ణసంకరంపువాదంబునకుసాధకంబటంచుఁగొనియెఁగానిదాని
వాస్తవముగనదియువర్ణవ్యవస్థాపనమునకే సుసాధనంబుచూడ 74

ఆ॥ కాదుబ్రాహ్మ్యమునకుఁ గతము కేవలశీల
మే యటన్నవాద మింతెకాని
శీలముం బరిత్యజించి యుండుఁ డటన్న
బోధగాదిదంత భూసురులకు॥ 75

ఆ॥ మునిసిభనినలాగె మనకవశ్యంభావ్య
మైనయట్టిశీల మవలఁద్రోచి
"మేము బ్రాహ్మణులము మేముబ్రాహ్మణుల"మం
చెగురులాట కరము తగనిచేఁత॥ 76

కం॥ అబ్రాహ్మణులకు బ్రాహ్మ్యం
బబ్రాహ్మ్యముబ్రాహ్మణులకునలవడుననుటే
సెబ్బినుడికానితీర్పరి
దబ్రముమఱియేమియుండదనోక్తులలోఁ॥ 77

శా॥ జాతిబ్రాహ్మ్యము కల్గుమాత్ర మనకుఁ స్వర్గంబు రాఁబోవ, దా
జాతిబ్రాహ్మ్యము సార్థకంపడుటకై సత్యానృశంస్యాదికా॥
న్వీతంబౌ నిగమోక్తధర్మ మెపుడుఁ నిర్వర్తనీయంబు, త
ద్రీతిఁ వర్తిలమే నపార్థమగు భూదేవత్వ మాకాంక్షింపుఁడీ॥ 78

* భారతము శాంతిపర్వము జనకపరాశరసంవాదము.

పద్యము — ముఖబాహూరుపాదసంభవములుగాన భూసుర రాజ వైశ్య శూద్ర
తతమ్యసంప్రాప్తినొందె జననదేశగుణంబుల మనుజనాథ!

ఉ॥ బ్రహ్మ ముఖాంబుజాతమునఁ బ్రిప్రథమంబునఁ గల్గినట్టి యా
బ్రాహ్మణజాతివారమయి భాసిలుచుండియు నాత్మనిష్ఠమా
బ్రాహ్మణధర్మముం గర మపార్థము సేసితిమేని నిజంబుగన్
బ్రాహ్మణనామధారుల మపాత్రులమున్ మన మౌదు మారయన్
కం॥ నూటికిఁదొంబదిమందియు నూటిగమనలోననట్లుచూపడుట నెకా
గూటింపమొదలు వెట్టిరి సాటిజనుల్ మనలనిట్లు బ్రహ్మసురులారా! 80
ఉ॥ ఎల్లజగానకున్ గురుల,మెల్లకలల్ మనపెట్టెసొమ్ము,ల
ల్లెల్లజనంబులందుఁ గడు హెచ్చులమై ప్రథమంబునుండియున్
మెల్లగ స్వీయధర్మములమీఁద నుపేక్ష వహించుచుంటనే
యొల్లమిఁజూపుచుండిరిటు లోడ్లు, ద్విజాతులు! మేలుకాంచుఁడీ॥
క॥ బ్రాహ్మణతాసామ్రాజ్యము।బ్రహ్మమొదల్ మనకొసంగెఁబరిపాలింపన్
బ్రహ్మయొసంగినపదమో। బ్రాహ్మణజనులార! నిల్పఁబొల్లంబడుఁడీ
క॥ పృథివీదేవులమయ్యును
ప్రథమము మనమే యధర్మపరులమయిన దు
ష్పథమగును " యథారాజా
తథాప్రజా " యనెడిరీతిఁ దక్కుజనంబున్॥ 83
తే॥ విభునిచేత స్వధర్మంబుఁ విడువఁబడిన
నవనిసామ్రాజ్యమే జనులపహరింత్రు
బ్రాహ్మణత్వంపు సామ్రాజ్య పదవిమాత్ర
ముంత్రె మనము స్వధర్మంబు లుజ్జగింప॥ 84
ఉ॥ క్షత్రియవైశ్యశూద్రులును బ్రహ్మసురులేయయి పూర్వమందుఁ ద
ద్ధాత్రిసుపర్వధర్మములఁ దప్పిచరించుటచేతనే యిటుల్
క్షత్రియవైశ్యశూద్రతలు దాల్చినవారఁట, న్యాయక యీ
చిత్రిపుఁ బూర్వపక్షమును జేసెను, నేమివచింత మిచ్చటన్। 85
క॥§ ముందరబ్రాహ్మణులైయా।యందఱునున్ వారివారియాచరణముచేఁ
గ్రిందికి దిగుటలు భారత।మందేయుండెనఁటదియు యథార్థంబేయా

§ మహాభారతశాంతిపర్వము 180 వ యధ్యాయమునఁ బ్రపంచమంతయు

ఆ॥ ఉండుఁగాక దాని నెప్పుదు వేదంబు
అందునాల్గుజాతు లాదియందు
పుట్టినట్లుఁ జెప్పు బురుషసూక్తంబుదా
"బ్రాహ్మణోస్య" యనెడి పదముచేత॥ 87

కం॥ ఇతిహాసము భారతమన
శ్రుతికిన్ స్మృతికిని బురాణసూక్తికినిం గ్రిం
ది తరగతిం జేరినయది
యితిహాసము, కావున నది యెటు చెల్లనగున్॥ 88

క॥ ఈయంశంబుంగూరిచి। నాయాశయమున్న విధమున నెతన చేతన్
వ్రాయఁబడియుంటఁదీర్పున। న్యాయాధిపుఁడిందుబద్ధుఁడై యుండఁదగున్

చ॥ వెనుక నతండు చెల్లపిళ వెంకటశాస్త్రులవారిసాక్ష్యమం
దున నెదొ యొక్క వాక్య మెడత్రోవగలట్టిదియుండ "వాడి యి
తనదగు ప్రాజ్ఞసాక్ష్యమునఁ దాఁ గడు బద్ధుఁడుగాఁగ నుండనౌ"
నని లిఖియించె, నెట్టులిపుఁ డాతఁడు బద్ధుఁడుగాక యుండెడిన్॥ 9

క॥ నాపక్షంబునవచ్చిన। యేపండితుసాక్ష్యమునకొ యేబాధ్యుఁడఁగా
నోపన్యస్తంబగునుడి। కేపగిదింగాఁడు బాధ్యుఁడీతీర్పరియున్॥ 9

క॥ పండితుపలుకులఁగానీ
పాండిత్యవిహీనజనుని పలుకులఁగానీ
యుండఁదగు శాస్త్రసమ్మతి
ఉండనినాఁ డవి గ్రహింపకుండుదురు బుధుల్॥

మ॥ అవుఁగా కాయన పండితుండు, మఱి నాకై సాక్ష్యముం జెప్పఁ
కెవియుం జూపక యే ప్రమాణములఁ దా" నెల్లర్ మొదల్ శూద్రు
అవలన్ వైశ్యులు క్షత్రియుల్ ద్విజులుగా నై రోజ" నన్నం ద
త్కి వృథా న న్నెటు బద్ధుఁ జేసెడిని శాస్త్రీయంబు గాకుండుటన్

మొదట బ్రాహ్మణులనియుఁ దర్వాత వారువారుచేయుపనులనుబట్టి యనేకజాతుల
నుగా విభజింపఁబడిరనియు భృగుమహర్షి చెప్పెడిని. బ్రాహ్మణునకు గొప్పతనము
నిచ్చునది పుట్టుకయే కాదు పైనిజెప్పిన గుణములుకలిగియున్న వాఁడే బ్రాహ్మణు...

క॥ ఆమాడ్కిం జెప్పంబడు। ప్రామాణ్యము లేనినుడులె బాధించెడిచో
ప్రామాణ్యవిచారణకై। యేమనుచున్ దిగినవాఁడొ యీమున్సిభుదాన్॥

మ॥ నుడివెన్ వెంకటశాస్త్రి శాస్త్రహితముల్ నూ, అందులో నిద్దియొ
క్కఁడె యిట్లుండెను, నుండుఁగాక, యొకవాక్యమ్మేమిబాధించు, నె
క్కుడువాక్యమ్ములు శాస్త్రధూరములు వాక్రుచ్చెంగ, శిష్టాన్వ
యుఁడు మున్సిఫివె సత్ప్రమాణములుగా నెయ్యన్ గ్రహింపంగఁదాన్

క॥ *శాస్త్రనిబద్ధములంటయా
శాస్త్రులువచియించునట్టిసంగతు లెల్లన్
శాస్త్రజ్ఞానంబుండుట
శాస్త్రుల ప్రౌఢిమ నెఱుంగజాలెను మున్సిఫ్॥ 96

---

(17) గుణములనుబట్టికాక పూర్వకులనుబట్టియే బ్రాహ్మణత్వమును నిర్ణయింపవలయుననెడిది వాది వాదమైయున్నయది. ఇందువిషయమై యుభయపక్షములందును ననుకూలముగాను బ్రతికూలముగాను సాక్ష్యము చెప్పఁబడినది. నేను జేసెడివాదమునకు సాక్ష్యముతోఁ బనియేలేదు. వాదియుఁ బ్రతివాదులును బుట్టుకనుబట్టి వారిహక్కును నిల్పుకొనవలెనని యత్నించినారుగనుగ వారివాదములనుగూర్చి యించుక హెచ్చరించుట యవసరమైయుండవచ్చును. మొదటిప్రతివాదికి దన్నుఁ బ్రస్తుతము వాదములోనున్న శాస్త్రోక్తబ్రాహ్మణుఁడుగా జెప్పుకొనుట యభిమతమైయున్నది. వాది తిరిగి బ్రాహ్మణులచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁజేయుటకుఁగాను గర్భులనుగోరుటవలన వారియుత్పత్తికూడ నాలోచింపవలసియుండును. ప్రతివాదులు నాలుగవకులముకంటెఁ దక్కువవారై యాజ్ఞవల్క్యస్మృతిలో సంకీర్ణసంకరులుగాఁ జేర్కొనఁబడిన రథకారజాతివారని వాదిచెప్పుచున్నాఁడు. సూతసంహితలో రథకారులు సంకీర్ణసంకరులనియు వారివృత్తి వడ్రంగము కమ్మరము బంగారపుఁబని యనియుఁ జెప్పఁబడియున్నది. ప్రతివాదికులస్థులావృత్తులచేజీవించుచుండుటచే రథకారులనిచెప్పఁబడువారువారేయని వాది వాదించుచున్నాఁడు. పుట్టుకవల్ల బ్రాహ్మణుఁడును బండితుఁడును నగు వాదితరఫు 2 వ సాక్షి (శిష్టా సీతారామశాస్త్రి) సామాన్యముగాఁ గమసాలులనియెంచఁబడు ప్రతివాదికులస్థులు, యొగ్గిటియీ (యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి) లోఁజేర్కొనఁబడిన రథకారజాతివారని చెప్పుటకుఁ బ్రమాణ మేమియు లేదని చెప్పెడిని.

* ఆయన సాక్ష్యములోని సంగతులు శాస్త్రప్రమాణములని చెప్పుటకు వీలులేనున్నవి.

ఆ॥ *శాస్త్రిగారిదైనసాక్ష్యమాక్షేపింపఁ
జాలకుండిరంటసరిగనెవరు
అరయనతనిసాక్ష్యమందునాక్షేపావ
కాశముండదంటలేశమైన॥ 97

ఉ॥ నోరికివచ్చినట్టులుగ నూతననాగరికాళికిం బ్రియం
బారహి నెవ్వియోనుడువు నాతనిసాక్ష్యమె ప్రస్తుతంబునన్
గౌరవపాత్రమయ్యె, కలికాల మహత్త్వముగాక యస్యమూ
కారణముండఁబోవ దిటుగాపుటకుం దలపోసి చూడఁగన్॥ 98

ఆ॥ నెగడ రాజకీయనిర్బంధ మొకియింత
మూగవలసివచ్చె నంతెకాని
కాకయున్న శాస్త్రిగారివాక్యంబులు
ఖండితంబు లెట్లుగాకయుండు॥ 99

క॥ సరియగు విమర్శకత్వము
వరలఁగనీ యవ్విధమున వరలకపోనీ
నరపతిసంబంధ్యధికృతి
పరఁగుట నెదివ్రాయఁ జెల్లుభాగ్యం బుండెన్। 100

క॥ కనుకనె న్యాయాధిపుఁ డిటు
మన సీతారామశాస్త్రిమాటల నెల్లన్
మనవేదపు మాటలఁగా
పనిగొనితా వ్రాసినాఁడు బళియన జనముల్॥ 101

తనదు హృదయమునకు ధర్మ్యంబులనితోఁచి
వ్రాసెనాతఁడటుల, వ్రాయఁగాక
చదివి కలరికార్డు సత్యమున్ గ్రహియింప
నెవరు కొట్టినార లిప్పు మనను॥ 102

* ఆయనసాక్ష్యము నెవరు నాక్షేపింపలేదు. వాదిచేఁగూడ నాక్షేపింపఁబడుటకు వీలులేదు ఈవిషయమై చెప్పఁబడిన గ్రంథములన్నియు నుదాహరించుటకువీలు కాదు. మొట్టమొదట భగవంతుఁడైన యాదినారాయణమూర్తి చతుర్ముఖములుగల బ్రహ్మనాఁ బుట్టినాఁడనియు నానాజాతులవారిని సృష్టించినాఁడనియు నీసాక్షి వక్కాణించును.

క॥ ఇందు విమర్శింపఁగఁదగు। సందర్భంబులవిమర్శనలిపియయుంటిఁ
డెందమునఁ జొన్పి పఠింపుఁడు। సందేహమువీడఁగలమహాత్మసురులారా! ॥

* తే॥ బ్రహ్మసంతతియైనట్టి బ్రాహ్మణులకు
బ్రహ్మసుతులందు నొక్కఁడై పరఁగు విశ్వ
కర్మసంతతివారైన కనకహారులు
జ్ఞాతులయ్యెదరంట యీకతవినుండు॥ 104

క॥ సీతారామబుధోక్తుల। నేతీర్ఖండించియుండు తెఱుఁగునరుకదా
ఆతీరునుడులసారం। బీతీరు గ్రహింపఁబడియెనీతీర్పరిచేఁ॥ 105

ఆ॥ కనకకారు లొకరెకాదుచూ జ్ఞాతులు
ప్రథములైనయట్టి బ్రాహ్మణులకు
బ్రహ్మసృష్టమా ప్రపంచంబు సర్వంబు
నగును జ్ఞాతివర్గ మరసిచూడ॥ 106

క॥ కొందఱుసాక్షాద్బ్రహ్మకుఁ। గొందఱుతద్బ్రహ్మసుతులకుంగల్గుటచే
నందఱిది బ్రహ్మవంశమె। యందఱును జ్ఞాతిజనులె యన్యోన్యంబుఁ

మఱియు నీసాక్షి విశ్వకర్మయనునామ మాయననామములలో నొకటియై యున్నదనియు విశ్వకర్మ కుమారుఁడు త్వష్టయనుపేరుగలవాఁడనియుఁ ద్వష్టయనఁగాఁ జిత్రరువులుచెక్కువాఁడని యర్థమనియు వడ్రింగమనువృత్తిని వాడుకలోకిఁ దెచ్చుటచే నాతని కాపేరు వచ్చినదనియుఁ జేతిసంబంధమైనపనులతో జీవించెడి యన్నితెగలవారును విశ్వకర్మచేతనే సృష్టింపఁబడిరనియు నాదిమూర్తిగాక మఱియొక విశ్వకర్మ యున్నాఁడనియు నతఁడు కమసాలులను సృష్టించియుండవచ్చుననియు నీవిశ్వకర్మ సృష్ట్యాదిని దనక్రింద నుపనాయకులుగానుండి పనిచేయుటకుఁ జతుర్ముఖబ్రహ్మచే సృజింపఁబడిన నవబ్రహ్మలలో నొకఁడనియుఁ జెప్పుచున్నవాఁడు.

* కనుక నవబ్రహ్మలలో నొకఁడైన విశ్వకర్మవంశమువారు చతుర్ముఖబ్రహ్మయొక్క వంశమువారే. ఈకారణమునుబట్టి వాదికులమువారును బ్రతివాదులకులమువారును దాయాదులయియున్నారు. కనుక వివాదమున కేమియుఁ గారణముండఁగూడదు.

తే॥ ఇతరజనముల బాంధవ్య మెట్టులున్న
బ్రాహ్మణక్షత్రవిట్ఛూద్రవర్ణ మనుజు
లెల్లరుఁ బ్రహ్మకేకద యేరుపడిరి
వదనబాహూరుపదములవలననుండి॥ 108

ఉ॥ ఆవిధి బ్రహ్మకుం గొడుకులయ్యెడు వర్ణచతుష్టయీప్రజల్
కేవల మన్నదమ్ములను కీర్తివహింపక హెచ్చుతగ్గులన్
భూవలయంబునన్ మెలఁగఁబోలునె విప్రులు హేమకారకుల్
భావము లైక్యమందఁ దగుబంధుతమైఁ జరియించుచుంటకున్॥ 109

శా॥ సీతారామమనీషిసాక్ష్యమును వీక్షింపంగ నొక్కండునున్
ఖ్యాతగ్రంథపుసూక్తి గన్పడదు, సత్యం బిట్టులుండఁగఁ ద
త్శ్రీసీతారామబుధప్రదర్శితకృతుల్ శ్రేష్ఠప్రమాణంబులం
చేతీ ర్మన్నిభు కొన్నిగ్రంథములపై రెత్తంగ నంకించెనో॥ 110

§ తే॥ పురుషసూక్తాదులం దెవ్వొ పుటలఁ గూడఁ
బేరుకొనియెను బాతిక ప్రీతిగాఁగ
అబ్బుధోక్తులఁ బురుషసూక్తాదులందుఁ
గల దిటంచునుఁ దాఁ జూపఁగలుగునొక్కొ॥ 111

---

§ వాదితరఫు 2వ సాక్షిఁ (శిష్టాసీతారామశాస్త్రి) చెప్పినసంగతులకుఁ బురుషసూక్తము 14వ పుటయు విష్ణుపురాణము సప్తమాధ్యాయములో 286వ పుటయు భాగవతము సప్తమస్కంధములో 201 పుటయుఁ గాశీఖండము 622వ పుటయు ప్రమాణములు. ప్రతివాదులు రథకారులుకూడ బ్రాహ్మణులని చెప్పుటకుఁ గృష్ణయజుర్బ్రాహ్మణము 10వ పుటయు నాపస్తంబశ్రౌతసూత్రము 240వ పుటయుఁ బ్రమాణముగాఁ జూపినారు. ప్రస్తుతప్రసంగసాలులు రథకారులని నిశ్చయించుటకుఁ దగినయా[illegible]మియు లేదుగనుక నీవాదమున నేవిధమైనలాభమును లేదు. వారు విశ్వబ్రా[illegible]హ్మణులనియుఁ దరువాత బ్రాహ్మణులమనియుఁ జెప్పుకొనుటకుఁ బ్రమాణ[illegible] [illegible]ములు దీనికి [illegible]చెమైనను సహాయముచేయవు. ఏమియు నర్థము [illegible] యనాలోచనమును బట్టి పాతము నే సూచనచేయు-

తే॥ బ్రహ్మ వదనాదికావయవములనుండి
భూమిదేవపురోగముల్ పుట్టిరనెడి
గ్రంథముల్ తన కనవసరంబులుకద
పురుషసూక్తంబు నెట నవసరముకాదు॥ 112

తే॥ అప్రమాణంపువాదంబు నాచరించి
బళిర ! శిష్టాన్వయుఁడు స్తోత్రపాత్రుఁడయ్యె
• సప్రమాణంపువాదంబుసలిపికూడ
నయ్యె మల్లాదివంశ్యుఁ డనాదృతుండు॥ 113

క॥ సత్యంబుజనవిరుద్ధ మ।సత్యమెజనరంజకంబుజగతిని, గాదే
మత్యమరాచార్యుండని।స్తుత్యతగన్నట్టిబుధుఁడుదూషితుఁడగునే॥

సీ॥ కర్తపురింగూడఁ గాలూఁదవచ్చిన
స్త్రీపునరుద్వాహ మాపినాఁడు
దొడ్డయుర్లాంసభఁ దొంగిచూడఁగవచ్చు
తరుణీవివాహముం దరిమినాఁడు
వెయిపండితులుగల్గు వేపర్లసభ విశి
ష్టాద్వైతవాదంబు నాఁగినాఁడు

(18) తుచ్ఛవంశజులైనబుషులు వాదికిని వాదికులమువారికిని ప్రవరులైయున్న మాత్రమున వారిని సంకరులఁగాఁ జేయఁజాలరు. ఆబుషులు పారమార్థికఘనతగల వారగుటవలన వారిని స్వగోత్రప్రవరులఁగా నవలంబించిరో లేక తత్సంతతివారే వీరగుదురో తెలియదు.

• గొప్పపండితుఁడైన వాదితరపు మొదటిసాక్షి (మల్లాదిరామకృష్ణసోమయాజులుగారు) యీదావాలో వాదికంటె నెక్కువశ్రద్ధవహించి తనకులమందుండెడి దురభిమానమును వెల్లడిపఱచుచు నకస్మాత్తుగాఁదోఁచెడితలఁపులుగల తెలివితో బ్రాహ్మణేతరుఁడుకూడఁ దపస్సువల్ల బ్రాహ్మణుఁడుకావచ్చునని సామాన్యముగా బ్రాహ్మణులుగాఁజెప్పఁబడెడి విశ్వామిత్రుఁడు మొదలయినవారుండుటచే నిరాకరింపలేక యొప్పుకొన్నాఁడు.

తగు నుపన్యాసకతాశక్తి నీపాటి
గానరాఁడనుకీర్తి గాంచినాఁడు
ధర్మసంస్థాపనమునందు దక్షమైన
యట్టి యత్యద్భుతప్రజ్ఞ యమరియున్న
రామకృష్ణమనీషి తీర్పరికినిట్లు
దురభిమానయుతుండుగాఁ దోఁచె నకట! ॥

క॥ ఇక్కేసునఁనాకంబెను। నెక్కువశ్రద్ధన్ వహించె నీపండితుఁడన్
వెక్కసమున న్యాయాధిపుఁడక్కటకట! దురభిమానమారోపించెన్

ఉ॥ ధర్మమునాశమొందుటకుఁ దానెదనోసి మనీషియాట దు
ష్కర్మలొనర్చువాదముల ఖండనసేసి సనాతనంపుఁ ద
ద్ధర్మమునిల్పఁ బాటుపడెఁ, దాదృశుఁడైన మహానుభావుపై
మర్మవిభేదకంబులగుమాటలు వ్రాయఁ గలం బెటాడెనో॥ 117

క॥ నేనొక్కండనె వాదిని। గానిందునధర్మదృష్టిగల యెల్లరకున్
దీనవివాదంబున్నది। కాననెయిటువచ్చియజ్వకష్టంపడియెన్॥ 118

వసిష్ఠుఁడు వ్యాసుఁడు విశ్వామిత్రుఁడు మొదలయినవారు మొదట నపవిత్రుల నియుఁ దరువాతఁ దపమువల్ల విముక్తిఁ జెందినారనియుఁ దెలియుచున్నది. వాదితర శివసాక్షి (చెళ్లపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రిగారు) ప్రతివాఁడును బుట్టుకవల్ల శూద్రుఁడనియు నుపనయన కర్మమువలన బ్రాహ్మణుఁడగుచున్నాఁడనియు బ్రాహ్మణులైనతలిదండ్రులకుఁబుట్టినయాఁడుపిల్ల బ్రాహ్మణునిభార్యయగునంతవఱకు శూద్రదిగానేయుండుననియుఁ జెప్పుచున్నాఁడు. మార్పునకుఁ జేయవలసినకర్మలు రాజైనవిశ్వామిత్రుని బ్రాహ్మణఋషినిగామార్చిన బహుశతవత్సరాచరితతపస్సుతో సామ్యముగలవిగా నేయుఁ వలెను. క్షత్రియాదీతరవర్ణజులఁ బ్రాహ్మణులఁగాఁ జేయుటకుఁ గావలసిన తపస్సు ... సామాన్యముగా నిప్పుడుచేయు నుపనయనము మొదలగు నితరసులభకర్మలు ... బ్రాహ్మణునిగా మార్చుననియనుకొనుట గింజలోనుండెడి పప్పు గనుగొనక పై బెరడును బొగడినట్లుండును. ఈచెప్పిన నాసంగతు లంతసకారణము... యొప్పుకొనరుకాని యావిధమైన మార్పుకలుగునని యొప్పుకొనుటవలనఁ బుట్టుకవల గలుగు హెచ్చు సత్యముకానట్లు కనఁబడెడిని.

క॥ ధర్మము నెడలంగలిగిన । ధర్మాధిపునత్యనిష్టత నెచాటెడినీ
తీర్మానము పరికింపఁగఁ । గర్మవశంబునను నాకుఁగా నేర్పడియెన్॥

ఇది వాదికే యనుకూలమైనయంశము వాదిపూర్వులొకప్పుడపవిత్రులైనప్పటికి వారిపారమార్థికగుణములు పవిత్రముచేసినవనియు వాదికిఁ బారమార్థికగుణము లేవైన నున్నను లేకున్నను దేహసంబంధమయిన యపవిత్రత యేమియుఁ బొందలేదనియు నాయభిప్రాయము. ప్రతివాదులుచెప్పెడి గోత్రములనుబట్టిన యసంబద్ధత నంగీకరించుటకు వీలులేదు.

(19) ప్రతిష్ఠచేయుటకుఁ బారమార్థికగుణములచే నేసంఘమువా రర్హులని విచారించుటకు నటించిన నటింపునంతయు నటించి యిఁక నాచారమునుబట్టియు నాచారము మతసంబంధమయిన కట్టుబాటుగా నేర్పడుటనుగుఱించియు విచారించెద. పూర్వకాలమునుండి మతసంబంధమైనకర్మలు బ్రాహ్మణులుమాత్రమే చేయించుచున్నారు. పూర్వీకులు దేవునితో సంభాషణాదిసంబంధము గలుగఁజేసికొనుటకుఁదగిన యాధ్యాత్మికగుణములుగలిగియున్నందువలన నాయాకర్మలుచేయించుటకై నియోగింపఁబడియుందురుగాని తద్వంశజులుకూడఁ బూర్వీకులకు నిజమైన ప్రతినిధులుకారు. జాతిభేదములేనితెగలలోవలెనే పౌరోహిత్యమునకుఁ దగినవారినేర్పఱచుకొనుట యట్టి పదవికుండవలసిన యోగ్యతలననుసరించి యుండునెడలఁ బ్రథమమం దుండునట్లేర్పఱుపఁబడిన యాయోగ్యత కొంతవరకైనను నిలుపఁబడునని యూహింపవచ్చును. కాని హిందూదేశములోవలె వంశపారంపర్యమునుబట్టి యశేర్పఱుపఁబడుచున్నందు వలనఁ బ్రత్యేకముగాఁ బురోహితుఁ డొకసంఘమువాఁడుగా నేర్పడి యట్టిసంఘము విధివిహితమన్నట్లు స్థిరమయిపోయినది. అట్లు స్థిరపడిపోయిన సంఘమునకు వెల్పలనున్న యేమంచిభూతమును దానిలోపలికిఁ జొరఁజాలదు. ఇట్లు క్రమక్రమముగా వంశపరంపరాగతమయిన యాసంఘమందలి మంచియంతయుఁ బోయి మన కపేక్షింపఁదగని మడ్డిమాత్రమే శేషించియుండెను. ప్రథమమునఁ బురోహితకృత్యమునకై యేర్పఱుపఁబడిన యధ్యాత్మికగుణము లెన్నఁడో మఱచిపోయి తన్మూలమున లౌకికలాభములు పడయుటకుమాత్రమే శ్రద్ధాళువులైయుండుట ప్రస్తుతపుఁబురోహితసంఘమువారి స్థితియైయున్నది. కావున మహాభారతములో బ్రాహ్మణశబ్దమునకున్న యర్థమును మఱచిపోవలసివచ్చినది. సత్య మసత్యమునకు దాన మాత్మంభరిత్వమునకు క్షమ యీర్ష్యకు మంచినడత యహంకారమునకు నుపకార మపకారమునకు వైరాగ్య మత్యాశకు దయ క్రూరత్వమునకుఁ గ్రమముగా స్థలమిచ్చుచున్నవి.

తే॥ ఎన్ని మెలికలు తిరిగినఁ గన్నమునకు
నాగమల్లనఁ జనుక్రియ నాకులంపు
నారలే యాదినుండియు బ్రాహ్మణులుగఁ
దలఁప బడుచుం శిరంచొప్పెధర్మనేత॥ 120

ప్రథమము జనసామాన్యమున కైహికసాధనమునకై యేర్పడిన పురోహితసంఘమునకీ ప్రస్తుతబ్రాహ్మణులు చెందియున్నట్టు లంగీకరించెడి యాచార మెన్నఁదగినది కాదు. అటువంటియాచార మంగీకరింపఁదగినదని యేశాస్త్రప్రమాణమును జూపలేదు. దేవతాప్రతిష్ఠలు సర్వజనసంబంధమయినవనియు నైహికపురోవృద్ధి కేర్పడలేదనియుఁ జెప్పుటకు వీలుకాదు. ఒకసంఘమువారే గురువులుగా నంగీకరించునాచారమునకు నేనంత ప్రామాణ్యమీయను. శ్రుతిస్మృత్యాదులకున్నంత ప్రామాణ్యమాచారమునకుఁగూడ నున్నదని యీకోర్టుతో నొప్పుకొనుట కధికారమున్నదాయని సందేహము.

(20) ఈవిషయమై శాస్త్రములయొక్క సాహాయ్యముతో దీర్పుచెప్పుటకు వీలులేదను నాయభిప్రాయమువలన వాదియొక్కయుఁ బ్రతివాదులయొక్కయుఁ గులముల హెచ్చుతగ్గులఁ దేల్చుట కుభయవాదులు దాఖల్ చేసిన గ్రంథముల విచారించుట యనవసరము. గ్రంథములు బ్రాహ్మణుఁ డెట్లుగానుండవలసినదియు నే పేమిపనులుచేయవలసినదియుఁ దెలియఁజేయును. ఇందు మనమువిచారింపవలసినది యిప్పుడు బ్రాహ్మణులమని చెప్పుకొనువారు శాస్త్రప్రకార ముండవలసినరీతిగా నుండుచున్నారా? నిజమైన బ్రాహ్మణులుచేయఁదగినకర్మలు చేయుటకుఁ దగియున్నారా? యనునదియై యున్నది. ఎన్నిశాస్త్రములుపరిశీలించినను నీప్రశ్నములకు జవాబొసంగుట కష్టము. ప్రస్తుతము బ్రాహ్మణులను పేరుమట్టుకు నిలిచి యాబ్రాహ్మణధర్మములు త్వరితముగ నశించుచున్నవి.

(21) జనులు వాడుకలోఁ బెట్టుకొనిన బ్రాహ్మణాదిశబ్దముల వాస్తవా[rth]... విచారింపక ప్రస్తుతవ్యవహ్రియమాణమగు నర్థమునుబట్టియే విచారించినచో బ్రాహ్మణుఁడని చెప్పుటకు నాకేమియు సందేహములేదు. ప్రతివాదులు మేము బ్రాహ్మణులమని చెప్పుకొనుటకును వీలులేదు. హైందవులుమనస్సులలోఁ బారమార్థికగుణములవిషయమై యనేకము లనుకొనినప్పటికి సర్వసంఘమతసంబంధకార్యములకును వాదికులమువారిని బ్రాహ్మణులుగా నెంచుచున్నారు.

* ఉ॥ ఒప్పెనుగాని యాది తమయొక్కరె పాఠముసేసివిద్యవా
రప్పటినుండికూడ భువి నజ్ఞులపై నధికారమూనుటన్
గొప్పతనంబునొందుటకుఁ గోరిక సేయక యన్యులైనవా
రొప్పి స్వహీనపుంగతికి నుండినవారలటంచు వ్రాసెడిన్॥ 121

§ చ॥ పలుకుఁబడింగడించి కడు బ్రాహ్మణు లెన్నొతరాలనుండియున్
బలిమిని హీనజాతి కిటు పాఱఁగఁదోలిరికాని స్వర్ణకా
రులఁ బ్రథమంబు వారలును రూఢిగఁ గుంభినిదేవులంతవా
రలె యయి యున్న వారలని వ్రాసెను మున్నిభుగారు చూడుఁడీ॥122

• క॥ ఉండుట నాధానంబను
కొండొకకర్మంబు వారుగూడను ఘనులై
యుండిరని భ్రాంతిపడియెదు
మెండుగ సీతం, డిదేటిమేధయొ యెఱుఁగన్॥ 123

ఆచారము బలవత్తరమగుటవలన స్వాయముగా నిరుత్సాహులుఁ నాచారమందు బట్టుదలగలవారును నైన హైందవులు దాని నుల్లంఘించుటకు ధైర్యసాహసములు లేక యుండిరి-ఎన్నితరాతరములనుండి వాదికులమువారదేవిధముగా నేర్పడినతక్కినమూడు కులములవారికంటె నెక్కువయని యెన్నఁబడుచున్నారు.

* తెలివిలేమిచేఁ దక్కినకులముల కీకులముతో సరితూఁగవలెననెడి యుద్దేశము కలుగనేలేదు-ఈగురుమతమువారు విద్య తమసొమ్ముచేసికొనిరి. తెలివి యజ్ఞానము మీఁద నధికారము చెలాయింపకమానదు-ఇంగ్లీషువిద్యవల్ల స్వాతంత్ర్యమునుగుఱించియు మర్యాదనుగుఱించియు నూహాలుపుట్టినపిమ్మటనే తక్కినకులములవారు తమస్థితికిని భూసురులమని గ్రంథములలోవ్రాసికొనుచున్న బ్రాహ్మణులయొక్కస్థితికిని గల తారతమ్యమునుగూర్చి యాలోచించుట కారంభించిరి.

§ ప్రతివాదులు పెక్కుతరములనుండి సంఘములోఁ జాల నీచస్థానమునకుఁ ద్రోసివేయఁబడియుండిరి-ఆస్థానమునుండి వారిప్పుడు తలయెత్తుటకువిలులేనంత ప్రాబల్యము(పలుకుఁబడి) బ్రాహ్మణులకుఁ గలిగిపోయినది.

• శాస్త్రప్రకారము వారుచెప్పుకొను పుట్టుకనుబట్టియే యొకవిధముగా నిప్పుడు వారికిచ్చెడిమర్యాద యీయఁదగినదికాదని సూచించుచున్నది-షోడశకర్మలుం గలిగి వేదచోదితమగు నాధానముకూడఁ జేయవచ్చును సంగతినిబట్టిచూడ వారు మొటమొదట బ్రాహ్మణులకంటెఁ దక్కువవారు గాకయుండవచ్చును.

క॥ ఆధానంబున్నంత నెయ్యాధట్టుల బ్రాహ్మణులుగ నెంచెడియెడలన్
బాధించుదన్ని షాదుఁడు నేధరణిన్ బ్రాహ్మణుండ నెటుగాననుచున్॥

తే॥ వానికింగూడ రౌద్రాభిధానమైన
యాగమొక్కటివిధియించె నాగమంబు
ఒక్క యాధాని కేవచ్చి యుర్వీసురత్వ
రౌద్రయాగికి నేరీతి రాకయుండు॥ 125

* ఉ॥ లేకయ యేప్రమాణమును లేఖిని చేతఁ జెలంగెనంచు ని
పోకడ సొంతయూహ మెయిఁ బోయినవాఁడఁట, వ్యాస లేఖనల్
కైకొననప్పు వ్రాయఁదగు గ్రంథమునంతయు జెడ్డిమొంటిలో
వాకొననౌనొకో జనులవాడుక చొప్పున నెగకుండఁదాన్॥ 126

ఇప్పుడు సంఘములో హీనమైనస్థానమును బొందియున్న మాటమాత్రము నిరాకరించుటకు వీలులేదు-ప్రతివాదుల ప్లీడరు వాదించినవిధముగా బౌద్ధులకాలములో శిల్పాద్యన్యవిద్యలయందే గణ్యతయుండుటవలన శిల్పములయందే శ్రద్ధవహించి పారమార్థిక వృత్తుల నభ్యసింపకపోవుటచే బ్రాహ్మణులయొక్క కోపమునకుఁ బాత్రులైయుండవచ్చును-అట్లు వారికోపమునకుఁ బాత్రులైనందువలననో లేక యప్పటినుండియే మేము బ్రాహ్మణులమని చెప్ప మొదలుపెట్టినందువలననో యెందుకెప్పటికిని నధోగతిచే యుండవలసివచ్చినదో, చెప్పుటకు వీలుకాదు-ఆయన చెప్పెడిసంగతులు యుక్తములైనవి కావచ్చును. బ్రాహ్మణకులమునకుఁ జెందియున్న వైదికులును నియోగులును బోలెనే కొన్ని చిరకాల మొకరియందొక రనూయకలిగియుండుటయు నందొక రెక్కువబలమును వహించి రెండవవారి నణఁగఁద్రొక్కవలెనని నిరాదరణచేసిన కొంతకాలమున కణఁగఁద్రొక్కివేయఁబడిన సంఘమువారియొక్క ఘనత తరుగుచేయఁబడినది కావచ్చును-ఈవిధమైనసంగతులు హైందవప్రభువులు రాజ్యముచేయుచు బ్రాహ్మణుల కున్నస్థానములిచ్చినకాలములో జరుగుటకు వీలుగానుండెను.

* ఒక యూహవలనఁ జెప్పునదియే కాని చరిత్రాది ప్రమాణసిద్ధమైనది కానందున నిది యుపయోగించుటకు వీలులేదు-జనాభిప్రాయమునుబట్టి వాదిని బ్రాహ్మణుడని [illegible]-ప్రతివాదుల నటులనెంచుటకు వీలులేదు.

ఉ॥ * ఈయనిమాట వాస్తవమో యేనొక దమ్మిడిగూడ నిందుఁ జం
దా, యది యెప్పుడేర్పడెనో తాతలనాఁడు, ద్విజాతు లొక్కరే
నీయరు, కాన నేను నదియేవిధి నీయకయుంటి, నంతెకా
నీ యిడకున్నమాత్రమున నేను దదర్చకు నేగఁజెల్లదే॥ 127

ఆ॥ సంఘమెల్లఁ జేరి చందాలు వేయుచు
ష్డ్రగవర్ణమనెడి యాదరమున
వదలియుండఁబోలు వాస్తవమరయుచోఁ
బ్రథమకాలమందు బ్రాహ్మణులను॥ 128

ఆ॥ § పాతపాటియమ్మపదము తెలుంగొటఁ
బొత్తములను లేకపోవుఁగాక

---

(22) ఈదావావిషయములో నీతీర్పు చాలదు. ప్రతివాదులు బ్రాహ్మణులుగా నెంచఁబడకపోయినప్పటికి దావాగుళ్ళలోఁ బ్రతిష్ఠచేయఁదగుదురా తగరా యనునంశము విచారింపవలసియుండును. సాక్షు లీవిషయమై వాదుకలో నేలాగున్నట్లుచెప్పినారో విమర్శించెద. వాదితరపు 2 వ సాక్షి (శిష్టాసీతారామశాస్త్రి) బ్రాహ్మణేతరులుకూడఁ గొన్నిచోట్లఁ బ్రాణప్రతిష్ఠచేయుదురనియు నట్టిగుళ్ళలోఁ బ్రాణప్రతిష్ఠచేయువారును నంతకంటెఁదక్కువకులమువారును బూజఁజేయుదురనియుఁ జెప్పినాఁడు. శాస్త్రములలో శిల్పులనిచెప్పఁబడెడి విశ్వబ్రాహ్మణులు బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రజాతులు సాలిగింటికన్న హెచ్చో సమానమో చెప్పలేకపోయెను. ఆయనచెప్పినప్రకారము చాలకాలముక్రిందటనే గ్రామదేవతలపూజలు బ్రాహ్మణులు మానుకొనిరి. హీనజాతులవాండ్రు పశువులను బలులిచ్చుటవలనను సాబలులు తమ రీయఁగూడదుగనుకను బ్రాహ్మణులు పూజచేయుట మానుకొనిరి. వాదికూడ నీదావాగుళ్లు ప్రథమమం దెవ్వరుకట్టినారో విగ్రహముల నెవరుప్రతిష్ఠచేసినారో తనకుఁ దెలియదని చె ను.

* ఈప్రతిష్ఠకుఁగూడ బ్రాహ్మణు లెవరును జందాయీయలేదు. నా[illegible]మ్మిడైనను నీయలేదు. నైవేద్యములు మొదలైనవితీసికొనునది కుమ్మరశూద్రులలోఁ దక్కువజాతివారు. బ్రాహ్మణులు నైవేద్యములలోఁగాని యితరలాభములలోఁగాని భాగమనుభవింపరు.

§ పాతపాటమ్మ నూతనముగా స్థాపనచే[illegible]ఁబ[illegible]డె. ఆదేవతల పేరు [illegible]లో నెక్కడను గనఁబడవు-

• అంతమాత్రముననె యామె దేవతగాక
దయ్యమనఁగఁబడుచుఁ ద్యాజ్యయగునె॥ 129

ఆ॥ గ్రామదైవతంబెకాని యాపాతపా
టమ యపూజ్యమైన యన్యగాదు
గ్రామము ల్ధరిత్రిఁ గలవు పెక్కులుగాన
నూరికొక్కనామ ముంచఁబడియె॥ 130

ఆ॥* ప్రకృతియొక్కకలలె పరికింప గ్రామదే
వతలు, వాని మానవరులుగూడఁ
గొలిచియుండి, రట్టిగొప్పదేవతలనే
దయ్యములుగననుట తప్పు తప్పు॥ 131

ఆ॥ దయ్యమన్న జను లతజ్ఞులై చులకన
గానుజూతు రంతెకాని తలఁప
దైవశబ్దభవమె దయ్యంపుశబ్దంబు
దాన దయ్యమన్న దైవతంబె॥ 1[illegible]

ఆ॥ అట్టిదైవతంబు లార్యులయవిగా క
నార్యజనుల వెట్టులగును దలఁప
వానిఁగొలిచియున్న వరమును లార్యులే
కారొ భూమిసురులెకారొ తారు.

• అవి కలరా స్ఫోటకము మొదలైన తెవుళ్లీ దేవతలమహిమవల్లఁ గలుగుచున్నవనియు వీనిని దృప్తిచెందించిన నా తెవుళ్లు పోవుననియుఁ దలంచుచు నేమియుఁ దెలియక మూర్ఖులైన గ్రామ్యులయొక్క దయ్యములై యున్నవి. బహువిధముల నీ దేవతలార్యులవికాక ప్రథమమందుండిన యనార్యజనులవయి యుండవచ్చును. వాదిత[illegible] వ సాక్షి గుడిలోఁబూజ గొల్లవాఁడుచేయునని చెప్పను.

దేవీభాగవతము-నవమస్కంధము-ప్రథమాధ్యాయము.

యాయాశ్చ గ్రామదేవ్యస్స్యుస్తాస్సర్వాః ప్రకృతేఃకలా ...పు[illegible]
[illegible]త్యా పూజితా [illegible]దా కలా మాయా స్సముద్భూతా పూజితా [illegible]
[illegible] గ్రామదేవ్యశ్చ గ్రామేచ నగరే ముదే

ఆ॥ గ్రామదైవతములఁ గామించి మునిజను
లాలోచినటుపురాణములనుగలదు
త్మేసుపర్వఁడైనచారుదత్తాఖ్యుండు
గొలిచినటుచరిత్రకూడఁదెలుపు॥

చ॥ పశుబలులీయఁగాఁబడెఁజీ పాపుదేవతలంచునెంచి యే
దిశనొ త్యజింత్రుతుగాక మహీదేవులు వానిని, దానసేమి, యీ
దిశఁగలఁ బల్లెలం బురుల ధీమదనీకమునైత మాత్మగురు
కృపిశమనగోరి యష్టపుడు భక్తిని గొల్చుచునుంట సత్యమా॥ 135

శా॥ ఈమధ్యంగద స్ఫోటకామయముచే నెంతే ప్రజానష్టిగా
ధీమన్నాగరికాళికకూడఁ గదుభక్తిం దాము పోలేరమ్మా
క్షేమాభ్యర్థనపూర్వకంబుగను గొల్చెం జాల గుంటూరిలో
శ్రీమించంగను భక్ష్యభోజ్యములనుం జేయించి యర్పించుచున్॥136

క॥ అంతటిగుంటూర్పురినే।యంతటినాగరికజనులెయర్చింపంగన్
జింతిలుదుగ్రామదేవత।చెంతకుద్విజులేగిపూజచేయరనుటకున్॥

ఆ॥ చదివిఇంగిలీషుస్వాతంత్ర్యమూనంగఁ।జూచువారికెదియుఁదోఁచితీరు
భూమిసురులతోడఁబోలుటకై ప్రజ।వాంఛసేతఱుతఁడువారియడొక్కొ॥

చ॥ కొలుతురో లేదో వేశ్రోకటఁ గుంభినిదేవులు గ్రామదేవతన్
నిలుపుఁడు, జానపాదునను నేమముతోడుత నాదినుండియున్
గొలుచుచునున్నవార్కదకనుంగొన, నేమిటికింక నీగతిన్
గలుకుట పూజచేయరని కేవలమిథ్య యథార్థమట్లులన్॥ 139

క॥ *కరణముసాక్ష్యంబాయిఁక।ధరణీసురవరులుగ్రామదైవతపూజ
ల్జరుపమికినిగుప్రమాణము।పరిశీలకుఁడైనతీరుపరికరయంగన్

* ప్రతివాదులతరపు 3 వ సాక్షి యాయూరికరణమును బ్రాహ్మణుడును నయియున్నాఁడు- ఆయన 1 వ ప్రతివాదిచేఁ బ్రతిష్ఠజరుపఁబడకపూర్వ మాగుళ్ల లో 2 విగ్రహాకారముతేని రాళ్లున్నవనియుఁగొన్నిరోజులక్రింద గ్రామపురైతులువానిని విగ్రహములఁగాఁ జేయించినారనియుఁ జందాలు బ్రాహ్మణేతరులయొద్దనే వసూలుచే యంబడినవనియు వైదికులుగాని నియోగ్యులు గా గ్రామదేవతలను బూజింపరనియు వారింటియొద్దనే గోడలకుఁ బసపును గుంకుమయుఁ బెట్టి పూజింతురనియు నినితరబ్రాహ్మణులను విశ్వబ్రాహ్మణులు ప్రతిష్ఠచేయవచ్చునాయని యడిగి— చెప్పుకొన్నారనియు 1 వ ప్రతివాది ప్రతిష్ఠజరిగించినపుడు —ఁనియుఁ జెప్పెను-

శా॥ మేజస్ట్రేటు సమక్షమందునను నిమ్మేదిన్యమర్త్యాళితాఁ
బూజల్ చేయును గ్రామదేవి కనుచుం బూర్వంబు వాక్రుచ్చి యా
రో జీరీతివచించినందులకునై రుష్టుండు కాకుండెకా
కోజం గైకొనె సత్ప్రమాణముగ నీయుద్యోగి తద్వాక్యముల్ 141

క॥ తప్పక వ్రాసికుయ్యాషను
తప్పుడుసాక్ష్యంబుక్రిందఁ దాజరుపఁదగన్
గొప్పప్రమాణముగాఁగొనె
నప్పూరులు గ్రామదేవి నర్చింపమికిన్ । 142

ఆ॥ ఎదివచించెఁదొల్లి నితఁడు మేజస్ట్రేటు
చెంత నద్ది నేను జెప్పలేద
టంచు నిటవచించె నంతకంటెను దప్పు
సాక్ష్య మేమియుండు జనులు! చెప్పుఁడు॥ 1[illegible]

క॥ చదివి వినిపించి నాఁడఁట
కద మేజస్ట్రేటుగారు కరణంబునకున్
అది యతనిచెవులఁబడమికి
నెదియో కలయట్టిహేతు వెఱుఁగఁగవలదే॥ 1[illegible]

మ॥ కనులం గారముచల్లినట్లు తనదా కైఫీతె తా నీయలే
దను ధన్యాత్ముని తప్పుసాక్ష్యమొయిటుల్ యాధార్థ్యమంచన్న యా
మునిసిభ్ తీరు పదెంత న్యాయమగునున్ ముంజేతగ్రాల్ కంకణం
బున కద్దంపుఁబనేమియంచు మహి సద్బుద్ధుల్ ప్రశంసింపరే॥

తే॥ ఇట్టికరణముసాక్ష్యమే యెడఁదనమ్మి
ద్విజులుకొల్వరు తద్గ్రామదేవిననుచు
నిక్కమయినట్టి వ్యాజ్యంబు నెట్టివేయఁ
[illegible] మనఃక్షోభ దెలుపవశమె॥

ఎదుటిప్రతివాది ప్రతిజ్ఞ చేయుట కిష్టమైన ననిష్టమున్నయెడల వాది [illegible]
[illegible] నవాఁడే.

♦ఆ॥ కరముఁ బెద్దచేసెఁ గరణానకన్న మా
యూరి పెద్దకాఁపుగారి సితఁడు
సిస్తు నాల్గునూర్లు చెల్లింతుననిచెప్ప
నుబ్బి మోతుబరిగ నొగి గ్రహించె॥ 147

ఆ॥ సిస్తు నాల్గునూర్లు చెల్లింతుననుమాట
మొదటి యనృత మరయ మోతుబరిది
అతనితండ్రి లెపుడో యవిభక్తులుగనున్న
నాఁడు కట్టిరంట నాల్గునూర్లు॥ 148

ఉ॥ అల్ల విలేజిమున్సి భడినట్టి రసీదులఁగాంచియో యెటో
తెల్లముఁ జేసికోఁదగిన దీనిని ద్వేషముఁబూని చెప్పు నీ
కల్లరినోటిమాటలకె గట్టియొనర్చు తదుక్తమైన యా
యెల్లప్రవృత్తి సత్యమనియెంచుట చాలఁబ్రమాద మారయన్॥

ఉ॥ సిస్తు మఱింతయిత్తునని చెప్పినయట్టి మనుష్యునెల్లనున్
విస్తృతసత్యవాక్యునిగ వేగ్రహియించిన సత్యదూరవా
గ్విస్తుతకాలమం దెవరుపాల్పడకుండెద రిట్టిచేతకున్
దుస్తరమింక వ్యాజ్యములతోఁ బ్రజ న్యాయమువొంది రాకకున్

♦ 4వ సాక్షి (పెద్దకాఁపు) తాను జిన్నవాఁడైయుండఁగాఁ బ్రతివాదికులము వాఁడగు నం॰గ్రామ చెన్నమల్లయ్య ప్రతిష్ఠజరిపినాఁడనియుఁ బూజకు బ్రాహ్మణులె వ్వరు నేగరనియు గొల్లవాఁడును గుమ్మరివాఁడును బూజారులనియు నీగుళ్లు శూద్రుల వేకనుక విశ్వబ్రాహ్మణులకుఁగూడ నీపూజతో సంబంధములేదనియుఁ బ్రతిష్ఠచేయు సమయమందు వివాదమేలేదనియు వాదికూడ నున్నాఁడనియు నీవివాదము దేవతక ర్పించిన వడ్లు గుడ్డలు పంచుకొనునప్పుడు ప్రారంభమైనదనియు వాది గా పురోహి తుఁడుగనుక సగపాలుకావలెననెననియు నాయన భాగార్హుఁడుకానందునఁ బతిష్ఠచే ... మొదటిప్రతివాదికే యంతయుఁ జెందవలెనని గ్రామస్థులు చెప్పిరనియు జనులంద తికిఁ జాలఁ గష్టముగ నుండకుండుటకుఁ గొడ్డె కట్టుముతీసికొనవలసినదని 1వ ప్రతివా దికి వాది సిఫారసుచేసెననియుఁ జెప్పెను. ఈనాలుగవసాక్షి సర్కారునకు నాలుగు వందలరూపాయలు సిస్తు చెల్లించును.

ఆ॥ కూడుగుడ్డ లేని కుమతి నేఁజెల్లింతు
వేయిసిస్తటన్న న్యాయకర్త
యాతఁడిచ్చుసాక్ష్య మా నిజంబన్న చో
నంత మొందకున్నె న్యాయమవని॥ 151

ఉ॥ తాదృ గతథ్యవాక్యమనె తజ్జను మోతుబరీ ర్గనెంచి యిం
కేదివచించినన్ నిజమె యీరితమైనదటంచు నమ్మెచున్
వాది పురోహితుండగుట నచ్చి ప్రతిష్ఠకులబ్ధమైన వ
స్త్రాదులఁ గోరి యీయమిని వ్యాజ్యెము దెచ్చెనటంచు వ్రాయునే॥

క॥ నను నీరీతిఁ బురోహితుఁ
గను భావనచేసి తనదుకలమున కెంతో
పనికల్పన చేసికొనియెఁ
దనయశ మాసూర్యచంద్రతారము గాఁగన్ 153

క॥ ఘటమున్ భిన్నముఁ జేసెనొ
పటముం జించెనొ మఱొక్కపని యొనరించెనో
పటుమతి ఖ్యాతుఁడుకావలె
నెటులయినంగాని పురుషుఁ డిమ్మహిలోనన్ 154

క॥ కవినగుటెకాక పత్రిక
నవసంవత్సరములాది నడపెడినాపై
నవివేతుల మాటలువిని
యెవ్వ్రాయుటఁగాదె యీతఁ డిటు నతికెక్కన్॥ 156

ఆ॥ దాయలైనయట్టి మాయూరియవరజు
లనుటకున్ విచారమంద నేను
న్యాయకర్తయైన యీయనవ్రాఁతకే
చింత యింతగాను జేయవలసె॥ 157

5సాక్షి పూజారి-కుమ్మరి-బ్రాహ్మణు లపుడపుడు బియ్యమునిత్తురనియు నవి మేము వండి గుడిలో నైవేద్యము పెట్టుదుమనియుఁ గొలుపులప్పు డింటింటికిం బోయి బియ్యముగాని యన్నముగాని యడుగుదుమనియు జనులందఱు దేవతకుఁ దమమీఁదఁ గోపమురాకుండుటకై యిత్తురనియుఁ జెప్పెను.

సీ॥ విద్వత్కవియటన్న విశ్వాసమున నాధ్యు
లర్పించు భూరివర్షాశనములు
మతిమంతు లష్టష్ఠ కృతులు వధానముల్
జరిపించి యొసరించు సత్కృతులును
ఆత్మీయపత్రిక యందునఁ బ్రచురింపఁ
గాఁబడుచుండు సద్గ్రంథములును
స్వసమార్జితంబౌచుఁ బరిమితంబై యున్న
మాన్యంబులం బండు ధాన్యములును
నస్మదీయ దేహయాత్ర కాధారముల్
గాఁగ నీచు లెవరో గ్రామయాజ
కుండనగుచు నెందొ కోరితిఁ బాలన్న
ధర్మనేత నమ్మఁదగునె యకట॥ 158

క॥ న్యాయస్థానమునందున
న్యాయాధిపుఁడగుచునుండి న్యాయవిమర్శల్
చేయఁగఁబూనినయప్పుడు
న్యాయంబెదో యెఱుఁగకున్న నవ్వరె ప్రాజ్ఞుల్

సీ॥ ఎవఁడు మద్భ్రాతకు నెంతోకాలమునుండి
పరమశత్రుండయి పరఁగుచుండె
ఎవడీప్రతిష్ఠకు నెకసక్కెమసాయమై
ముద్దయిగాఁ జేరె మొట్టమొదట

7వసాక్షి యితరగ్రామస్థుఁడు. పశుబలులీయఁబడక బ్రాహ్మణులుకూడఁ బూజించు లలితాంబ కొక విశ్వబ్రాహ్మణుఁడు ప్రతిష్ఠ చేసినాఁడనియుఁ దద్గ్రామములోనే పశుబలులీయఁబడుచు బ్రాహ్మణులు పూజచేయనటువంటి గంగమ్మయను మఱియొక దేవత గలదనియు బ్రాహ్మణులుకూడ హారతియిచ్చునటువంటి రాములవారిస్తంభమునకు విశ్వబ్రాహ్మణుఁ డర్చకుఁడుగా నున్నాఁడనియుఁ జెప్పెడిని—ఈసాక్షికి జానపాటిలోని పార్టీ వైషమ్య మేమియులేదు.

ఎవ్వఁడు కమసాలియిండ్ల సాపడ నేమి
తప్పించుఁ గోర్టులోఁ దగవులాడె
ఎవ్వఁ డెన్నఁడుకూడ నేవైదికులయిండ్లఁ
దిన లేదటనె ద్విజద్వేషమూని
అట్టివానిసాక్ష్య మాపెట్టైతలగుడ్డ
యాప్రగల్భవాక్కు లాకడంక
గాంచి నమ్మి నన్ను గ్రామయాజకుఁగాఁగ
వ్రాయు టెంతగర్హ్యవర్త్మ మకట॥ 160

8వసాక్షి యింకొక గ్రామమువాఁడు- లలితాంబప్రతిష్ఠచేసిన విశ్వబ్రాహ్మణుఁ చేతనే మఱియొక ప్రతిష్ఠ జరుపఁబడినట్లు చెప్పుచున్నాఁడు. ఈయన మోతుబరి సర్కారుకు రు 300 లు సిస్తుకట్టును. 9వసాక్షి మఱియొక గ్రామమువాఁడు. పదిసం॥ లక్రిందట బెజ్జంకి రామయ్యాచార్యులనువిశ్వబ్రాహ్మణుడు బొడ్రాయి యనుదేవతకుఁ బ్రతిష్ఠచేసెనని యు 9,10 సంవత్సరములు పూజజరిగినతర్వాతఁ దత్ప్రతిష్ఠమహిమ యంతరించినందునఁ దిరిగి యాదేవతకు మాసాబత్తుల సుబ్బయాచారి ప్రతిష్ఠ చేసెననియుఁ జెప్పెడిని. 11వ సాక్షి లలితాంబను ప్రతిష్ఠచేసినవాఁడే. ఆయన నావృత్తి విగ్రహాముల ప్రతిష్ఠ చేయుటయేయనియు నాతండ్రికూడ నదియవృత్తి నవలంబించెననియు నన్ని దేవులను దేవతలను బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరులసహితము నేను బ్రతిష్ఠించుచున్నాననియు నిప్పటికి 50,60 ప్రతిష్ఠలు చేసినాననియుఁ జెప్పెడిని. మొట్టమొదట రాయియేర్పఱచుకొనుటతో నారంభమై యారాతికి దేవతాశక్తి యిచ్చుటతో నంత్యమవువని ప్రతిష్ఠచేయవలసిన విధము జెప్పుచున్నాఁడు. కడుపులోఁ బిండమువృద్ధియైనరీతిగా విగ్రహాము యొక్క యవయవములు చేయవలెననియు విగ్రహముచేయుటలోఁగూడఁ బిండమున కవయవములేర్పడుకాల మెంతయో యంతకాలము(అనఁగా 9 నెలలు) పట్టుననియుఁ 7వ నెలలో రాతికిఁ బ్రాణముపోయునటువంటి జీవకళాన్యాసమనుకర్మముజరుపఁబడుననియు గార్గేయాగమము 2వ పుటలోఁ జక్కగాఁ జెప్పఁబడిన 12 సంస్కారములు తద్విగ్రహమును గుడిలోస్థాపనచేయుటకుఁబూర్వము జరుపఁబడుననియు నిదిశిల్పులుమాత్రమే చేయవలెననియు నే నాజాతిలోనివాఁడననియుఁ దన్ను నిజముగా బ్రాహ్మణుఁడనియే వాడవలెననియు జనులందఱును దెలియక విశ్వబ్రాహ్మణుఁడని యందురనియుఁ జెప్పెను.

* తే॥ ఇంకఁ దక్కొళ్ళపాటి వీరేశలింగ
మఱువది ప్రతిష్ఠలం దాను జరిపియుంట
సత్యమేయంట, మేము తత్సాక్షిఁ గ్రాసు
లోనఁ బడఁగొట్టలేదంట దేనఁగేని॥ 161

కం॥ మేమెఱుఁగనట్టి తత్త
ద్గ్రామములఁ బ్రతిష్ఠ లెప్పుడో కావించితినం
చేమోనుడువఁగ వానిని
నేమని క్రాస్ చేయవలెనో యెఱుకపడదుగా॥ 162

కం॥ ఎవరచటధర్మకర్తలు
ఎవరెవరపు డుండిరనుచు నీమొదలగు నె
య్యవోకద యడుగఁగవలయుట
యెవ్రు వానికి బదులుచెప్పఁడేమి యడిగినన్॥ 163

కం॥ ఏయల్లయలో యచ్చట। నాయెడవసియించగనుచునతఁడువచించున్
వ్రాయునుదానుందీర్పున। సీయవిసత్యములెయనుచు నేమగుదానన్॥

తే॥ అంతియేకాని యాయల్లయలనుదాను
కోర్టుతగఫున రప్పింపఁ గోరునొక్కొ
అటుల రప్పించియరసినయపుడె సత్య
మెల్ల నావిష్కృతంబగు నెంచిచూడ॥ 165

తే॥ అట్లు సాధారణముగ న్యాయాధికారు
లొనరుపరటంచు మేమును నూరకుంటి
మతఁడు చెప్పినవన్నియు ననృతములని
ఋజువుచేసెదనిప్పుడు ప్రజలు! కనుఁడు॥ 166

మత్తకోకిల॥ గొట్టెపాటి శివప్రతిష్ఠను గోరి తానె యొనర్చియు

---

* అతనియొక్క యాత్మస్తుతి సంతృప్తులను గుఱించి యతనిని క్షమింపవచ్చునో లేదో యది యటుంచిన నతఁడు చెప్పిన గ్రామములలో నతఁడు చేసిన ప్రతిష్ఠలు నిజమైయుండును-అన్ని దేవతల పేళ్లను జెప్పుచున్నాఁడు. క్రాసులో నతఁడు చేసిన ప్రతిష్ఠలవిషయమై నాకేమియు సందేహము కనఁబడలేదు.

న్నట్టులాతఁడు చెప్పియుండఁడె, యాప్రతిష్ఠకుఁబంపఁబ
డట్టియా * శుభలేఖయెల్లను నాదరించిపఠింప ను
న్నట్టిసత్యము తెల్లమయ్యెడి నార్యులార ! పఠింపుఁడీ॥ 167

కం॥ అది యనృతంబని తెలును
గద యీ యాహ్వానపత్రికం గాంచినపై.
కొదవవియు నిట్టివేయని
మది నెంచుకుఁదలఁపఁదగదు మన మిఁకనేని॥ 168

ఉ॥ గానిగ టించి యుద్యమము తప్పకసల్ప లభింపకుండ, దాఁ
గాని సమీపవర్తులగు గ్రామము లయ్యెవి గాకయున్కి నె

12వ సాక్షీ దావాగ్రామపురైతు-40 సంవత్సరములకిౕందటఁ దనయాన్న చెన్నమల్లను విశ్వబ్రాహ్మణునిచేఁ బ్రతిష్ఠజరిపించినట్టును వాదికిని బ్రతివాదికిని వివాదము ప్రతివాది పతిష్ఠచేయునప్పుడువచ్చిన పైవస్తువులు పంచుకొనుటలో వచ్చినట్టును జెప్పుచున్నవాఁడు-గ్రామములోనుండు పార్టీదారులలో నితఁడొకఁడు

* శ్రీవిశ్వేశ్వరప్రతిష్ఠాహ్వానపత్రిక. *

శ్రీమదఖిలమహీమండల మండనాయమానులును సకలవిద్వద్గణ గణనీయ గుణధురీణులును నగు శ్రీ———గారిసముఖమునకు-శ్రీవిశ్వేశ్వరపదపరాగానురేణుపూజాధురంధరుండును శ్రీహరిహరగురుప్రియశిష్య సేవకుండును శ్రీమత్రిపత్తిపాటిపురమండలీతిలకంబగు గొట్టిపాడుయనుపురవరంబుననివసించియున్న పచ్చల వెంకటదాసయ్య విన్నవించుకొను విధేయవిజ్ఞాపనము-శ్రీమ త్రిపపాటి మృత్యుంజయ అయ్యవార్లగారిచే నేను శ్రీమత్కామికాగమోక్త ప్రకారముగాను శ్రీవిశ్వేశ్వర వీరభద్రాది ప్రతిష్ఠలను జరిగించుటకు శ్రీ దుర్ముఖినామసంవత్సర ఫాల్గుణశు ౭ బుధవారము రోజున పెద్దలవల్ల సుముహూర్తము నిశ్చయింపబడి జరగబోవుచున్నది. తమరు సహకుటుంబ బంధు మిత్ర సపరివారముతో తమ స్వకార్యములయొక్క తీరికలను విచారింపక యిచ్చటికి వచ్చి శ్రీ శివప్రతిష్ఠలను సాధుసజ్జనుల మనఃప్రీతిగా దర్శించి నన్ను బ్రహ్మానందావాప్తిని పొందింపవలయునని మిక్కిలిప్రార్థించుచున్నాడను-సుజనవిధేయుడు, పచ్చల వెంకటదాసయ్య.

గుంటూరు శ్రీధర్మసంరక్షిణీ ముద్రాక్షరశాలలో ముద్రించబడియె

ష్ఠే నటకేగి యారయుటకే సమకూరదు,సత్యనిష్ఠమా
మానవకోటికిఁ బొకటిమాత్రము చాలదొకో తలంపఁగ౯ 169
క॥ పదుమూడవసాక్షికిని౯ బదిరెండవసాక్షికట్లుపార్టీక్రోధం
• బుదయింపకుంటవారిసెనుసదయుండై న్యాయకర్త జడ్జ్మెంటునఁదా౯
కం॥ ఆవిధిఁ బార్టీక్రోధముఁ। బోవిడువక చెప్పినట్టిపూరుషుసాక్ష్యం
బేవిధిగనమ్మనౌనో। ధీవిలసితులార! చెప్పుఁడు తేటపడంగ౯
*ఉ॥ విగ్రహపూజ సేయుమని వేదము వాకొనదంట,యాతఁడ
వ్యగ్రిత వేదమంతయును నధ్యయనంబొనరించినట్టి ద
ర్భాగ్రిమనీషుఁడౌట నిటు వ్యాఖ్యయొనర్చెడి,నింతపాటి ధీ
రాగ్రణి యున్నవాఁడె భువి నగ్రజులందు నొకండు నేనియు౯॥ 172
మ॥ ప్రతిమారాధన వేదమొప్పదను నప్రామాణ్యవార్త యీ
మతిమంతుండు లిఖించె† వేదములెప్రామాణంబు లద్దాని,కు
న్నతులౌ పండితు లెందఱో సలిపియున్నారేతదర్థంబు మేల్
కృతులంగావున వానిఁజూడుముజనంబీయంతయు౯ జ్ఞాతమా॥ 173

• 13వ సాక్షి యతనితో నేకీభవించినాఁడు. కాని తగాదావిషయములలో నంత పార్టీయుద్రేకమును కనఁబఱుపలేదు. 14వ సాక్షి యీ (గుంటూరు) తాలూకాలోని గారపాడను గ్రామములో గంగాధరస్వామిగుడిలో నభిషేకములు విశ్వబ్రాహ్మణులు చేయుదురని చెప్పెను. 15వ సాక్షి తాడిపల్లిగ్రామములో విశ్వబ్రాహ్మణులచే బ్రహ్మేశ్వరలింగప్రతిష్ఠ చేయఁబడినట్లు చెప్పెడిని. పై యుదాహరణములన్నియు విగ్రహములను బ్రతిష్ఠచేయునపుడు విశ్వబ్రాహ్మణులకుఁగూడ సంబంధమున్నట్లు ఋజువు చేయును.

*23 ప్రస్తుతాంశముమీఁద గ్రంథములను విచారించిచూచెద.ప్రతిష్ఠను గుఱించి చెప్పునవి యాగమములేయనుట నిర్వివాదము. వేదములు విగ్రహారాధన నొప్పుకొనవు గనుక వానిలో నాగమములను గుఱించిన ప్రశంసలేదు.

† శ్రు॥ తైత్తిరీయకాణ్వసంహితా చతుర్థకాండము
సురూపాం ప్రతిమాంవిష్ణోః ప్రసన్నవదనేక్షణాం
తామర్చయేత్తాం ప్రణమేత్తాంయజేత్తాం విచింతయేత్॥

*క॥ వేదమునవిగ్రహార్చన। లేదనునందాక నె యవలీలనెఱిఁగియుఁ
కేదియుఁ దెలిసికొనుటకున। నాదరముంజూపెనంటయమ్మునిభుఁడా౯
తే॥ అదియెకారణమునయిప్పుడాగమాదు
లందలివిశేషములఁ దనకుం దెలుపఁగ
రాజమన్నారుకవిగారి రాజసభకుఁ
బ్రీతిఁ బిలిపించెనంట పేరేలనుండి॥ 176
క॥ ఈయనపిలిపించునుగా। కాయనయరుదెంచుఁగాక యరుదెంచినపైఁ
జేయఁబడినట్టి కార్యం। బేయదియుంగానరాదొకించుకయేని౯॥

---

*కాని యాగమములు నీప్రస్తవిషయము చెప్పు గ్రంథములఁ జదువక నే నింతవఱకు నిరాదరముగాఁ జూచినయంశము నిప్పుడు తెలిసికొనవలెనని బుద్ధి గలిగినందున బ్రాహ్మణుఁడును విశ్వబ్రాహ్మణుఁడునుగాక గొప్పపండితుఁడైన కారెంపూడి రాజమన్నారుగారిని గోర్టులో మధ్యవర్తిగా నేర్పఱచి యాగ్రంథములలోని విశేషముల నాకుఁ దెయఁజెప్పుటకై పేరేలనుండి పిలిపించితిని.

యజుర్వేదీయ మైత్రాయణసంహితా తృతీయకాండ ప్రథమప్రశ్నము.

శ్రు॥ పాషాణ లోహ మణి మృణ్మయ విగ్రహేషు పూజా పునర్భోగకరీముముక్షోః.

ఋక్సంహితా సప్తమాష్టకము

శ్రు॥ అదో యద్దారుః ప్లవతే సింధో రపారే, అపూరుషం త దారభస్వ

రామతాపిన్యుపనిషత్తులోని శివునిగూర్చిన రామవచనము

శ్రు। అవిముక్తే తవక్షేత్రే సర్వేషాం ముక్తిసిద్ధయే। అహం సన్నిహిత స్తత్ర పాషాణప్రతిమాదిషు........చిన్మయస్యాద్వితీయస్య నిష్కళస్యాశరీరిణః ఉపాసకానాం కార్యార్థం బ్రహ్మణో రూపకల్పనా.

ఋగ్వేదము

శ్రు॥ తవశ్రియే మరుతో మర్జయంత రుద్ర యత్తే జనిమ చారు చిత్రం.

వ్యా. హేరుద్ర! తే, మరుతః, బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిదేవాః, తవ, చారు, మనోహరం, చిత్రం అద్భుతం, యత్, జనిమ, లింగం, అస్తి, తత్, శ్రియే, ఐశ్వర్యాయ, మర్జయంతః, పూజయంతః, ఆసన్నితి శేషః.

మరా—ఇత్యాదులు పెక్కులున్నవి. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వదలితి.

ఆ॥ సత్ప్రమాణమైన సాక్ష్య మీయఁగ లేదు
కోర్టునకుమూని కొంచెమేని
కోర్టువారిఫలనఁ గొని యధికారంబు
మఱి రిపోర్టు నేని జరుప లేదు॥ 178

*ఆ॥ అర్చలంగుఱించి యడుగ మున్సిభుగారు
చెప్పె నెవియొ రెండు చివర కతఁడు
నోటుచేసికొనుచు నుడివినయవ్వాని
తీరుపున లిఖించెఁ దీనుపరియు॥ 179

క॥ పంచప్రశ్నాగమమున।మించెడినఁటయతఁడు చెప్పు మేల్విషయంబుల్
మంచిదొ చెడ్డదొయయ్యది। కాంచుదమన లేదుతత్సకాశమునందుక్

క॥ కోరుకొనెననియునది మా।న్నా రిరుపార్టీలు తద్ఘన గ్రంథముదే

---

*ఆయన పూజనీయములయిన యర్చారూపములు శాక్తములు దైవ్యములు పైశాచములు మానవములునని నాలుగువిధములనియు మనుష్యులకు మానవములతో సంబంధమనియు నవి యభిమానములు సామాన్యములు ప్రకృతములని తిరిగి మూడువిధములుగా విభజింపఁబడెననియు నైశ్వర్యముగలమనుష్యులచే స్థాపింపబడునవియభిమానవిగ్రహములనియు సామాన్యజనులచే స్థాపనచేయింపఁబడునవి సామాన్యవిగ్రహములనియు నపాయపుగినములలో స్థాపనచేయఁబడునవి ప్రకృతవిగ్రహములనియుఁ బ్రకృతములు జనులను రోగములద్వారమున బాధించుచు బలులను గోరునవియగుట నీచదేవతలనఁబడుననియు జెప్పుచుఁ బంచప్రశ్నాగమమను గ్రంథమును గోరుకొనెను గాని యుభయవాదులునుఁ దానిని దేలేకపోయిరి-నిర్ణయసింధువులో బ్రహ్మను బ్రాహ్మణులుమాత్రమే స్థాపనచేయవలెననియు విష్ణువును నాల్గుజాతులవారును మాతృదేవతల నెవరైనను స్థాపనచేయవచ్చుననియుఁ జెప్పఁబడియున్నది.-గ్రామదేవతలను దేవతలనితలఁచెడిచో నిర్ణయసింధువులో నెవరయినను స్థాపింపవచ్చునని చెప్పఁబడిన మాతృదేవతలు కావలెను. లేనిచో నవి శాస్త్రములలోనివి కావు. శూద్రుఁ డర్చకుండుగా నున్నటువంటి విగ్రహముల బ్రాహ్మణుఁడు పూజచేయనే కూడదు. దావాగుళ్లలో గొల్ల కుమ్మరు లర్చకులుగా నున్నారు. వాదిబ్రాహ్మణుఁడుగనుక యీ దేవతలను బూజచేయుటకు వీలులేదు.

నేరకపోయిరనియునీ। తీరున లిఖియించి నాఁడు తీర్పరి కనుఁడీ॥

తే॥ గొప్పపండితుఁడని తన్నుఁ గోర్టువారు
మించు వేడుకతోఁ బిలిపించినపుడు
గ్రంథసామగ్రితోడనే కదలిరాక
యేలరావలె నూరకే యితఁడు మొదలు॥ 182

కం॥ వచ్చి యవాకుచెవాకులు। చెచ్చెర నేవో చెప్పి యెందో చెలఁగునటన్నన్
దెచ్చెడివా రెవరయ్యది। యెచ్చటనేన్ గలదో లేదో యింతకు నదియున్॥

*తే॥ శూద్రుఁ డర్చకుఁడుగనున్నచోట బ్రాహ్మ
ణుఁడు పూజింపఁగూడదం చుండుఁగాక

* శైవధర్మము 76వ పుటలో శూద్రుఁడర్చకుఁడుగాఁ గలిగినటువంటి శివుని గాని విష్ణునిగాని పూజచేసిన బ్రాహ్మణునికి ముక్తిలేదని చెప్పఁబడియున్నది.

(24) బ్రాహ్మణులెప్పుడును భగవంతుని ప్రక్కనుండి భక్తులాభగవంతుని దయకుఁ బాత్రులగులాగు సిఫారసుచేయుటకుఁగల పవిత్రత యెట్టిదైనను గాగ్నేయాగమములో విగ్రహములు చేయుట మొదలుకొని గుళ్ళలోస్థాపనచేయునంతవఱకు కడుపులోఁ బిండమెన్నివిధములుగా మాఱునో యన్నిదశలీవిగ్రహముకూడ ననుభవింపవలసియుండునని చెప్పఁబడినందునఁ బ్రతిష్ఠప్పుడు మాన్యస్థానార్హుఁడు శిల్పాచార్యుఁడని చెప్పఁబడినట్లును నెపుడును విడనాడకుండ నుండవలసివచ్చి యతఁడులేకుండ గడపుకొనుటకు వీలులేనట్లును గనఁబడెడిని. ప్రతివాదుల సాక్ష్యములోఁ జెప్పఁబడిన ప్రతిష్ఠలుచేయఁబడినచోట్లు ప్రతిష్ఠాసంబంధములోఁ బ్రతివాదులకుఁగల యధికారమును స్థిరపఱచును. ఎల్లవిగ్రహములను స్థాపనచేయుటకు హక్కు కలిగినవారు శిల్పాచార్యులేనాయను విషయమును గుఱించి నాయొక్క నిశ్చయాభిప్రాయము నీయనక్కఱలేదు. ప్రతివాదులు తాముగూడ శిల్పాచార్యుల తెగలోనివారమని చెప్పుకొనుట కేమియు నభ్యంతరమున్నట్లు కనఁబడదు. ఈదావాలో బ్రాహ్మణులవిషయమై కావలసియున్నది. వాది బ్రాహ్మణుఁడనని వాదించుచున్నాఁడు. నిర్ణయసింధువులో శూద్రుఁడర్చకుఁడుగాఁ గలిగినటువంటి విగ్రహములను బ్రాహ్మణులు పూజించిన నరకమును బొందుదురని చెప్పఁబడియున్నది. వాది యటువంటి నరకమును గోరుకొనకపోవచ్చును. సాక్ష్యమునుబట్టి తెలియుచున్న సామాన్యముగ జరుగు క్షుద్రదేవతలఁబూజచేయుట వానికి జంతువుల బలియిచ్చుట బ్రాహ్మణులయొక్క యనిష్టమును ఋజువు చేయుచున్నవి

అద్ది శివకేశవులవిషయంబెకాని
గ్రామదేవతవిషయమై కాదుకాదు॥ 184

ప్రస్తుతపుదేవతలు శివుఁడుగాని విష్ణువుగాని యయిన నాయుద్దేశ మేలాగున్నప్పటికిఁ బోలేరమ్మ పాతాళపోటమ్మ మొదలగు గ్రామదేవతల ప్రతిష్ఠ వాదియు వాదికులమువారను మాత్రమే చేయవలెనని లేదని నేను జెప్పవచ్చును-కనుక మొదటిసారాంశము వాదికననుకూలముగాఁ దేలినది.

(25) 2 వసారాంశము-మొదటిసారాంశపువాదములో వాదుకనుబట్టియు గార్గేయాగనమునుబట్టియుఁ బ్రతివాదికులమువారికిఁ బ్రతిష్ఠాసమయములో నెక్కువ ముఖ్యమైన భాగముండుటనుబట్టియుఁ బ్రకృతదేవతలుగాక యింకొక యెక్కువదేవుఁడయినప్పటికి మైలపడ నేరఁడు. కనుక యీ నానాదేవతలవిషయమై చెప్పనవసరములేదు-అవి ముయిలపడ నేలేదు-రెండవసారాంశముకూడ వాదికననుకూలముగానె తీర్మానించితిని.

(26) మూడవసారాంశము. వాది నష్ట మెట్లడుగుచున్నాఁడో నాకుఁ దెలియదు. గ్రామదేవతలను బూజచేయుట కర్తతయున్నదని యనుకొనినప్పటికి సహస్రసంఖ్యాకజనులలోవాదియు నొకఁడు. దావా బ్రాహ్మణసంఘముపక్షమునఁ దీసికొనివచ్చినవాఁడు కాఁడు. సంఘముపక్షమునఁ దీసికొనివచ్చి తరువాఁత దానొక్కఁడే దావా నడపినాఁడు. ద్విజసంఘముతరఫున దావానడపుట కుత్తరువిచ్చినట్లు ంచినప్పటికి లెక్కకెక్కువయిన ముఖ్యసంఘమును వదలిపెట్టినాఁడు. పూజచేయువారిలో నధికసంఖ్యాకులు శూద్రజాతిలోనుండిరి. వారిపక్షమునఁగూడ నేజంటుగానుండుట కేర్పఱచుకోలేదు. ఆప్రతిష్ఠకు వారు తృప్తిఁ జెందియుండిరి. ఇప్పటికి యినను దమ్ము నెమ్మదిగానుంచినచో ననేకవందనము లొనరింతురు. ఎవరివల్లను నధికారముఁ బొందిన యేజంటుకాఁడుగనుక హైందవసంఘమునకుఁగా నాయన కేమియు నష్టముకట్టియిచ్చుటకు వీలులేదు-ఆయన యింకొకప్రతిష్ఠచేయఁబూనుకొనుట కేమియు విధిలేదు-తానాపూజలో సంబంధముగలిగించుకొనుటకు వీలులేదుగనుక తనకుఁగలిగిన పారమార్థికనష్టమునకుఁగాను బ్రతిఫలము కోరవలసియుండఁగాఁ దిరిగి పునఃప్రతిష్ఠచేయుటకుఁ గావలసినద్రవ్యమిప్పించుమని కోరినాఁడు-పారమార్థికనష్టమునుగోరినను దానికి సమానముగాఁ జెప్పఁదగిన ప్రాపంచికవస్తువు లేమియు నుండ నేరవుగనుక పారమార్థికనష్టము ద్రవ్యరూపముగా నిర్ధారణచేయుటకు వీలులేదు.

*చం॥ శిలలు పురాతనంబులయి చేష్పడియుండఁగ నూత్నవిగ్రహాల్
నిలిపితిమంచు నాన్నరున నిక్కము వారలె తప్పియుండఁగన్
దొలి ప్రతివాది కొక్కనికె పూరపుజోక్యముగాను తక్కువా
రలకుఁ బ్రతిష్ఠ లేదనుచు వ్రాసిన మున్సిఫుగారి నెన్నఁగన్॥ 185

†క॥ మతవిద్వేషముఁ బెంచెడి
మతితో నే నంటినని మాట యనృతమౌ
ఇతరులవ్రాఁత లనృతమని
మతిఁదోఁచినఁ బ్రతిలిఖించుమాట నిజముగా॥ 186

కాబట్టి నష్టమును గుఱించిన దావాకూడ నిల్వఁదగినది కాదు. విశ్వబ్రాహ్మణులు సంబంధము పుచ్చుకొనుటవలన దేవతాశిలలపరిశుద్ధములైనవని కాని ముందపరిశుద్ధములగునని కాని ఋజువుకాలేదుగనుక యింతక్షణ మిగూడ నిప్పించుటకు వీలులేదు. ఈసారాంశముకూడ వాదికి విరుద్ధముగాఁ దీర్మానించితిని

(27) ఈదావాయందొకటి విచిత్రమున్నది. 1వ ప్రతివాది యీప్రతిష్ఠచేయుటకుఁ బిలువఁబడిన యన్యగ్రామవాసి. గ్రామస్థులు సొమ్మునిచ్చి యేర్పఱచుకొన్న యేజంటు. వాది ప్రత్యేక మాయనమీఁద వ్యాజ్యము తెచ్చుటకుఁ గారణములేదు. ఏమైనియున్నను నాయన చచ్చినందువలన సంక్షేపించుకొనఁగలసియుండెను గాని తరువాతఁ గూడ వాజ్యమును నడపఁగూడదు.

* 2 మొదలు 5 వఱకైన ప్రతివాదులకీప్రతిష్ఠతో నేమియు సంబంధము కలిగియున్నట్లు తోఁపదు. వారు ప్రతివాది సంఘమునకుఁ జేరియుండుటయే తప్ప నితరకారణ మేమియు లేదు. వారిలో నెవరైన నక్కడ నుండినారనుటకుఁ గూడ సందేహమే. కొంతమంది యక్కడ లేమనికూడఁ జెప్పుచున్నారు. వారిమీఁద వ్యాజ్యమునకుఁ గారణము లేనట్లు తీర్మానించుచున్నాను. వాదికీవ్యాజ్యము జరిగింపవలెనని యభిప్రాయమున్నదిగనుక యిందు ముఖ్యముగాఁ బ్రతివాదులుగాఁ జేర్పఁదగినవారు దీనికిఁ జందా వేసి ప్రతిష్ఠ యేర్పాటుచేసిన తద్గ్రామపువారయియున్నారు.

† ఆయన నిశ్చయముగాఁ జాలకాలమునుంచి యుభయవాదులయొక్క మనస్సులను గలంచెడి బ్రాహ్మణులెక్కువ విశ్వబ్రాహ్మణులెక్కువ యనెడి వాదము ద్వారమునైన గోపమును బుట్టించువిషయమై పోరాడవలెనను నుద్దేశముతో నున్నవాఁడు

తే॥ బ్రాహ్మణుల మేమెయనుచు నీబత్తు తెలమి
వాదములుచేయ నయ్యెది వలదటంటి
ఉత్తవాదులెకాక మాయూరిలోఁ బ్ర
తిష్ఠయే సేయు వ్యాజ్యంబు తెచ్చియుంటి॥ 187

ఉ॥ + వ్యాజ్యము తేకమున్నె రహి వారి పరిబోధిని సాఁగుచుఁ జగ
త్పూజ్యతఁగన్న బ్రాహ్మణుల దూషణసేయఁ బ్రసిద్ధగ్నిమంటలో
నాజ్యము వోసినట్లుగుడు నప్పుడు నిల్పితి నేను బత్రికన్
వ్యాజ్య భవద్గురూహాయని త్వాష్ట్రజనాళిగుఱించి తెల్పుచున్॥

తే॥ వరుస యుద్ధికాని నే మతవైరములను
మెండుసేసెడితలఁపుతో నుండలేదు
తథ్యమెఱిఁగింపవలెనన్న తలఁపెకాని
యొరుల దూషింపవలెనన్న యూహకాదు॥ 189

తే॥ ఏను స్వయముగ లిఖియించు నెల్లవిషయ
ములను నొకటేని యనృతంబు గలిగనేని
తల్లితోడను మర్యాదఁ దప్పినట్లు
బ్రహ్మహత్యకుఁగూడఁ బాల్పడినయటు॥ 190

తే॥ ప్రాసవిశ్రమములఁగూర్చుపట్లనుండు
వృద్ధిసంకోచముల కేమి విడువుఁడద్ది
ఎఱిఁగి యయథార్థవిషయంబు నేను వ్రాయ
సాహసింపనుజనులార! సత్యమిద్ది॥ 191

తే॥ కలగుణంబుల నెల్లను గప్పిపుచ్చి
లేనిదోసఁగులఁజూపితురి లీలమెయిని
ప్రాజ్ఞులయ్యు నసూయాప్రభావమునను
నవనిజనములు తఱచు మహాత్ములందు॥ 192

*క॥ చీదఱపుట్టించినదఁట! నాదగు వ్యవహారమకట! న్యాయేసునకున్

+ ఆత్మఘనతను దెలుపుకొనుటకుఁగా సుధియవాదులు నభినవసరస్వతీ ప్రబోధినుల ద్వారమున గోత్రిథమును వెళ్ళఁగ్రక్కుచున్నవారు.

* ఈదావా చీదఱపుట్టించునటువంటిది కర్చులతోఁ ద్రోసివేయుటయైనద్ది.

నాదురదృష్టముచేయఁగ॥ బ్రాదుర్భవమయ్యెనతనిపాలిటికడియుఁ॥
తే॥ స్వర్ణకృద్వాదములును దత్సాక్ష్యములును
వానిపైఁ జేయఁబడిన తీర్మానములును

1912 సంవత్సరం మార్చి 30 వ తేది పబ్లీకుకోర్టులో నీతీర్పు చెప్పఁబడినది.

సి. రంగనాయకులు,
అడిషనల్ డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫ్.

విచారింపఁబడిన సాక్షులు.

వాదితరఫు

1 వల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి సోమయాజులు 2శిష్టాసీతారామశాస్త్రి 3చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రి 4 జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి (వాది) 5 జానపాటి చినప్పయ్య 6 కూరపాటి వెంకయ్య 7 కొత్త కోటయ్య 8 తాడువాయి కోటయ్య 9 గొబ్బి నాగన్న 10 బొమ్మిరెడ్డి వీరాస్వామి 11 కావూరి సుబ్బఁడు 12 అన్నంగి నారాయఁడు 13 ఇంకొల్లు రంగనాయకి 14 గొట్టెముక్కల ముత్తాయు.

ప్రదివాదులతరఫు.

1 నందిగామ కాశీపతి 2 ఎలవర్తి యాంజనేయశాస్త్రి 3 జానపాటి రంగయ్య 4 ఉన్నము చినవీరయ్య 5 పారెళ్ళ వీరన్న 6 తుమ్మపూడి పకీరుగాఁడు 7 తాంద్ర సూరయ్య 8 తూము జయరాముఁడు 9 బొమ్మిరెడ్డి సూర్యనారాయణ 10 బండారు సిద్దప్ప 11 తక్కెళ్ళపాటి వీరేశలింగాచార్యులు 12 భార్గవరపుఁ బెదయచ్చయ్య 13 గుండాల ముత్తయ్య 14 నల్లూరి నాగయ్య 15 మువ్వా పాపారాయఁడు 15 పోచెం పల్లి బసవయ్య 17 మందపాటి పరశురాముఁడు.

దాఖలయిన దస్తావేజులు.

వాదితరఫు.

ఏ.మనుధర్మశాస్త్రము: పేజీ,37,487,581, 85, 585, 589, మఱియు 90
బి. పరాశరధర్మశాస్త్రము (పేజీ 31)
సి. నిర్ణయసింధువు (పేజీ 192 మఱి 213)
డి. జైమినీయన్యాయమాలావిస్తరము (పేజీ 310)
ఇ. విజ్ఞానేశ్వరీయము (పేజీ 14 మఱి 15)
యఫ్. అష్టాదశస్మృతి (పేజీ 22 మఱి 23)
యఫ్ (1) సూతసంహిత (పేజీ 50)

నాకుఁ బుట్టించెఁ జీదఱ,యీకతమున
నింక సంక్షేపమొనరింతు నీప్రశంస

జి. విష్ణుస్మృతి (పేజీ 10)

హెచ్. మార్కండేయపురాణము (పేజీ 53)

జే. గురుబాలప్రబోధిక (పేజీ 255 మఱియు 256)

కే. నారదస్మృతి (పేజీ 63)

యల్. వైద్యనాథదీక్షితీయము (పేజీ 52)

యమ్. వాచస్పత్యము (వాల్యుము 5 పేజీ 4791)

యన్. ఆంధ్రమహాభారతము(వాల్యుము 1 పేజీ 60 మఱియు 185)

ఓ. 10-10-6 వ తేది ప్రతివాదులతరఫు 3 వ సాక్షికైఫియ్యతు, గుర్జాలసబ్ మేజస్ట్రేటుగారియెదుట, నెం 190/06 రు కేసులో నిచ్చినది.

పి. మత్స్యపురాణము (పేజీ 323, 329, మఱియు 330)

క్యూ. బ్రహ్మాండమహాపురాణము (పేజీ 93 మఱియు 94)

ఆర్. మీమాంసాదర్శనము (పేజీ 686 మఱియు 588)

యస్. దేవీభాగవతము (పేజీ 547)

టి. విష్ణుతిలకము (పేజీ 165)

యు. 2-10-06 వ తేది గురిజాలసబ్ మేజస్ట్రేటు కోర్టుఫయిల్ నెం 160/06రు కేసులో మొదటప్రతివాది కైఫియ్యతు.

ప్రతివాదులతరఫు.

1 పురుషసూక్తభాష్యము (పేజీ 13. 14 మఱియు 19)

2 వజ్రసూచికోపనిషత్తు (343, 748 మఱియు 749)

3 కృష్ణయజుర్వేదము (పేజీ 85 మఱియు 93) తైత్తిరీయసంహిత

4 కృష్ణయజుర్వేదము (పేజీ 10) (బ్రాహ్మణభాగము)

5 నానార్థరత్నమాల (పేజీ 246)

6 సిద్ధాంతకౌముది (పేజీ 326)

7 ఆపస్తంబశ్రౌతసూత్రము (పేజీ 240)

8 బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండము (పేజీ 562)

చం॥ మునిసిభుగారితీరుపున మోదము నాకుఘటింపనుంట నా
యనపయినున్న న్యాయపతియంతికమందు నపీలుచేయఁద

9 కృష్ణయజుర్వేదము (తైత్తిరీయసంహిత) 3వ యధ్యాయము 4 వ కాండము
పేజీ 41 (ఏ) డిటో డిటో పేజీ 92, 1 వ భాగము 5 వ యధ్యాయము 2 కాండము

10 విష్ణుపురాణము (పేజీ 94 మఱియు 286)

11 భాగవతము (పేజీ 201, 490 మఱియు 491)

12 మనుస్మృతి (పేజీ 77, 376, మఱియు 550)

13 గార్గేయాగమము (పేజీ 2, 8, 15, 16, 29, 30, 32 మఱియు 33)

14 కపిలగీత (3 వ యధ్యాయము పేజీ 24)

15 విశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తు (పేజీ 2, మఱియు 3)

16 నిరుక్తము (ఉత్తరపటి) పేజీ 310 మఱియు 316)

17 ఋగ్వేదసంహిత (పేజీ 464 మఱియు 467 (ప్రథమాష్టకము)

17 (ఏ) ఋగ్వేదము(ద్వితీయాష్టకము) పేజీ 221, 223 మఱియు 225)

17 (బి) డిటో (తృతీయాష్టకము) పేజీ 138 మఱియు 169)

17 (సి) డిటో (చతుర్థాష్టకము) పేజీ 356)

17 (డి) డిటో (అష్టమాష్టకము) పేజీ 35)

18 ఐతరేయబ్రాహ్మణము (పేజీ 764)

19 అగ్నిపురాణము (పేజీ 52, 53, మఱియు 57)

20 వాల్మీకిరామాయణము (పేజీ 34)

21 కాశీఖండము (పేజీ 622)

22 శివధర్మము (పేజీ 76)

23 నిర్ణయసింధువు (పేజీ 240 మఱియు 241)

24 నాగరఖండము (పేజీ 14, 17, 18, 26, 27 మఱియు 31)

24 (ఏ) డిటో తెలుఁగు

35 సంస్కృతశబ్దార్థకల్పతరువు (పేజీ 602)

సి. రంగనాయకులు,

అడిషనల్ డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫ్.

ధ్వనులను విమర్శ చేసి కుతుకంబున నిచ్చిన * తీరుమానముల్
వినిచి యనంతరంబునను విశ్రమముం గయికోం దలంచితిన్ ॥

గుంటూరు టెంపొరరీ సబ్ జడ్జిగారి కోర్టులో మహారాజశ్రీ ఏ. సాంబమూర్తి అయ్యరు,
అవర్గళు బి ఏ బి యల్ సబ్ జడ్జి

1915వ సంవత్సరము 25వ సెప్టెంబరు శనివారము.

1915వ సంవత్సరము, నెం 4రు అప్పీలు

గుంటూరు జిల్లాకోర్టు ఫయిల్ 12వ సంవత్సరము, నెం 324రు అప్పీలు

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి ... అప్పిలెంటు.

1 నందిగామ కాశీపతి
2 సిరిపురము భిక్షాపతి
3 నందిగామ చినబ్రహ్మము
4 జుజ్జూరు మల్లయ్య

} రెస్పాండెంట్లు.

గుంటూరు డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫ్ కోర్టుఫయిల్ 1911వ సం॥ నెం26రు అసలుదావాలో 30-3-1912వ తేదిని కోర్టువారిచేం జేయంబడిన డిక్రీమీద యప్పీలు.

అసలు, నెం26/1911రులోని పార్టీలు

వాది-జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి

ప్రతివాదులు- వోలేటి లక్ష్మయ్యవగైరాలు

1915వ సం॥ అగష్టు 6, 31వ తేదీల నప్పిలెంటుతరఫు ప్లీడరు రంగావఝ్ఝల హనుమయ్య, రెస్పాండెంట్లతరఫు ప్లీడరు మాడభూషి వెంకటనరసింహాచార్యులుగార్లచే హీరింగుచేయంబడి యీరోజువఱకు ఆలోచననిమిత్తము వాయిదా వేయంబడి కోర్టువారిచే నీరోజునం జేయంబడిన తీర్మానము.

1. గుంటూరు డిస్ట్రిక్టుమున్సిఫ్ కోర్టు, నెం26రు డిక్రీమీంద నిది అప్పీలు అయినది.

2. జాతిచే బ్రాహ్మణుండైన యీవాది దావా గ్రామములో నుండిన 2 గ్రామదేవతలైన పోలేరమ్మ పాతపాటమ్మలకుం బ్రాణప్రతిష్ఠ చేయునధికారము తనకును తనజాతివారికిని మాత్రమే కలదని నిర్ధారణచేయుటకై దావా తెచ్చినాఁడు. వాది యింకను ప్రతివాదులు బ్రాహ్మణులు కానియు దావా దేవతలకుం బ్రతిష్ఠ చేయునధికారము లేదనియు 1906వ సం॥లోం బ్రతిష్ఠ జరిగించు విగ్రహములు బ్రాహ్మణుల కపూజ్యములు చేసిరనియుం జెప్పుచు నిఁక నెప్పుడును నిట్టిపనిచేయకుండ కోర్టువారి యింజక్షన్ గోరుచున్నాఁడు.

సీ॥ ఏఁ బుట్టిపెరిఁగిన దేసంఘమందో యా
సంఘంబె బ్రాహ్మణజాతిమనియు

తిరిగి విగ్రహములఁ బూర్వపద్ధతిని బూజార్హములఁగాఁ జేయుటకై జరుగవలసిన సంప్రోక్షణకయ్యెడికర్చు రు 190 లు నిప్పించవలసినదనియుఁ గోరుచున్నాఁడు. ప్రతివాదులు తద్గ్రామములోని యితరబ్రాహ్మణులతరఫునఁగూడ నీవాది దావా చేయ లేదనియు నందువలన బ్రాహ్మణులందఱితరఫున నీదావా నడపుటకు వీలు లేదనియు దావాలోఁ జెప్పబడినదేవతలకు బ్రాహ్మణవర్ణ పూజ చేయఁబడుటలేదనియుఁ దమ రాదేవతా శిలలకు సంప్రోక్షణ చేయలేదనియుఁ బ్రతిష్ఠచేయుటకుఁ దమ తెగవారి కధికారముకలదనియు నష్టము చాల హెచ్చుగా వేసిరనియు నది యిప్పించవలసిన యవసరము లేదనియుఁ జెప్పుదురు. ఈదావాలో నాన్సరు దాఖలుచేసినతర్వాత బ్రాహ్మణులందఱితరఫునఁ దనను బనిచేయనీయవలసినదని వాది పిటీషన్ బెట్టినాఁడు. ఆపిటీషన్ ప్రతివాదులాక్షేపించిరి. అందుపైఁ ద్రోసివేయఁబడినది. అందుపైని దావాయాలయములోఁ దానుగూడఁ బూజచేయువాఁడైనందున సొంతహోదాలోనే దావానడపుటకు వాది కోరినాఁడు. క్రిందికోర్టువారు దావా యొరులఁ గష్టపెట్టనుద్దేశించి వేసినదిగా నెంచి త్రోసివేసిరి. మఱియు వాది యితరులైన యెవరితరఫునను దావా లేక స్వయముగానే తెచ్చినందునను దన కాముష్మికనష్టముకలిగియుండఁగా నట్టినష్టమిప్పించుఁడని కోరనందునను నష్టముకూడ నిప్పించుటకు వీలు లేదని తీర్మానించిరి. డిక్లరేషన్ విషయములోను నింజెక్షన్ విషయములోను గోర్టువారుచేసిన తీర్మానముమీఁదనే వాది యప్పీలు దాఖలుచేసినాఁడు.

(౩.) తీర్మానించవలసినవిషయము లేవనఁగా

1. దావాదేవతాశిలల ప్రతిష్ఠచేయుటకు బ్రాహ్మణులకుమాత్రమే యధికారముకలదా?

2. 1916వ సంవత్సరములోఁ బ్రతివాదు లట్టిప్రతిష్ఠచేసినారా? అట్లుచేసిన యెడలఁ దద్దేవతలఁ బూజించువారిలో నొకఁడైనవాదికి సొంతహోదాతో దావా తెచ్చుటకుఁ గారణమైన యపవిత్రపుఁబనిని జేసినారా?

౩ వాదికి నింజెక్షన్ డిక్లరేషను నీయఁదగియున్నవా?

కలహకారణములైన కమసాలిజనులది
సంకీర్ణ సంకర జాతియనియు

(4) ఆన్సరులోఁ బ్రతివాదులు వాది బ్రాహ్మణుఁడు కాఁడని చెప్పియుండలేదు. శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసాదుల నుభయవాదులును బ్రమాణముగా నంగీకరించుచున్నవారు. ఈప్రమాణములనుబట్టి యాజనము బ్రాహ్మణునకు విధింపఁబడినకర్మలలో నొకటియైయున్నది. ప్రస్తుతపు దేవాలయములలో విగ్రహములకుఁ బ్రాణప్రతిష్ఠచేయుకర్మము యాజనములోఁ జేరినదియనియు నుభయవాదులు నొప్పుకొనుచున్నవారు. ప్రతివాదులు బ్రాహ్మణులు కానందునఁ బ్రతిష్ఠాధికారము లేదని వాది చెప్పుచున్నవాఁడు. విగ్రహములను గురించియు నట్టిసమయములందుఁ జేయు కర్మలం గురించియుఁ జెప్పెడి యాగమములు ప్రమాణములు కావని యెవరును గట్టిగా వాదించియుండలేదు. తమకుఁ బ్రతిష్ఠాధికారము కలదని చెప్పుటకై ప్రతివాదు లాగమములే ప్రమాణములని చెప్పుచున్నవారు. ఆగమములు చెప్పురీతిని బ్రతివాదులు ప్రాణప్రతిష్ఠ చేయవచ్చునా యనునది ప్రశ్నయైయున్నయది. ప్రతివాదులు మొదట వాది బ్రాహ్మణుఁడని యొప్పుకొన్నను నీవిషయమైజరిగిన విచారణలో నుభయవాదులకు నుద్రేక మెక్కువయగుడు వాదితన పక్షమున 8 మొదలు 14వఱకు సాక్షులను విచారించినప్పుడు ప్రతివాదులు మరల వాది బ్రాహ్మణుఁడు కాఁడని చెప్పఁదలంచినట్లు కనఁబడుచున్నది. ప్రతివాదులతరఫు 10,16 17 సాక్షులు వైదికబ్రాహ్మణునియింటిలో మేము భోజనముచేయమనియు నట్లుచేసినచో మమ్ముఁ గులమునుండి బహిష్కరింతురనియుఁ జెప్పునటులఁ గొన్ని ప్రశ్నలడుగుటకుఁ గ్రిందికోర్టువా రొప్పుకొనినట్లు కనఁబడుచున్నది. సంఘసంస్కారి శిరోమణిమతముకంటెఁగూడ నీసాక్ష్యములో హెచ్చుపోకడపోయినట్లు నాకుఁ గనఁబడుచున్నది. కాఁబట్టి పైనిజెప్పిన మూజుమానిసాక్ష్య మెక్కువ యుద్రేకముకలదిగానున్నందువలనను నిజమునకుఁ జాల దూరముగానున్నందువలనను దీనినిబట్టి నిశ్చయించుటకు వీలులేదు. అనేకసహస్రవత్సరములక్రిందటి గ్రంథములలోఁ జెప్పఁబడినవియు బ్రాహ్మణులకుండఁదగినవియు నగు ధర్మములవిషయమై క్రిందికోర్టువారు ప్రమాణములను జర్చించి యట్టిప్రమాణములలోఁ జెప్పఁబడినధర్మము లిప్పటిబ్రాహ్మణులందు లేవని కనిపెట్టిరి. అది యెట్లున్నను నీవ్యాజ్యములోఁ గోర్టువారు నిర్ణయింపవలసినవిషయము ప్రతివాదులు బ్రాహ్మణులగుదురా కానియెడల విగ్రహస్థాపనచేసి ప్రతిష్ఠచేయుట కధికారమున్నదా యనునదియైయున్నది.

ఆజాతి వారల కర్చాప్రతిష్ఠలో
లేశమే నఘకృతి లేదటనియు
వారు మద్గ్రామదేవతలఁ బ్రతిష్ఠింప
నస్మదర్చకు భంగమబ్బెననియు
వాని మరలఁ బ్రతిష్ఠింపవలయుననియు
ఇందులకునగువ్యయము నిప్పించుఁడనియు
ఎన్నఁ డిటుచేయునటులు శాస్త్ర మియ్యకొనఁడనియు
నాదు వ్యాజ్యంబునందుండు వాదమిదియు॥ 196

ప్రతివాదులు తాము విశ్వకర్మబ్రాహ్మణులో విశ్వబ్రాహ్మణులో యగుదుమని చెప్పెదరు. కాని బ్రాహ్మణవిభాగమున్న యేగ్రంథమందును విశ్వ (కర్మ) బ్రాహ్మణులు కనఁబడరు. ప్రతివాదులు జన్మమాత్రముననే వానిని బ్రాహ్మణుఁడని పిలుచుటకు వీలులేదని చెప్పుచు వెంటనే మేము విశ్వకర్మసంతతివారమగుటచే బ్రాహ్మణులమని చెప్పెదరు. పుట్టుకనుబట్టి యొకఁడొక్కజాతివాఁడగునా కాదాయని విశేషముగాఁ జర్చింపవలసిన యవసరము లేదు-ఏలయనిన? ఈవిషయము ప్రమాణగ్రంథములలో స్పష్టముగా నున్నది. వాడుకనుబట్టియు నాచారమునుబట్టియు నదియే సంగతి తేలుచున్నది. ఇందువిషయమై యేదేని ప్రమాణము కావలసియున్నయెడల నే నీక్రింది ప్రమాణములఁ గనబఱచుచున్నవాఁడను.

మనుః సర్వవర్ణేషు తుల్యాసు పత్నీ ష్వక్షతయోనిషు
ఆనులోమ్యేనసంభూతాః । జాత్యా జ్ఞేయాః తఏవతే॥

అన్నిజాతులవారికిని వర్తించెడి విధి యేమనఁగా నవివాహితలుగానున్న యాఁడువాండ్రు తమజాతివారిని పెండ్లిచేసికొన్నందువలనఁ బుట్టినవారు ఆనులోమ్యక్రమమును బట్టి తలిదండ్రులజాతివారే యగుచున్నారు-అవివాహితయనఁగా మొదట నొకపురుషునిచేత ననుభవింపఁబడని ప్రజోత్పాదకస్థానముగలది.

అనార్య మార్యకర్మాణాం ఆర్యం చానార్యకర్మిణం
సంప్రధార్యాబ్రవీద్ధాతా నసమౌ నసమావితి॥

బ్రాహ్మణేతరకర్మలుచేయుబ్రాహ్మణుఁడును బ్రాహ్మణకర్మలుచేయు బ్రాహ్మణేతరుఁడును సమానులుకారని బ్రహ్మదేవుఁడు చెప్పియున్నాఁడు. ఈవిషయములో వాదిపక్షపు 1 వ సాక్షి (మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రిసోమయాజులవారి) సాక్ష్యము చూడవలసినది.

సీ॥ పేఁబుట్టి పెరిఁగిన దేసంఘమందో యా
సంఘంబె బ్రాహ్మణజాతమనియు

వైశేష్యాత్ ప్రకృతిశ్రేష్ట్యాత్ నియమస్యచధారణాత్,
సంస్కారస్యవిశేషాచ్చ వర్ణానాం బ్రాహ్మణః ప్రభుః

జాతులవిషయమై చర్చించునపు డీ పైశ్లోకము చెప్పఁబడినది. తన వర్ణోత్కృష్ట తవలనను ప్రకృతి (సత్వరజస్తమోగుణములయొక్క కూడిక) యొక్క యాధిక్యమున నను నియమములజరుపుటవలనను గర్భాధానపుంసవనాది సంస్కారములవలనను బ్రాహ్మణుఁడు హెచ్చుగాఁ జూడఁబడుచున్నాఁడని దీనియర్థము

గీత॥ బ్రాహ్మంకర్మ స్వభావజం

బ్రాహ్మణులు పుట్టుకలోనే ప్రకృతిలో నవసరమైన మేళనము కలిగియున్న వారు.

ఆపస్తంబః॥ బ్రాహ్మణః జన్మతశ్శ్రేయాన్

బ్రాహ్మణుఁడు పుట్టుకవలననే యితరజాతులవారికన్న శ్రేష్ఠుఁడు.

దేవలః॥ బ్రాహ్మణ్యాం బ్రాహ్మణాజ్జాతః సంస్కృతో బ్రాహ్మణోభవేత్

బ్రాహ్మణపురుషునకు యథావిధిగా వివాహితయైన బ్రాహ్మణస్త్రీయందుఁబుట్టి గర్భములో నున్నప్పటినుండి బుట్టినతర్వాతను గావలసిన సంస్కారము లైనవాఁడు బ్రాహ్మణుఁడగును.

మనుః॥ ఉత్పత్తిరేవవిప్రస్య, మూర్తిః ధర్మస్యశాశ్వతీ
సహిధర్మార్థముత్పన్నో బ్రహ్మభూయాయకల్పతే

బ్రాహ్మణునివిషయములో బుట్టుకయేధర్మముయొక్క శాశ్వతమైన యాకారమై యున్నది. ఏలయన ధర్మాచరణమునకును మోక్షార్హతకును నతఁడు పుట్టినాఁడు.

మనుః॥ బ్రాహ్మణా బ్రహ్మయోనిస్థాః యేస్వకర్మణ్యవస్థితాః।
తే సమ్యగు పజీవేయుః, షట్కర్మాణి యథాక్రమం॥

బ్రాహ్మణునివలన బ్రాహ్మణస్త్రీయందుఁబుట్టి బ్రాహ్మణధర్మముల నడుపుచుండువాఁడు జీవికకు నిర్ణయింపఁబడిన షట్కర్మలు చేసికొని జీవింపవచ్చును.

మనుః॥ శూద్రాయాం బ్రాహ్మణాజ్జాతః, శ్రేయసాచేత్ప్రజాయతే
అశ్రేయాం శ్రేయసీంజాతిం గచ్ఛత్యాసప్తమాద్యుగాత్,

శూద్రస్త్రీయందు బ్రాహ్మణునివలనఁ బుట్టిన పురుషుఁడు సత్కర్మలుచేసినట్లయినఁ బుట్టుకవలనఁ దక్కువకులపువాఁడైనను నేడుతరములలో నుత్కృష్టజాతిని బొందవచ్చును.

కలహకారణములైన కమసాలివారిది
సంకీర్ణ సంకర జాతియనియు

(5) ఉభయవాదులును దాఖల్ చేసిన పుస్తకములలోఁ గొన్ని ప్రమాణములనియుఁ గొన్ని యీవ్యాజ్యముతో సంబంధము లేనివియు విని యుండనివియు ననియుఁ గొన్ని యిటీవల బ్రాహ్మణులమని చెప్పుకొనువారిచేఁ గల్పింపఁబడినవనియుఁ జెప్పినారు. ఐతే, ప్రమాణములైన గ్రంథములందుమాత్రము ప్రతివాదులు పుట్టుకవలన గాని వృత్తివలనఁగాని కర్మలవలనఁగాని రథకారులనికాని లేక శిల్పులనికాని వాడఁబడియున్నది. లోకములో మనుష్యులందఱును భ్రాతృభావముతో నుండవలసినదిగాను దేవుని దండ్రిగాఁ జూడవలసినదిగాను జెప్పెడి వేదాంతశాస్త్రము ప్రస్తుత యీకేసులోని స్త్రీల వివాహాంశమునకు సంబంధించినది కాదు కాఁబట్టి యీలోకములో మనుష్యజాతి పలువర్ణములుగా విభాగింపఁబడియున్నదను దానిమీఁదనే యీకేసు తీర్మానము చేయవలసి యుండును. విశ్వకర్మశబ్దము యోగమందు రూఢియందును నుపయోగింపవచ్చును. ప్రతివాదులు దాఖల్ చేసిన ప్రమాణగ్రంథములలోని యెగ్జిబిటు 3, 4, 17 (కృష్ణయజుర్వేద ఋగ్వేదము) లలోఁ జెప్పఁబడినటువంటియుఁ బ్రతివాదులచేఁ దమ మూలపురుషుఁడుగాఁ జెప్పుకొనఁబడునట్టియు విశ్వకర్మ పరాత్పరుఁడుగాని శిల్పి కాఁడని తెలియవచ్చెడిని. సామాన్యముగా నలుగురూహించు ప్రకారము కులమనునది మతసంబంధమైనదియు సంఘసంబంధమైనదియు నైయున్నది. వాడుకనుబట్టియుఁ బేరునుబట్టియు బ్రాహ్మణుఁ డెవఁడైనదియు నొకమనుష్యుఁ డేకులమునకు సంబంధించినవాఁడైనదియుఁ జెప్పుటకేలాటిసందేహము నుండదు. మునిసిభుగారు చాల శ్రమపడి వ్రాసిన ప్రకారము ప్రస్తుత కాలపు బ్రాహ్మణులకుఁ బూర్వగ్రంథములలోఁ జెప్పఁబడిన ప్రకారము తమ పూర్వికులకుండిన పరిశుద్ధత మొదలైన గుణములు లేకపోవచ్చును. అయితే, ఈకాలపు న్యాయస్థానము లీకాలమున సంఘమున్న పద్ధతినిబట్టి న్యాయ్యమైన తీర్మానము చేయవలసియున్నది. కావునఁ బూర్వకాలపు గుణగణములనుబట్టి బ్రాహ్మణత్వమును దీర్మానించుట యసంభావ్యము. పైని జెప్పిన ప్రమాణములవలన బ్రాహ్మణునకును బ్రాహ్మణికిని బుట్టినందువలననే బ్రాహ్మణుఁడగుచున్నవాఁడు. అయితే, అతని బ్రాహ్మణత్వ మతఁడు చేయు కర్మలవలనఁగాని పారిశుద్ధ్యమువలనఁగాని హెచ్చుదశకుఁగాని తగ్గుదశకుఁగాని వచ్చినప్పటికి స్వాభావికమైన బ్రాహ్మణత్వమునుగుఱించి యెన్నఁడును నాక్షేపణ చేయఁబడినట్లు కనఁబడదు

ఆజాతివారికి హారహారాదిషర్శిష్ట
లేశమే నధికృతి లేదటనియు

పురాణములలో నొకటిరెండువిషయములలోఁ గర్మాచరణ పారిశుద్ధ్యముల వలన బ్రాహ్మణేతరులు బ్రాహ్మణులైనట్లగుపడినను నీకాలమందట్టికర్మలును బారిశుద్ధ్యమును బ్రాహ్మణేతరుల బ్రాహ్మణులఁగా మార్పఁజాలవు. ఐనను గొన్నిచోట్ల బ్రాహ్మణేతరుఁడు తర్వాతరాఁబోవుజన్మమున బ్రాహ్మణ్యమును బొందుటకుఁగాను ముందనేకజన్మములందుఁ గర్మలవలనను బారిశుద్ధ్యమువలనను దనయోగ్యత నధికపఱుచుకొనిన ట్లుదాహరణము లున్నవి. మహాభారతములో గొప్పప్రఖ్యాతిపొందిన విదురుఁడు బ్రాహ్మణ్యమునుండవలసిన సల్లక్షణము లుండియు బ్రాహ్మణస్త్రీకిఁ బుట్టనందువలన బ్రాహ్మణ్యుఁడని యనిపించుకోనట్లు కనఁబడెడిని. ఈసందర్భములోఁ గ్రిందఁజూపఁబడుప్రమాణములు కొంతవఱకు సంబంధించుననని తోఁచెడిని. అవి తక్కువజాతిజనులు హెచ్చుజాతికి స్వప్రమాణముగాఁ జెప్పఁబడినకర్మలు చేయుట కర్హులుకారనియు నట్లు చేయుటవలన నెక్కువకులములోఁ జేరరనియుఁ దెలియఁజేయును.

అనార్య మార్యకర్మాణం ఆర్యం చానార్యకర్మిణం।
సంప్రధార్యాబ్రవీద్ధాతా నసమా నసమావితి॥
శూద్రాయాం బ్రాహ్మణాజ్జాత శ్శ్రేయసాచేత్ప్రజాయతే।
అశ్రేయాం ఛ్ఛ్రేయసీంజాతిం గచ్ఛత్యాస ప్తమాద్యుగాత్।
జీవేదేతేనరాజన్యః। సర్వేణాప్యనయంగతః।
నత్వేవజ్యాయసీంవృత్తి మభిమన్యేత కర్హిచిత్॥
గోలాంభా దధమో జాత్యా। జీవే దుత్కృష్టకర్మభిః।
తంరాజా నిర్ధనంకృత్వా। క్షిప్రమేవ ప్రవాసయేత్॥
వరం స్వధర్మో విగుణో। నపారక్య స్స్వనుష్ఠితః।
పరధర్మేణజీవన్హి సద్యఃపతతి జాతితః॥

రథకారులలో నొకతెగయైన ప్రతివాదులు యాజనములో నొకభాగమైన యొకవిధంపు నాధానము తమకుఁగూడ నిర్ణయింపఁబడినమాత్రమునఁ దమనుగూడ బ్రాహ్మణులఁగాఁ జెప్పకొనఁగూడదు. ఈవిషయములో మనము చక్కఁగా నాలోచించిన, ఇ, యఫ్, జి, యల్, యమ్, (విజ్ఞానేశ్వరీయము, అష్టాదశస్మృతులు, సూతసంహిత, వైద్యనాథదీక్షితీయము, వాచస్పత్యము) లవలన రథకారు లెవరైనది తెలియుచున్నది. వారు కరణజాతిస్త్రీలయందు మాహిష్యజాతిపురుషులకుఁ బుట్టిన సంతతివారు. వైశ్యస్త్రీయందు క్షత్రియపురుషునకుఁ బుట్టినవారు మాహిష్యులు. శూద్రస్త్రీయందు వైశ్యపురుషునకుఁ బుట్టినవారు కరణులు.

బ్రాహ్మణులఁ బూజించు ప్రతిమాదికములకుఁ గొలఁదివారి ప్రతిష్ఠ కూడదనియు

ఉపనయమును నాధానమును జెప్పఁబడినప్పటికి జాతినిగనుగొనుటకు వృత్తియాధారమయినయెడల యల్ మార్కు దస్తావేజు (వైద్యనాథదీక్షితీయము) వలన రథకారులు బంగారునగలు చేయువారనియు వ్యవసాయపుఁ బనిముట్లును బాత్రలును జేయువారనియుఁ గనఁబడుచున్నది. ద్విజులకేర్పడియున్న కొన్నిమంత్రము లుచ్చరించుటకు వీరి కధికారము లేదని, ఆర్ మార్కు దస్తావేజు (మీమాంసాదర్శము) వలనఁ గనఁబడుచున్నది. 6 వ మార్కు దస్తావేజు (సిద్ధాంతకౌముది) వలన రథకారులు బ్రాహ్మణులని కనఁబడదు. ఐతే, ఒక బ్రాహ్మణ్ణుని పేరు రథకారుఁడని కనఁబడును. 3వ మార్కు దస్తావేజు (కృష్ణయజుర్వేదము) లోనుదహరింపఁబడిన విశ్వరూపాచార్యుని తండ్రియైన త్వష్టయనునతఁడు కశ్యపుని ద్వాదశపుత్రులలో నొకఁడుగాని 8,9, 15 దస్తావేజు బ్రాహ్మణోత్పత్తిమార్తాండము కృష్ణయజుర్వేదము తైత్తిరీయసంహిత విశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తు లలోనుదహరింపఁబడిన త్వష్ట కాఁడు. ఇదిగాక 2వ మార్కు దస్తావేజు వజ్రసూచికోపనిషత్తు లోనన్ని జాతులవారును నుత్తమస్థితికి వచ్చుటకుఁ దపస్సుగాని మానసికప్రార్థనగాని చేయవలసినట్లు చెప్పఁబడియున్నది, 15వ మార్కు దస్తావేజయిన విశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తు ననబడు వాడుకలోనున్న నూటయెనిమిదియుపనిషత్తులలోఁ గనబడదు. అయితే, 1008యుపనిషత్తులని చెప్పువానిలో నుండునేమో నేను జెప్పఁజాలను. చిత్రముగా నీ 15వ మార్కు దస్తావేజు (విశ్వబ్రహ్మోపనిషత్తు) లో నితరప్రామాణికోపనిషత్తులలోవలెఁ గాక గోత్రఖండముమాత్ర మున్నయది. 13వ మార్కు దస్తావేజు గార్గేయాగమము ఋషి గావ్రాసినది కాని ప్రామాణికగ్రంథము గాని కాదు. ఇందులోఁగూడ విశ్వకర్మ బ్రాహ్మణులుగాని రథకారులుగాని బ్రాహ్మణులని చెప్పియుండలేదు. బ్రాహ్మణ శాఖలలో విశ్వకర్మ బ్రాహ్మణులుకూడఁ జేరియున్నారని యెక్కడను బ్రమాణమును గనపఱుప లేదు. 19వ మార్కు దస్తావేజు (వాల్మీకిరామాయణము) క్రమముగా నర్థముచేయలేదు దానిలోఁ బ్రమాణముగానెత్తుకొన్న భాగ మీక్రిందివిధముగానున్నయది.

> ఇక్షాశ్చ యథాన్యాయం కారితాశ్చ ప్రమాణతః।
> చితోగ్ని ర్బ్రాహ్మణై స్తత్ర కుశలై శ్శిల్పకర్మణి॥

కొన్ని కర్మలుచేయుటకుఁగాను బ్రాహ్మణులు క్షేత్రగణితమును జిత్రరువును వ్రాయుటను గొంతవఱకు నేర్చియుండవలసియున్నది.

సపరిమాణంబుగా వీనిఁ జాల మంచి
గానె తీర్మాన మొనరించెఁగాని జడ్జి
తుద కొకించుక క్రిందుమీఁదుగనొనర్చె
ప్రకృతనిర్ధార్య మతిసూక్ష్మభాగ మగుట॥ 197

పైఁజెప్పినదానిలో నావిషయములోఁ గుశలురైనబ్రాహ్మణులవిషయమై చెప్ప బడియున్నది. శిల్పులు బ్రాహ్మణులని దానియర్థము కాదు. "శిల్పకర్మణి" యనుదానిలో సప్తమి "బ్రాహ్మణైః" యనుదానిలోఁ దృతీయ యుపయోగించినందున నిజముగా శిల్పులు బ్రాహ్మణులని దీనిలో నర్థముచేయనట్లు కనఁబడును. దీనివ్యాఖ్యానములో శిల్పకర్మణియనుదానికి శుల్బకర్మణియని పాఠాంతర మున్నట్లు కనఁబడును. శుల్బశాస్త్రములోఁ గుశలురని యర్థము. కాఁబట్టి 19వ దస్తావేజు (వాల్మీకిరామాయణము)లో శిల్పులు బ్రాహ్మణులని యర్థముచెప్పుట కుపచరింపదు. 24వ మార్కు దస్తావేజు (ఛాటియారుల నాగరఖండము)ను నిప్పుడు దాఖల్ చేసిన డబ్లియుమార్కు దస్తావేజైన యచ్చుపుస్తకము [సంస్కృతాక్షరములలోనున్న నిజమైననాగరఖండము]ను ననేకభాగములలో సరిపోయినట్లు కనఁబడదు.

[6] మనుష్యులు నాలుగుజాతులుగా విభాగింపఁబడినారనియు వానిలోనుండు భేదములు కొంచెమించుమించుఁగాఁ బుట్టుకతోనే వచ్చుచున్నవనియు హైందవులు నమ్ముచున్నారు. ఇంతవరకు నీహిందూదేశములోనుండుమానవుల నాయాజాతులక్రింద విభజించుట కెట్టికష్టమును గనఁబడదు. ఇతరయుగములలోమాదిరిగా నీకలియుగము [అనూయాగ్రస్తమైన కాలము]లో నొకజాతివా రంతకంటెనుత్కృష్టజాతికివచ్చుటకు వీలులేదనికూడ హైందవులు నమ్ముచున్నారు. బ్రాహ్మణుఁడు తనయిష్టమైనవృత్తినవలంబించుటకుఁ బ్రమాణమున్నదికాని యేజాతివాఁడైనను వృత్తిమార్చుటవలనఁ బైజాతిలోకిఁగాని క్రిందిజాతిలోనికిఁగానిపోనేరఁడు. క్రమముగానో యక్రమముగానో బ్రాహ్మణులు సంఘములోఁ బ్రథములుగానున్నారని యొప్పుకోకతప్పదు సంఘములో నుత్కృష్టుఁడై యున్నంతమాత్రమున జాతి మాఱఁబోదు. వారిస్థితిమాత్రము మాఱవచ్చును. అట్టిప్రశ్న నివాదాంశగానప్పుడ నేక కాలములనుండివచ్చుచున్న బ్రాహ్మణోత్కృష్టతనైని సులభముగాఁ దప్పులెన్నుట కోర్టువారుచేయు తీర్మానములో నప్రస్తుతము. జనులగుణాగుణములే జాతిని నిర్ణయించునని గాఁ ఏసికొనినయెడల హైందవధర్మశాస్త్రము నమలునకుఁ దెచ్చుటకుఁగాని బంధుజాతులలోనచ్చుతగవులు తీర్చుటకుఁగాని యసంభవము.

సీ॥ * ప్రకృతదేవాలయాల్ బ్రాహ్మణజనులచే
భక్తిమైఁ గట్టింపఁబడియెననియొ
తద్గ్రామదేవతాద్వయమున కవ్వార
లొగి క్షేత్రపాత్రంబు లొసఁగిరనియొ
ఆ దేవతావిగ్రహములకైన ప్రతిష్ఠ
శాస్త్రోక్తవిధముగా సలిపిరనియొ
దేవతాకృతిరాను దీర్పించి విగ్రహాల్
నేర్పుమై గుడులందు నిలిపిరనియొ
వాసికొఱకుఁగాను వసుధామరుల్ సొమ్ము
ప్రీతితోడఁ గర్చుపెట్టిరనియొ
నేను ఋజువుచేయ నేరనైతినటంచు
ప్రోస్సివై చెజ్జి తుద కపీలు॥ 198

క॥ చందాలు వేసికొని జనులందఱుఁ గట్టించియుండిరా యాలయముల్
చందా బ్రాహ్మణులిడమికి నుందే తెల్పితి నిదానముం గనుఁడ చటుల్

క॥ కులములకన్నిటికిం గురు
వులగుటఁ జందాలుతప్పె భూమిసురులకున్

ఈకేసులోఁ బైని జెప్పినవిధముగా నే నభిప్రాయపడుటవలన వాది తాను బ్రాహ్మణుఁడనని చెప్పు నర్థములోఁగాని ప్రామాణికగ్రంథములుచేయు నర్థములోఁగాని బ్రాహ్మణు లెవరాయనువిషయములో సకలహైందవులు నొప్పుకొనురీతిగాఁగాని ప్రతివాదులు బ్రాహ్మణులని నేనొప్పుకోను. సంఘములోనున్న యితరజాతులవారి హక్కులతో జోక్యము పుచ్చుకొనంతకాలము ప్రతివాదులు తమ నే పేరుతోఁ బిలుచుకొన్నను నాక్షేపము లేదు.

* (7) వాది దావాకు సంబంధించిన దేవాలయములు బ్రాహ్మణులు కట్టించినారని కాని బ్రాహ్మణులచే వానికి నామములీయఁబడినవని కాని వానిలో విగ్రహముల బ్రాహ్మణులు స్థాపించినారని కాని వారు ప్రతిష్ఠచేసినారని కాని యందునిమిత్తమై కర్చుపెట్టినారని కాని స్థిరపఱచుకోలేదు. దావాయాలయములలోనుండు శిలలు నూతనముగా నేర్పఱుపఁబడినవై యున్నవి.

ఇలఁ జండాయిడనట్టిరె
అలఘుతదారంభములను నగ్రేసరులుర్॥ 200

క॥ మునిసిభుకడఁ గరణముకడ
పనిపాటలవాండ్రికడను బ్రాహ్మణులకడర్
గాన రేయూరను జండాల్
జను లందఱెఱింగినట్టి చరితమొ యిదియుర్॥ 201

తే॥ అట్టిచండాలొసంగని యామునిసిభు
కరణముల్ బ్రాహ్మణులె యగ్రగణ్యులచట
కనుక బ్రాహ్మణు లేమియుం గర్బుపెట్టి
గుడులుకట్టింపకుం టొక్క కొదవగాను॥ 202

క॥ పదిమందితనయు లొకనికి
నుదయింపఁగ నంద అగుదురొకొ యుద్యోగుల్
ఎదియు గడింపనివానికిఁ
బదపదమని భాగమిడక పంపఁగవలెమే॥ 203

క॥ భీమాజ్ఞసంపాదిత।మామహికంతటికి నేలయధికృతుఁడయ్యెర్
దాముమధర్మజుఁడటుచం।దామెమిడక యెప్రధానతఁగాంతుమటర్

ఆ॥ ఈయకుంటనిజమొ యీదేవతలకు బ్రా
హ్మణజనంబు తాము మాన్యములును
అంతమాత్రమునన యవ్వారిస్వాతంత్ర్య
మునకు నేమిలోపమో యెఱుంగ॥ 205

ఆ॥ ఈయకుండ్రిగాక యీబ్రాహ్మణులువాని
నిచ్చినారె యితరు లెవ్వరేని
కాన నందఱికిని గలదిపో స్వాతంత్ర్య
మచటి మంచిచెడ్డ లరయుటకును॥ 206

ఆ। ఎవ్వరె నినాములిడిధర్మకర్తలై।యుందురేర్ స్వతంత్రులొరులుకారు
ఎల్లరుర్ స్వతంత్రులేమాన్యముల్లేని।యీవిధంపుగ్రామదేవతలకు

ఆ॥ గ్రామజనుల కెల్లఁ గలుగుట సంబంధ
మలరె గ్రామదేవతలుగ నవ్వి
గ్రామదేవతాఖ్య గలదె యాశివ కేశ
వాదులకును నెందు నరసిచూడ॥ 2..

క॥ స్థాపనమునకుఁ బ్రతిష్ఠకు। నేపాటియొ భిన్నభావ మొలుఁగను గాని
బాపల ప్రతిష్ఠకుం గల। దా పార్టీ సాక్ష్య మొకర మాధారంబై॥

ఆ॥ అందఱెలుఁగు మీఁద నైన ప్రతిష్ఠ లే। రెండు, వానిలోన నొండు
సును లెచేసి నారు పెర ప్రతిష్ఠ కే। యీ వివాద మంకురించుటేగా యీ॥

క॥ కావునఁ బై యంశంబుల। నే విధమున బుజువుచేయ నేనరయంగన్
గేవల సాక్ష్య మొకొనఁ జన। దీవిధపుం గేసులందు నెన్నఁడు జడ్జిల్॥ 2'

ఆ॥ *గ్రామదైవతముల బ్రాహ్మణుల్ పూజింప
రనుచు జెడ్జికూడ మునిసిభటులె
తలఁచుచున్నవాఁడు, దానిని గుఱియించి
వ్రాసియుంటి మున్నె వాస్తవంబు॥ 211

క॥ †పూజయు నైవేద్యముఁ బ్రతి
రోజును నీగుడులలో జరుగవను మఱియుం
డోజంగలిగెను సందియ
మీజడ్జిగారికకట! యేమనువాఁడన్॥ 21°

క॥ ఎన్నియొ మహాస్థలంబులె। యున్న వినుహిమీఁదఁ బూజయున్ నైవేద్యం
బెన్నఁడొ యొకనాఁడగునవ। వన్ని యుద్విజు లేగఁదగనియవియగునా

ఆ॥ అనుదినంబు నేగి యర్చించి నైవేద్య
మిచ్చునట్టివార లెవరు లేక

* ఆవిగ్రహములు బ్రాహ్మణులు సామాన్యముగాఁ బూజచేయని గ్రామదేవ
... నేగఁ బడఁబడినవై యున్నయవి.

† నానాదేవాలయములలోఁ బ్రత్యహమును బూజానైవేద్యములు లేవు ఇప్పుడు...
...హముల జేయుటకుఁగాని స్థాపించుటకుగాని బ్రాహ్మణులు కొంతపైకము
...ని పూజావృచేయలేదు.

ఆంజనేయుఁడుండెనస్మదీయగ్రామముననె, యతనిఁగొల్వఁజనరెద్విజులు॥
సీ॥ తద్ధనూమంతుని ధామమ్మేఁ దమచేత
భక్తిమైఁ గట్టింపఁబడినదనియొ
తద్రామదూతకుఁ దమచేతనే క్షేత్ర
పాత్రంబు లొసఁగంగఁ బడినవనియొ
తద్దేవతాశిల తమవారిచేతనే
పరఁగఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడియెననియొ
తన్నిమిత్తముగాను దమచేత నొకకొంత
పైకంబు వ్యయపెట్టఁ బడియెననియొ
బ్రాహ్మణాళి ఋజువుపఱుపఁజాలరుకాన
స్వర్ణకారముఖ్యజనములార!
ముట్టుకొనుఁడు పీకుఁ డక్కె ప్రతిష్ఠింపఁ
డీకఁ దదాంజనేయు నేమిభయము॥ 215
తే॥ * నీచజాతికి వృత్తిగా నిర్ణయించె
భద్రకాళ్యర్చనము స్మృతి బాగుగాను
గాన కుమ్మరి పూజారిగాపుటకును
నర్హుఁడే గ్రామదేవతయాలయమున॥ 216
తే॥ సంకరుండగువాఁడుపూజారిగాఁగ
నుండు దేవత నర్చింప యోగ్యమగునె
భూసురుండని శంకింపఁ జాలఁదప్పు
శాస్త్రవిహితంపుఁబనిగాన సలుపుటొప్పు॥ 217

* గొల్లవాఁడును గుమ్మరవాఁడును, ననఁగా శూద్రులీదేవాలయములలోఁ బూజారులని యుభయవాదులు నొప్పుకొన్నదే. అందువలన నీదేవాలయములలో బ్రాహ్మణులు పోయి పూజించునాచారము లేదు.

వైద్యనాథదీక్షితీయము.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణా చ్ఛూద్రకన్యాయాం జాతః పారశవస్తథా
భద్రకాళ్యర్చనం తస్య వృత్తం వాద్యంచ వర్తయే॥

* క॥ కలివర్జంబులఁ జేరుట
నిలిచెఁ దదాచారమిపుడు నిశ్చయమునకున్
తొలియుగములఁ బాకంబును
సలిపినవార్ శూద్రులై ద్విజసదనంబులలోన్॥ 218

క॥ శూద్రుఁడువండినయన్నమె భద్రిదముగ మెసవినట్టి బ్రాహ్మణజనముల్
శూద్రార్చకదేవత కేమాద్రిం బూజింపదగరు క్రమదిఁ బరికింపన్॥

తే॥ ప్రథములగు బ్రాహ్మణులయిండ్లఁ బాకములను
ఆచరించినవార్ శూద్రులగుటవలన
కాదె సచ్ఛూద్రులైయున్న కాఁపులిపుడు
కుమ్మరుల్ వండు నన్నంబు గుడుచుచుంట 220

ఉ॥ కుమ్మరివండునన్నమును గుడ్చుట తప్పెటుగాకయుండెనో
కమ్మల కాప్రికారమున భూసురకోటికిఁగూడ నియ్యెడన్
కుమ్మరియర్చకత్వమునఁ గూడి రహించెడి గ్రామదేవతన్
సమ్మతితోడఁ గొల్చుటయు శాస్త్రవిహితంబయగున్ నిజంబుగన్॥

ఆ॥ భగవదాజ్ఞయగుచుఁ బరఁగు శ్రుతిస్మృతుల్
పలికినటుల మనము సలుపవలయు
కాని యల్పశంక కల్పించుకొని స్వేచ్ఛ
చనుట నరకమునకుఁ జనుటయగును 22[illegible]

క॥ ♦ విద్యాహీనులపూజకె హృద్యత నేర్పడియెనంటయీ దైవతముల్
విద్యాహీనులుకారొకొ యద్యతనప్రజలు పెక్కురవనీస్థలిలోన్॥22[illegible]

♦ పామరులయొక్కయు విద్యావిహీనులయొక్కయుఁ బూజనిమిత్తమేర్పడి[illegible] యీగ్రామదేవతల స్థితి యెపుడేని కఱవుగాని జాడ్యములుగాని వచ్చినప్పుడె బైట[illegible]చ్చును.

*పరాశరమాధవీయము 24వ పుట.

...కన్యానా మసవర్ణానాం వివాహశ్చ ద్విజాతిభిః...ద్విజస్యాబ్ధౌతు నిర ణం శోధితస్యాపి సంగ్రహః...బ్రాహ్మణాదిషు శూద్రస్య పచనాదిక్రియాపి చ.. తానిలోక సప్త్వర్థం కలే రాదౌ మహాత్మభిః నివర్తితాని కర్మాణివ్యవస్థాపూర్వ[illegible] బుధైః

తే॥ వేదశాస్త్రపురాణముల్ వెక్కిరించి
కాని వెఱ్ఱియె వ్రాయుటేకాదు విద్య
వేదశాస్త్రపురాణోక్తవిధు లెఱింగి
ఆప్రకారము వర్తించు టగునుగాని

ఉ॥ సత్యమెఱుంగ జేయఁగల జ్ఞానమె వాస్తవమైనవిద్య,యా
సత్యము బ్రహ్మ,మన్యమగు సర్వము మిథ్యయ,యిట్టిలోకముల్
సత్యముగాఁ దలంచి పరిజ సంసృతిమోహములోనఁజిక్కి తా
నిత్యము సంచరించునొకొ నిక్కపువిద్యయె నేర్చియున్నచోన్॥ 225

తే॥ బ్రహ్మమే సత్య మితరప్రపంచమెల్ల
కల్లయనుపాటిజ్ఞానంబు గలుగుఁగాక
సతము మాయాతిరస్కృతమతులుగాక
ఉంటమాత్రము దుర్లభం బుర్విపైని 226

క॥ దారసుతాదులయందున్ దీరనిమోహమునసుండిధీమజ్జనముల్
వారలయారోగ్యంబును గూరిచివెయిదేవరలనుగొల్చెడిఁగానన్॥ 227

తే॥ జాడ్యములచేత నవ్వారు పీడ్యమాను
లైనయెడ గ్రామదేవత యర్చనంబు
తప్ప కొనరించుచుందురు ధరణిదేవు
లైననేమి మఱెవ్వరో యైననేమి॥ 225

*ఉ॥ ఎన్నఁడొ యాదికాలమున నీగుడు లెవ్వరుకట్టజేసిరో
నిన్నటివారి కేమెఱుక నే నది గట్టిగఁ జెప్ప,నట్టిచో
ఎన్నుచు దీనిఁగూడ నొక హేతువుగాఁగ నపీలు త్రోసివై
చె న్నరవర్యులార!సబుజెడ్జియు నేమివచింతు మీకిఁకన్॥ 228

యస్ మారుకుదస్తావేజు(దేవీభాగవతము)లో జీవహింస చేయఁగూడదని యెట్టి ప్రమాణమును లేనప్పటికి వాదియొక్క 2వసాక్షి(శిష్టాసీతారామశాస్త్రి)చెప్పినప్రకారముగాను బ్రతివాదుల5,14సాక్షులు చెప్పినప్రకారముగాను నీగ్రామదేవతలయొద్ద జీవహింస చేయుటవలన బ్రాహ్మణులు పూజచేయుట మానినట్లు కనఁబడెడిని.

*ప్రథమమం దీదేవాలయములు కట్టించినవారియొక్కయు నీవిగ్రహములఁబ్రతిష్ఠించినవారలయొక్కయుఁ బేళ్లు చెప్పలేనని వాదియే యొప్పుకొనుచున్నవాఁడు.

తే॥ ఉండఁ బ్రాచీనపుగుడి [illegible]
ఎవరు కట్టించిరో దాని నెవ్వ[illegible]
రటఁ బ్రవేశించి చం[illegible]
లేక మునటఁ గావ్యాల [illegible] ॥ 230

క॥ * శివకేశవులప్రతిష్ఠ[illegible]
అవనీసురజన [illegible]
ఎవ రేని చేయఁదగునఁటు
అవనిలఁ గ్రామదేవతాప్ర[illegible] ॥ 231

ఆ॥ మాంత్రికాప్రతిష్ఠ [illegible]
మగున గాక, దాని [illegible]
తత్ప్రతిష్ఠితములు [illegible]
తదగకులకుఁ [illegible] 232

ఆ॥ గ్రామదేవతలను బ్రాహ్మ[illegible] పూ[illegible]
నిశ్చయంబుగాను [illegible] ప్ర[illegible]॥

ఐతే, నిజముగా [illegible] ప్ర[illegible]ములు
స్థలములనందు దేవాలయాలను [illegible]
నన్న మాత్రమునసే దేవాల[illegible] ప్ర[illegible]
చుట్టి ప్రతిష్ఠచేసినట్లు [illegible]
దక్షిణజాతివారలచేఁగాని [illegible]
మశాస్త్రి) చెప్పియున్నారు. ఇది [illegible] 17 [illegible]
నిట్టిప్రతిష్ఠలు చేసినట్లు [illegible] ప్రతిష్ఠ[illegible]గాని
యంతకు దక్షిణజాతివారుగాని [illegible] ప్రతిష్ఠించినట్లు [illegible]
బడెడిని.

* శివునియొక్కయు [illegible] ప్రతిష్ఠ [illegible] (బ్రాహ్మణు
లకే) చెప్పఁబడినను వాడ[illegible] 24 [illegible]
దస్తావేజు (నిర్ణయసింధువు) ప్రకారము [illegible] దేవతల [illegible]
యున్నయది.

ఆ॥ గ్రామదైవతములఁ గావింప రక్షింప
ధరణిదేవులన్న తలఁపుతోడ
జెడ్జిగారు నిర్ణె చేసిరి తీర్మాన
మిచటి ధర్మసూక్ష్మ మెఱుఁగఁబడక॥ 234

కం॥ విప్రులు వికర్మగతులై ప్రాజ్ఞతసూనునిచు లైరిమహాత్ముల్
సుప్రథితమైనధర్మం బప్రామాణికవిమర్శ నడపింగలసెన్॥ 235

సీ॥ బ్రహ్మవిద్వేషంబు ప్రబలిపోయె జగాన
కానాగి రెల్లరున్ కర్మనుపర్వ
లర్థతత్పరులు ధర్మాధికారముమాని
రై రాళ్ళఁ దీర్చురు లల్పమతులు
దుష్టుల కందఱుం దోడ్పడఁజొచ్చిరి
శిష్టుల పైన కేరుఁ జేరరైరి
కల్లలేజనరంజకంబులై రహించె
జనమిరుదంబయ్యె సత్యవాక్కు

నైజాతివాఁడైన వాది యీప్రతిష్ఠవలన నేమియు నష్టముఁబొందినట్లు కనుబడుపలేదు. గ్రామదేవతలుబ్రాహ్మణులచేతనే ప్రతిష్ఠింపఁబడవలసినట్లు ప్రమాణమును లేదు. సాక్ష్యమును లేదు. ఇంకను 28వ నెం. దస్తావేజు (గ్రామయనింనవు)లో దీనికి విరుద్ధము గనే యున్నది. వాదిచేఁ గనఁబఱుపఁబడిన గ్రంథములనుబట్టికూడ విగ్రహములనుజేయు నధికారులు లేక శిల్పులగువారు ప్రాణప్రతిష్ఠపుఁబూర్వము కొంతకర్మము చేయవలసినట్లుగాఁ గన్పడెడిని. ఈకేసువిషయమై నైగా నేనభిప్రాయపడినదానినిబట్టియురికార్డులోనుండు సాక్ష్యమునుబట్టియుఁ జూడఁగా నైహికాముష్మికసంబంధమైన యెట్టినష్టమును బ్రాహ్మణుఁడైనవాది పొందలేదనియు వ్యాజ్యమునకుఁ గారణ మేర్పడలేదనియు నష్టమిప్పింపఁదగిన యేయుపకారమును బొందలేదనియు నేను మనస్తృప్తిగా జెప్పుచున్నవాఁడను. ఇతరుల నష్టనెట్టుటకైనను గాపోయినను నీదావా మంచిసలహాలతోఁ జేయఁబడలేదని నాయభిప్రాయము. నైతత్కారణమునుబట్టి యీయప్పీలు కర్చులతోఁ గ్రొట్టివేసితిని.

25-9-15 ఎం. సాంబమూర్తి అయ్యరు-సబ్ జడ్జి.

పిన్న పెద్దవివేకంబు సున్నయయ్యె
గురువు దైవంబు ననుమాట మఱనఁబడియె
నందియన నంది పందినాఁ బందియయ్యె
పదుగు రొక గుంపుగం జేరి పలికినంత॥ 236

ఉ॥ కొంపలుగాల్చనీ యొరుల కుత్తుకలొత్తిదనుంచుఁ గొట్టనీ
కెంపుఘటిల్ల నేత్రములఁ గేకలు వేయుచు నొత్తఁ దిట్టనీ
లంపులమారులై యధికలాభములొందుచు సంచరింపనీ
తెంపువహింపనీ యెవరుఁ దీర్పఁగడంగరు తస్కరాత్ములన్॥ 237

చ॥ కుజనుని జోలికేగఁ దమకొంపల నెక్కడఁ జిచ్చుపెట్టునో
గజిబిజిగానటంచుఁ బ్రజ కాతరులై కర మోరకేసి యూ
కుజనుఁడు కీడుసేయఁ గనికూడ వచింపరు సాక్ష్య మెక్కడన్!
నిజమిఁక నేడనున్నయది నీతిపరుల్ కడుఁ దక్కువైరిలన్॥ 238

ఉ॥ కల్లలు పల్కియో యొరుల కాళ్లనొత్తియొ ముష్టివిప్పియో
పిల్లలనమ్మియో మఱియు బీదజనంబు దినాలుసేసియో
అల్లరిచేసియో యెటో ధనార్జనసేయుట ముఖ్యధర్మముం
చెల్లరు నేర్చికోఁగడఁగి రీ కలికాలమహాత్త్వ మెమ్మనన్॥ 239

క॥ కావుననీతీర్మానము కావింపంబడె యుగానుసారముగన్
యావద్ధర్మముమాఱగ।నీవిషయముఁగూర్చిచింత యేటికిఁ జేయున్

ఆ॥ ధర్మనిష్ఠగలదు ధర్మాధికారుల
కైనఁ బ్రస్తుతాంశ మధికసూక్ష్మ
మందువలన నిట్టులయ్యెఁగాని యొకింత
యును స్వభావదౌష్ట్య ముండఁబోదు 241

ఉత్సాహము॥ ఉగ్గుబాలతోనె మనుజు లొగి నసత్యనిష్ఠులై
సిగ్గువీడి కోర్టులెక్క చెప్పఁ దప్పుసాక్ష్యముల్
పగ్గెగలిగినట్టి తీరుపరులు నేమిచేయుదుర్
లగ్గు లెటుఘటిల్లు సాధులకు ధరిత్రి నియ్యెడన్॥ 242

తే॥ ఇప్పటికినైన నష్టమిప్పింపఁదగిన
యంతతీర్ర నాకుఁ గల్గలేదనితలంచి
ఈయఁజేయకపోయె,గానీ తలంప
నుడువఁ డగసాలులన్ బ్రాహ్మణులుగ జడ్జి॥ 243

చ॥ వ్యవహృతి త్రోసివేయఁబడి వాది జితుండయిపోయెనన్న వై
భవము మఱేమిలేదు ప్రతివాదిజనంబుల కెంచిచూచుచో
అవనిసురత్వముంగుఱిచి యన్వహముం బడుపాట్లు వ్యర్థమై
అవమతిఁగూర్చుటం దమరె వైరి జితుల్ పలుమాట లేటికిన్ ॥ 244

క॥ ఈవిషయముస్పష్టంబడెఁ గావలసినదేమినాకు,గ్రిమపుదైవా
లా వారికెపూజ్యములై కైవల్యపదంబొసంగుఁగావుతఁద్వరలోన్ ॥245

తే॥ శక్తియున్నను లేకున్న శ్రద్ధమెయిని
ధర్మమున్ నిల్పయత్నంబుఁ దగ నొనర్పఁ
బాపములనుండి విడువంగఁబడి యుమేశుఁ
జేరుననుచుఁ బురాణముల్ చెప్పుకతన॥ 246

చ॥ అగుదుము మేము బ్రాహ్మణుల మం చగసాలులు వాదులాడఁగా
దగదని రాయిగుద్ది యది ధాతుణి శాశ్వతమాచుఁ దాఁ జెలం
గఁగ నొకతీర్పుమూలమున గట్టినొనర్చినవాఁడఁ గాని నేఁ
బగఁగొనికాద యేరిపయిఁబద్ధదళాతుఁ డెఱుంగు నంతయున్ ॥247

ఉ॥ కొందఱు మెచ్చ కీపనిని గోవిదులయ్యు వృథాప్రయత్నమం
చందురఁ,టందుగ్రిగాక విధియాట నొనర్చితి నేను దీని,నీ
చందము మత్కృతంబయిన సర్వము పుణ్యచరిత్రమాచుఁదా
నందఱుచేత గేయమగునట్టుల గ్రంథముగా లిఖించితిన్ ॥ 248

ఉ॥ ఎందఱుచేత వ్రాయఁబడి యెన్నిచరిత్రము లుండ పృథ్విపై
నందఱునుం బఠింపరవి యందఱుఁ బారముసేయకుండ, రా
చందము హాదుగ్రంథమును సత్యరతుల్ పఠియింత్రు కొంద, ఱా
రందఱుమెప్పులన్ వడయునట్లు లిఖింపఁగలారు చూడఁగన్ ॥ 249

సీ॥ పద్యముం బఠియించు పాఠీతి యూషఁగవలె
నున్న సర్వజ్ఞాన మొనరఁగవలె
నొనర రసజ్ఞతయును గల్గఁగావలె
గలిగిన సువిమృష్టతఁ గనవలె,
గనిన శ్రుతిస్మృతులను నెఱుఁగఁగవలెఁ
నెఱిఁగి యారీతిగా నేగఁగవలె
నేగి పెరల కది యెఱిఁగింపఁగావలె
నెఱిఁగించియు నమాయఁ దఱుమఁగవలె
ఇన్నిరకముల సుగుణంబు లున్న వారు
పాఠమొనరించి యుద్ధాని బఠియటంచు
ఆడలేకను మద్దెల యోటటన్న
భంగి గుణహీను లేమేని బల్కనిందు॥ 250

క॥ ఏరోటికి నాపాటయొ। యారంభముచే తద్ధన్నమని కాని యుటుల్
సారెకు నేను లిఖించుట। యూరయ నేనెవ్వ నెవ్వరె న్యూనములెఱియుఁ॥

ఉ॥ ఒక్కఁడెయయ్యు విశ్వమయుఁ దూరకయుండఁగ లేక భూమికల్
పెక్కులు దాల్చి చేసినని ప్రీతిని దాన నొనర్ప నేసటం
చిక్కరతిం బొనర్చెడిని సేసుసభూమికి మఁగ నొ, నక్కులే
తక్కినవానియందు మనసు దగ్గఁగ దాల్చ చరించుఁగా ప్రఁతెఁ॥ 252

గద్యము.

ఇది శ్రీమజ్జగద్గురు కరుణాకటాక్షసంప్రాప్త కవితా
సాహిత్యనిధానమాతసర్వసంపన్న లక్ష్మినారాయణ
పేరమాంబికాగర్భసంజాత మునామానమాన విద్వత్సభా
నిష్ప్రాతానధాననిధాన జానపాటిపట్టాభి
రామాభిధాన విరచితంబగు స్వర్ణకార
వ్యవహారంబునందుఁ
చతుర్థభాగము.
సమాప్తము.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పుట	పంక్తి	తప్పు.	ఒప్పు.
2	25	సుడి	ఁజుడి
4	8	దర్మతిఁ	దుర్మతిఁ
3	18	సుడీ	జుడీ
16	3	పెఋంగ	పెరుంగ
18	21	కాపు	కాఁపు
19	2	నిష్టమగు	లిష్టమగు
	6	తోడ్కొనిరా	తోడ్కొనిరాఁ
20	5	కాపుల	కాఁపుల
	17	గాపులు	గాఁపులు
23	21	తీసుకొనె	తీసికొనె
24	18	యప్రవృతిష్ఠ	యాప్రతిష్ఠ
29	7	కాఁపువై	కాఁపవై
	19	కర్మనిట్లు	కర్మమిట్లు
32	7	యకాతనిది	యకాతమిది
35	14	డిట్టగ	దిట్టక
	24	మొండివాడ	మొండివాఁడ
36	15	మాయుర్కమ్మలు	మాయూర్కమ్మలు
37	7	వర్ణఫే	వర్ణమె
	13	లిట్టలే	లిట్టులే
	16	కిష్ఠుల	కిట్టుల
	20	గ్రామణిముఖ్యుల్	గ్రామణ్యాదుల్
	21	లప్రపతిష్ఠ	లాప్రతిష్ఠ
	24	పోఁడటన్నధీఁ	పోఁడటంచు నేఁ
38	14	పల్యంజనేయ	పల్యాంజనేయ
39	9	యాత్మలోన	యాత్మలో
43	8	దట	దట్టె
44	2	గాపుతనేకొ	గాకమఱేకొ
	3	పంగల	మందుల
		బభ్యము	మానము
45	6	యప్రపృతిష్ఠ	యాప్రతిష్ఠ
	11	యప్రపృతిష్ఠలు	యాప్రతిష్ఠలు
	12	మహీసురుల్	మహీసురుల్
47	11	నరకవీధులఁ గూరుచుండ	నూరకవీధిఁ గూర్చుండ
	18	నరసయాహ్వ	సరవయాహ్వ
48	12	త్పురుషుఁ	త్పురుషుఁ
	16	దావనం	దావనం
52	3	ట్లొనరించు	ట్లొనరుచు
	7	దార్ఢ్యమున	ధార్ఢ్యమున
	16	పెలుచఁ	వెలుచఁ
	20	బోవలె	బోవవలె
53	5	నే	నేఁ
	15	దదితరు	దదితర
	23	కోర్టువారు	గోర్టువారు
	24	తోచి	తోఁచి
54	3	యెదియొ	యెవియొ
	14	కించ	కించి
	16	ఖర్చుపెట్టు	కర్చుపెట్టి
	24	పర్గొచిత	సర్గోచిత

పుట.	పంక్తి	తప్పు.	ఒప్పు.
55	6	వ్యాజ్యము	వ్యాజ్యేము
	12	సంజనేయ	సాంజనేయ
56	15	బ్రతిష్టసకగు	బ్రతిష్ఠలకగు
57	11	తెలంవుతోడ	తలంవుతోడ
58	7	పిర్యాదు	ఫిర్యాదు
59	23	అవున్న	అట్లావున్న
60	15	కమసాల	కమసాలి
61	14	సైలునఁ	స్థైలునఁ
62	2	ఘాతుకులు	ఘాతకులు
63	1	ప్రియత్నించిరి	ప్రయతించిరి
	11	విధిట్టాస్మృతిః	విధిస్మృతిః
	17	అప్పకిణ్యావాచారి	అప్పకిణ్యాచారి
65	2	వర్గంబుల	వర్ణంబుల
	15	వగడఁగ	వడఁగ
66	8	చదునవురు	చదువునరు
	17	సంప్రోత్కున్యా	సంప్రోత్కు
	18	నపహారించిన	కపహారించిన
67	4	ద్వేవమునుండె	ద్వేషముండె
68	6	బజ్జినీ	మజ్జినీ
70	5	దిగంతరాళుపై	దిగంతరాళులై
72	15	సంతర్లాపికా	సంతర్లాపిగా
74	16	సెని	సెను
75	4	మెనరించ్చిన	మెనరించిన
	5	వినబడని	వినఁబడని
	6	పయికి,	పయికిఁ
	11	గఁడచి	గడచి
	24	గుజు	బుజు
76	21	కంసాలుల	కమసాలుల
78	!	బోతులను	బోతులకు
	3	కూలి	కూఁతు
78	4	పక్షులవాితలు	పక్షులవ్రాఁతలు
	7	మసిబూసుకొనె	మసిఁబూసికొనె
	10	శంకేతిత	సంకేతిత
79	6	బుట్టుట	పుట్టుట
80	15	కాలవాలము	కాలవాలము
	22	వృద్ధికి	వృద్ధికి
81	8	మేల్లొలుపునే	మేల్కొలుపనే
82	11	పవిత్రితమైన	పవిత్రితమైన
	14	కమసాల	కమసాలి
	15	కాబోలు	కాఁబోలు
	16	టబడు	బైటఁబడు
	19	సుప్రశిద్ధ	సుప్రసిద్ధ
83	4	ననుగూర్చి	ననుఁగూర్చి
	6	గలిగినగదా	గలిగినఁగదా
	11	ఉన్నత్తును	ఉన్మత్తును
	25	పనిజేయు	పనిఁజేయు
84	16	ఖ్యానం	ఖ్యాన
	19	ఇత్సాస్య	ఇత్యస్యా
	21	రక్షితైః	రక్షితై
		సమాసె	సమాసే
	23	సల	స్థల
	26	పక్షిశేవక్షి	పక్షిశేషపక్షి
85	[illegible]	త్య	రీత్య
		విశ్వ	విశ్వ
85	18	వష్టాపి	పష్ఠాపి
85	20	వచ	నచ
	24	రీర	శరీర
86	7	నిరత్వాది	నిరతత్వాది
	18	పర్వతాతి	పర్వతాది
87	17	బ్రాహ్మణత్వా	బ్రాహ్మణత్వా
	19	పట్కార్షాంతత	పట్కార్షాంతర్గత

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు.
87	21	ధేయం	దేయం
88	8	బ్రాహ్మణత్వస్య	బ్రాహ్మణత్వస్య
	23	శౌనిక	శౌనక
	24	స్వాతంత్రేణ	స్వాతంత్ర్యేణ
		రీర	శరీర
	28	విధివత్సంత్స్మృత	విధివత్సంస్మృత
89	21	చ్ఛతుర్ముఖ	చ్చతుర్ముఖ
	22	స్పివన్నో	నిష్పన్నో
	32	త్యక్తవతి	త్యక్తవతీ
91	23	ఖువకు	ఖునకు
	28	దేహస్యాత్ర	దేహస్యాత్మ
93	28	స్త్రీకి	స్త్రీకి
95	20	చరంబు	చరణంబు
96	13	కాతనూభవగర్భ	కాగర్భ
98	16	గాకితంబు౯	గాకితంబుల౯
101	5	బేధ	భేద
102	7	స్కాంధ	స్కాంద
104	15	రద	రథ
	23	యబ్న	యజ్ఞ
106	11	మంజేసే	ముంజేసే
107	26	రైత్యర్థః	ర్త్రైత్యర్థః
108	4	సార్యుల్	నెపుడు౯
109	22	అనులోమ	అనులోమ
	26	వైశ్య	దైవ్యశ్య
110	23	భృగుణాం	భృగూణాం
112	5	వాక్పయోధరీ	వాక్స్వధాధరీ
	12	జరువుతున్న	జరుపుతున్న
115	15	లేసి	లేని
116	8	సత్సంపదు	త్సంపదు
	28	ప్రార్గతం	ప్రాగ్గతం
119	6	బాహ్యా	బాహ్యా
119	19	యదునున	యదనున
	20	దదవరసంబు	దదవసరంబు
118	6	పోవు	పోపు
	16	హాతు	హేతు
119	6	సద్గుణ	సద్గణ
	20	నేకాతు	నేకాక్షి
120	17	చెప్పి	చెప్పి
	19	దాన్య	ధాన్య
	22	నల్పిన	నిల్పిన
125	17	అప్పటికి	అప్పటికి
127	1	చండాలి	చాండాలి
128	21	దెవతల	దేవతల
135	26	త్సన్నిధిం	త్వత్సన్నిధిం
137	8	కొల్ప	కొల్పి
142	20	పోయివ	పోయిన
	22	పోలేరు	పోలేదు
144	25	చేయించివారు	చేయించినారు
147	7	నప్రప్రతిష్ఠల౯	నాప్రతిష్ఠల౯
148	7	పేరమాంబికా	పేరమాంబికా
		తనూభవ	
	18	కమసాల	కమసాలి
148	21	తీసుకొందురు	తీసికొందురు
		కులకు	కులస్థు
150	5	అనిన	అన్న
		తనను	తన్ను
151	7	వర్త	వర్గ
	18	తసదు	తనదు
152	11	భోజనము	భోజనము
154	1	చతుర్వింశ	కములయిన
	11	పూరుష	భూసుర
		సుడికి	నుడికి

పుట.	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు.
156	7	తచ్ఛక్తి	తచ్ఛక్తి
	9	మేతీర్జూచిన	మేతీర్యూచిన
158	1	సూర్యశి	సూర్యశీ
	19	నారి తేజము	వారి తేజము
	28	గరాఃత	రాగతః
161	9	ఋషిపరు	ఋషివరు
162	15	తెజోమూర్తి	తేజోమూర్తి
	24	కలలె	కలరె
165	2	పంశముందె	వంశమందె
	4	తసుజాత	తనుజాత
	8	మునివచః	భృగువచః
	20	నర్మమహిశ్వరు	నస్మహీశ్వరు
166	4	మహాత్తు	మహత్త
	12	మహాత్తుకల్మి	మహత్తకల్మి
	20	దక్షోత్మజ	దక్షాత్మజ
167	3	సాగన	సానగ
	9	నునువని	మనువని
169	4	నసంతరా	వసంతరా
	8	సంకరపర్ణ	సంకరవర్ణ
	10	ప్రస్తాప	ప్రస్తావ
	12	సంకిర్ణ	సంకీర్ణ
170	21	నాధాస	నాధాన
	24	లఘుమని	కాలమని
171	24	నాత్రైవర్ణికో	వాత్రైవర్ణికో
	25	హీనాస్తు	హీనాస్తు
172	4	పరమునులుం	వరమునులుం
	19	వ్యస్త్రాధ్యాయస్యై	మస్త్రాధ్యాయస్య
176	25	స్తతో	స్తతో
177	5	ప్రాసినాదన	ప్రాసినాండన
	19	మనో	మనో
183	15	దర్పరుండు	ద[illegible]రుండు
185	13	ఒడు	[illegible]
186	17	వృష[illegible]రే	[illegible]రే
	20	వృత్రోసి	[illegible]త్రోసి
	23	ధధిజాత్రోసి	ద[illegible]జాత్రోసి
	26	వశ్యతే[illegible]	[illegible]శ్యతే
188	28	[illegible]	[illegible]
190	19	గలకదంట	గలదంట
	25	వర్గములలో	వర్గములలో
193	28	కూద్రశబో	కూద్రశబ్దో
	29	అనిసగసితానా	అనిగవసితానా
194	23	పొత్రనంశుధ్యతి	పొత్రంనశుధ్యతి
	27	ద్వాహాకు	ద్వాహామునకు
198	3	తనువాకీ	తనువాకీ
200	20	నలంకరించును	నలంకరించును
	24	పశుపులలో	పశుపులలో
	27	యుండి లేదు	యుండి లేదు
201	5	[illegible]	[illegible]
	26	అందుపయిన సేను	అందుపయిన
201	27	భోజనము యివ్వడం లేదని 1, 3, 4, 5, పాఠాలుఅన్నారు అందుపయిన సేను. సేను	
203	7	చిన్నమల్లిదేవ	చిన్నమల్లిదేవ
206	21	నాతో	నాతో
207	18	[illegible]	[illegible]
	22	[illegible]గ్రహాములు	[illegible]గ్రహాములు
210	11	తోముందుగ	[illegible]ముందుగ
215	13	పూజనాదర	పూజనాదర

పుట.	పం	తప్పు.	ఒప్పు.
215	9	కరి॥	[illegible]
216	2	గాస్సేసిన	[illegible]
218	16	బతింతము	[illegible]
219	[illegible]	నెన్నిదింటి	[illegible]
222	5	అంజనీ	[illegible]
223	28	ఏజంట్లు	[illegible]
224	2	వశీకిక్ష	[illegible]
	4	నగౌరవా	[illegible]
225	6	[illegible]	[illegible]
229	[illegible]	[illegible]	[illegible]
230	12	[illegible]త్యంబు	[illegible]
233	11	[illegible]	[illegible]
236	20	వేపారంసుజని	[illegible]
239	5	[illegible]	[illegible]
	11	బింబాధరి	[illegible]
241	19	కొంతెసజాను	[illegible]
	21	కారణము	[illegible]
242	25	ప్రతిష్టాధికారము	ప్రతిష్ఠాధికారము
243	10	కర్చునకైన	కర్చునమైన
248	3	మీాదు	మీారు
	14	లాబ్రహ్మణ	లాబ్రాహ్మణ
246	2	బ్రహ్మణలాదికకాక	బ్రాహ్మణతాదికకార
	28	చతుగ్గో	చతుర్గ్గో
	24	స్టాలాకార	స్థూలాకార
	25	మాత్రము	మాత్రమున
247	8	లోలచేత	లోకులచేత
	10	పకృతము	ప్రకృతము
248	1	గుములు	గుణములు

పుట.	పం	తప్పు.	ఒప్పు.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	నంశిత్రోన్నే
	[illegible]	[illegible]	[illegible]ణత
	3	[illegible]	[illegible]సంబు
	[illegible]	[illegible]ము	బ్రాహ్మ్యమున నహ కుంగతము
	3	[illegible]	[illegible]యమందు
253	19	స్వపిం	స్వపిప్రియా
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
	[illegible]	[illegible]	[illegible]సంఘు
	[illegible]	[illegible]	[illegible]సంబు
[illegible]	26	[illegible]	[illegible]తరం
	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]యుక్తయా
[illegible]	[illegible]	[illegible]లగని	[illegible]లగని
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
270	[illegible]	[illegible]ణాలు	బ్రాహ్మణులు
271	2	వా	వారు
278	2[illegible]	[illegible]నియు	ననియు
280	12	పతిష్ఠ	ప్రతిష్ఠ
	19	శ్రిమత్పినపాటి	శ్రీమత్పినపాటి
	20	[illegible]విశ్వేశ్వర	శ్రీవిశ్వేశ్వర
	21	శ్రిదుర్ముఖి	శ్రీదుర్ముఖి
281	18	తాడిపల్లు	తాడిపత్తు
	26	[illegible]ష్ణాణః	విష్ణోః
286	17	వాజ్యేమును	వ్యాజ్యేమును
287	16	యటు	యట్లు
289	22	నజసూచి	వజ్రసూచి
292	6	వేదనియు	లేదనియు
	17	లేదవి	లేదని

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
294	24	కర్మాణాం	కర్మణాం
		కర్మణాం	కర్మణాం
	25	ద్గాతా	ద్గ్రాతా
	26	బ్రాహ్మ్	బ్రాహ్మ
295	3	శ్రైప్త్యాత్	శ్రైప్త్యాత్
	6	యాధిక్యమున	యాధిక్యమున
296	14	ప్రతివాదులుల	ప్రతివాదుల
297	20	గోలాభా	గోలాభా
		కర్మః	కర్మభిః
298	20	పూ_త్రగా	పూర్తిగా
	26	ఇట్టకాళ్ళ	ఇష్టకాళ్ళ
	27	శిల్ప	శ్శిల్ప
299	16	బుటుక	బుట్టుక
303	26	వైథ్యబాధ	వైద్యబాధ
304	1	వర్జంబుల	వర్జ్యంబుల
	27	సత్వర్థం	గుప్తార్థం
[illegible]	[illegible]	[illegible]ర్క	[illegible]ర్క
	19	[illegible]	కట్టి
	23	[illegible]	[illegible]
		భాగిపతము	భాగిపతము
	26	[illegible]	ప్రబంధాలులు
307	9	ధర్మాధికారము	ధర్మాధికారము
		నాని	నాని
	15	కనబలు	కనబలు
		[illegible] స్పష్టగా	[illegible] స్పష్టగా
	25	[illegible]	[illegible]
309	9	స్పష్టంబడే	స్పష్టంపడే
	15	వాగులాడంగా	గావాగులాడంగా
310	13	చేత	చేంత
	16	నొనర్పనే	నొనర్పనా
	23	నిమగ్నతా	నిమగ్నతా

———— :O: ————

పండితాభిప్రాయములు.

... ... అయ్యా! తాము వ్రాసిన స్వర్ణకారవ్యవహారమను గ్రంథమును స్థాలీపులాకన్యాయముగా, చూచితిమి. కవితాపరిపాకము సహృదయహృదయానందమై యున్నది. ఇయ్యది శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసాది ప్రమాణోపబృంహితమై బ్రాహ్మణేతర బ్రాహ్మణతాభిమానగాఢధ్వాంతచండభాస్కరమై గన్పట్టుచున్న యది.

ఉ॥ చూచితిమయ్య శిల్పకుల చోద్యపుఁబోకడ పొత్తమందు, శా
స్త్రోచితయుక్తియుక్త భవదుక్తులు దుర్మతవాదివాదముల్
బీచమునణంపఁ జాలఁగల పెంపునహించుచుమించె మోదముల్
దోఁచె మనంబునందు కవిధూర్వహ! సజ్జనమాన్య! మిత్రమా!

కొప్పరం గ్రామం సిద్ధాంతులు. — చింతలపాటి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి. చింతలపాటి సూర్యనారాయణశాస్త్రి.

ఉ॥ ఒక్కెడ వేదశాస్త్రనిచయోదితసూక్తులు నొక్కచోట నా
తెక్కలికాండ్ర బత్తుల శ్రుతిస్మృతిదూషితదోషవాక్కు లొం
డొక్కెడ నెక్కసక్కియపునుక్తులు గేవలయుక్తు లొక్కచో
నెక్కువసప్రమాణముగ నీకృతియందుఁ బ్రకాశమొందెడిన్ ॥

మ॥ చరితంబా! యఘనాశనంబు, గవితా! సాహిత్యయుక్తంబు, వై
ఖరియా కమ్రము, పాకమా! మధురసాక్రాంతంబు, సారాంశమా
ధరణీనిర్జరవర్ణనిర్ణయము, సిద్ధాంతంబ శూద్రాదిధ
ర్మరహస్యంబును దెల్పు మీకృతి నుతిన్ మాబోంట్లశక్తుల్గదా ॥

ఉ॥ మంచిపనిన్ రచించి బుధమాన్యతఁ జెందితిరీర లాంధ్రదే
శాంచితవిప్రపక్షమును న్యాయసభన్ శ్రమకోర్చి బత్తులన్
వంచనఁ జేసి బ్రాహ్మణభవస్థితధర్మములెల్ల నిల్పి ధ
ర్మంచర" యన్ నుడిన్ దవిలి రాజిలుచుంటిరి ధార్మికావళిన్ ॥

ఉ॥ ఇందఱువిప్రు[illegible]ండి తమకేమియు సాయముఁజేయలేనిపా
రుందురుగాక? యింటులకు నూఱిరియాడని యంతకష్టముల్
చెందినమిమ్ము[illegible] మీకృతి నిసీ యనువారిలనుందురే? సుధీ
బృందకులాబ్ధి సోమ! యిపు[illegible]ందుఁ గృతజ్ఞులమేము మిత్రమా!॥

చివుకుల అప్పయ్యశాస్త్రి,
శికిందాబాదు.

ఉ॥ బత్తుల మొండివాద మణఁప[illegible] ద్విజులందఱియందు మేటివై
య త్తఱి న్యాయగోష్ఠి శ్రీమలంది జయంబనుమాట నారికే
హ[illegible]రిన జన్నిగట్టుల కనాదిగనుండెడి ధర్మజాల మా
య త్తముఁజేసి నిల్పితి వనర్థవిధానవివాదఖండనన్॥

చ॥ తమకృతినుండుపద్దెములఁ దద్దఁబఠించితి వాహ్వారే విశే
షముగను శ్లేషలన్ జొనిపి సల్పినవానిని గొన్ని గంథపా
ఠమునొనరించియుంటి నిఁకఁడక్కరులెల్లరు డింకవేయు నా
గమనిగమాదిసూ[illegible] బ్రకాశముఁజేసితి రోసుధీమణీ॥

చ॥ కలియుగమందు ధ[illegible] [illegible]లనొందు మానవుల్
గల[illegible] [illegible] పల్కుచునుండు; నైన మీ
ర[illegible]లో[illegible] ధ[illegible] [illegible]కృతిన్ రచించుటల్
దల[illegible] [illegible] గృ[illegible] [illegible]ల[illegible]ధరాసురా॥

[illegible]స్తు

[illegible]—12—1917

[illegible]! [illegible]

[illegible] సంజుకవిత్వయుక్తంబై
యథార్థ[illegible]బోధకంబై యుక్తప్రమాణవిశేషనిశిష్టంబై యొప్పుచు
న్న యది. [illegible]తగింపుడు.

శిష్టా హనుమచ్ఛాస్త్రి,
[illegible] హైస్కూలు తెలుగుపండితుడు,
గుంటూరు.